

İstanbul Milletvekili Ömer Zülfü Livaneli ve 19 Milletvekili, Çorum Milletvekili Muzaffer Külcü ve 19 Milletvekili, Denizli Milletvekili Mustafa Gazalcı ve 54 Milletvekili ile Anavatan Partisi Grubu Adına Grup Başkanvekilleri Gaziantep Milletvekili Ömer Abuşoğlu ve Malatya Milletvekili Süleyman Sarıbaş'ın; Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğitimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 104 ve 105 inci Maddeleri Uyarınca Bir Meclis Araştırması Açılmasına İlişkin Önergeleri ve (10/337, 343, 356, 357) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonu Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Son yıllarda gençler arasında şiddet eğiliminin arttığını üzülerək gözlemekteyiz. Sorunun ciddiyeti ve kapsamı sistematik ve bilimsel bir yaklaşımı gerekli kılıyor. Gençler arasındaki şiddet davranışlarının hem istatistikî, hem de toplumsal ve ruhbilimsel yönden araştırılması sorunun boyutlarının tespiti ve alınacak tedbirlerin belirlenmesi yolunda atılacak önemli bir adım olacaktır.

Bu sebeple;

1) Gençler arasındaki şiddet davranışlarının özelliklerinin tespit edilmesi,

2) Bu davranışların ne sıklıkta ortaya çıktığı ve yaş, eğitim durumu, sosyal statü gibi faktörler gözönünde bulundurulduğunda nasıl bir dağılım gösterdiği,

3) Gençleri şiddete yönelten başlıca faktörlerin neler olduğu,

4) Bu faktörleri etkisiz kılmak için ne gibi önlemlerin alınması gerektiği

amacı ile Anayasamızın 98., İçtüzüğün 104. ve 105. Maddeleri gereğince "Gençlik ve Artan Şiddet" konusunun araştırılması için bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla,

Ömer Zülfü Livaneli

İstanbul

Nejat Gencan

Edirne

İnat Batu

Hatay

Mehmet Tomanbay

Ankara

Yüksel Çorbacıoğlu

Artvin

Sıdıka Sarıbekir

İstanbul

Fikret Ünlü

Karaman

Ersin Arıoğlu

İstanbul

Mehmet S. Kesimoğlu

Kırklareli

Bülent Tanla

İstanbul

Muharrem Toprak

İzmir

Ülkü Gökalp Güney

Bayburt

<i>Türkan Miçooğulları</i>	<i>Yakup Kepenek</i>	<i>Hakkı Ülkü</i>
İzmir	Ankara	İzmir
<i>Mustafa Gazalcı</i>	<i>Mehmet Ziya Yergök</i>	<i>Hasan Ören</i>
Denizli	Adana	Manisa
<i>Kemal Kılıçdaroğlu</i>	<i>Zeynep Damla Gürel</i>	
İstanbul	İstanbul	

GEREKÇE

Gençler gündelik hayatın bir çok alanında okulda, evde, sokakta, spor müsabakalarında, eğlen-ce yerlerinde, giderek artan oranda, şiddet dışı vuran davranışlar sergiliyorlar. Şiddet sıradanlaşı-yor, hayatımızın bir parçası haline geliyor. Yaşadığımız son olaylar gösteriyor ki, gençlerimiz çok kolay bir biçimde suç işlemeye yönelebiliyorlar. Bu durum sorunun çok tehlikeli bir boyut kazan-dığına işaret ediyor.

Bütün bu gelişmelerde kültür-eğlence endüstrisinin payının büyük olduğu konusunda bir çok uzman fikir birliği içindedir. Bu endüstri tarafından üretilen ve hem ülke hem de dünya çapında do-laşıma sokulan ürünler yerel-ulusal kültürlerin çehresini hızla değiştiriyor, kültürel değerleri gün-den güne kemiriyor. Özünde yalnızca tüketimi artırmayı hedefleyen bu sözde sanat ürünleri hemen hemen her zaman güce, zenginliğe ve şiddete övgü düzüyorlar. Kişilikleri ve zihinleri bu mesajlar-la şekillenen, rol modellerini televizyondan ya da diğer medya starları arasından seçen gençler yü-zeyssel ve bencil bir yaşam anlayışına kitlenip kalıyorlar. Daha da kötüsü doğru biçimde sosyalleşe-memiş ve ruh sağlığı bozuk bireyler yetişiyor.

Elbette, gençlerin giderek daha fazla şiddete yönelmelerinin faturasını tamamen medyaya ve kültür endüstrisine çıkaramayız. Bu toplumsal olguyu anlamak, açıklamak ve doğru önlemleri ala-bilmek için, aile ilişkilerini, eğitim-öğretim kurumlarını ve yaşadığımız hızlı sosyo-ekonomik dö-nüşümleri de sorgulamalıyız. Özellikle de eğitim kurumlarının gençlere barış, sevgi, hoşgörü ve merhamet gibi temel insani değerleri aşılamağa neden yetersiz kaldıkları cevaplanması gereken ya-kıcı bir soru olarak karşımızda duruyor. Bu amaçla, bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulması gerekmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gençlerimizin ve çocuklarımızın fiziksel ve ruhsal gelişimini en iyi şekilde sağlamak anayasal sorumluluğumuzdur. Ancak son dönemde gençlerimizde şiddet eğilimlerinin artışıyla kaygıyla izlemekteyiz. Artan şiddet, sağlıklı bir nesil yetiştirmemizin önünde engel olarak belirmektedir. Gençlerimiz ve çocuklarımız şiddetin uygulayıcısı ve aynı zamanda da kurbanları haline gelmektedirler. Toplumumuzun geleceği için gençlerimizi ve çocuklarımızı etkileyen şiddet olgusunun tüm yönleriyle incelenmesi ve gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Bu nedenle;

- 1) Gençlerimizi ve çocuklarımızı şiddete yönelten etkenlerin tespiti,
- 2) Sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel yapıların şiddet üretimindeki rollerinin belirlenmesi,
- 3) Yazılı ve görsel medyanın şiddetin oluşması ve kabulündeki etkisinin ortaya çıkarılması,
- 4) Alkol, uyuşturucu ve benzeri bağımlılıkların şiddet histerisindeki rolü
- 5) Çocuklarımızı ve gençlerimizi şiddet eğiliminden korumak için gerekli yasal tedbirlerin belirlenmesi

için Anayasamızın 98., İçtüzüğün 104. ve 105. Maddeleri gereğince "Gençlerimiz ve Çocuklarımızın Şiddete Yönelmesinin Nedenleri ve Çözüm Yollarının Tespiti" konusunda bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederiz.

<i>Muzaffer Külcü</i>	<i>Metin Kaşkoğlu</i>	<i>Mustafa Dündar</i>
Çorum	Düzce	Bursa
<i>Ahmet Gökhan Sarıçam</i>	<i>Hakan Taşçı</i>	<i>Rıvan Köybaşı</i>
Kırklareli	Manisa	Nevşehir
<i>Recep Özel</i>	<i>Sabri Varan</i>	<i>Mehmet Yaşar Öztürk</i>
İsparta	Gümüşhane	Yozgat
<i>Metin Yılmaz</i>	<i>Sinan Özkan</i>	<i>Ömer Kulaksız</i>
Bolu	Kastamonu	Sivas
<i>Mehmet Soydan</i>	<i>Mevlüt Çavuşoğlu</i>	<i>Ruhi Açıkgöz</i>
Hatay	Antalya	Aksaray
<i>Halil Özyolcu</i>	<i>Orhan Taş</i>	<i>Ramazan Can</i>
Ağrı	Sivas	Kırıkkale
<i>Adem Tatlı</i>	<i>Hasan Kara</i>	
Giresun	Kilis	

GEREKÇE

Şiddet gündelik hayatımızda gün geçtikçe daha görünür olmaktadır. Modern yaşamın dayatmaları geleneksel olanı parçalarken, yerine yeterli derinliği olan bir kültürü de koymamakta, onun yerine kaba, şiddetle yoğunlaştırılmış, tüketime yönelik bir kültürü pompalamaktadır. Geleneksel de-

ğerlerimiz ortadan kaldırılırken, gençlerimize ve çocuklarımıza medya aracılığıyla kolay tüketilir bir kültür sunulmaktadır. Genellikle de bu kültür yoğun bir şiddet içermektedir. Medya şiddet yoğun bir kültürün oluşturunca ve taşıyıcısına dönüşmüştür. Gerçekle sanal arasındaki fark ortadan kaldırılmıştır. Gerçek ve sanal şiddet görüntüleri adeta bir bütün olarak verilmektedir. Günlük hayattaki şiddet ve medyadaki şiddet kol kola yürümektedir.

Televizyonlarda en çok izlenen programlar yoğun şiddet görüntüleri içermektedir. Gençlerimiz kendilerine örnek olarak bu tip şiddeti olağanlaştırmış sahte kahramanları almaktadır. Şiddet eğlence kültürünün bir parçası haline getirilmekte, eğlencenin aracına dönüştürülmektedir. Gençlerimiz hayatlarının bu en enerji dolu zamanlarını, çok güzel tabirimizle delikanlılık günlerini, şiddet bombardımanı altında geçirmektedirler. Yaratıcılığa aktarılması gereken enerji heba ettirilmekte, toplumumuz için atılım yaratacak güç boşa harcanmaktadır.

Sahte kahramanların patlattığı sanal bombalar, sıktığı kurşunlar, gençlerimizin gelişiminde gerçek etkiler yapmaktadır. Toplumun histerik bir şiddet sarmalına sokmak yapıcılar için kâr getirdiği bütün olarak topluma zarar vermektedir.

Gençler arasındaki şiddetin yoğun görülmesi siyasetin de zararına olmaktadır. Birçok siyasi grup, gençlerimizin enerjisini kendi lehlerinde kullanmakta, zaman zaman yapılan provokasyonlardan en çok yine gençlerimiz zarar görmektedir. Şiddetin aktörleri ve mağdurları da çoğu zaman gençlerimiz ve çocuklarımız olmaktadır. Bu görüntünün sağlıklı olmadığı açıktır.

Şiddet sıradanlaştıkça, gençler ve çocuklarca kabul gördükçe, toplumsal yapımız şüphesiz zarar görmektedir. Şiddet bombardımanı altında gençlerimizin ve çocuklarımızın kişilikleri oluşmaktadır. Bu geleceğimiz için bizi endişeye sürüklemektedir. Bu sağlıklı ortamın iyi tahlil edilmesi gerekmektedir. Bilimsel veriler ışığında yapılacak tahliller, çözüm yolunu da bize gösterecektir. Şüphesiz sağlıklı bir toplum, şiddetin kol gezdiği bir toplum değildir. Gençlerimizin ve çocuklarımızın maruz kaldığı şiddet her yönüyle aydınlatılmalıdır. Batı ülkelerinde çocukların ve gençlerin gösterdiği şiddetin bizde de görülmemesi için şimdiden tedbirler almak zorundayız.

Gençlerimizin ve çocuklarımızın sağlıklı gelişimi için şiddetten korunması gerekmektedir. Gerçek günlük hayatta karşılaşılan şiddet, gerekse medya kanalıyla sunulan şiddetin önlenmesi, gençlerimizin ve çocuklarımızın bundan korunması için tedbirler alınmalıdır. Bunların yapılması için Meclisimize sorumluluk düşmektedir. Yüce Meclisimizin bu sorumluluğu yerine getirmesi için bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulması gerekmektedir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Son zamanlarda yurdun her yerindeki, ilk ve ortaöğretim okullarında şiddet olayları yaşanmaktadır. Olaylar sırasında disiplin olayları sınırını aşarak kaygı verici boyutlara tırnanmıştır. Yalnızca son iki ayda olaylar nedeniyle 9 öğrenci yaşamını yitirmiş, 35 öğretmen ve öğrenci yaralanmıştır.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün 2005 yılı verilerine göre İstanbul'da "0-11 yaş arası 868 kız ile 379 erkek çocuğun, 12-18 yaş arası 1369 kız ile 12 bin 656 erkek çocuğun suç işlediği saptandı. Suçlu çocukların yüzde 63'ü ilköğretim okulu ya da hala devam eden çocuklar. Çocukların yüzde 12'si lise öğrencisi" olduğu açıklanmıştır.

Öğrenciler arasındaki şiddet olayları zaman zaman okul sınırlarını aşarak sokaklara taşmıştır. Kimi okullarda çetelere rastlanmıştır. Bu yüzden normal eğitim öğretim aksamaktadır.

Veliler, öğretmenler, kamuoyu bu şiddet olaylarından kaygı duyarken Millî Eğitim Bakanlığı "bir iki olayı fazla büyütmemiz" diyerek bir genelgeyle bu olayları geçiştirmeye çalışmaktadır.

Geçen yıllarda öğretmen sendikalarının anketler ve araştırmalar sonucu yaptığı uyarılar dikkate alınıp köklü önlemler alınmamıştır.

Okullardaki ikili öğretim, birleştirilmiş, kalabalık sınıf öğretimi, eğitimin niteliğini düşürmektedir. Ayrıca okullarda yeterince rehberlik hizmeti de verilememektedir. Yine okullarda öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirebileceği, spor salonları, kütüphaneler, laboratuvarlar, oyun alanları, çok amaçlı merkezler yeterince yoktur. Bu yüzden sosyal etkinlikler yapılamamaktadır.

Okulların her zaman toplum yaşamına örnek olacağı yerde, şiddet olaylarına sahne olması geleceğimiz açısından kaygı vericidir. Okullar çocukların ve gençlerin nitelikli eğitim alarak yetişeceği, iyi alışkanlıklar kazanacağı yerler olmalıdır.

Çocuklar, gençler, ülkemizin geleceğidir. Onların okullarda sağlıklı ve güven içinde olması, nitelikli eğitim almaları sağlanmalıdır.

Okullardaki şiddet olaylarının toplumsal, ekonomik, kültürel boyutunun irdelenmesi ve gerekli önlemlerin alınabilmesi için Anayasanın 98. maddesine, TBMM İç Tüzüğü'nün 104 ve 105. maddesine göre Meclis araştırması açılmasını dileriz.

Saygılarımızla.

<i>Mustafa Gazalcı</i>	<i>Enver Öktem</i>	<i>Abdurrezzak Erten</i>
Denizli	İzmir	İzmir
<i>Yezir Akdemir</i>	<i>Uğur Aksöz</i>	<i>Hüseyin Ekmekçioğlu</i>
İzmir	Adana	Antalya
<i>Mehmet Ziya Yergök</i>	<i>Ali Oksal</i>	<i>Feridun Ayvazoğlu</i>
Adana	Mersin	Çorum
<i>Mehmet Semerci</i>	<i>Abdulkadir Ateş</i>	<i>Yücel Artantaş</i>
Aydın	Gaziantep	İğdır
<i>Mustafa Yılmaz</i>	<i>Erdal Karademir</i>	<i>Mehmet Yıldırım</i>
Gaziantep	İzmir	Kastamonu

<i>Mevlüt Coşkuner</i>	<i>Gürol Ergin</i>	<i>Ali Kemal Kumkumoğlu</i>
Isparta	Muğla	İstanbul
<i>Ali Kemal Deveciler</i>	<i>Feridun Fikret Baloğlu</i>	<i>Nadir Saraç</i>
Balıkesir	Antalya	Zonguldak
<i>Mehmet Küçükcaşık</i>	<i>Hasan Güyüldar</i>	<i>Ahmet Yılmazkaya</i>
Bursa	Tunceli	Gaziantep
<i>Yavuz Altınorak</i>	<i>Mehmet Ali Arıkan</i>	<i>Ali Arslan</i>
Kırklareli	Eskişehir	Muğla
<i>Nail Kamacı</i>	<i>Salih Gün</i>	<i>Ahmet Küçük</i>
Antalya	Kocaeli	Çanakkale
<i>Mehmet Vedat Yücesan</i>	<i>Mehmet Işık</i>	<i>Kazım Türkmen</i>
Eskişehir	Giresun	Ordu
<i>Mehmet S. Kesimoğlu</i>	<i>Mehmet Nuri Saygun</i>	<i>Hakkı Ülkü</i>
Kırklareli	Tekirdağ	İzmir
<i>Mehmet Mesut Özakcan</i>	<i>Tuncay Ercenk</i>	<i>Özlem Çerçioğlu</i>
Aydın	Antalya	Aydın
<i>Bihlun Tamaylıgil</i>	<i>Muharrem Kılıç</i>	<i>Ufuk Özkan</i>
İstanbul	Malatya	Manisa
<i>Nuri Çilingir</i>	<i>N. Gaye Erbatur</i>	<i>Bülent Baratalı</i>
Manisa	Adana	İzmir
<i>Türkan Miçooğulları</i>	<i>Osman Özcan</i>	<i>Mustafa Özyurt</i>
İzmir	Antalya	Bursa
<i>Nurettin Sözen</i>	<i>Ali Cumhuri Yaka</i>	<i>Yakup Kepenek</i>
Sivas	Muğla	Ankara
<i>Abdulaziz Yazar</i>	<i>Vahit Çekmez</i>	<i>Muharrem Toprak</i>
Hatay	Mersin	İzmir
	<i>Mehmet Vedat Melik</i>	
	Şanlıurfa	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde, son günlerde orta öğretim kurumlarında okuyan gençlerimizin birbirlerine uyguladıkları şiddet olaylarında ciddi artışlar meydana geldiğini basın ve yayın organlarında çıkan şok edici haberlerle izlemektediriz. Orta öğretimde okuyan gençlerimiz arasında meydana gelen şiddet olaylarındaki olağanüstü artış, önceki yıllarda meydana gelen münferit şiddet olaylarının boyutunu aşarak toplumu dehşete düşüren bir boyuta ulaşmıştır.

Okullarda meydana gelen şiddetin sebebini, sadece öğretmenler tarafından verilen eğitimin yetersizliğine dayandırmak mümkün değildir. Bunun yanında, hükümetin uyguladığı politikaların, gerekli inceleme ve tedbirlerin zamanında alınamamış olmasının, güvenlik güçlerinin okul çevrelerinde yeterli önlemleri alamamış olmalarının ve ailelerin şiddetin bu boyuta gelmesinde ayrı ayrı sorumlulukları bulunmaktadır.

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığında, Millî Eğitim Müdürlüklerinde ve okullarda atamaların objektif ölçülere göre oluşturulan, kıdem ve liyakat esaslarına göre değil, siyasi yakınlık ve patronaj ilişkileri esas alınarak yapılması da sorunun bu boyutlara gelmesinin en büyük nedenleri arasındadır.

Açıklanan ve ayrıca gerekçede belirtilen nedenlerle;

Yukarıda açıklanan sorunun ortaya çıkmasına neden olan sosyo-ekonomik ve psikolojik etmenler ile sorunun bu aşamaya gelmesine neden olan eğitimden, güvenlikten, medyadan ve aileden kaynaklanan sorunların;

Son dönemlerde meydana gelen şiddet olaylarında, Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri ile eğitimcilerin sorumluluklarının ve kusurlarının;

Öğrencileri okul ortamından uzaklaştırıcı ve şiddete yönlendirici internet kafe, atari salonu ve sinema gibi yerlerin denetimindeki eksikliklerin ve okul çevresi ve okul içinde gerekli önlemlerin alınmamasındaki sorumluların;

En nihayet gençliğimizi ve geleceğimizi tehdit eden bu sorunu giderecek önlemlerin araştırılması amacıyla Anayasanın 98 inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince inceleme yapılması ve Meclis araştırması açılması için gereğini arz ederiz.

Prof. Dr. Ömer Abuşoğlu

Gaziantep

Anavatan Grup Başkanvekili

Süleyman Sarıbaş

Malatya

Anavatan Grup Başkanvekili

GEREKÇE

Bilindiği üzere bugünün gençleri geleceğimizin toplum önderleri haline geleceklerdir. Son günlerde birbirlerine amansızca şiddet uygulayan, şiddete maruz kalan veya bu endişe verici ortamda eğitim görmek durumunda olan gençlerimiz, bir kuşak sonra bürokrat, sanayici, esnaf, siyasetçi veya çalışan olarak ülkemizin geleceğini elinde tutacak bir konuma geleceklerdir.

Her insan gibi, çocuklarımız da insan hakları bildirgesi tarafından sunulan ve özellikle bireyleri aşağılama ve insanlık dışı tavırlara karşı koruyan garantiler ve korumadan yararlanabilmektedir. Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi ise çocukların özel yardım ve danışmanlık hizmetlerinden yararlandırılmalarını savunmaktadır.

Okul çevrelerinde kümeleşen ve çocukların eve ve okula gitmelerinin önünde engel ve sorun haline alan internet kafeler maalesef çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Çocukları okula yönlendirebilecek mekan oluşturmak ve onların okula gitmeleri yönünde tedbirler almak devletin her kademesinin esas görevleridir.

Yapılan araştırmalara göre, atari salonu ya da internet kafelere giden öğrenciler arasında en çok oynanan oyun türü yüzde 66.5 ile savaş ve dövüş oyunları olarak gözlenmiştir.

Ayrıca, öğrencilerin televizyon dizilerini seyretmede tercihlerinin yüzde 21 oranı ile mafya dizileri ilk sırayı aldığı ortaya çıkmıştır. Yine öğrencilerin yansı yani yüzde 44.8'i aksiyon/macera/gerilim/korku türünde filmleri izlemeyi tercih etmektedir.

Halen okullardaki şiddet olaylarıyla ilgilenmeye odaklı kurulmuş ulusal bir organ ülkemizde bulunmamaktadır.

Bugün okullardaki şiddet çok yönlü ve ciddi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin birbirlerine uyguladığı şiddet önemlidir; ama bugüne kadar çok az konuşulan ve hakkında çalışma yapılmayan bu konunun, ivedilikle incelenmesi gereklidir.

**Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen
Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi
Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması
Komisyonu (10/337, 343, 356, 357)**

Esas No.: A.01.1.GEÇ.10/337,343,356,357-281

13/4/2007

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Anayasamın 98, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince kurulan ve 14/12/2006 tarihinde göreve başlayan (10/337, 343, 356, 357) Esas Numaralı Meclis Araştırması Komisyonunun yaptığı çalışmalar sonucunda düzenlediği rapor, ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Saygılarımla.

Halide İncekara

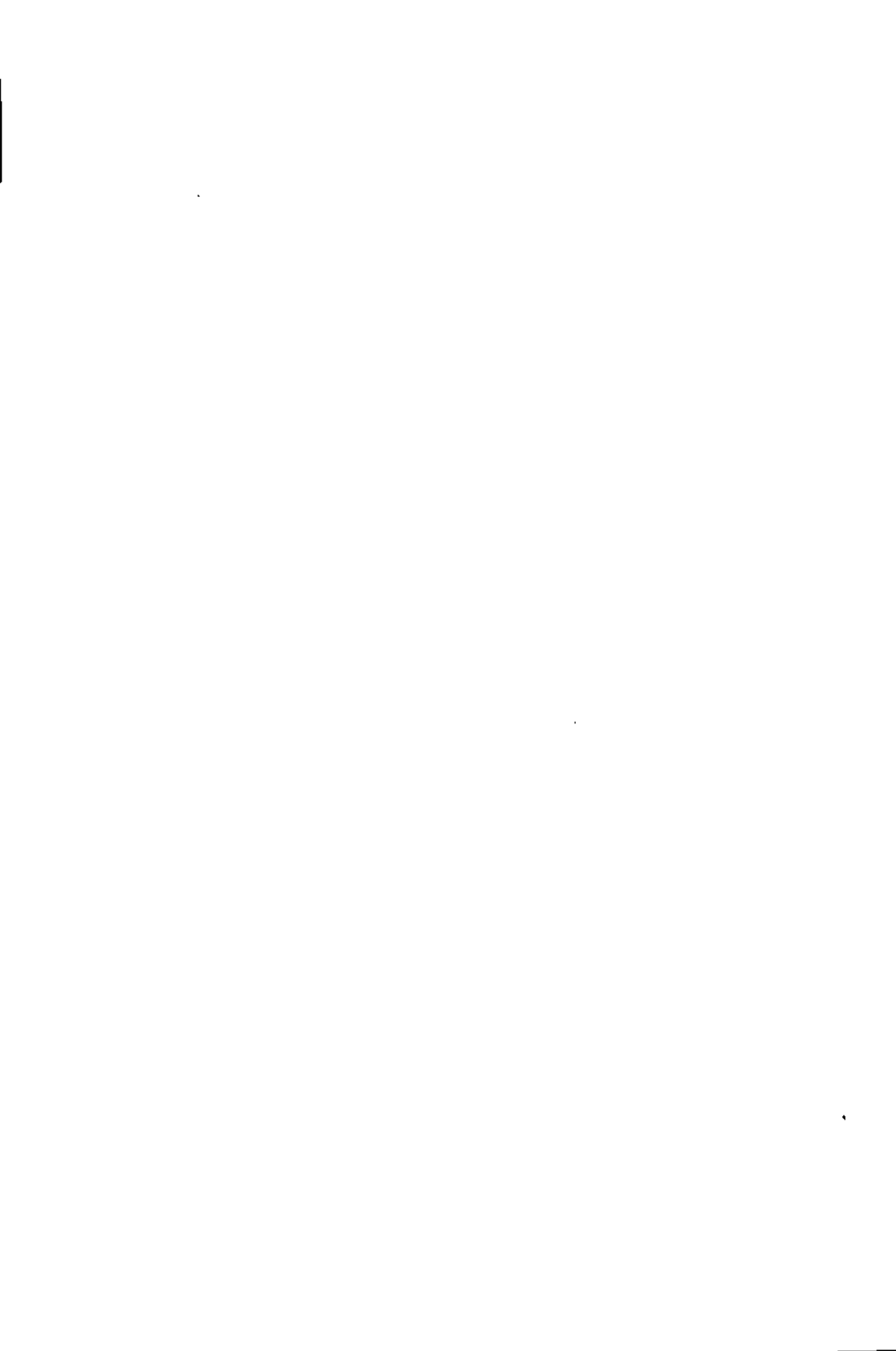
İstanbul

Komisyon Başkanı

Ek: 1 Rapor

1 Rapor CD'si

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ÇOCUKLARDA VE GENÇLERDE
ARTAN ŞİDDET EĞİLİMİ İLE
OKULLARDA MEYDANA GELEN
OLAYLARIN ARAŞTIRILARAK
ALINMASI GEREKEN
ÖNLEMLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN
(10/337, 343, 356, 357)
ESAS NUMARALI
MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU RAPORU

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM	20
KOMİSYONUN KURULUŞU ve FAALİYETLERİ	20

I- Araştırmanın Konusu	20
II- Komisyonun Kuruluşu	20
III- Komisyonun Görev, Yetki, Süre ve Çalışma Usulü	22
IV- Komisyon Çalışmaları	22

İKİNCİ BÖLÜM	36
ŞİDDET VE SALDIRGANLIK	36

2.1. Şiddet	36
2.1.1. Şiddetin Tanımı	36
2.1.2. Şiddetin Türleri	37
2.1.2.1. Kendine Yöneltilmiş Şiddet	37
2.1.2.2. Kişiler Arası Şiddet	37
2.1.2.3. Kollektif Şiddet	37
2.1.3. Şiddetin Değerlendirilmesi	38
2.1.4. Dünyada Gençler Arasında Şiddet Görülme Sıklığı	38
2.2. Saldırganlık ve Saldırganlığın Şiddet ile Olan İlişkisi	41
2.3. Şiddetin Nedenleri	42
2.3.1. Bireysel Etkenler	42
2.3.1.1. Biyolojik Özellikler	43
2.3.1.2. Psikolojik ve Davranışsal Özellikler	43
2.3.2. İlişkilerle İlgili Etkenler	45
2.3.2.1. Aile Etkisi	45
2.3.2.2. Arkadaş Etkisi	46
2.3.3. Toplumsal Etkenler	46
2.3.3.1. Küreselleşmenin Etkisi	46
2.3.3.2. Çeteler, Silahlar ve Madde Kullanımı	46
2.3.3.3. Sosyal Uyum Düzeyi	47
2.3.4. Sosyal Etkenler	47
2.3.4.1. Demografik ve Sosyal Değişimler	47
2.3.4.2. Gelir Dağılımındaki Eşitsizlik	47
2.3.4.3. Politik Yapılar	48
2.3.4.4. Medyada Şiddet	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	49
ULUSLARARASI ve ULUSAL MEVZUAT	49

3.1. Uluslararası ve Ulusal Mevzuat	49
3.1.1. Konuyla İlgili Uluslararası Sözleşmeler	50
3.1.2. Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Mevzuat	59
3.1.3. Ulusal Mevzuat	72
3.1.3.1. Anayasa	72
3.1.3.2. Kanunlar	73
3.1.3.3. Yönetmelikler	98
3.1.3.4. Genelgeler	100

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	101
TÜRKİYE'DE ÇOCUK VE GENÇLERDE ŞİDDETE İLİŞKİN DURUM ANALİZİ VE FAALİYETLER	101
4.1. Türkiye'nin Sosyodemografik Yapısı	101
4.1.1. Demografik Yapı	101
4.1.2. Gençlerin Eğitim Düzeyleri	104
4.1.3. Yoksulluğun Genel Durumu	107
4.1.4. Gençlerin İşsizlik Boyutları	113
4.1.5. Göç ve Kentleşme	116
4.2. Türkiye'de Çocuk ve Gençlerde Şiddetin Boyutu	119
4.2.1. Gençlerde Şiddete Bağlı Ölümler	119
4.2.2. Gençler Arasında Şiddet Olaylarının Görülme Sıklığı	121
4.3. Türkiye'de Şiddetin Sosyal ve Ekonomik Maliyeti	135
4.4. Çocuk ve Gençler Arasında Şiddetin Görülme Nedenleri	137
4.4.1. Bireysel Etkenler	137
4.4.2. Aile Bireyleri ve Arkadaş İlişkileri	141
4.4.2.1. Aile İçi İlişkiler ve Şiddet	141
4.4.2.2. Arkadaş İlişkileri	145
4.4.3. Sosyal ve Toplumsal Nedenler	147
4.4.3.1. Bilim ve Teknoloji	147
4.4.3.2. Küreselleşme ve Şiddet	148
4.4.3.3. Medya ve Şiddet	150
4.4.3.4. Sigara, Alkol ve Alkol Dışı Madde Kullanımı ve Şiddet	155
4.4.3.5. Kumar Oynama, Çete Üyesi Olma ile Silah Taşıma ve Şiddet	156
4.4.3.6. Göç, Kentleşme, Yoksulluk, İşsizlik ve Şiddet	157
4.4.3.7. Sosyal ve Kültürel Etkenler ile Şiddet	158
4.5. Bazı Güç Koşullardaki Çocuklar	161
4.5.1. Sokakta Yaşayan ve/veya Çalışan Çocuklar	161
4.5.2. Tutuklu ve Hükümlü Çocuklar	175
4.5.3. Korunma Altına Alınan Çocuklar	180
4.6. Çocuk ve Gençlere Yönelik Hizmet Veren Kurumlar	193
4.6.1. Millî Eğitim Bakanlığı	193
4.6.2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu	243
4.6.3. İçişleri Bakanlığı	271
4.6.4. Adalet Bakanlığı	283
4.6.5. Sağlık Bakanlığı	298
4.6.6. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü	311
4.6.7. Kültür ve Turizm Bakanlığı	316
4.6.8. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	331
4.6.9. Diyanet İşleri Başkanlığı	339
4.6.10. Aile ve Sosyal Araştırmalar Kurumu Genel Müdürlüğü	343
4.6.11. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu	349
BEŞİNCİ BÖLÜM	357
TUTANAK ÖZETLERİ ve KOMİSYONUN SAHA ÇALIŞMALARI	357
5.1. Bilgilerine Başvurulan Kişilere Ait Tutanak Özetleri	357
5.2. Komisyonun İnceleme Yaptığı İllerdeki Tespitleri	389
5.3. Saha Araştırmaları	390

5.3.1. Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerde Şiddet ve Şiddeti Etkileyen Etmenlerin Saptanması	396
5.3.2. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Şiddeti Etkileyen Etmenlerin Saptanması	422
5.3.3. Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımı ve İş Birliği Teşvik Toplantısı	449
5.3.4. Şiddete Karşı Bilim, Sanat ve Medya Toplantısı	463

ALTINCI BÖLÜM 464
TESPİT EDİLEN SORUNLAR VE ÖNERİLER 464

6.1. Türkiye’de Çocuk ve Gençlerde Şiddete İlişkin Nedenler ve Sorunlar	467
6.1.1. Çocuk ve Gençleri Şiddete İten Nedenler	467
6.1.1.1. Bireysel Etmenler	467
6.1.1.2. Kişiler Arası İlişkilere Ait Etmenler	468
6.1.1.3. Sosyal ve Toplumsal Etmenler	469
6.1.2. Veri Toplama ile İlgili Sorunlar	470
6.1.3. Çocuk ve Gençlere Yönelik Ülke Genelinde Ortak Bir Programın Olmaması	471
6.1.4. Yerel Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar ve Koordinasyon Eksikliği	471
6.1.5. Yasal Mevzuat ve Uygulamalar	471
6.2. Çocuk ve Gençlerde Şiddetin Ortaya Çıkmadan Önce ve Şiddet Görüldükten Sonra Yapılması Gerekenlere İlişkin Öneriler	472
6.2.1. Çocukluk Dönemleri ile Toplumsal ve Sosyal Nedenlere İlişkin Öneriler	472
6.2.1.1. Gebelik Dönemine İlişkin Öneriler	472
6.2.1.2. Okul Öncesi Döneme İlişkin Öneriler	473
6.2.1.3. Okul Dönemine İlişkin Öneriler	474
6.2.1.4. Toplumsal ve Sosyal Nedenlere İlişkin Öneriler	480
6.2.2. Veri Toplama Sistemi ve Araştırmaların Uygulanmasına İlişkin Öneriler	482
6.2.3. Şiddete Yönelik Hizmetlerin Koordinasyonun Sağlanmasına İlişkin Öneriler	483
6.2.3.1. Ulusal Çocuk ve Gençlik Politika ve Programının Oluşturulması	483
6.2.3.2. İl ve İlçe Düzeyinde Ülke Programının Uygulanması	486
6.2.4. Ulusal ve Yerel Olarak Öncelik Verilmesi Gereken Hizmet Alanları	489
6.2.4.1. Çocuk İzlemeleri	489
6.2.4.2. Okul Öncesi Eğitim	489
6.2.4.3. Okul Dönemi	489
6.2.4.4. Anne-Baba Eğitimleri	490
6.2.4.5. Şiddet Davranışı Açısından Risk Altında Olan Çocukların Ailelerinin Belirlenmesi	490
6.2.4.6. Koruma Altındaki Çocuk ve Gençler ile İlgili Hizmetler	491
KAYNAKÇA	494

EK

- Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerde Şiddet ve Şiddeti Etkileyen Etmenlerin Saptanması Araştırma Raporu

GİRİŞ

Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla 14.12.2006 tarihinde kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun faaliyetlerini içeren rapor altı bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; araştırma komisyonunun kuruluşu, komisyonun kurulma nedenleri ve milletvekillerinin verdiği önergelerin gerekçeleri, komisyonun görev, yetki, çalışma süresi ve komisyonun yaptığı çalışmaların nasıl yürütüldüğüne ilişkin bilgiler sunulmuştur.

İkinci bölümde; şiddet ve saldırganlık konusu irdelenmiştir. Araştırma komisyonu; Türkiye’de çocuk ve gençler arasında şiddetin görülme sıklığını irdelerken öncelikle dünyada ve ülkemizde kullanılan tanımlar, şiddet türleri, şiddetin saldırganlık dürtüsü ile ilişkisi ve şiddetin değerlendirme tekniği konusunda dünya ve Türkiye’deki kaynakları araştırarak Komisyon üyeleri ve uzmanları arasında ortak bir bakış açısı oluşması sağlanmıştır. Komisyonun çalışmalarına yön vermesi amacıyla şiddetin nedenlerinin sınıflandırılmasına ilişkin dünya kaynakları incelenmiştir. Dünyada şiddetin tanımı, sınıflandırılması ve nedenleri konusunda pek çok görüş bulunmaktadır. Araştırma komisyonu, komisyon çalışmaları sırasında kullanmak üzere dünyada bu konudaki en önemli kaynak kuruluş olan Dünya Sağlık Örgütü’nün yaklaşımını benimsemiştir. Şiddet nedenleri; bireysel ilişkiler, sosyal ve toplumsal etkenler başlıkları altında irdelenmiştir. Şiddet ve saldırganlık konusunda oluşturulan bu teorik çerçeve, Komisyonun yaptığı çalışmalarda izlenerek bulgular, sonuç ve öneriler kısmı aynı sistematik içinde incelenmiştir. Şiddet ve saldırganlık konusunda komisyonun yaklaşımı şiddet, saldırganlığın ve saldırganlığın şiddet ile olan ilgisi ve şiddetin nedenleri ana başlıkları hâlinde raporda yer almaktadır.

Üçüncü bölüm; şiddet konusunda ulusal ve uluslararası mevzuatın irdelendiği bir bölümdür. Bu bölümün oluşturulma gerekçesi, yasalar, sözleşmeler ve uygulamaların toplumlardaki sosyal ve toplumsal düzenin belirleyicileri olması yaklaşımına dayandırılmıştır. “Uluslararası ve Ulusal Mevzuat” Bölümünde şiddetin önlenmesi ve kontrolü için oluşturulan “Konuyla İlgili Uluslararası Sözleşmeler”, “Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Mevzuat” ve “Ulusal Mevzuat” irdelenmiştir. Ulusal mevzuat içinde Anayasa, kanunlar, yönetmelikler ve genelgeler ile ülkemizdeki yasal çerçeve sunulmuştur.

Dördüncü bölüm; ülkemizde çocuk ve gençlerde şiddet ve nedenlerinin değerlendirildiği bölümdür. Bu bölüm Araştırma Komisyonunun yaptığı çalışmalar sonucunda Türkiye’de çocuk ve gençlerde şiddetin görülme sıklığı ve nedenlerinin irdelenmesine ilişkin durum analizini içermektedir.

Dördüncü bölümün alt başlıklarından birincisi; “Türkiye’nin Sosyodemografik Yapısı” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt başlık altında öncelikle Türkiye’ain demografik yapısı, gençlerin eğitim düzeyi, yoksulluğun genel durumu, gençlerin işsizlik boyutu, göç ve kentleşme gibi konular irdelenerek çocuk ve gençlerimizin demografik ve sosyal çevreleri tanımlanmıştır.

Dördüncü bölümün ikinci alt başlığı; “Türkiye’de Çocuk ve Gençlerde Şiddetin Boyutu”dur. Bu bölümde çocuk ve gençlerde şiddete bağlı ölümler ve şiddetin toplumda görülme sıklığı irdelenmiştir. Ülkemizde çocuk ve gençler arasında şiddetin boyutlarının incelenmesinde Türkiye İstatistik Kurumu, Sağlık, Millî Eğitim, İçişleri, Adalet, Aile ve Sosyal Araştırma Kurumu Genel

Müdürlüğü kayıtları, bu konuda hazırladıkları raporlar değerlendirilmiş ve yetkili kişiler ile görüşmeler yapılarak hazırlanmıştır. Bu bölümde ülkemizde daha önce yapılmış araştırmaların verileri değerlendirilmiş, ayrıca Araştırma Komisyonu tarafından Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerde şiddet ve etkileyen etkenlerin saptanması araştırmasının sonuçları kullanılmıştır.

Dördüncü bölümün üçüncü alt başlığı; “Türkiye’de Şiddetin Sosyal ve Ekonomik Maliyeti”dir. Şiddetin ve sonuçlarının, topluma hizmet sunumu sırasındaki ekonomik maliyeti konusundaki bulgular incelenmiş ve sunulmuştur.

Dördüncü bölümün dördüncü alt başlığında; Türkiye’de çocuk ve gençler arasında şiddetin görülme nedenlerine ilişkin bulgular sunulmuştur. Bu bölümde şiddetin nedenleri konusunda kabul edilen teorik çerçeve kullanılarak Türkiye’deki durum ele alınmıştır. Çocuk ve gençlerde şiddetin boyutunun incelendiği sağlık, eğitim, emniyet, adalet ve aile alanında yürütülen çalışmalar değerlendirilerek bireysel ve kişiler arası ilişkilere yönelik nedenler irdelenmiştir. Ancak eldeki verinin karşılaştırılabilir olmaması nedeniyle Araştırma Komisyonu tarafından yapılan Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerde ve 19 ilde 21 ceza ve infaz kurumunda bulunan çocuklarda şiddet ve şiddeti etkileyen etkenlerin saptanması araştırmasının sonuçları bu bölümde temel veri tabanı olarak kullanılmıştır. Bu bölümün oluşturulması sırasında bu konuda yapılan çalışmalar, ilgili kurumların raporları, bu kurumlardan komisyon toplantılarına katılan kişilerin görüş ve önerileri ile komisyon uzmanlarının hazırladıkları raporlar kullanılmıştır.

Dördüncü bölümün beşinci alt başlığında; bazı güç koşullar altındaki çocuklar irdelenmiştir. Toplumsal ve sosyal olayların sonuçlarının toplumda yaşayan bireylere yansması nedeniyle, çocuk ve gençler hem şiddetin kurbanı olmakta hem de şiddet olaylarının içinde yer alabilmektedirler. Bu kısım şiddetin nedenlerini de oluşturan sosyal ve toplumsal olarak dezavantajlı gruplar içinde yer alan çocukların bazı güç koşullar altında yaşamak zorunda kaldıkları göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Sokakta yaşayan/çalışan çocuklar, tutuklu ve hükümlü çocuklar, korunma altına alınan çocukların şiddet olaylarının içinde kalma şekilleri ve hâlen yaşam koşullarına ilişkin durum analizi yapılmıştır. Şiddet kurbanı olan bu çocukların topluma tekrar kazandırılmasının önemi vurgulanmak istenmiştir.

Dördüncü bölümün altıncı alt başlığı; çocuk ve gençlik konularıyla ilgili kamu kuruluşlarının çalışmalarını içermektedir. Ülkemizde çocuk ve gençler arasında şiddet son yıllarda bütün sektörlerde önemli bir konu başlığı olarak tartışılmaktadır. Çocuk ve gençlere hizmet sunan kuruluşlar çocuk ve gençler arasında şiddetin önlenmesi, kontrol altına alınması, şiddet kurbanı olan çocukların topluma kazandırılması için kurum içi pek çok program oluşturmaktadır. Bu nedenle bu kısımda her bakanlığın görevleri ve teşkilat şeması, kurumsal faaliyetler ve tespitler, kurumsal sorunlar ve çözüm önerileri şeklinde çalışmalar özetlenmiştir. Çeşitli bakanlık ve bağlı teşkilatları başında, şiddetin önlenmesi ve azaltılması amacıyla işleyiş modeli oluşturmak için merkezde Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Gençlik ve Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı, Medya Kuruluşları, Diyanet İşleri Başkanlığı, Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna ilişkin durum analizleri raporda yer almıştır. Her kuruluşun raporunun sonunda Komisyon tarafından çocuk ve gençlerde şiddetin önlenmesi için kuruluş içinde tespit edilen sorunlar ve

sorunlara yönelik çözüm önerileri belirtilmiştir. Bu kısmın oluşturulması sırasında Komisyon, ilgili olduğunu düşündüğü, bu konuda çalışmaları olduğu bilinen ve koordineli çalışması gereken kurum ve kuruluşları komisyonda dinlemiş, il gezilerinde ziyaret etmiş, bilgi almış ve edindiği, gözlemlediği bilgileri raporda belirtmiştir.

Beşinci bölümde; bilgilerine başvuru yapılan kişilerle yapılan görüşmelerin tutanak özetleri, Komisyonun inceleme yaptığı illerdeki tespitleri ve durumu daha iyi irdeleyebilmek için yaptığı saha çalışmaları yer almaktadır. Araştırma Komisyonu çocuk ve gençlerde şiddetin boyutları ve nedenlerini daha iyi ortaya koyabilmek için ülke genelini temsil eden iki ayrı saha çalışması yürütmüştür. Araştırma Komisyonu tarafından yapılan Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerde şiddet ve şiddeti etkileyen etkenlerin saptanması araştırmasının sonuçları ve Türkiye’de ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocuklarda şiddet ve etkileyen etkenlerin saptanması araştırmasının sonuçları bu bölümde detaylı olarak sunulmuştur. Komisyon, çalışmalarını medya ve sanat çevreleri ile paylaşmak ve görüş almak amacıyla Dolmabahçe Saray’ında, sanat ve medya iş birliği ile “Şiddete Karşı Bilim, Sanat ve Medya İşbirliği Toplantısı”nı gerçekleştirmiştir. Ayrıca, kamu ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve üniversite öğretim üyeleri davet edilerek Türkiye’de çocuk ve gençler arasında şiddetin nedenlerine yönelik yapılması gerekenlerin irdelendiği Bilkent Oteli Toplantısında “Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımı ve İş Birliği Teşvik Toplantısı”nın sonuçları ve önerileri raporda yer almaktadır.

Raporun altıncı bölümü ise sonuç ve öneriler kısmından oluşmaktadır. Bu bölümde Araştırma Komisyonunun 14.12.2006 ve 14.04.2007 tarihleri arasında;

Kurum, kuruluş rapor ve kayıtları; Millî Eğitim Bakanlığının ilk ve ortaöğretim kurumlarında yaptığı çalışmalar, İçişleri Bakanlığının kayıtları, Adalet Bakanlığının kayıtları, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun sokakta yaşayan/çalışan çocuklar ve kurumlarda kalan çocuklar için yaptığı çalışma raporları, ilgili kurum ve kuruluşların çocuk ve gençlerde şiddet ile ilgili etkinliklerine ilişkin düzenledikleri raporlar, illerin çocuk ve gençlerde şiddete yönelik yaptığı faaliyetlere ait vali ve kurum raporları,

Bilimsel araştırmaları; Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerde şiddet ve şiddeti etkileyen etkenlerin saptanması araştırmasının sonuçları, Türkiye’de 19 ilde 21 ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocuklarda şiddet ve şiddeti etkileyen etkenlerin saptanması araştırmasının sonuçları, dünyada ve Türkiye’de çocuk ve gençlerde yapılmış bilimsel araştırma, makale ve rapor sonuçları,

Uzman kişi, panel görüşleri ve incelemeleri; İnceleme yapılan illerdeki tespitler, Komisyonca bilgisine başvuru yapılan uzman görüşleri, Dünya Sağlık Örgütü Yaralanma ve Şiddeti Önleme Bölüm Başkanı ve Avrupa Bölgesi Yaralanma ve Şiddeti Önleme Bölümü Teknik Danışmanının görüşleri, UNICEF Türkiye Temsilciliği uzman görüşü, Dolmabahçe Saray’ında, sanat ve medya iş birliği ile şiddete karşı bilim toplantısı, Bilkent Otel’inde Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımı ve İş Birliği Teşvik Toplantısı sonuçları ışığında çocuk ve gençlerde şiddet konusunda bir durum saptanması yapılmış, şiddetin önlenmesi ve kontrolü konusunda dünyadaki yaklaşımlar göz önünde tutularak sonuçlar irdelenmiş ve yapılan çalışmalar sırasında tespit edilen sorunlar ve öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM KOMİSYONUN KURULUŞU ve FAALİYETLERİ

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Çorum Milletvekili Muzaffer KÜLCÜ ve 19 milletvekili, Denizli Milletvekili Mustafa GAZALCI ve 54 milletvekili, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gaziantep Milletvekili Ömer ABUŞOĞLU ve Malatya Milletvekili Süleyman SARIBAŞ, İstanbul Milletvekili Ömer Zülfü LİVANELİ ve 19 milletvekilinin (10/337, 343, 356, 357) esas numaralı Meclis Araştırması Önergelerinin gerekçelerinde;

Modern yaşamın dayatmaları sonucu gelenekselin parçalandığı, yerine medya aracılığı ile kaba, şiddetle yoğunlaştırılmış tüketime yönelik bir kültürün pompalandığı, kişilikleri ve zenginliği televizyon starları arasından model olarak seçerek bencil bir yaşam anlayışına yönelen gençliğin günlük hayatın birçok alanında (evde, okulda, sokakta, spor müsabakalarında, eğlence mekânlarında) giderek artan oranlarda şiddeti dışı vuran davranışlar sergilediği,

Sanal ve gerçek şiddetin medya aracılığı ile topluma sunulması sonucu şiddetin bir eğlence kültürüne dönüşerek hayatın bir parçası hâline geldiği ve sıradanlaştığı, bu hâliyle toplumsal yapıya zarar verdiği,

Gençlerin büyük çoğunluğunun atari salonu, İnternet kafe ve televizyonlarda dövüş ve şiddet içerikli oyunlar ile mafya dizileri ve şiddet, aksiyon, korku, macera filmlerini daha fazla izlediği, bunun sonucu toplum için faydalı atılımlar yapacak enerjinin boşa harcaıldığı, tüm bu olumsuzluklara karşın eğitim ve öğretim kurumlarının öğrencilere temel insani değerleri aşılama konusunda yetersiz kaldığı, bu nedenle medya kanalı ile sunulan şiddetin önlenmesi gençlerin ve çocukların bundan korunması için alınacak önlemlerin tespitinin gerektiği,

Şiddetin kaynağının sadece medya ve kültür endüstrisi olarak gösterilmesinin yanlış olduğu, toplumsal olguyu anlayabilmek ve doğru önlemleri alabilmek için aile ilişkilerinin, eğitim ve öğretim kurumlarının, sosyoekonomik dönüşümlerin sorgulanmasının gerektiği,

İlk ve ortaöğretim kurumlarında yaşanan şiddet olaylarının sıradan disiplin olaylarını aşarak kaygı verici boyutlara tırmandığı, zaman zaman okul sınırları dışına taşarak kimi okullarda çeteleşmelerin yaşandığı, bu nedenle de normal eğitim ve öğretimin aksadığı sınıfların kalabalık olması nedeniyle eğitim seviyesinin düştüğü,

Okullarda rehberlik eğitiminin yetersizliği ve sosyal aktivite alanlarının (spor sahası, kütüphane, laboratuvar vb.) yok denecek kadar az olması nedeniyle gençlerin sosyal etkinliklere yönelemediği, ifade edilmiştir.

“Çocuklarda ve gençlerde artan şiddet eğilimi ile okullarda meydana gelen olayların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla bir Meclis Araştırması Komisyonu kurulması” istenmiştir.

II. KOMİSYONUN KURULUŞU

Çorum Milletvekili Muzaffer KÜLCÜ ve 19 milletvekili, Denizli Milletvekili Mustafa GAZALCI ve 54 milletvekili, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gaziantep Milletvekili Ömer ABUŞOĞLU ve Malatya Milletvekili Süleyman SARIBAŞ, İstanbul Milletvekili Ömer Zülfü LİVANELİ ve 19 milletvekilinin, Anayasa'nın 98 inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince verdikleri önergeler, konularının ortak olması nedeniyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22.11.2006 tarihli 22 nci Birleşiminde birleştirilerek görüşülmüş ve Genel Kurulun "882" sayılı kararı ile önergelerde belirtilen hususları araştırmak üzere bir Komisyon kurulması kararlaştırılmıştır.

Söz konusu kararda, Komisyonun 14 üyeden oluşmasına, çalışma süresinin başkan, başkan vekili, sözcü ve kâtip üye seçimi tarihinden başlamak üzere 3 ay olmasına ve gerektiğinde Ankara dışında da çalışması hususlarına yer verilmiştir.

Bu kararı takiben Genel Kurulun 14.12.2006 tarihli 32 nci Birleşiminde Komisyonun üye seçimi yapılmıştır.

Komisyon 14.12.2006 tarihli ilk toplantısını, en yaşlı üye sıfatıyla Ankara Milletvekili Muzaffer R. KURTULMUŞOĞLU başkanlığında yapmış, 11 üyenin katılımı ile gerçekleştirilen toplantıda yapılan gizli oylama sonucunda;

Komisyon Başkanlığına, İstanbul Milletvekili Halide İNCEKARA, Başkanvekilliğine, Adana Milletvekili Recep GARİP, Sözcülüğüne İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ, Kâtip Üyelige de Denizli Milletvekili Mehmet YÜKSEKTEPE seçilmişlerdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu seçime ilişkin 14.12.2006 tarih "883" sayılı kararı 28.12.2006 tarihli ve 26390 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

Bu şekilde oluşan Komisyon üyeleri aşağıda gösterilmiştir.

ADI VE SOYADI	ÖNVANI	PARTİSİ	SEÇİM BÖLGESİ
Halide İNCEKARA	BAŞKAN	AK PARTİ	İSTANBUL
Recep GARİP	BAŞKANVEKİLİ	AK PARTİ	ADANA
Mustafa ATAŞ	SÖZCÜ	AK PARTİ	İSTANBUL
Mehmet YÜKSEKTEPE	KATİP	AK PARTİ	DENİZLİ
Halil ÖZYOLCU	ÜYE	AK PARTİ	AĞRI
Muzaffer R. KURTULMUŞOĞLU	ÜYE	ANAVATAN	ANKARA
Mustafa GAZALCI	ÜYE	CHP	DENİZLİ
Ömer ÖZYILMAZ	ÜYE	AK PARTİ	ERZURUM
Hasan AYDIN	ÜYE	AK PARTİ	GİRESUN
Güldal OKUDUCU	ÜYE	CHP	İSTANBUL
Hakan TAŞCI	ÜYE	AK PARTİ	MANİSA
Ali Cumhur YAKA	ÜYE	CHP	MUĞLA
Öner ERGENÇ	ÜYE	AK PARTİ	ŞİRT
Muharrem İNCE	ÜYE	CHP	YALOVA

III. KOMİSYONUN GÖREV, YETKİ, SÜRE VE ÇALIŞMA USULÜ

14.12.2006 tarihinde çalışmalarına başlayan Anayasa'nın 98 inci Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri ile diğer hükümleri çerçevesinde söz konusu araştırmayı TBMM adına yapmakla görevlendirilen Komisyonumuz;

Genel Kurul tarafından İçtüzük gereği kendisine verilen 3 aylık çalışma süresi sonunda saha çalışmalarını tamamlayabilmek ve raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunabilmek için 26.02.2007 tarihli 17 nci toplantısında İçtüzüğü'nün 105 inci maddesi gereğince 14.03.2007 tarihinden geçerli olmak üzere bir aylık ek süre talep edilmesini kararlaştırmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu talebe ilişkin kararı Genel Kurulun 13.03.2007 tarihli 74 üncü Birleşiminde kabul edilen "889" numaralı karar ile Komisyonumuza 14.3.2007 tarihinden itibaren bir aylık ek süre verilmiş, bu karar 03 Nisan 2007 tarihli ve 26482 sayılı Resmî Gazete de yayımlanmıştır.

Komisyon, 14.12.2006 tarihli 1 inci toplantısının ikinci oturumunda Komisyon Başkanı, İstanbul Milletvekili Halide İNCEKARA'nın başkanlığında toplanmış ve bu toplantıda;

- ◆ Komisyon toplantılarında ve Ankara dışı çalışmalarında tam tutanak tutulmasına,
 - ◆ Komisyonun Genel Kurul çalışma saatlerinde de çalışma yapabilmesi için İçtüzüğü'nün 35 inci maddesi uyarınca Başkanlık Divanından izin istenmesine,
 - ◆ Komisyon çalışmalarını kamuoyuna duyurabilmek, kurum ve kuruluşlar ile vatandaşlardan gelebilecek olan konuya ilişkin her türlü bilgiye çabuk ulaşabilmek amacıyla ağ (web) sitesi kurulmasına ve elektronik posta adresi alınmasına,
 - ◆ Komisyon çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla İçtüzüğü'nün 105 inci maddesi uyarınca kamu kurum ve kuruluşlarından Komisyonda geçici olarak istihdam edilmek üzere uzman personel istenmesine,
 - ◆ Komisyonun gerektiğinde Ankara dışında çalışma yapmasına,
 - ◆ Komisyonun yapacağı çalışmalar ile ilgili alınan kararların uygulanmasında (Komisyona bilgi verilerek kaydıyla) Komisyon Başkanına yetki verilmesine,
- karar vermiştir.

IV. KOMİSYON ÇALIŞMALARI

Komisyonumuz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin "882" sayılı kararı çerçevesinde Ankara ve Ankara dışında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 22.11.2006 tarihli 22 nci Birleşiminde alınan Karar uyarınca çalışmalarda bulunmuştur.

Komisyonumuz, 4 aylık çalışma süresi içerisinde 22 toplantı yapmış, bu toplantılarda 854 sayfa tutanak tutulmuş, rapor yazımında yararlanmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarla karşılıklı 550 yazışma yapılmış, kurum ve kuruluşlardan, üniversiteler ve diğer birimlerden 180 adet bilgi, belge ve ekleri (1338 sayfa rapor, 93 kitap, 16 klasör döküman, 56 dosya, 50 CD) komisyonumuza gelmiştir.

Komisyonumuz, 14.12.2006 tarihli toplantısında Komisyon çalışmalarına ve rapor yazımına teknik katkı sağlamak amacıyla bazı kamu kurum ve kuruluşlarından TBMM İçtüzüğü'nün 105 inci maddesi uyarınca uzman personel istenmesine karar vermiştir.

İlgili kamu kurum ve kuruluşlarından; Başbakanlık; Devlet Planlama Teşkilatı, uzmanlarından Tuncer KOCAMAN ve Tülay DOĞAN ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundan sosyal hizmet uzmanları Esra KABADAYI ve Ergin YAMAN; Türkiye İstatistik Kurumu Başkanlığından takım sorumluları Matematik Mühendisi Yılmaz ERŞAHİN ve İstatistikçi Nilay EROL; Diyanet İşleri Başkanlığından Süleyman YAVUZ; Adalet Bakanlığından Hâkim Zeki YILDIRIM; İçişleri Bakanlığından Emniyet Amiri Murat GÜLLER; Millî Eğitim Bakanlığından projeler uzmanı Murat GÜRKAN ve uzman Psikolojik danışman Hicran ÇETİN; Sağlık Bakanlığından uzman Dr.Toker ERGÜDER, uzman Dr. Uğur ERGÜN, uzman Dr. Özgür ÖNER, uzman Psikolog Şükrü PAMUKÇU, Dr. Psikolog Özden ALKAR; Kültür ve Turizm Bakanlığından uzman Sosyolog Nimet OKAN; Radyo ve Televizyon Üst Kurulu uzmanlarından Sevgi ÇOŞKUNSERÇE ve A. Murat TANYU; Hacettepe Üniversitesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim görevlilerinden Prof Dr. Hilâl ÖZCEBE ve Doç. Dr. Banu ÇAKIR; Karadeniz Teknik Üniversitesinden öğretim görevlisi Sosyolog Adem SOLAK Komisyon çalışmalarını yürütmüşlerdir. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı öğretmenlerinden Fatma AYGEN ve Fatma Evren ACAR tarafından Komisyon raporu üzerinde gerekli düzeltmeler yapılarak yayıma hazır hale getirilmiştir.

Komisyon çalışmalarında Türkiye Büyük Millet Meclisinden; TBMM Müşaviri Gürsel ÖZTÜRK, Uzman Yardımcıları Erdin BAYRAM ve Hilmi Soner ERDOĞAN ile Basın Müşaviri Cenap KAYASU görevlendirilmişlerdir.

Komisyonumuz, 26.12.2006 tarihli toplantısında Tunceli ili Mazgirt ilçesi Akpazar beldesi Hasan Âli Yücel Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda meydana gelen "cinsel istismar" olayının mahallinde incelenmesine karar vermiştir.

Komisyonumuz, 14.02.2007 tarihli toplantısında aldığı karar uyarınca, Çocuklarda ve gençlerde risk oluşturan etkenlerin ortaya çıkarılması amacıyla Türkiye genelinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından örnekleme yöntemiyle belirlenen 60 ilde bulunan orta öğretim kurumlarındaki öğrenciler ile 19 ildeki çocuk ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklarla ilgili araştırma yapılmasına,

Uzmanlar tarafından hazırlanan anket soru kitapçıklarının basımının TBMM Basımında, optik okuyucu cevap formlarının Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü matbaasında basılmasına, soru kitapçıkları ve optik okuyucu formlarının anket yapılacak illere dağıtılmasına, anket sonrası optik okuyucu formlarının Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğüne ulaştırılmasına ve optik formların okunmasına,

Anket çalışmalarında Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile anketlerin uygulanacağı illerdeki valiliklerin ve Türkiye İstatistik Kurumunun koordineli çalışmasına,

Anket uygulama çalışmalarında Komisyonunda geçici görevlendirilen uzman personel ile Millî Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarından görevlendirilecek diğer uzmanların da anket uygulamasının yapılacağı illerde görevlendirilmesine karar vermiştir.

Söz konusu anket çalışmalarını yürütmek için; Sağlık ve Millî Eğitim Bakanlıklarından görevlendirilen 55 uzmana, TBMM Grup toplantı salonunda illerde anket çalışmasını yürütecek anketörleri eğitmek üzere 1 günlük formatörlük eğitimi verilmiştir. Eğitimleri tamamlanan uzmanlar 60 ile dağılarak İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde görevli özel eğitim, rehberlik ve danışma hizmetlerinden sorumlu şube müdürü, anket uygulanacak okul müdürleri ve illerde anket uygulanmada görevlendirilen rehber öğretmenleri eğitmişlerdir. 60 ilde eğitim alan yaklaşık 1500 rehber öğretmen, 261 okulda anket çalışmalarını 26 Şubat- 02 Mart 2007 tarihleri arasında tamamlamış, doldurulan anket optik formlarının illerdeki sorumlu şube müdürleri tarafından Ankara'ya ulaştırılması sağlanmıştır. Anket uygulama çalışmaları 5 iş gününde tamamlanmıştır.

Komisyonumuz, 21.02.2007 tarihli toplantısında; Komisyonun Ankara dışında İstanbul, İzmir, Trabzon, Kayseri, Adana, Konya, Antalya, Mersin, Erzurum, Ağrı, Diyarbakır, Gaziantep, Elâzığ ve (Komisyonun gerekli görmesi hâlinde) ülke genelinde diğer illerde Komisyon üyesi milletvekillerinden oluşturulacak alt komisyonlar marifeti ile mahallinde inceleme ve araştırma çalışmaları yapmasına, karar vermiştir.

Komisyonumuz, 01.03.2007 tarihli toplantısında; İstanbul Dolmabahçe Sarayı'nda bilim, sanat ve medya camiasından değişik kesimlerin Komisyon çalışmaları hakkındaki görüş ve önerilerinin alınması amacıyla toplantı yapılmasına ve diğer etkinlikler düzenlenmesine ve 05-06 Nisan 2007 tarihlerinde Bilkent Oteli'nde, Dünya Sağlık Örgütü danışmanları, ilgili kamu kurumlarının üst düzey yöneticileri ile teknik personeli, Akademisyenler ve bazı sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılacağı "Panel ve Çalışma Toplantısı" düzenlenmesine karar vermiştir.

1. Komisyon Toplantılarına Davet Edilen Kişiler:

Komisyon toplantılarına, panel ve çalışma toplantıları ve etkinliklere bilgisine başvurmak üzere davet edilen kişiler;

1. ve 2. TOPLANTILAR (14.12.2006)	Komisyon Başkanlık Divanı seçilmiş, Komisyonun çalışma esas ve usulleri belirlenmiştir.
3. TOPLANTI (21.12.2006)	1- Hüseyin ÇELİK Millî Eğitim Bakanı 2- Dr. Ruhi KILIÇ MEB Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürü 3- Ö. Zülfü LİVANELİ İstanbul Milletvekili
4. TOPLANTI (22.12.2006)	4- Lila PIETERS UNICEF Program Koordinatörü 5- Fatma Özdemir ULUÇ UNICEF Eğitim Proje Sorumlusu
5. TOPLANTI (26.12.2006)	6- F.Nurdan TORNACI SHÇEK Genel Müdürü Yardımcısı 7- Aziz SÖĞÜTLÜOĞLU SHÇEK Gençlik Hizmetleri Daire Başkanı 8- Osman DOĞAN Yeşilay Derneği Ankara Şube Başkanı
6. TOPLANTI (10.01.2007)	9- Şuayip ÖZCAN Türk Eğitim Sendikası Genel Başkanı

	<p>10- Alsaaddin DİNÇER Eğitim Sendikası Genel Başkanı</p> <p>11- Emirali ŞİMŞEK Eğitim Sendikası Genel Sekreteri</p> <p>12- Prof Dr. Necla Kurul TURAL Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi</p> <p>13- Ahmet GÜNDOĞDU Eğitim Bir-Sen Genel Başkanı</p>
7. TOPLANTI (11.01.2007)	<p>14- Nimet ÇUBUKÇU Devlet Bakanı</p> <p>15- İsmail BARIŞ SHÇEK Genel Müdürü</p> <p>16- Doç.Dr.Ayşen GÜRCAN Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdür V.</p> <p>17- Prof.Dr.Ferhunde ÖKTEM Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı Hastanesi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi</p>
8. TOPLANTI (17.01.2007)	<p>18 Zahid AKMAN RTÜK Başkanı</p>
9. TOPLANTI (18.01.2007)	<p>19- Prof. Dr. Tülin İÇLİ Polis Akademisi Güvenlik Bilimi Fakültesi Dekanı</p>
10. TOPLANTI (31.01.2007)	<p>20- Prof. Dr. Nevzat TARHAN Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı</p>
11. TOPLANTI (01.02.2007)	<p>21- Mehmet ATALAY Gençlik ve Spor Genel Müdür V.</p> <p>22- Ufuk Sabri ATALAY Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Uzmanı</p>
12. TOPLANTI (07.02.2007)	<p>23- Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekan Yardımcısı</p>
13. TOPLANTI (08.02.2007)	<p>24- Nadi TÜRKASLAN Ankara Basın Suçları Cumhuriyet Savcısı</p> <p>25- Ali VELİOĞLU Ankara Çocuk Bürosu Cumhuriyet Savcısı</p> <p>26- Sadî SARIYILDIZ Ankara 1.Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı</p> <p>27- Gökten KOÇOĞLU Ankara 2.Çocuk Mahkemesi Hâkimi</p> <p>28- Türgen SAKARYA Ankara 6. Aile Mahkemesi Hâkimi</p>
14. TOPLANTI (14.02.2007)	<p>29- Müslüm SAYLI Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkan Yardımcısı</p>
15. TOPLANTI (15.02.2007)	<p>30- Hakan UYANIK Reklam Verenler Derneği Başkanı</p>
16. TOPLANTI (01.03.2007)	<p>31- Prof.Dr.Hayati HÖKELEKLİ Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi</p> <p>32- Nuri ÇOLAKOĞLU Televizyon Yayıncıları Derneği Başkanı</p>
17. TOPLANTI (29.03.2007) (İstanbul-Dolmabahçe)	<p>33- Prof.Dr. Ferhunde ÖKTEM Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı Hastanesi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi</p>

	<p>34- Prof.Dr.Nevzat TARHAN Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı</p> <p>35- Prof.Dr. Hilal ÖZCEBE Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi</p> <p>36- Sezen Cumhuri ÖNAL Sanatçı</p> <p>37- Osman YAĞMURDERELİ Sanatçı</p> <p>38- Şaban DÖĞEN Gazeteci</p> <p>39- Mehmet AKBAY Gazeteci</p>
--	---

5-6 Nisan 2007 Tarihinde Bilkent Panel ve Çalışma Toplantısına Katılan Akademisyen, Bürokrat, Sivil Toplum Kuruluşları Temsilcileri ve Komisyon Uzmanları

<p>18. ve 19. TOPLANTI (05-06 Nisan 2007)</p> <p><i>(Ankara-Bilkent Panel ve Çalışma Toplantısına Komisyon Üyesi Milletvekilleri ile Katılan Kamu Kurum ve Kuruluşları Üst Düzey Yöneticileri, Akademisyenler,STK Temsilcileri</i></p>	<p>40- Dr.Cihanser EREL Sağlık Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı</p> <p>41- Ahmet HAMSİCİ Adalet Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı</p> <p>42- Prof.Dr.Şevki AYDIN Diyaret İşleri Başkan Yardımcısı</p> <p>43- Kerem ALTUN MEB Ortaöğretim Genel Müdürü</p> <p>44- Ruhi KILIÇ MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürü</p> <p>45- Esat SAĞCAN MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürü</p> <p>46- Prof.Dr.Yüksel ÖZDEN İlköğretim Genel Müdürü</p> <p>47- Nurdan TORNACI SHÇEK Genel Müdür Yardımcısı</p> <p>48- Doç.Dr.Ayşen GÜRCAN Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdür V.</p> <p>49- Nurullah ÖZTÜRK RTÜK İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanı</p> <p>50- Müslüm SAYLI Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkan Yrd.</p> <p>51- Prof.Dr. Hilal ÖZCEBE Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı A.B.D. Öğretim Görevlisi</p> <p>52- Prof. Dr. Nazmi BİLİR Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı A.B.D. Öğretim Görevlisi</p> <p>53- Prof.Dr.Zafer ÖZTEK Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı A.B.D. Öğretim Görevlisi</p> <p>54- Prof.Dr. Münevver BERTAN ICC Başkanı</p> <p>55- Prof.Dr.Recep AKDUR Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.B.D.</p>
--	--

(05-06 Nisan 2007)

(Ankara-Bilkent Panel ve Çalışma Toplantısına Komisyon Üyesi Milletvekilleri ile Katılan Kamu Kurum ve Kuruluşları Üst Düzey Yöneticileri, Akademisyenler, STK Temsilcileri

- 56- **Prof.Dr. Nevzat TARHAN**
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Uzmanı
- 57- **Prof.Dr.Hasan BACANLI**
YÖK'ü temsilen Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
- 58- **Prof.Dr.Selahattin ÖĞÜLMÜŞ**
Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi
- 59- **Doç.Dr. Banu ÇAKIR**
Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı A.B.D.
- 60- **Doç.Dr.İbrahim CILGA**
Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilim Fakültesi
- 61- **Prof.Dr.Nihüfer Voltan ACAR**
Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi
- 62- **Prof.Dr. Neşe EROL**
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi
- 63- **Prof.Dr.Tülin İÇLİ**
Polis Akademisi G.B.F
- 64- **Prof.Dr. S.Songül YAKAN**
Hacettepe Üniversitesi Çocuk Sağlığı A.B.D.
- 65- **Yrd. Doç.Dr. Metin PİŞKİN**
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
- 66- **Doç.Dr. M.Münir DEDEOĞLU**
Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
- 67- **Yrd.Doç.Dr. Mustafa İLHAN**
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.B.D.
- 68- **Yrd.Doç.Dr. Nüket PAKSOY**
Hacettepe Üniversitesi Halk Sağlığı A.B.D.
- 69- **Dr. Alex Butchart**
DSÖ Şiddeti Önleme Danışmanı
- 70- **Dr.Dinesh SETHI**
DSÖ Avrupa Bölgesi Şiddeti Önleme Program Başkanı
- 71- **Türgen SAKARYA**
Ankara 6. Aile Mahkemesi Hâkimi
- 72- **Av.Bülent AKÇAMETE**
Ankara Avukatlar Barosu Temsilcisi
- 73- **Ali Tanju ALTUNSU**
Ana Çocuk Sağlığı Genel Müdürlüğü Temsilcisi
- 74- **Murat CEVHER**
Adalet Bakanlığı Temsilcisi
- 75- **Seda YILMAZ**
Aile Çocuk Eğitim Fakültesi Temsilcisi
- 76- **Yusuf Solmaz BALO**
Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü,Daire Başkanı
- 77- **Adem ARKADAŞ**
ICC
- 78- **Ahmet BERKE**
Adalet Bakanlığı C.Başsavcı V.
- 79- **Baş Komiser Ali Osman ANILIR**
EGM Asayiş Daire Başkanlığı
- 80- **Dr. Alev YÜCEL**
Ankara İl Sağlık Müdürlüğü

(05-06 Nisan 2007)

*(Ankara-Bilkent Panel ve
Çalışma Toplantısına
Komisyon Üyesi
Milletvekilleri ile Katılan
Kamu Kurum ve Kuruluşları
Üst Düzey Yöneticileri,
Akademisyenler, STK
Temsilcileri*

- 81- **Dr. Ali Salt SEPTİOĞLU**
Sağlık Bakanlığı Sağlık Eğitimi Genel Müdür Yardımcısı
- 82- **A. Murat TANYU**
RTÜK Uzmanı
- 83- **Bergin LEVENT**
Milli Eğitim Bakanlığı
- 84- **Cengiz ÖZBESLER**
Yrd.Doç. Başkent Üniversitesi
- 85- **Dr.Çiğdem ŞİMŞEK**
Ankara İl Sağlık Müdür Yardımcısı
- 86- **D. Murat CEVHER**
Adalet Bakanlığı Eğit.Mrk. Başkanlığı
- 87- **Dilek ASLAN**
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.B.D.
- 88- **Ergin YANAR**
SHÇEK Genel Müdürlüğü
- 89- **Esra KABADAYI**
SHÇEK Genel Müdürlüğü
- 90- **Hatıl ETYEMEZ**
Eğitim Bir-Sen
- 91- **Hayati BAYKAN**
Sağlık Bak.Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanı
- 92- **Hicran ÇETİN**
MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- 93- **İbrahim BOY**
Gençlik Spor Genel Müdürlüğü
- 94- **Hakim İbrahim USTA**
Adalet Bakanlığı
- 95- **Dr. Latife ÖZAYDIN**
MEB Okul Öncesi Genel Müdürlüğü Şube Müdürü
- 96- **Leyla CANOĞLU**
RTÜK
- 97- **Müslim BİLİR**
Devlet Personel Başkanlığı
- 98- **Murat GÜRKAN**
MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- 99- **Murat GÜLLER**
Emniyet Genel Müdürlüğü
- 100- **Mehmet BEKAROĞLU**
Din Hizmetleri Daire Başkanı
- 101- **Mustafa KIZIKLI**
Türk Eğitim-Sen Genel Sekreteri
- 102- **Nadi TÜRKASLAN**
Ankara Cumhuriyet Savcısı
- 103- **Nilay EROL**
TÜİK
- 104- **Nimet OKAN**
Kültür Bakanlığı

(05-06 Nisan 2007)

*(Ankara-Bilkent Panel ve
Çalışma Toplantısına
Komisyon Üyesi Milletvekilleri
ile Katılan Kamu Kurum ve
Kuruluşları Üst Düzey
Yöneticileri,
Akademisyenler,STK
Temsilcileri*

- 105-**Nazan CERRAH**
Milli Eğitim Bakanlığı
- 106- **Osman BİLGİN**
SHÇEK Genel Müdürlüğü Çocuk Hizmetleri Daire Başkanı
- 107- **Osman YANAR**
Pro-Judo Almanya
- 108- **Dr.Özcan KARS**
SHÇEK Genel Müdür Yardımcısı
- 109- **Uzm.Psk. Özden Y. ALKAR**
Sağlık Bakanlığı
- 110- **Dr. Özgür ÖNER**
Sağlık Bakanlığı
- 111- **Rahime BEDER ŞEN**
Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
- 112- **Revan ERGEZEN**
Reklam Verenler Derneği
- 113- **Seda Yılmaz İNAL**
AÇEV
- 114- **Prof.Dr.Seval AKGÜN**
Başkent Üniversitesi
- 115- **Sevgi COŞKUNSERÇE**
RTÜK
- 116- **S. Mehmet YAVUZ**
Devlet Personel Başkanlığı
- 117- **Hâkim Sadi SARIYILDIZ**
Ankara 1.Asliye Çocuk Mahkemesi
- 118- **Uzm.Psk. Şükrü PAMUKÇU**
Sağlık Bakanlığı
- 119- **Süleyman YAVUZ**
Diyaret İşleri Başkanlığı
- 120- **Dr. Toker ERGÜDER**
Sağlık Bakanlığı
- 121- **Tanseli İNCEBAKIR**
RTÜK Uluslar arası İlişkiler Dairesi Başkanlığı
- 122- **Dr. Tijen ŞENGEZER**
AMATEM
- 123- **Tuncer KOCAMAN**
Devlet Planlama Teşkilatı
- 124- **Dr. Uğur ERGÜN**
Sağlık Bakanlığı
- 125- **Yakut TEMÜROĞLU**
UNİCEF
- 126- **Yasemin AÇIK**
Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı A.B.D.
- 127- **Yaşar ERTUĞRUL**
Ankara Millî Eğitim Müdürlüğü
- 128- **Yılmaz ERŞAHİN**
TÜİK
- 129- **Yüksek ERDOĞAN**
Adalet Bakanlığı

	130- Yücel AMİL Sağlık Bakanlığı 131- Zeynep DEDE Eğitim Sendikası 132- Adem SOLAK Karadeniz Teknik Üniversitesinden Öğretim Görevlisi Sosyolog
20. TOPLANTI (11.04.2007)	
21. TOPLANTI (12.04.2007)	Komisyon Çalışmalarını ve Taslak Raporu Değerlendirme
22. TOPLANTI (13.04.2007)	

2- Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerde ve Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Şiddeti Etkileyen Etkenlerin Saptanması Çalışmaları (Şubat-Mart 2007)

Komisyon tarafından; “Çocuklarda ve gençlerde risk oluşturan etkenlerin ortaya çıkarılması amacıyla Türkiye genelinde 60 ilde resmi ve özel ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilere ve 19 ildeki ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklara yönelik anket araştırması gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin şiddet algısı, şiddetle karşılaşma ve şiddet davranışları, öğrencilerin şiddetin önlenmesi konusundaki görüşlerinin öğrenilmesidir.

Bu çalışmada; 9-10-11 ve 12. sınıflara devam eden öğrencilerde bazı sosyodemografik özelliklerinin saptanması, bu öğrenciler arasında şiddetin türlerine göre boyutunun saptanması, şiddetin, bireysel etkenler, aile özellikleri, okul ortamı, arkadaş özellikleri, sosyal çevre ve medya etkilenimi ile olan (varsa) ilişkilerinin ortaya çıkarılması amacıyla Türkiye’yi temsil eder nitelikte tanımlayıcı bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma şiddet konusunda ülkeyi temsil eder nitelikte gerçekleştirilen ilk bilimsel araştırmadır. Araştırma sonuçlarının ileride yapılacak olan çalışmalara kaynak olması da hedeflenmektedir.

Çalışmada sınıf, cinsiyet, özel ve resmi öğretim kurumlarını temsil edecek tarzda, şiddetin farklı türlerini (sözel, duygusal, fiziksel ve cinsel şiddet) çalışmak amacıyla Türkiye’yi temsil edebilecek yeterli örneklem büyüklüğü hesaplanmış ve çalışmaya katılan okullar ve sınıflar TÜİK tarafından Milli Eğitim Bakanlığının 2006-2007 öğretim dönemi için verdiği öğrenci sayıları üzerinden tamamen rastgele seçilmiştir. TÜİK tarafından seçilen 60 ildeki 261 okulda (130 resmi, 131 özel) öğrenim gören 26.009 öğrenci anket çalışmasına katılmıştır.

Çalışma verileri şubat ayı içerisinde, öğrencilerin sınıf ortamında, gözlem altında kendileri tarafından doldurulan, çalışma için özel olarak hazırlanmış bir anket formu kullanılarak toplanmıştır. Anketlere öğrencilerin isimleri yazılmamış ve kesinlikle kişisel bilgiler gizli kalmıştır. Verilerin analizleri ve raporlanması, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı bilgisayar laboratuvarlarında halk sağlığı, epidemiyoloji, istatistik ve psikiyatri uzmanlarından oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

13-18 yaşlarında olan tutuklu ve hükümlü çocuklara 122 sorudan oluşan anket “Ceza ve Tutukevlerinde Kalan Çocuk ve Gençlerle İlgili Durum ve Davranış Belirleme Anketi” 15.02.2007-29.03.2007 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Anket, Adana, Antalya, Ankara, İstanbul, Elâzığ, İzmir, Diyarbakır, Şanlıurfa, Sivas, Aydın, Gaziantep, Hatay, Kayseri, Konya, Kocaeli, Mersin, Samsun, Trabzon illerindeki kapalı çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerinde ve çocuk eğitim evlerinde bulunan toplam 2115 çocuktan 1545’i tarafından yanıtlanmıştır.

Anket, Adalet Bakanlığının illerdeki Cumhuriyet Başsavcılıklarına bağlı Denetimli Serbestlik Şube Müdürlüklerinde görev yapan sosyolog, psikolog ve sosyal çalışmacılarla, İl Millî Eğitim Müdürlüklerine bağlı Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüklerinin koordinasyonunda illerdeki okullarda görevli rehber öğretmenler olmak üzere toplam 330 kişi tarafından mülakat tekniği kullanılarak uygulanmıştır.

Yapılan çalışmalar hakkında detaylı bilgi raporda yer almaktadır.

3- Kurumlar Arası Bilgi Paylaşımı ve İş Birliği Teşvik Toplantısı (5-6 Nisan 2007- Bilkent, Ankara)

Komisyonumuz, Dünyada çocuklarda şiddetin önlenmesinde kabul edilen yaklaşımlar, izlenmesi gereken stratejiler ve iyi uygulama örnekleri konularında ilgili sektörlerin şiddet önleme programları hakkında duyarlılıklarını, bilimsel kanıtlara dayalı program oluşturma gereksinimini arttırmak ve sektörler arası iş birliğinin öneminin farkına varılması, ülkemizde şiddetin boyutları, önleme programları, izlenen strateji ve değerlendirmeler konularında ilgili sektörlerin karşılaştıkları şiddet boyutu ve uyguladıkları programlar hakkında bilgi vermeleri, sektörlerin şiddet önleme programlarının uygulanması sırasında karşılaştıkları sorunları tanımlamaları ve karşılaştıkları sorunlara çözüm önerisi geliştirilmesi ve sektörler arası iş birliği için ortam oluşturulması amacıyla bir panel ve çalışma toplantısı düzenlemiştir.

Toplantıya, Dünya Sağlık Örgütü Şiddeti Önteme Danışmanı Dr. Alex Butchart, Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi Şiddet ve Önlenmesi Programı Başkanı Dr. Dinesh Sethi ile kamu kurum ve kuruluşlarının üst düzey yöneticileri ve teknik personel, akademisyenler ve sivil toplum örgütlerinin temsilcileri katılmışlardır.

Çalışmada, Panel, Çalışma toplantısı ve Beyin Fırtınası yöntemleri kullanılmıştır. Toplantının açılış panelinde;

Dr. Alex Butchart, “Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu”, Prof. Dr. Hilal Özcebe ve Doç. Dr. Banu Çakır, “Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerde Şiddet ve Etkileyen Etkenlerin Saptanması Araştırması”, Dr Dinesh Sethi, “Dünyada gençler arasında şiddeti önlemeye yönelik müdahale planları ve iyi uygulamalar hakkında” sunum yapmışlardır.

Yapılan çalışmalar hakkında detaylı bilgi raporda yer almaktadır.

4-İstanbul Özelinde Şiddet ve Suç Eğilimi Araştırması

Araştırma, İstanbul’daki çocuklarda ve gençlerde şiddet eğiliminin tespiti, nedenlerinin ortaya konması, okullarda ve iş yerlerinde görülen şiddet olaylarının değerlendirilmesi ve çözüm önerileri getirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, öğrenim gören gençlerin yanı sıra,

aynı yaş grubunda olup öğrenim görmeyen gençler ile şiddete bulaşmış gençler ve sokak çocuklarını da kapsamaktadır.

Araştırma konusunun yapısı gereği olarak çalışma, hem nicel hem de nitel yöntemlerle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmada, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı çeşitli sosyal kurumlarda, gençlik merkezlerinde kalan ve ailelerin dışında yaşamını sürdüren gençlerden seçilen 15 olay-vaka incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın nicel bölümünde, herhangi bir eğitim-öğretim kurumuna devam eden 12-18 yaş dilimi içerisinde bulunan 3468 kişiyle yüz yüze anket yöntemiyle gerçekleştirilmiş, bunun yanı sıra 15-18 yaş dilimi içerisinde olup herhangi bir eğitim öğretim kurumuna devam etmeyen 819 kişi ile de aynı yöntemle görüşme gerçekleştirilmiştir.

Yapılan çalışmalar hakkında detaylı bilgi raporda yer almaktadır.

5- Komisyon Tarafından Ankara Dışında Yapılan İncelemeler

Araştırma komisyonu, sorunları yerinde tespit etmek ve ilgililerle görüşmeler yaparak sorunun çözümüne yönelik önerileri almak üzere aşağıda isimleri belirtilen illerde yerinde incelemelerde bulunmuş, Komisyon üyeleri tarafından çocuk ve gençlerde şiddet olaylarına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Ankara İli İnternet Kafe İnceleme Gezisi

24 Ocak 2007 tarihinde Araştırma Komisyonu üyeleri, Ankara Çankaya ve Altındağ ilçelerindeki İnternet kafelerde incelemelerde bulunmuşlardır. Komisyon Başkanvekili, Adana Milletvekili Recep GARİP, Komisyon Sözcüsü, İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ, Komisyon Katibi, Denizli Milletvekili Mehmet YÜKSEKTEPE, Ağrı Milletvekili Halil ÖZYOLCU, Ankara Milletvekili Muzaffer KURTULMUŞOĞLU, Giresun Milletvekili Hasan AYDIN, Manisa Milletvekili Hakan TAŞÇI ve bazı Komisyon uzmanları ile İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı ve Ankara Emniyet Müdürlüğü koordinasyonunda incelemelerde bulunmuştur.

Tunceli İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

25 - 26 Ocak 2007 tarihleri arasında Tunceli ili Mazgirt ilçesi Akpazar beldesinde bulunan Hasan Âli Yücel Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda meydana gelen cinsel istismar olayını incelemek amacıyla alınan Komisyon kararı gereğince; Ağrı Milletvekili Halil ÖZYOLCU, Siirt Milletvekili Öner ERGENÇ ve Yalova Milletvekili Muharrem İNCE'den oluşturulan alt komisyon üyeleri, beraberindeki Komisyon uzmanları; Mehmet DÜNŞEN, Murat GÜRKAN, Şükrü PAMUKÇU ve Erdin BAYRAM ile birlikte incelemelerde bulunmuşlardır.

Trabzon İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

21-24 Şubat 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca, Komisyon Başkanı, İstanbul Milletvekili Halide İNCEKARA ve Komisyon Sözcüsü, İstanbul Milletvekili Mustafa ATAŞ ile Denizli Milletvekili Mustafa GAZALCI'dan oluşan üç kişilik alt komisyon, incelemelerde bulunmak üzere beraberindeki Komisyon uzmanları Erdin BAYRAM, Hilmi Soner ERDOĞAN ve Murat GÜLLER ile birlikte Trabzon ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Antalya İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

06-09 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca, Ağrı Milletvekili Halil ÖZYOLCU ve Muğla Milletvekili Ali Cumhur YAKA'dan oluşan iki kişilik alt komisyon, incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Hilmi Soner ERDOĞAN, Tuncer KOCAMAN ve Murat GÜRKAN ile birlikte Antalya ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Diyarbakır İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

06-09 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca İstanbul Milletvekili ve Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA ile İstanbul Milletvekili ve Komisyon Sözcüsü Mustafa ATAS' tan oluşan alt komisyon incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Gürsel ÖZTÜRK, Murat GÜLLER ve Toker ERGÜDER ile birlikte Diyarbakır ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

İzmir İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

07-08 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca Denizli Milletvekilleri Mehmet YÜKSEKTEPE ve Mustafa GAZALCI, Giresun Milletvekili Hasan AYDIN ve Manisa Milletvekili Hakan TAŞÇI'dan oluşan alt komisyon incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Erdin BAYRAM, Hicran ÇETİN ve Şükrü PAMUKÇU ile birlikte İzmir ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Konya İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

13-15 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca İstanbul Milletvekili ve Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA, İstanbul Milletvekili Mustafa ATAS'tan oluşan alt komisyon incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Hilmi Soner ERDOĞAN, Şükrü PAMUKÇU ile birlikte Konya ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Mersin İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

14-15 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca Adana Milletvekili, Komisyon Başkanvekili Recep GARİP ve Muğla Milletvekili Ali Cumhur YAKA'dan oluşan alt komisyon üyeleri, incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Erdin BAYRAM, Hicran ÇETİN ile birlikte Mersin ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Erzurum ve Ağrı İlleri Alt Komisyon İnceleme Gezisi

19-21 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca Erzurum Milletvekili Ömer ÖZYILMAZ, Ağrı Milletvekili Halil ÖZYOLCU ve Denizli Milletvekili Mustafa GAZALCI'dan oluşan alt komisyon üyeleri, incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Erdin BAYRAM, Şükrü PAMUKÇU ve Murat GÜRKAN ile birlikte Ağrı ve Erzurum illerinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Kayseri İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

21-22 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca Erzurum Milletvekili Ömer ÖZYILMAZ ve Manisa Milletvekili Hakan TAŞÇI'dan oluşan alt komisyon üyeleri, incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Erdin BAYRAM, Şükrü PAMUKÇU ve Murat GÜRKAN ile birlikte Kayseri ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Gaziantep İli Alt Komisyon İnceleme Gezisi

20-23 Mart 2007 tarihleri arasında Komisyonca alınan karar uyarınca İstanbul Milletvekili ve Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA, Giresun Milletvekili Hasan AYDIN, İstanbul Milletvekili, Komisyon sözcüsü Mustafa ATAŞ ve Muğla Milletvekili Ali Cumhur YAKA'dan oluşan alt komisyon incelemelerde bulunmak üzere, beraberindeki Komisyon uzmanları, Hilmi Soner ERDOĞAN, Hicran ÇETİN ve Murat GÜLLER ile birlikte Gaziantep ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

İstanbul İli İnceleme Gezisi

27-30 Mart 2007 tarihleri arasında, Komisyonca alınan karar uyarınca İstanbul Milletvekili ve Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA, Adana Milletvekili, Başkanvekili Recep GARİP, İstanbul Milletvekili, Sözcü Mustafa ATAŞ, Denizli Milletvekili, Katip Üye Mehmet YÜKSEKTEPE, Ağrı Milletvekili Halil ÖZYOLCU, Denizli Milletvekili Mustafa GAZALCI, Giresun Milletvekili Hasan AYDIN, Manisa Milletvekili Hakan TAŞÇI, Muğla Milletvekili Ali Cumhur YAKA, Siirt Milletvekili Öner ERGENÇ ile birlikte beraberindeki Komisyon uzmanları, Gürsel ÖZTÜRK, Cenap KAYASÜ, Erdin BAYRAM, Murat GÜRKAN, Hicran ÇETİN, Toker ERGÜDER, Hilal ÖZCEBE, Banu ÇAKIR, Uğur ERGÜN, Şükrü PAMUKÇU, Özgür ÖNER, Murat GÜLLER, Tuncer KOCAMAN, Nimet OKAN, Yılmaz ERŞAHİN, Nilay EROL, Sevgi ÇOŞKUNSERÇE, A.Murat TANYU ile birlikte İstanbul ilinde incelemelerde bulunmuşlardır.

Şiddete Karşı Bilim, Sanat ve Medya İş Birliği Toplantısı (29 Mart 2007- Dolmabahçe Sarayı, İstanbul)

Komisyon, İstanbul inceleme gezisinin üçüncü günü olan 29 Mart 2007 tarihinde Dolmabahçe Sarayı Metal Salonu'nda, milletvekilleri, akademisyenler, basın yayın kuruluşları temsilcileri, sanatçılar ve komisyon uzmanlarının katılımı ile değişik kesimlerin Komisyon çalışmalarını hakkındaki görüş ve önerilerinin alınması ve katkılarının sağlanması amacıyla bir toplantı düzenlemiştir.

Toplantıda; Komisyon Başkanı Halide İNCEKARA, "*Komisyonun Üç Aylık Çalışmaları ve Gelinek Nokta*", Milletvekili Ömer Zülfü LİVANELLİ, "*Şiddet ve Medya* " konularında konuşma yapmışlardır.

Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM, "*Çocuk Yaşamında Şiddet*", Prof. Dr. Nevzat TARHAN, "*Çocuk ve Gençlerde Madde Kullanımı ve Şiddet*", Prof. Dr. Hilal ÖZCEBE ise "*Türkiye'de Ortaöğretim Kurumlarına Devam Eden Öğrencilerde Şiddet ve Etkileyen Etkenlerin Saptanması*" başlıklı sunumlarını yapmışlardır. Daha sonra katılımcılarla konuyla ilişkin görüş paylaşımında bulunulmuştur.

Komisyonun İletişim Çalışmaları

Komisyon çalışmaları süresince, Komisyonu Başkanı Halide İncekara, 17 TV Kanalında 29 programa katılmıştır. Bu programlarda, Komisyon çalışmaları ile ilgili ayrıntılı açıklamalarda bulunulmuş, çocuk ve gençlerimize yönelik şiddet olayları konusunda görüş ve öneriler kamuoyu ile paylaşılmıştır. Başkan, yerel radyolarda yayımlanan programlara da katılarak çocuk ve gençlerin artan şiddet olaylarından uzak kalmaları doğrultusunda uyarı ve görüşlerini iletmiştir.

Ayrıca Komisyon üyeleri de yerel ve ulusal yayın yapan TV ve radyo kuruluşlarının çeşitli programlarına katılarak kamuoyunun dikkatinin artan şiddet eğilimleri konusuna çevrilmesini ve bu tür olaylara karşı uyanık olunmasını sağlamışlardır.

Yazılı basında, Komisyon çalışmaları ile ilgili olarak 522 haber, yorum ve makale yayımlanmıştır. Ayrıca, Ankara ve İstanbul dışında ziyaret edilen 11 ilde yapılan çalışmalar, o ilde yayımlanan yerel gazetelerde de geniş bir şekilde yer bulmuş, yerel televizyonlarda düzenlenen tartışma programlarında, komisyon çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi verme olanağı bulunmuştur.

İstanbul'da 29 mart tarihinde yapılan geniş çaplı toplantı, katılan sanatçıların da desteği ile büyük yankı yaratmış; toplantı 55 gazete, ajans ve TV muhabiri tarafından izlenmiş; konunun öneminin kamuoyuna anlatılmasına katkı sağlanmıştır.

Bu iletişim çabaları ile, çocuk ve gençlerimize yönelik olarak giderek arttığı tespit edilen şiddet eğilimine karşı kamuoyu duyarlılığı sağlanmış; yapılan çalışmaların ailelere, eğitim-öğretim görevlilerine ve mülki yöneticilere ulaşması sağlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM ŞİDDET VE SALDIRGANLIK

2.1. Şiddet

2.1.1. Şiddetin Tanımı

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti; “Kişinin bilinçli olarak, kendisine, başkasına, bir gruba veya bir topluluğa karşı, yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan, ya da sonuçlanma olasılığı olan, tehdit ederek veya gerçekten, fiziksel zorlama ya da güç kullanılması” olarak tanımlamaktadır (2002). DSÖ tarafından kullanılan tanım bilinçli olarak harekete geçmeyi ve sonucunda oluşan durumu göz önüne almaktadır.

Tanım içinde fiziksel zor kullanımının yanı sıra güç kavramının da kullanımı, şiddet içeren hareketin doğasını genişletmekte, tehdit ve aşığılamayı da içeren güç ilişkileri sonucu doğan şiddeti de kapsamaktadır. Güç kullanımı aynı zamanda bariz şiddet davranışının yanı sıra ihmal davranışını da içermektedir. Bu sebeple fiziksel zor ya da güç kullanımı denince intihar, kendine zarar verme davranışlarının yanı sıra ihmal, fiziksel, cinsel ve psikolojik kötüye kullanımının da tüm tipleri anlaşılmalıdır.

Saldırganlık, şiddet ile sıklıkla beraber kullanılan bir kavramdır. Saldırganlık ve şiddet kavramları, etkilenen mağdurların yoğunluğu, ortaya çıkan sosyo-kültürel ve bireysel psikolojik etkiler ve mali sonuçları itibarıyla geniş bir tanımlamaya ve iyi bir sınır çizilmesine ihtiyaç göstermektedir. Bu kavramlar genellikle, başka bir insana (bazen kendisine de) zarar vermeye, acı çektirmeye ve yaralamaya yönelik davranışlar ve bunun için güç kullanmak, baskı uygulamak, korkutmak, maddi-manevi yoksun bırakmak vb. yolları kullanmak şeklinde tanımlanabilir. Bütün dünyada şiddet ve özellikle de gençlerdeki ve çocuklarda gözlenen şiddet giderek artan sıklığı nedeniyle önemli bir toplumsal duyarlılığa yol açmış ve hemen bütün dünyada bu konu ile ilgili araştırma ve önleme çalışmaları yürütülmeye başlanmıştır.

İnsan davranışları çok karmaşık olduğu için “saldırganlık” ya da “şiddet” terimleri ile ne kastedildiği, pek çok insan için her zaman açık değildir. Saldırganlıkla ilgili yüzyıllar boyunca birçok görüş öne sürülmüştür, Rousseau gibi bazı yazarlar insanların masum olarak dünyaya geldiğini ancak daha sonra toplum tarafından yozlaştığını öne sürerken, Hobbes gibi düşünürler insanların doğaları gereği saldırgan ve bencil olduklarını ve ancak sosyal kurallar ile dizginlenebildiklerini iddia etmiştir (Lewis, 1998). Hayvan davranışları daha basmakalıp olduğu için incelenmesi daha kolaydır. Hayvanlardaki saldırganlığın iki türü olduğu görülmüştür. Dürtüsel saldırganlık daha çok yaşam alanını korumaya yönelik ve korku tarafından tetiklenen bir davranıştır ve sempatik sinir sisteminde aktivasyon ile birlikte, korkutmaya yönelik tehdit edici davranışlara yol açar. Planlı ya da avcı türü saldırganlıkta ise yavaş, sessiz ve soğukkanlı bir şekilde av yakalanır ve öldürülür. Bu iki saldırganlık türünün farklı biyolojik kökenleri ve sonuçları olabilir. Bu ayırım kısmen insanlardaki saldırgan davranışlara da uygulanabilir.

Her birey için kendi dürtülerini kontrol altında tuttuğu bir denge hali mevcuttur. Şiddet sadece bireysel düzeyde ele alınacak olursa bireyin artan saldırganlık dürtüleri ile içsel kontrol düzenekleri arasındaki dengenin bozulması ile ortaya çıktığı söylenebilir. Bireyin saldırganlık eğilimi ve şiddet içeren fantezileri olabilir, bireyler iç kontrollerini sürdürdüğüçe bunu eyleme dönüştürmezler. Saldırganlıkta rolü olan pek çok etken arasından örneğin beyin hastalıkları ve

çevresel uyarılar saldırganlık dürtülerini arttırabilirken bazı ruhsal hastalıklar ve bu konudaki yetersiz kişilik özellikleri iç kontrolü azaltabilir.

Bireysel açıdan bakınca insanlarda da aynen hayvanlarda olduğu gibi iki tür saldırganlıktan bahsedilebilir; birincisi, savunmaya yönelik olup korkunun ve yüksek kan kortizol (stres hormonu) seviyesinin eşlik ettiği tip; ikincisi ise saldırıya yönelik olup dürtüsel içeriktedir ve düşük serotoninergic beyin aktivitesi, yüksek testosteron (erkeklik hormonu) seviyesi ve düşük kortizol seviyesi ile birliktedir. (Kalin, 1999)

2.1.2. Şiddetin Türleri

Şiddetin doğası fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik ve yoksun bırakma ya da ihmal şeklinde olabilir. Türleri ise DSÖ tarafından yayınlanan Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu'nda (2002), şiddet davranışının karakteristiğine göre aşağıda sıralandığı şekilde üç ana kategoriye ayrılmıştır.

2.1.2.1. Kendine Yöneltilmiş Şiddet

Kendine yöneltilmiş şiddet, intihar davranışı ve kendini kötüye kullanma (kendine zarar verme) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İntihar davranışı, intihara yönelik düşünceleri, intihar girişimlerini ve intiharları içermektedir. Kötüye kullanım ise kendini kesme, yaralama, ihmal vb. davranışları içermektedir. Bir fikir vermesi açısından örneklemek gerekirse DSÖ verilerine göre bazı ülkelerin intihar hızları şu şekildedir; (100.000'de) Letonya 42,1; Macaristan 27,7; Japonya 23,8; Kanada 11,9; İsrail 6,3. Türkiye için açıklanan resmi rakam ise 2003 yılı için 3,85'tir. Açıklanan resmi rakamlara göre 2003 senesinde Türkiye'de 2705 kişi intihar sonucu hayatını kaybetmiştir. Bunun 80'i 15 yaş altındadır (TÜİK, 2007).

2.1.2.2. Kişiler Arası Şiddet

Kişiler arası şiddetin doğası fiziksel, cinsel ve psikolojik olabilir ve iki kategoride incelenebilir. İlki aile ve yakın kişilerle ilgili aile üyeleri arasında ve genellikle evde olan şiddettir. Çocuk kötüye kullanımı (istismarı), eş ya da yakın ilişkideki kişiyle ilgili şiddet ve yaşlıların kötüye kullanımı (istismarı) bu gruba örnek olarak verilebilir. İkincisi ise toplumda tanıdık ya da yabancıardan olan şiddettir. Herkese karşı olabilen bu şiddet biçimi, sokak, okul, iş yeri, hapisane ve yaşlı bakımevleri gibi her ortamda olabilir. Kişiler arası şiddetin bir türü olarak cinsel şiddeti düşündüğümüzde DSÖ'nün verilerine göre 2002 yılında 18 yaşın altında 150 milyon kız çocuğu, 73 milyon erkek çocuğu zorla cinsel ilişki veya fiziksel temas içeren cinsel şiddete maruz kalmıştır (DSÖ, 2004).

2.1.2.3. Kolektif Şiddet

Kolektif şiddet de sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere kendi içinde üçe ayrılmaktadır. Yukarıda belirtilen şiddet gruplarının aksine kolektif şiddet büyük grupların ya da devletlerin şiddet için olası motivasyonlarını da içermektedir. **Planlı ve belirli sosyal amaç çerçevesinde oluşturulan şiddet kolektif şiddettir ve organize gruplarca yapılan nefret suçları, terörist saldırıları, suç örgütlerince yapılan şiddeti içerir.** Politik şiddet, savaş ve bununla ilgili şiddet içeren anlaşmazlıkları, devlet şiddetini ve benzer büyük gruplarca yapılan davranışları içerir. Ekonomik şiddet ise büyük gruplarca yapılan ekonomik kazanım amaçlı, ekonomik etkinliği bozma, gerekli hizmetlere ulaşımı engelleme ve ekonomik bölünme, ayrımcılık yaratma gibi saldırıları içerir.

2.1.3 Şiddetin Değerlendirilmesi

Şiddetle ilgili birçok farklı veri kaynağı ve veri tipi olması ve bunların ilişkisini kurmanın her zaman kolay olmaması nedeniyle şiddetin değerlendirilmesi kolay yapılamamaktadır. DSÖ'ne göre ölüm verilerinin yanı sıra elde edilen diğer veri türleri arasında:

1. Hastalıklar, yaralanmalar ya da diğer sağlık durumları ile ilgili sağlık verileri,
2. Davranışlar, inançlar, tutumlar, kültürel uygulamalar, şiddete maruz kalmaya ilişkin bireylerin kendilerinden elde edilen veriler,
3. Toplumsal özelliklere, gelir, işsizlik, eğitim durumuna dair veriler,
4. Şiddet olaylarının ve saldırganların özellikleri ve olayların gerçekleştiği durumlara dair suç verileri,
5. Sosyal servislere ve tedavi masraflarına dair ekonomik veriler,
6. Sağlık sistemi üzerine şiddet nedeniyle binen yük ve koruma programlarıyla yapılabilecek tasarrufa dair veriler,
7. Politika ve yasalar üzerine olan veriler bulunmaktadır.

Bu veriler bireylerden, kurumsal kayıtlardan, yerel programlardan, hükümet ve diğer kaynaklardan, toplum temelli ve diğer anketlerden ve özel çalışmalardan elde edilebilir (DSÖ, 2002). Ancak bu veri kaynakları her zaman şiddeti tüm boyutlarıyla yansıtmayabilir. DSÖ verilerine göre Güney Afrika'da şiddetle ilişkili yaralanmalar sonucunda tıbbi tedavi görenlerin yaklaşık yüzde 50 ile 80'i olayı polise bildirmemektedir, ABD'de yapılan bir çalışmada ise bu yüzde 46 olarak bulunmuştur (DSÖ, 2002).

Yukarıda belirtildiği gibi şiddete dair veriler farklı organizasyonlardan, birbirlerinden bağımsız olarak gelmektedir. Bu nedenle örneğin sağlık verileri her zaman polisten elde edilen verilerle ilişkili olmayabilir. Ayrıca bu verilerin toplanış şekli kurumdan kuruma farklılık gösterebilir.

Bir diğer sorun da zaman içerisinde şiddet ile ilgili tanımların ve uygulamaların değişmesidir. Bu durum değişen oranların gerçek bir değişimi mi yoksa tanımlar ya da farkındalıkdaki değişimlere mi bağlı olduğunun değerlendirilmesini güçleştirmektedir.

2.1.4 Dünyada Gençler Arasında Şiddet Görülme Sıklığı

Bilinen tüm insan topluluklarında, en izole olanlarında bile, saldırgan davranışlar izlenmektedir. Genel görüş, 20. yüzyılda diğer dönemlere göre çok daha fazla şiddet içeren davranış olduğu yönünde olsa da, bu tam olarak gerçek olmayabilir. Tarihçilere göre Orta Çağ Avrupa'sında cinayet sıklığı 20. yüzyıldakinden 10 kat daha yüksektir. Ancak 16. yüzyılda merkezi devlet otoritesi kurulup kişisel intikam yerine yasal yollardan hak aranmaya başlanmasıyla cinayet sıklığı azalmaya başlamıştır (Lewis, 1998). Daha yakın dönemlere baktığımızda ise II. Dünya Savaşı sonrası aile birliğine ve sosyalizasyona verilen önemin artması ile özellikle cana kast eden şiddet olaylarında ciddi bir azalma gözlenmiştir. Ancak 1980 sonrası gençlik içinde ortaya çıkan bireyselleşme, cinsel özgürlük, kolay boşanmalar, depolitizasyon vb. yeni akımlar ve makroekonomik seviyedeki ayrımcılığı besleyen politikalar neticesi ortaya çıkan hem küçük hem de büyük ölçekli sosyal dezorganizasyon bu tür şiddet olaylarının sayısının yeniden artması ile sonuçlanmıştır.

DSÖ'nün 2000 yılı için yapılan bir değerlendirmesine göre her yıl yaklaşık 1,6 milyon insan şiddet sonucunda hayatını kaybetmektedir. Bu 1,6 milyon ölümün yaklaşık yarısı intihar,

üçte biri de cinayet sonucudur. 15-44 yaş arası erkeklerde cinayete kurban gitme oranı 100.000'de 19 iken aynı yaş grubundaki kadınlarda 100.000'de 4,5'tir. Bu ölümlerin çok büyük kısmı yoksul ülkelerde gerçekleşmektedir, şiddetin sadece %10'u gelişmiş ülkelerde oluşmaktadır. 2000 yılında şiddete bağlı ölüm sıklığı düşük-orta gelir düzeyindeki ülkelerde 100.000'de 32,1 iken bu sıklık gelişmiş ülkelerde 100.000'de 14,4 düzeyindedir (DSÖ, 2002). DSÖ'ne göre cinayet oranının 100.000'de 10 ve üzerinde olduğu tüm ülkeler (ABD haricinde) gelişmekte olan ya da sosyal ve ekonomik değişim içerisindeki ülkelerdir. 2000 yılında DSÖ tahminlerine göre dünyada 520.000 cinayet işlenmiştir ve tüm yaş grupları için yaşa göre düzeltilmiş sıklık 100.000'de 8,8'dir. Bu cinayetlerin %77'si erkekleri hedef almıştır.

Dünya ve bölgelerin istatistiklerine göre şiddet sonucu etkilenen dezavantajlı gruplar arasında gençler yer almaktadır. Gençlerin neden olduğu şiddet toplumda en çok göz önünde olan şiddet biçimlerinden birisidir. Halk sağlığı çalışmaları göstermektedir ki, gençlerde şiddet devam eden ve boyutları giderek artan bir sorundur. Dünyanın her tarafında gazeteler ve televizyonlardaki haber bültenleri her gün okullar ve sokaklardaki çeteler ve gençler tarafından gerçekleştirilen şiddet olaylarıyla doludur.

Birçok gelişmekte olan ülkede şiddet sonucu olan ölümler gençlerin temel ölüm ve sakatlık nedenlerinin başında gelmektedir. Gençler şiddetin uygulayıcıları ve kurbanlarıdır. Gençlik şiddeti sadece şiddete maruz kalanları değil, aileleri, arkadaşları ve toplumu etkilemektedir. Ancak şiddetin tek sonucunun ölüm olmadığı unutulmamalıdır. Şiddet ölümünden çok daha sık olarak yaralanmayla sonuçlanmaktadır. Şiddet, hastalık, ölüm ve sakatlık dışında yaşam kalitesini de olumsuz olarak etkilemektedir (DSÖ, 2002).

Dünyada gençlerde şiddete bağlı ölüm hızlarının yüksek olduğu, 5-14 yaş grubunda hem intihar hem de şiddet nedeniyle ölen çocuklar olduğu ve 15-29 yaş grubunda hızın daha da yükseldiği görülmektedir.

Cinsiyet ve yaş gruplarına göre kasıtlı yaralanma nedenlerinin ölüm hızları, 2000 (100.000 kişide)

Yaş Grupları	İntihar			Kişiler Arası Şiddet		
	E	K	T	E	K	T
0-4	-	-	-	5,8	4,8	5,3
5-14	1,1	1,1	1,8	2,1	2,0	2,1
15-29	14,6	22,5	13,9	19,4	4,4	12,1
30-44	19,0	23,2	17,0	18,7	4,3	11,6
45-59	28,8	25,1	20,5	14,8	4,5	9,6
60-69	52,7	39,0	26,4	12,9	4,1	8,3
70-79	89,2	61,0	36,6	12,8	4,6	8,1
80, +	112,8	84,2	48,6	13,3	6,0	8,6
Toplam	19,6	21,2	13,5	13,2	4,0	8,6

Dünyada gençlerde ölüme ve hastalıklara neden olan şiddet olaylarına ilişkin bazı değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur:

Cinayet: Dünyada 2000 yılında 199.000 gencin kasıtlı olarak öldürüldüğü tahmin edilmektedir (100.000'de 9,2). Başka bir deyişle, dünyada her gün 565 çocuk, ergen ve genç (10-29 yaş grubunda) şiddet nedeniyle ölmektedir. Ülkeler ve bölgeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Gençlerin sokaklarda yaşadığı ülkelerde hızları yükselmektedir. Genellikle her yerde erkeklerde cinayet hızı kadınlara göre daha yüksektir. Bu hız zengin Avrupa ülkeleri ve bazı Asya-Pasifik ülkelerinde 100.000'de 0,9 iken Afrika'da 100.000'de 17,6 ve Latin Amerika'da 100.000'de 36,4'tür (DSÖ, 2002).

Ülkeler temelinde değerlendirme yapıldığında cinayet oranı Kolombiya'da 100.000'de 84,4, El Salvador'da 100.000'de 50,2, Rusya Federasyonu'nda 100.000'de 18,0, Arnavutluk'ta 100.000'de 28,2, ABD'de ise 100.000'de 11'dir (DSÖ, 2002).

DSÖ verilerine göre 1985 ve 1994 arasında dünyanın birçok bölgesinde gençlerde cinayet oranları özellikle 10-24 yaş aralığında artmıştır. 10-24 yaş aralığında ise 15-19 ve 20-24 yaş aralıklarındaki cinayet sıklığındaki artış 10-14 yaş aralığındakinden daha yüksektir ve tüm bu yaş aralıklarında erkeklerdeki artış daha fazladır. Cinayetlerdeki artış gelişmekte olan ve ekonomik geçiş dönemindeki ülkelerde daha yüksektir. 1980'lerin sonları ve 1990'ların başlarında Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği'nde cinayet sayıları dramatik olarak artmıştır (DSÖ, 2002).

Ülkeler değerlendirildiğinde, 10-24 yaşları arasındaki cinayet sıklığı **Birleşik Krallık'ta** 10 yıllık dönemde %37,5 artmıştır (100.000'de 0,8'den 100.000'de 1,1'e). **Almanya'da** ise 1990-1994 arasında gençlerdeki cinayet oranları %12,5 artmıştır (100.000'de 0,8'den 100.000'de 0,9'a). Bu ülkelerde cinayet sıklığı artmasına karşın ateşli silahla işlenen olaylar %30 civarında sabit kalmıştır. **Kanada'da** gençlerdeki cinayet sıklığı %9,5 azalırken (100.000'de 2,1'den 100.000'de 1,9'a), **ABD'de** tam tersi bir gelişme olmuş ve gençlerdeki cinayet sıklığı %77 artmıştır (100.000'de 8,8'den 100.000'de 15,6'ya). Burada önemli olan etkenin cinayetlerde **ateşli silahların** kullanım sıklığı olduğu düşünülmüştür; ABD'de cinayetlerin %70'i ateşli silahlarla işlenirken bu oran Kanada'da üçte bire yakındır (DSÖ, 2002).

İntihar: İntihar ve intihar girişimi gençler arasında önemli bir sorundur. İntihar hızı birçok ülkede kazaların hemen altında yer almaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere intihar hızları yükselmektedir. İntiharlar birçok ülkede bildirilmemektedir; yasal ve dini olarak sorunlara neden olmaktadır. Genel olarak kızlarda intihar girişim hızı yüksek iken, erkeklerde intihara bağlı ölüm hızları daha yüksektir. Verilen intihar olayları sadece ölümleri göstermekte olup, asıl büyük grubu yaklaşık 30-40 kat daha fazla olan intihar girişimleri oluşturmaktadır (DSÖ, 2002).

Savaş: Gençler arasında şiddet nedenli ölümlerin önemli bir nedeni de savaştır. Kolektif şiddetin bir türü olan savaşlarda, ortaya konulan nedenler farklı olsa da temelde bütün savaşların altında ekonomik çıkarlar vardır. Bu çıkar kavgalarında en çok zarar gören gruplar doğrudan savaşa katılan gençler ve orada telef olan çocuklardır (DSÖ, 2002).

Ölümlerle Sonlanmayan Şiddet: Her bir ölümlerle sonuçlanan şiddet olayına karşılık 20-40 kişinin şiddet nedeniyle hastanelerde tedavi olduğu bilinmektedir. Bu oran İsrail, Yeni Zelanda ve Nikaragua gibi ülkelerde daha da yüksektir (DSÖ, 2002). Yapılan geniş ölçekli bir çalışmada

liselerdeki erkek öğrenciler arasında fiziksel kavgaın görülme sıklığı İsveç'te %22, ABD'de %44, İsrail'de ise %76 olarak tespit edilmiştir.

Ölümlerle sonuçlanan şiddet olaylarında olduğu gibi, ölüme neden olmayan şiddet olaylarında da erkekler daha fazla risk altındadır. Ölümlerle sonuçlanmayan şiddet olayları orta ergenlik (14-16 yaş) ve genç yetişkinlikte (18-25 yaş) belirgin olarak artış göstermektedir. Güney Afrika'da yapılan bir anket çalışmasında şiddet kurbanlarından sadece %3,5'i 13 yaş ve altındayken %21,9'unun 14-21 yaş, %52,3'ünün ise 22-35 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Ölümlerle sonuçlanan ve sonuçlanmayan olaylar arasındaki en önemli farklardan birisi ölümlerle sonuçlanmayan olaylarda ateşli silahların daha az, yumruk, tekme, kesici ve delici araçların ise daha fazla kullanılmasıdır (DSÖ, 2002). Genç ergenler daha büyük ergenlere göre ölümcül olmayan şiddete daha fazla maruz kalmaktadırlar.

Bütün bunların yanı sıra, kişiler arası şiddetin bildirilenin çok daha üstünde olduğu tahmin edilmektedir. Şiddete maruz kalan kişiler, eşler ve aileler genellikle saklamakta ve bildirim yapmamaktadırlar. Bu nedenle şiddetin gerçek sayılarının elde edilen sayılardan çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

2.2. Saldırganlık ve Saldırganlığın Şiddet ile Olan İlişkisi

Saldırganlık, düşüncelerini ve inançlarını genellikle dürüst olmayan uygunsuz yollarla ve diğer bireylerin haklarını çiğneyerek ifade etme şeklinde ortaya çıkan ve toplumca onaylanmayan davranış biçimleridir (Erdoğan, 2005). Bu açıdan bakıldığında saldırganlık uyumsuz davranışlar kapsamına girmektedir. Ayrıca saldırganlığın insan ya da herhangi bir nesneyi tahrip etme, incitme ile sonuçlanan, birbiri ardına tekrarlanan davranışlar olabileceği ve çocuğun çevresindeki kişilerle olan sosyal ilişkilerinde görülebileceği belirtilmektedir. Çeşitli saldırgan davranışlara; tekmeleme, yumruk atma, küçültücü söz söyleme, evden kaçma, hayvanlara eziyet etme, eşyalara zarar verme gibi örnekler vermek mümkündür (Uluğtekin, 1991; Başar 1996). Tokat atma, saç çekme, bağırma, tehdit etme, kasıtlı olarak dalga geçme, isim takma, dedikodu yapma ve başkalarını reddetme ya da dışlama için cesaretlendirme de diğer saldırgan davranışlara örnek olarak verilebilir. Çağlar'a göre saldırganlık, düşmanlık, hücum etmek ve imha etmek anlamını taşımakta ancak uygun şekilde yönlendirildiği takdirde saldırganlık eğilimi toplum için yapıcı bir enerji ve kuvvet kaynağına dönüştürülebilmektedir (1981). Yörükoğlu (1983) ise cinsel dürtü gibi hayvanda ve insanda doğuştan var olan bir dürtü olarak tanımladığı saldırganlığın, bireyin yaşamı için gerekli olduğunu savunmaktadır.

Öfke ve saldırganlık duygularının ifadesindeki bireysel farklılıklar biyolojik, gelişimsel ve kültürel temellere dayanır. Bazı bebekler doğumdan itibaren huzursuzdur. Erken doğum travmaları ve beyin anoksisi (oksijensiz kalma) gibi durumlar bazı kişilerin saldırganlığa yatkınlığını artırabilir. Saldırganlıkla ilgili suç isleyenlerde sıklıkla silik nörolojik belirtiler tespit edilmiştir. Biyokimyasal olarak da bu kişilerin beyin omurilik sıvılarındaki düşük serotonin seviyelerinin değişik dürtüsel davranışlarla ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Saldırganlık şekline ve fonksiyonuna göre türlere ayrılabilir. Mesela, isim takma, alay etme, tehdit etme gibi davranışlar sözel saldırganlıkken, vurma, tekmeleme ve ısırma gibi davranışlar ise fiziksel saldırganlık olarak kabul edilir (Vasta, Haith & Miller, 1992).

Fiziksel saldırganlık küçük çocuklarda oldukça yaygındır. Mesela, iki yaş civarındaki çocuklar kızdıklarında ya da hayal kırıklığı yaşadıklarında, itme, ısırma ve vurma davranışları gösterebilirler. Çoğu çocuk olgunlaştıkça, dil ve iletişim becerilerini geliştirdikçe fiziksel olarak daha az saldırgan olmaya başlarlar. Ancak erken yaşlarda başlayan ve devam eden saldırgan davranışlar daha sonraki dönemlerdeki saldırgan ve suçla ilgili davranışlarla ilişki göstermektedir (Loeber & Hay, 1997).

Ergenlerde şiddet değişik sebeplerle oluşabilmektedir. Bazı çocuklar problem davranışını erken çocukluk döneminde gösterebilmekte ve bu durum zamanla artarak ergenlikte daha ciddi saldırganlık biçimlerine dönüşebilmektedir. ABD Sağlık ve İnsan Servisi (2006), 16-17 yaşında ciddi şiddet saldırısında bulunan erkeklerin %20-45'i, kızların ise %47-69'unun hayat boyu devam eden şiddetle ilgili gelişimsel bir yol izlediklerini belirtmiştir. Bu kategorideki gençlerin en ciddi şiddet eylemlerini gerçekleştirdikleri ve sıklıkla bu durumun yetişkinlikte de sürdüğü rapor edilmiştir (Moffitt, 1993). İzlem çalışmaları, saldırganlığın çocukluktan ergenliğe ve ergenlikten yetişkinliğe nasıl bir şekilde devam ettiğini araştırmıştır. Sonuçlar çocukluktaki saldırganlığın ergenlik ve erken yetişkinlik dönemindeki şiddetin en önemli etkeni olduğunu göstermektedir.

Saldırganlığın şiddet şeklinde ortaya çıkmasına ilişkin bazı mekanizmalar tanımlanmaktadır. Amerikan Psikologlar Birliği (2006) aşağıdaki sebeplerden bir ya da birkaçının kişilerin şiddete başvurmalarının sebepleri olabileceğini belirtilmektedir.

İfade Tarzı Olarak Şiddet Kullanımı: Bazı kişiler kırgınlık ya da hayal kırıklığı gibi duygularını ifade etmek için şiddeti kullanırlar. Bu kişiler sorunlarının çözümü olmadığına inanırlar ve kontrolden çıkan duygularını ifade etmek için şiddete yönelirler.

Manipülasyon Amacıyla Şiddet Kullanımı: Şiddet başkalarını kontrol etmek ya da istenen amaca ulaşmak amacıyla kullanılır.

Misilleme Olarak Şiddet Kullanımı: Şiddet, kendine zarar veren ya da verdiren kişilere misilleme olarak gösterilir.

Öğrenilmiş Davranış Olarak Şiddet: Diğer öğrenilen davranışlar gibi şiddet de öğrenilen bir davranış olabilmektedir.

2.3. Şiddetin Nedenleri

DSÖ şiddetin ortaya çıkmasına neden olan etkenlerin dört ayrı başlık halinde incelenmesini önermektedir. Bu şekilde sorunun tanımlanması ve çözüm önerileri geliştirilmesinin çok daha sistematik olarak yapılabileceğini savunmaktadır. Bu başlıklar bireysel etkenler, çocuğun etrafındaki kişilerle olan ilişkilerine ilişkin etkenler, sosyal etkenler ve toplumsal etkenler şeklindedir.

2.3.1. Bireysel Etkenler

DSÖ 2002 yılında şiddet ve sağlık konusundaki raporunda şiddetle ilgili risk etkenlerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır.

Bireysel düzeydeki etkenler şiddet içeren davranışı etkileyen biyolojik, psikolojik ve davranışsal özellikleri içerir. Bu özellikler çocukluk ya da ergenlik döneminde ortaya çıkabilir ya da değişen derecelerde kişinin ailesi, arkadaşları ya da diğer sosyal ve kültürel etkenlerden etkilenebilir.

2.3.1.1. Biyolojik Özellikler

Biyolojik etkenlerin başında cinsiyet ve hormon farklılıkları gelir; hemen bütün toplumlarda erkekler kadınlara göre çok daha fazla saldırganlık gösterir. Çocuklukta bile erkek çocuklar şiddet içeren oyunları tercih ederler. Erkeklik hormonları (androjenler) ile saldırganlık arasında gösterilen doğrudan bağlantı daha anne karnındayken kendini göstermeye başlar. Kadınlık hormonları (östrojenler) ise bunun tersine saldırganlığı bastırır.

Olası biyolojik etkenler arasında nörolojik sorunlara yol açabilen hamilelikte ya da doğum sırasında oluşan yaralanma ya da komplikasyonlar sayılabilir. Doğum komplikasyonları geçiren çocukların genç yetişkinlikte şiddet nedeniyle daha sık tutuklandığı görülmüştür. Ergenlik dönemindeki şiddet içeren saldırı nedeniyle tutuklanan gençlerin yüzde 80'inde doğum komplikasyonu görülürken, mala yönelik saldırıdan tutuklananların yüzde 30'unda, herhangi bir saldırı suçu olmayanların yüzde 47'sinde doğum komplikasyonu görülmüştür (Kandel & Mednick, 1991). Başka bir çalışmada ise doğum komplikasyonlarının etkisinin ebeveynde psikiyatrik hastalık öyküsü varsa daha önemli olduğu gösterilmiştir (Brennan, Mednick, & Mednick, 1993).

Erkeklerdeki düşük nabız sayısı, risk alma ve heyecan arama davranışıyla ilişkili bulunmuştur (Kagan, 1989). Risk alma ve heyecan arama davranışları erkek çocuklarında saldırganlık ve şiddete karşı eğilim oluşturabilir. Bu bağlamda düşünülünce yarışmalar, aşırı egzersiz, provakatif filmler vb. uyarılar saldırganlığı arttırabilir.

Cinsellik ve saldırganlık dürtüleri birbiri ile yakın ilişkide olan iki dürtüdür, erkeklik hormonu olan androjenlerin hem cinsiyet hem de saldırganlığın üzerindeki belirleyiciliğinin bu bağlantıya kanıt oluşturduğu kabul edilmektedir. Cinsel uyarımla saldırganlık arası bağlantı değişen oranlarda gösterilebilmiştir. Cinsel materyalin niteliğine ve yoğunluğuna göre değişik yoğunlukta tepkiler ortaya çıkar. Cinsel içerik yumuşak nitelikte bir materyal ise saldırganlık azalırken, açık cinsellik içeren özellikle de güç kullanmaya dayalı bir cinsel materyalin varlığında saldırganlık artacaktır.

İlaçlar ve diğer maddelerin bireysel düzeyde saldırganlık-şiddet ile ilişkisi gösterilmiştir. Alkolün düşük miktarları saldırganlığı azalırken doz artukça saldırganlık girişimleri artacaktır. Pek çok uçucu kimyasal madde alkolü bu anlamda taklit eder. Kaygı giderici ilaçlar saldırganlığı azalırken, uyarıcı ve uyuşturucu maddeler saldırganlığı arttırmaktadır. Esrar ise değişen dozlarda bazen saldırganlığa yol açabilir. Ancak alkol, uçucu, uyarıcı ve uyuşturucu maddeler genelde giderek artan dozlarda kullanılır ve belli bir süre sonra özellikle ergenlerde bir gruba ait olabilmenin yolu olarak kendini kabul ettirme biçimi olarak benimsenir ve neredeyse bir yaşam tarzı haline gelir. Gelişen bağımlılık ise bireyleri bu tür maddelere ulaşabilmek için her tür yolu kullanabilir hale getirir ve şiddet bu yollar arasında sıklıkla rağbet gören bir yöntemdir.

2.3.1.2. Psikolojik ve Davranışsal Özellikler

Çocuk ve gençlerde şiddete neden olan temel kişilik ve davranış özellikleri arasında hiperaktivite, dürtüsellik, zayıf davranış kontrolü ve dikkat problemleri yer alır. Öte yandan, endişe durumu şiddet ile ters ilişki göstermektedir. Yeni Zelanda'da 1000'den fazla çocukla yapılan, izlem çalışmasında, 18 yaşından küçük ve şiddet nedeniyle gözaltına alınan çocuk ve gençlerin, diğer çocuklarla karşılaştırıldıklarında, 3 ile 5 yaşlarındayken belirgin olarak daha fazla davranış sorunları gösterdikleri bulunmuştur (Henry et al. 1996). Yine aynı çalışmada dikkatli olma ve aşırı heyecandan kaçınma gibi davranışları gösteren, kısıtlama ile sınırlılık ve

yabancılaşma gibi duyguları içeren olumsuz duygularının, şiddet suçundan gözaltına alınmayla negatif yönde ilişki gösterdiği rapor edilmiştir. İsveç’de yapılan çalışmada on üç yaşından önceki hiperaktivite, yüksek düzeydeki risk alma davranışı, zayıf konsantrasyon ve dikkat zorlukları erken yetişkinlik dönemindeki şiddetle ilişkili bulunmuştur. Kaygı düzeyi ve şiddet arasında ters bir ilişki olduğu gösterilmiştir (Klinterberg, et al., 1993). **Düşük zekâ düzeyi ve okulda başarısızlık** birçok çalışmada ergenlikteki şiddetle ilişkili bulunmuştur. Bir çalışmaya göre 4 ve 7 yaşlarındaki sözel ve performans IQ değerlerindeki ve 13-14 yaşlarındaki standart okul başarıları değerlendirmelerinde düşüklük ile 22 yaşındaki şiddet nedeniyle tutuklanma riski ilişkili bulunmuştur.

İngiltere’deki bir çalışmada ise, 20 yaşından önce şiddet nedeniyle hüküm giyen gençlerin üçte birinin 21-40 yaşları arasında tekrar suç işlediği, bu oranın gençlik dönemlerinde suç işlemeyenlerde ise sadece %8 olduğu görülmüştür. Bu çalışmalar belli bir yaşta göreceli olarak daha saldırgan olanların daha sonra da göreceli olarak daha saldırgan olduğunu göstermektedir. Bir diğer çalışmada ise çocukluk döneminde saldırgan olanların ergenlik döneminde çetelere daha sık dâhil olduğu görülmüştür (DSÖ, 2002). Ashında, ömür boyu şiddet davranışı gösterenlerin sayısı şiddet gösterenlerin küçük bir kısmını oluşturur. Gençlerin büyük kısmı çok daha kısa sürelerde şiddet davranışı gösterir. Bu kişiler “ergenlikle sınırlı saldırganlar” olarak tanımlanurlar. ABD’de gerçekleştirilen Ulusal Gençlik Araştırması’nda 11-17 yaş gençlerin davranışları bu kişiler 27-33 yaşlarına gelene kadar izlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre gençlerin ancak küçük bir kısmında şiddet davranışı yetişkinlikte de devam eder. (ABD 2001). Bu sonuçlar şiddet davranışı gösteren gençlerin büyük kısmının “ergenlikle sınırlı saldırganlar” grubunda olduğunu ve bunların çocukluklarında saldırganlık ya da diğer davranış bozuklukları bulunmadığını göstermektedir.

Avrupa Birliğinin (AB) şiddet üzerine olan dokümanlarında “yaşam boyu devam eden saldırganlar” ve “ergenlikle sınırlı saldırganlar”ın ayırıcı özellikleri önem sırasına göre belirtmiştir. Buna göre en önemli ayırıcı etken, yaşam boyu devam eden saldırganlarda madde kötüye kullanımı olması, bunların daha düşük sosyoekonomik durumları olması, anne babalarında antisosyal özelliklere rastlanması, diğer davranım sorunlarının da görülmesi ve daha çok erkek olmalarıdır. Öte yandan “ergenlikle sınırlı saldırganlar”da sorunlar 12-14 yaşlarında başlar ve bunlarda antisosyal arkadaşların varlığı daha önemlidir. Her iki grup için de zekâ bölümü (IQ) önemli bir değişkendir (AB, 2004).

Gençlerdeki şiddet davranışının değerlendirilmesinde davranışın nerede ortaya çıktığı, alkol ve/veya silahların olup olmadığı, saldırgan ve kurban dışında başka insanların şiddet davranışı sırasında bulunup bulunmadığı, şiddete yol açabilecek hırsızlık ya da diğer davranışların olup olmadığı öğrenilmelidir (DSÖ, 2002). Kanada’da yapılan bir çalışmada saldırgan ergen olduğunda şiddet davranışlarının yaklaşık yarısının genellikle diğer kişilerle beraber heyecan amaçlı olduğu yarısında da çıkar amaçlı olduğu gösterilmiştir. Ancak, tüm suçlarda saldırganın yaşı büyüdükçe ve yirmili yaşlara geldikçe amaç heyecandan daha çok çıkar elde etmek haline gelmektedir. ABD’deki bir çalışmada gençlerdeki şiddet davranışlarının genel olarak önceki saldırılara yanıt olarak, intikam amaçlı ya da provokasyon ve öfke sonucu olduğu ortaya konulmuştur. İngiltere’de yapılan bir çalışmada fiziksel kavgaların nedeninin kavgaların bireysel ya da grup şeklinde olup olmamasına göre değiştiği gösterilmiştir (Farrington, 1993). Bireysel kavgalarda genellikle bir erkek kışkırtılır, öfkelenir ve içsel gerilimini boşaltmak için karşısındaki vurur. Grup kavgalarında ise genelde gençler arkadaşlarına yardım etmek için

kavgaya girerler ve genelde öfkeli değİldirler. Genel olarak grup şeklindeki kavgalar çok daha ciddidir. Alkol kullanımı ve sarhoşluk da şiddete zemin hazırlayan bir diğİer faktördür (DSÖ, 2002).

Şiddet davranışı gösteren kişilerin genelde diğİer alanlarda da sorunları vardır ve genç saldırganlar genelde birden fazla çeşit suç işlerler. Aslında, gençler tipik olarak şiddete yönelik olmayan suçları şiddete yönelik suçlardan daha fazla işlerler (DSÖ, 2002).

Bireysel psikopatolojilerin de şiddetle ilişkisi bulunmaktadır. Özellikle psikotik hastalıklarda (şizofreni vb) ve antisosyal kişilik bozukluklarında ortaya çıkan etrafa ve kendine yönelebilen şiddet mutlak tedavi gerektiren bir durumdur. Diğİer psikiyatrik hastalıklardan depresyon vb. duygulanım bozukluklarında ve bazı kişilik bozukluklarında (özellikle sınırda kişilik bozukluğu) sıklıkla intihar ve kendine zarar verme şeklinde şiddet davranışı gözlenir.

2.3.2. İlişkilerle İlgili Etkenler

Aile, arkadaş ve akranlarla olan ilişkilerle ilgili etkenler gençlerin saldırgan ve şiddet davranışlarını güçlü bir biçimde etkileyerek kişiliklerini şekillendirebilir ve bu durum şiddet davranışına katkıda bulunabilir. Aile genellikle çocukluk döneminde en büyük öneme sahiptir ancak ergenlik döneminde arkadaş ve akranlar da giderek önem kazanır.

2.3.2.1. Aile Etkisi

Ebeveyn davranışları ve aile ortamı gençlerin şiddet davranışının gelişiminde temel etkindir. Çocukların aile tarafından gözetim altında tutulmaması ve rehberlik edilmemesi, sert davranılması, disiplin amaçlı fiziksel cezalar verilmesi, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki şiddetle ilişki göstermektedir (Smith, & Thornberry, 1995).

Ergenlik dönemindeki şiddet, erken çocukluk dönemindeki ebeveyn anlaşmazlıkları, ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanmanın zayıf olması, ailedeki çocuk sayısının fazla olması, erken yaşta anne olunması ve aile üyelerinin birbirlerine bağılılıklarının zayıf olmasıyla güçlü biçimde ilişkilidir (McCord, 1979). Bu etkenlerin çoğu, sosyal destek eksikliğinde çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini ve davranışlarını etkileyebilmektedir. ABD’de düşük sosyoekonomik düzeydeki gençlerde saldırı ve hırsızlık orta gelir düzeyindeki gençlerden iki kat daha yüksektir (DSÖ, 2002).

Saldırganlığı doğuran önemli psikolojik etkenlerden biri de “engellenmedir”. Her engellenme elbette saldırganlığa yol açmaz ama yoğunluğunun artması durumunda saldırganlık ortaya çıkacaktır. Özellikle keyfi-haksız davranışlar saldırganlığı büyük oranda tetiklemektedir. Burada önem kazanan konulardan birisi çocuk yetiştirme-öğitimi ile ilgilidir. Aile içinde çocuk, yetiştirilme sırasında hiç bir engelleme ile karşılaşmaz ise, sorunlar karşısında nasıl olumlu tepkiler vereceğini öğrenemez ve daha sonra da karşılaştığı sorunları çözmekte zorlanır.

Çocukluktaki istismar ve ihmal şiddetin en önemli belirleyicilerden biridir (Cicchetti and Carlson, 1999). Tam bir duygusal yoksunluk çocuklarda depresyona ve hatta ölüme bile yol açabilirken (Bowlby 1969, 1975), daha düşük seviyedeki ihmal ise zayıf akran ilişkilerine ve saldırgan davranışlara yol açmaktadır (Mueller ve Silverman 1989). Araştırmalar ihmalin saldırganlık gelişimi üzerine fiziksel istismar kadar güçlü etkisi olduğunu göstermiştir (Feldman

ve ark. 1986). Yani alle içli şiddet, şiddeti besler ve örselemiş çocuklar ilerde örseleyen yetişkinler haline dönüşürler.

Özellikle, evde şiddete tanık olan çocuklar kendileri şiddete maruz kalmasalar bile model alma, sorun çözme yolu olarak şiddeti öğrenme ve bu tür davranışların sonuçlarına karşı duyarsızlaşma yoluyla saldırganlığa eğilimli hale gelmektedirler.

2.3.2.2. Arkadaş Etkisi

Ergenlik döneminde arkadaş etkisi genellikle kişiler arası ilişkileri etkileyen olumlu ve önemli bir etkidir ancak, olumsuz etkileri de olabilir. Gençlerin suç işleyen ya da madde kullanımı olan arkadaşlarının olması, şiddetle ilişkilidir. Ancak şiddetin mi bu arkadaşlıklara sebep olduğunu yoksa bu arkadaşlıkların mı şiddete sebep olduğunu belirlemek mümkün değildir (Reiss & Farrington, 1991). Yine özellikle arkadaş çevresindeki doğrudan kışkırtmalar da (fiziksel zarar, alay, hakaret vb.) saldırgan davranışları ortaya çıkarabilir.

2.3.3. Toplumsal Etkenler

Toplumun silah, çete, madde kullanımı gibi şiddet ortamlarını getirecek olan etkenlere bakış açısı, risk alma davranışlarına ilişkin tutumu gibi etkenler de ilişkiler ve kişisel davranışları etkileyerek şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

2.3.3.1. Küreselleşmenin Etkisi

Küreselleşmenin getirdiği giderek artan ekonomik bütünleşme süreci kimileri için yeni büyüme olanakları anlamına gelir. Ancak küreselleşme dünyadaki var olan sermaye birikiminin gitgide daha daralan bir grubun elinde tekelleşmesine yol açarak dünya nüfusunun büyük bir kesiminin yoksullaşmasına, gelir dağılımının bozulmasına ve sosyal adaletin yok olmasına neden olmaktadır. Bütün bu etkenler dünyada paylaşım için daha fazla şiddet uygulanmasına, toplumlarda kolay para kazanma eğiliminin güçlenmesine ve yerel sosyal değerlerin kaybolmasına yol açmaktadır. Bu nedenle ekonomik temelli adaletsizlikler devam ettiği süre içinde küreselleşmenin olumsuz etkileri düzeltilemez.

2.3.3.2. Çeteler, Silahlar ve Madde Kullanımı

Çete üyesi olma, silah taşıma ve madde kullanma, gençler arasında şiddetin artmasına neden olan önemli etkenlerdir (Howell, 1997). Toplumun silaha bakış açısı şiddet olaylarını etkilemektedir. Dünyada şiddet ölümlerinde önemli bir risk etkeni "ateşli silah" sahibi olmaktır. Dünyada ateşli ve küçük silahlarla olan ölüm sayısı yılda 2,3 milyondur. Dünyada küçük silahlarla olan ölümlerin %68'i cinayet, %26'sı intihar ve %2'si kaza şeklindedir. Bu yüzdeler göstermektedir ki, ateşli silahlar şiddet nedeniyle olan ölümlere neden olmaktadır.

Gençlik döneminde şiddet nedenli yaralanmaların ateşli silah, tekme ve yumruk ve bıçak ya da çakı gibi diğer silahlarla olduğu bilinmektedir. Bugün ülkemizde özellikle sivil toplumun bireysel silahsızlanma konusunda duyarlılığının artırılması, yasaların uygulanması ve gençlerin silahlardan uzaklaştırılmasına yönelik sile içi yaklaşımlara gereksinim vardır.

Bazı sosyoekonomik ve etnik gruplarda saldırgan çeteler pek çok gencin enerjisini organize hale getiren, gencin kendisini ait ve güvende hissedebileceği oluşumlar olup, doğaları gereği kendini ifade ve sorun çözme aracı olarak şiddeti benimsemişlerdir. Bu tür gruplar içinde

başka bir davranış biçimi kabul görmeyeceği için de gruba dâhil gençler otomatik olarak benzer şiddet davranışlarını benimserler.

2.3.3.3. Sosyal Uyum Düzeyi

Topluma uyumun ölçümü, sosyal ilişkilerde ve sosyal kurumlardaki kuralların, normların, zorunlulukların, karşılıklılık ve güvenin varlığı gibi kavramlarla ölçülmeye çalışılmaktadır (Lederman, Loayza, & Mene'ndez, 1999). Sosyal bütünleşme açısından bakınca özellikle göçün bu alandaki etkisi genel kabul görmüş bir kavramdır; bu göç özellikle ülkemiz perspektifinden bakılınca hem köyden kente hem az gelişmiş kentten daha gelişmiş kente hem de kent içinde gerçekleşmektedir. Her göç kendi içinde bir uyum sürecini taşımakla birlikte, özellikle yeterli güvencesi olmayan ve ekonomik koşulları yetersiz kişilerde daha ciddi ve sıklıkla bir psikolojik kriz ile birlikte olan uyum sorunlarına yol açar.

Göç kavramı sadece göçen kişi için bir sorun yaratmakla kalmaz, aynı zamanda, göçülen yerin yerleşik toplumunda da dışlama, güvensizlik, kaynakların paylaşımı ile ilgili öfke vb. duygu ve tutumlarla giden bir sıkıntılı dönem yaratır ki eğer bu toplumsal ikilem aşılamaz ise sorun bireysel düzeyden toplumsal düzeye kayma eğilimi gösterir.

2.3.4. Sosyal Etkenler

Toplumun sosyal yapısının içinde demografik yapı ve bunun değişimi, toplumdaki sosyoekonomik eşitsizlikler, çocuk ve aile politikaları, koruyucu sağlık hizmetlerinin varlığı, sosyal yardım sisteminin varlığı ve etkinliği ve adalet sisteminin işleyişi gibi temel konular şiddetin görülme sıklığını etkilemektedir (DSÖ,2002).

Gençlerin yaşadığı toplumun, aileler, arkadaş gruplarının doğası ve şiddete neden olabilecek durumlarla karşılaşmaları üzerine etkisi vardır. Mesela, şehirde kırsal alana göre şiddet daha sık karşılaşılan bir olgudur. Şehrin şiddet olaylarının yoğun olduğu bölgelerinde de, diğer bölgelere göre erkeklerde şiddet davranışının görülme olasılığı daha fazladır (Farrington, 1998). Büyük şehirlerde oturmak önemli bir risk etkenidir. Semtlerde çetelerin, silahların ve yasa dışı maddelerin bulunması şiddeti belirgin bir şekilde artırmaktadır.

2.3.4.1. Demografik ve Sosyal Değişimler

Genç nüfusta ani demografik değişikliklerin, modernizasyonun, göçün, şehirleşmenin ve sosyal politikadaki değişikliklerin gençlerdeki şiddetle ilişkili olabileceği belirtilmektedir (Schneidman, 1996). Toplumsal çelişkiler, farklılıklar, adaletsizlik ve toplumsal desteğin azaldığı durumlarda saldırganlık ve benzeri zarar verici davranışlar artış göstermektedir. Aynı şekilde toplumsal baskının da bir şekilde tepkiyi etkilediği görülmektedir. İlk başta baskının olduğu yerde toplumsal tepki ortaya çıkarken baskı yoğunluğu arttıkça tepki azalır ancak baskı şiddetini çok yoğunlaştırınca bu sefer daha ciddi bir toplumsal tepki ortaya çıkaracaktır.

Bireysel düzeydeki etkenler arasında önemi vurgulanan haksızlık kavramı aynı şekilde toplumsal etkenler arasında da yer bulmaktadır. Adaletsiz dağılım, hukuk devleti ilkesinin zedelenmesi, fırsat eşitsizliği bir kısım grubun marjinalleşmesine ve kendi hakkını alma ve hukukunu sağlama yollarını oluşturmalarına yol açabilir.

2.3.4.2. Gelir Dağılımındaki Eşitsizlik

Araştırma sonuçları ekonomik büyüme ve gelir dağılımındaki eşitsizlik ile şiddet arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Kurkbeş gelişmiş ve gelişmekte olan ülke üzerinde 1965 ile 1995

yılları arasında yapılan araştırmada gelir dağılımindaki eşitsizliğin cinayet oranları üzerinde anlamlı ve pozitif etkisinin olduğu rapor edilmiştir (Fajnzylber, Lederman, & Loayza, 1999). Ekonomik durgunluk ya da çöküş dönemleri, özellikle gruplar arası (yatay eşitsizlik) ve bireyler arasındaki (dikey eşitsizlik) büyük dağılım dengesizliği olunca siyasi hoşnutsuzluk pekişecek ve sonrasında kaçınılmaz olarak toplumsal huzursuzluk ortaya çıkacaktır. Böylesi ortamlar ise kişilerin daha gergin, güvensiz ve mutsuz olmalarına yol açarak hakkını aramaya yönelik saldırganlık-şiddet gibi bir takım istenmeyen tutumlara yönelmelerine yol açacaktır. DSÖ' nün tahminlerine göre 2002 yılında çocuk cinayetlerinin oranı düşük gelirli ülkelerde yüksek gelirli ülkelerin iki katıdır. (DSÖ,2006)

2.3.4.3. Politik Yapılar (Yargı, Güvenlik vb.)

Fajnzylber, Lederman ve Loayza (1999) suçluların cinayet nedeniyle yakalanma sıklığı artıkça cinayet sıklığında belirgin bir düşme olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada kamuoyunun yargı süreci ve sonucundan çok suçlunun yakalanıp yakalanmaması ile ilgili olduğu gösterilmiştir. Brezilya'daki farklı etnik gruplardaki şiddeti inceledikleri araştırmalarında polis, adalet ve hapisane sistemlerinden tatmin olunmadığı ortamlarda gayri-meşru hak arama şekillerinin arttığını göstermişlerdir. Irk ayrımı sonrasında Güney Afrika'da daha önce insan hakları ihlali yapan suçluların cezalandırılmaması ve polisin yöntemlerini belirgin olarak değiştirmemesinin genel güvensizlik hissini ve yargı dışı şiddet olaylarını arttırdığı sonucuna varmıştır (DSÖ 2002). Kolektif sosyal yardımdan sorumlu kurumların gelişmişlik düzeyine dair bir ölçüm geliştirmişler ve güçlü sosyal yardım kurumları olan ülkelerde nüfus artışına karşın şiddet oranı daha az artmaktadır.

Sonuç olarak, şiddet sadece bir nedenle ortaya çıkan bir olgu olmayıp pek çok bireysel, ilişkiler, sosyal ve toplumsal etkenlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Amerikan Sağlık ve İnsan Servisleri Bölümü de (2006), çocukların şiddet gösterme riskini artıran en önemli etkenin akranlarının davranışları olduğunu belirtmekte, sağlıklı akran ilişkilerinin desteklenmesinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca şiddet içermese de çocukluk dönemindeki en önemli etkenler de ciddi davranış sorunlarının bulunması, madde kullanımı, erkek olması, fiziksel saldırganlık göstermesi, düşük sosyoekonomik durum ve fakirlik, antisosyal ebeveyn davranışları olarak sıralanmaktadır. Ergenlik döneminde ise en büyük risk etkeninin makul ve olumlu arkadaş çevreleriyle zayıf, antisosyal ya da suçlu arkadaşlarla güçlü ilişkilerin varlığı, çeteye üyelik ve diğer suçlarla ilgili davranışların bulunması olarak belirtilmektedir.

2.3.4.4. Medyada Şiddet

Medyada şiddete şahit olan çocuklar kendileri şiddete maruz kalmasalar bile model alma yoluyla, sorun çözme yolu olarak şiddeti öğrenme aracılığıyla ve de bu tür davranışların sonuçlarına karşı duyarsızlaşma yoluyla saldırganlığa eğilimli hale gelmektedirler. Bu kaynakları izleme süreleri artıkça şiddet davranışı da artmaktadır. Buna karşı olan bir diğer çalışma grubu ise, birçok çalışma televizyon yayınlarının başlaması ile şiddetin arttığını gösterse de, bu çalışmaların bir kısmında şiddeti etkileyen diğer etkenlerin değerlendirilmediğini savunmaktadır (ABD Sağlık ve İnsan Servisleri Bölümü, 1999; DSÖ, 2002).

Ancak, şimdiye kadar yapılan tüm çalışmaların sonucu medyanın saldırganlığı kısa sürede arttırdığını göstermektedir; bu çalışmalarda medyanın uzun dönemde ciddi şiddet davranışlarını ne derecede etkilediği açık değildir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ULUSLARARASI VE ULUSAL MEVZUAT

3.1. Uluslararası ve Ulusal Mevzuat

Aile, insan toplumlarının temeli ve devletin çekirdeğidir. Aileler ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan ne kadar güçlü olursa devlet de o kadar güçlü ve düzenli olacaktır. Devletin insan, vatan ve istiklal gibi üç unsurundan en önemlisi olan insan unsuru ailenin kendisidir. Ailenin en önemli bireyi insan orada yaşamaktadır (Yamakoğlu 1996). Çocuk ise ailenin varlık sebebi ve en önemli bireyidir.

Toplumun sağlam temeller üzerinde gelişimi, onu oluşturan çocukların gelişimi, eğitimi ve korunması ile doğrudan ilgilidir. Toplumun çocuklara yaklaşımı, Toplumun yalnızca koruyucu değerlerini yansıtmakla kalmamakta aynı zamanda toplumdaki adalet anlayışını, geleceğe nasıl yöneldiğinin ve gelecek kuşaklar için bu günden nelere sahip çıktığının da bir göstergesidir. Çocuk haklarına duyulan saygı, çocuk suçluluğunun önlenmesi ve kontrolünün toplum yaşamı içinde biçimlendirilme şekli, suça sürüklenen çocuklara yaklaşımı toplumun gelişim düzeyini yansıtmaktadır (Balo, 2005).

Çağdaş uygarlığın ve toplumun önemli bir unsuru olan çocuğun yetişmesi, bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaksal gelişimi ile ilgili önlemlerin alınması yanında onun aile ve toplum içindeki yerini düzenleyen hukuk kurallarına da bağlıdır. Bu kuralların insan onuru, saygınlığı ve özgürlüklerine uygun olmasında, çocuğun olduğu kadar toplumunda yararı vardır. İşte bu nedendir ki çocuk eski devirlerden beri hukukun ilgilendiği bir varlık olmuştur (İnan, 1968).

Hukukun ilgilendiği bir varlık olan çocuğun birtakım haklara sahip olduğu zaman içinde toplum tarafından kabul edilmiştir. Bu çerçevede çocuk hakları; çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımlardan özgürlük ve saygınlık içinde, sağlıklı ve normal biçimde gelişebilmesi için hukuk kuralları ile korunan yararları (Akyüz, 2000) olarak tanımlanmaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğu, toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunlu olduğu, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havası içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliği kabul edilmiş ve bu çerçevede çocuk haklarının güvenceye alınması hususu uluslararası belgelerde çocuklara özgü kanun, usul ve makamların oluşturulması gerektiğinden bahisle güvence altına alınmıştır.

Dünya toplumunun bir parçası olan ülkemiz aynı zamanda bu toplumun hukuki örgütlenmesini gerçekleştiren Birleşmiş Milletlere de üyedir. Birleşmiş Milletler tüm dünyayı etkileyen savaş, insan hakları, çocuk hakları, silahlanma, küresel ısınma gibi önemli sorunlar üzerinde üye ülkeleri ile bu sorunların çözümü konusunda tartışmakta ve sorunların üzerine uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmeye çalışmaktadır. Bu tartışma ve çalışmalar sonucunda üyelerce kabul edilebilecek temel ilkeler ortaya konulmakta ve problemlerin çözümünü sağlayacağı düşüncesiyle bu ilkelere uyulması beklenmektedir. Bu ilkelere problemlerin türüne göre uluslararası hukukta sözleşme (antlaşma), şart, protokol ve bildiri şeklinde belgelendirilmektedir.

Uluslararası hukukta antlaşma, şart ve protokol gibi adlarla anılan belgeler kendilerini bağımlı sayan devletleri hukuken bağlayıcı nitelikte sözleşmelerdir. Uluslararası hukukta bir sözleşme dışı belgeler vardır ki bunlar genellikle bildiri, ilke, kural ve benzeri biçimde adlandırılırlar. Sözleşme dışı belgeler teknik olarak sözleşmelerin hukuki gücüne sahip olmasalar da hükümetlerce uzun yıllar boyunca müzakere edilmenin ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu gibi siyasal bir organ tarafından genellikle bir konsensusla kabul edilmenin ikna edici gücüne sahiptirler. Söz konusu siyasal güç nedeniyle bu belgelerin devletler üzerindeki genellikle sözleşmeler gibi bağlayıcılığa sahip oldukları kabul edilmektedir.(1)

Ülkemiz ve toplumumuz açısından yararlı olduğu düşünülen bazı uluslararası sözleşme, şart, protokol ve bildirileri kabul etmiştir. Anayasa'mızın 90. maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlı olduğu, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmaların ise kanun hükmünde olduğu ve bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamayacağı hususu belirtilmiştir.

Ayrıca ülkemiz Avrupa Birliğine üye olmayı istemekte ve tam üyelikle ilgili müzakereler ise hâlen devam etmektedir. Avrupa Birliği, diğer ülkeler ile ilişkilerinde birliğin oluşturduğu değerleri ve çıkarlarını savunan ve destekleyen, barışa ve güvenliğe, dünyanın sürdürülebilir kalkınmasına, kişiler arasındaki karşılıklı saygı ve dayanışmaya, özgür ve adil ticarete, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına, özellikle çocuk hakları başta olmak üzere insan haklarının korunmasına ve Birleşmiş Milletler Antlaşmasının ilkelerine saygı gösterilmesi de dahil olmak üzere uluslararası hukuka uyulmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Başka bir deyişle Birlik, insan onuruna saygı esaslı üzerine kurulu olup bu değerler çoğulcu, hoşgörülü, adil, dayanışmacı ve ayırım gözetmeyen bir toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Böyle bir toplumun parçası olmayı amaçlayan ülkemizden diğer tüm üyeler tarafından kabul edilen Birlik ilkelerine kendi mevzuatını uyumlaştırması istenmektedir.

Bu doğrultuda Birleşmiş Milletlere üye olan ve Avrupa Birliğine üyelik müzakereleri devam eden ülkemizde çocuk hakları ile ilgili uluslararası mevzuata uygun olarak mevzuatımızda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Raporda çocuklar hakkında ülkemizde benimsenen aşağıdaki uluslararası sözleşmelerin ve ulusal düzenlemelerin konumuzla ilgili olan bölümleri ele alınıp incelenmiştir.

3.1.1. Konuyla İlgili Uluslararası Sözleşmeler

3.1.1.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme¹

Sözleşme; Birleşmiş Milletler Antlaşmasında ilan edilen ilkeler uyarınca insanlık ailesinin tüm üyelerinin, doğuştan varlıklarına özgü bulunan haysiyetle birlikte eşit ve devredilemez

¹ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. Türkiye tarafından 14.09.1990 tarihinde imzalanan ve 09.12.1994 tarihli ve 4058 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunan "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme"nin ekli ihtirazi kayıtlı onaylanması; Dışişleri Bakanlığı'nun 15.12.1994 tarihli ve UKBM-İU/11304 sayılı yazısı üzerine 31.05.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre, 23.12.1994 tarihli ve 94/6423 sayılı Bakanlar Kurulu'ca kararıyla (RG. 27.01.1995, S. 22184) kabul edilmiştir.

(1) Uluslararası Af Örgütü Adil Yargılamaya Hakkı, TAMER Fadıl Ahmet-KAPLAN Erol 32.33, İletişim Yayınları 1. Baskı 2000, İstanbul

haklara sahip olmalarının tanınmasının, özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğu, Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde, Birleşmiş Milletlerin, çocukların özel ilgi ve yardıma hakkı olduğu, toplumun temel birimi olan ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturan ailenin toplum içinde kendisinden beklenen sorumlulukları tam olarak yerine getirebilmesi için gerekli koruma ve yardımı görmesinin zorunlu olduğu, çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havasının içindeki bir aile ortamında yetişmesinin gerekliliğini kabul etmiştir.

Çocuğa özel bir ilgi gösterme gerekliliğinin, 1924 tarihli, Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesinde ve 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Teşkilatı Genel Kurulunca kabul edilen Çocuk Hakları Bildirgesinde belirtildiğini ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesinde² ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmede³ ve çocukların esenliği ile ilgili uzman kuruluşların ve uluslararası örgütlerin kurucu ve ilgili belgelerinde tanıdığından hareketle tüm ülkelerdeki özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi için uluslararası işbirliğinin taşıdığı önemin bilincinde olarak sözleşmede belirlenen ilkeler konusunda anlaşmaya varılarak Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

Sözleşme ile, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğu ve çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabanın gösterilmesi gerektiği⁴, kamusal yada özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararının temel düşünce olarak gözetilmesi ve esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlayıcı ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemlerin alınması gerektiği⁵ hususu belirtilmiştir.

Ayrıca, hiçbir çocuğun özel yaşantısına aile, konut ve iletişimine keyfi yada haksız bir biçimde müdahale yapılamayacağı gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamayacağı, çocuğun bu tür müdahale ve saldırılara karşı yasa tarafından korunma hakkı bulunduğu⁶, kitle iletişim araçlarının önemini kabul edilerek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlaki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını belirlenen ilkeler göz önünde tutularak çocuğun esenliğine zarar verebilecek bilgi ve belgelere karşı korunması için uygun yönlendirici ilkelerin geliştirilmesi⁷, ihmâl ve suiistimalden korumak için çocuğun ana-babasının yada onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin yada bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmâl yada ihmalkar muameleye, irza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel olayların belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli başkaca yöntemleri ve uygun olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa

² Özellikle 23 ve 24. maddelerde

³ 10. maddesinde.

⁴ Madde 6.

⁵ Madde 4, 5.

⁶ Madde 16.

⁷ Madde 17

ve onun bakımını üstlenen kişilere, gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programları da içeren gerekli tüm koruyucu önlemlerin alınması gerektiği hususu da özellikle vurgulanmıştır.⁸

Eğitim hakkı ile ilgili olarak, çocuğun eğitim hakkı olduğu ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle ilköğretimin herkes için zorunlu ve parasız olması, orta öğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesinin teşvik edilmesi ve bunların tüm çocuklara açık olmasının sağlanması ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemlerin alınması, uygun bütün araçları kullanarak yüksek öğretimin yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirilmesi, eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliğin bütün çocuklar için elde edilir hale getirilmesi, okul disiplininin çocuğun insan olarak taşıdığı saygınlıkla bağdaştır biçimde ve Sözleşmeye uygun olarak yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerekli olan tüm önlemlerin alınması, eğitim alanında, özellikle cehaletin ve okuma yazma bilmemenin dünyadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve çağdaş eğitim yöntemlerine, bilimsel ve teknik bilgilere sahip olunmasını kolaylaştırmak amacıyla uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesinin teşvik edilmesinin gereği ifade edilmiştir.⁹

Çocukların çalışmalarına yönelik ilkeler belirlenerek çocukların, ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte yada eğitimine zarar verecek yada sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal yada toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunması ve bunun sağlanması için de yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her türlü önlemin alınması gerektiği belirtilmiştir.¹⁰

Çocukların uyuşturucudan ve cinsel sömürüden korunması amacıyla, uluslararası anlaşmalarda tanımlandığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasının önlenmesi amacıyla, yasal, sosyal ve eğitsel niteliktekiler de dahil olmak üzere, ayrıca çocuğu her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suiistimale karşı koruma güvencesi sağlamak amacıyla çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını, çocukların, fuhuş, yada diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini veya esenliğine herhangi bir biçimde zarar verebilecek başka her türlü sömürüye karşı her türlü önlemin alınması gereğine işaret etmiştir.¹¹

Çocukların işkence ve özgürlükten yoksun bırakmaya karşı korunma haklarının bulunduğu ve bu çerçevede hiçbir çocuğun işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacağı, onsekiz yaşından küçük olanlara, işledikleri suçlar nedeniyle idam cezası verilemeyeceği gibi salıverilme koşulu bulunmayan ömür boyu hapis cezasının da verilemeyeceği, hiçbir çocuğun yasadışı ya da keyfî biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacağı, bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsinin yasa gereği olması ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulması gerektiği, özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılması, özgürlüğünden yoksun olan her çocuğun kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile

⁸ Madde 19.

⁹ Madde 28.

¹⁰ Madde 32.

¹¹ Madde 33, 34, 35, 36.

yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olması gerektiği, özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğun, kısa zamanda yasal ve uygun olan diğer yardımlardan yararlanma hakkına sahip olduğu gibi özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya aykırılığını bir mahkeme veya diğer yetkili, bağımsız ve tarafsız makam önünde iddia etme ve böylesi bir işlemlerle ilgili olarak ivedi karar verilmesini isteme hakkına da sahip olması gerektiği belirtilmiştir.¹²

Adil yargılanma hakkı ve çocuğa özgü adalet sisteminin ilkeleri belirlenerek, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkı bulunduğu, bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri de göz önünde tutularak, işlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmal nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlalde bulunduğu da kabul edilemeyeceği, hakkında ceza kanununu ihlal iddiası veya ithamı bulunan her çocuğun hakkındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılması, hakkındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberdar etmek ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanması, yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu göz önüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurularak yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması, tanıklık etmek ya da suç itirafında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması, ceza yasasını ihlal ettiği sonucuna varılması halinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi, kullanılan dili anlamaması veya konuşamaması halinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması, kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesi, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlal ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek şekilde Ceza Yasasını ihlal konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığı kabul edilmesi, uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması, koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.¹³

¹² Madde 37.

¹³ Madde 40.

3.1.1.2. Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi¹⁴

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesini ve özellikle, bu Sözleşme'nin Taraf Devletlerin yasal, idari ve Sözleşme ile tanınan diğer hakları uygulamaya geçirilmesi amacıyla, çocukların haklarının ve yüksek çıkarlarının geliştirilmesi gerektiğine ve bu vesileyle çocukların özellikle kendilerini ilgilendiren ailevi işlemlerde olmak üzere, bu hakları kullanma olanağına sahip olmaları gereğine inanılarak ailelerin çocuklarının hakları ile yüksek çıkarlarının korunmasında ve geliştirilmesindeki rolünün önemini teslim ederek ve lüzumu halinde Devletlerin de bu koruma ve geliştirmeye iştirak etmeleri gerektiğini göz önüne alarak, bununla birlikte, anlaşmazlık durumunda, ailelerin sorunu bir adli merciinin önüne getirmeden çözüm bulmayı denemelerinin uygun olacağını göz önünde tutulması ve çocukların yüksek çıkarları için, haklarını geliştirmek, onlara usule ilişkin haklar tanımak ve bu hakların, çocukların doğrudan ve diğer kişiler veya organlar tarafından bir adli merci önündeki, kendilerini ilgilendiren davalardan bilgilendirilmelerini ve bu davalara katılmalarına izin verilmesini teminen kullanılmasını kolaylaştırmak amacıyla Sözleşme kabul edilmiştir.¹⁵

Sözleşme, özellikle çocuklarla ilgili görülen davalarda adli mercilerin karar almadan önce çocuğun yüksek çıkarına uygun karar almak için yeterli bilgiye sahip olup olmadığı kontrol edilmesi ve gerektiğinde özellikle velayet sorunluluğunu elinde bulunduranlardan ek bilgi sağlanması gerektiği, çocuğun iç hukuk tarafından yeterli idrak gücüne sahip olduğunun kabul edildiği durumlarda, çocuğun bütün gerekli bilgiyi edindiğinden emin olması, çocuğun yüksek çıkarına açıkça ters düşmediği takdirde, gerekirse kendine veya diğer şahıs ve kurumlar vasıtasıyla, çocuk için elverişli durumlarda ve onun kavrayışına uygun bir tarzda çocuğa danışması, çocuğun görüşünü ifade etmesine izin ve gereken önemin verilmesi çocuğu ilgilendiren davalarda, adli merci gereksiz gecikmeyi engellemek için çabuk hareket etmesi, kararlarının süratle uygulanmasını garanti edecek düzenlemelerin sağlanmış olması, adli merciin acil durumlarda gerektiğinde derhal uygulanabilir kararlar alma yetkisine sahip olması, çocuğu ilgilendiren davalarda, çocuğun esenliğinin ağır bir tehlike altında olduğunun iç hukuk tarafından belirlendiği durumlarda, adli merciin re'sen hareket etme yetkisinin olması, davalarda çocuğu temsilen bir temsilci atanması gerekliliğine işaret edilmiştir.¹⁶

3.1.1.3. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satış, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol¹⁷

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin amaçlarını daha fazla gerçekleştirmek, Sözleşmenin konu ilgili hükümlerinin daha iyi uygulanmasını sağlayabilmek amacıyla, çocuk satışı, çocuk

¹⁴ 25.1.1996 tarihinde Fransa'nın Strazburg şehrinde Avrupa Konseyine üye devletler tarafından kabul edilmiştir. Bu Sözleşme Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından, 18.01.2001 tarihi ve 4620 sayılı Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasını Uygun Bulduğuna Dair Kanun'la (RG. 01.02.2001, S. 24305) kabul edilmiştir.

¹⁵ Sözleşmenin önsözü ve 1.maddede ifade edilmiştir.

¹⁶ Madde 6, 7, 8, 9.

¹⁷ BM Genel Kurulunun 25 Mayıs 2000 tarih ve 54/263 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. 08 Eylül 2000 tarihinde New York'ta imzalanan ve 09.05.2002 tarihli ve 4755 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan İhtiyari Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satış, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün ekli beyan yapılmak suretiyle onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 14.05.2002 tarihli ve UKGY/178450 sayılı yazısı üzerine, 31.05.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3'üncü maddesine göre; Bakanlar Kurulu'nun 28.05.2002 tarih ve 2002/4241 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Resmî Gazete 28.06.2003, Sayı 24799.

fahişeliği ve çocuk pornografisinden çocukların korunmasını güvence altına almak için alınması gereken önlemlerin artırılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin, çocukları ekonomik istismardan ve çocuk açısından tehlike arz edebilecek veya çocuğun eğitimini aksatabilecek, çocuk sağlığına veya fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki ya da sosyal gelişimine zarar verebilecek herhangi bir işte çalışmaktan korunma hakkını tanıdığı hususu da göz önünde bulundurularak, çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi amacıyla yapılan kayda değer ve giderek artan uluslararası çocuk ticaretinden ciddi endişe duyulmaktadır.

Çocuk pornografisinin İnternette ve diğer gelişen teknolojiler üzerinde artan erişilebilirliğinden endişe duyularak ve internet üzerinde Çocuk Pornografisiyle Mücadele Uluslararası Konferansı (Viyana, 1999) ve özellikle de, bu konferansın çocuk pornografisinin üretiminin, dağıtımının, ihracatının, naklinin, ithalatının, kasıtlı zilyetliğinin ve reklamının tüm dünyada suç olarak kabul edilmesi için çağrıda bulunan sonuç kararı ve çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisinin ortadan kaldırılmasının, az gelişmişlik, yoksulluk, ekonomik eşitsizlikler, adil olmayan sosyo-ekonomik yapı, gereği gibi işlemeyen aile yapısı, eğitim eksikliği, kıır-kent arası göç, cinsiyet ayrımcılığı, yetişkinlerin sorumsuz cinsel davranışları, zararlı geleneksel uygulamalar, silahlı çatışmalar ve çocuk ticareti dahil, bu durumu ağırlaştırıcı etkenleri ele alan bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir.

Çocuk satışına, çocuk fahişeliğine ve çocuk pornografisine olan tüketici talebini azaltmak amacıyla kamuoyundaki bilinci artırmak için çaba göstermek gerektiğine ve tüm taraflar arasındaki küresel ortaklığın güçlendirilmesinin ve ulusal düzeyde hukukun uygulanmasının geliştirilmesinin de önemine inanılarak Protokol, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiştir..

Protokol ile, herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret yada başka herhangi bir şey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlemler, çocuğun ücret veya başka herhangi bir şey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması, çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi olan çocuk satışı, çocuk fahişeliği ve çocuk pornografisi yasaklama yükümlülüğünü ve ayrıca Protokol'de belirtilen suçları önlemek için gerekli kanunları, idari önlemleri, sosyal politikaları ve programları kabul ederek veya güçlendirerek, uygulayıp ve yaymayı, bu fiiller karşı özellikle çocukların korunmasına özel dikkat gösterilmesi gerektiği hususu belirtilmiştir.¹⁸

3.1.1.4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol¹⁹

Protokol, Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için çaba gösterilmesi konusunda mevcut yaygın taahhüdün göstergesi olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmece belirlenen ilkeler doğrultusunda, silahlı çatışmanın çocuklar üzerindeki zararlı ve yaygın etkisinden ve bunun kalıcı barış, güvenlik ve kalkınmaya yönelik uzun vadeli sonuçlarından duyulan rahatsızlık sonucu silahlı çatışma durumlarında çocukların hedef alınmasını ve genellikle çok sayıda çocuğun

¹⁸ Madde 1, 2.

¹⁹ 8 Eylül 2000 tarihinde New York'ta imzalanan "Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol" ekli beyanalar yapılmak suretiyle 16/10/2003 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilerek 4991 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuştur.

bulunduğu okullar ve hastaneler gibi yerler dahil, uluslararası hukuk tarafından korunan hedeflere yönelik doğrudan saldırıların kınanması amacıyla uluslararası Ceza Divanı Statüsü'nün kabul edilmesini ve Statü'nün, özellikle 15 yaşın altındaki çocukların askere yazılmasını yada alınmasını veya uluslararası yada uluslararası olmayan silahlı çatışmalarda faal olarak muhasamata katılım için kullanılmasını savaş suçları kapsama alınması, dolayısıyla, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile tanınan hakların kullanılmasının daha da güçlendirilmesi için, çocukların silahlı çatışmaya dahil olmalarına karşı daha fazla korunmalarına ihtiyaç duyulduğunu, devletlerin silahlı kuvvetlerinin 18 yaşına erişmemiş mensuplarının hasmane davranışlara doğrudan doğruya katılmalarının önlenmesi için mümkün olan tüm önlemlerin alınması amacıyla kabul edilmiştir.²⁰

3.1.1.5. Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin Kuralları)²¹

Belirtilen kurallar, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile genç insanların haklarına ilişkin diğer uluslararası insan hakları belgelerini dikkate alarak, 1985 yılının Uluslararası Gençlik Yılı: Katılım, Kalkınma ve Barış Yılı ilan edildiğini; uluslararası topluluğun, Çocuk Hakları Bildirgesi'ne tanınan önemin de gösterdiği gibi genç insanların haklarının korunmasına ve geliştirilmesine önem verdiğini dikkate alarak, üye Devletler için model teşkil edecek olan, çocuk ceza adaleti sisteminin yönetimi ve çocuk suçluların bakımı için asgari standart kuralların geliştirilmesi çağrısında bulunan ve Suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele 6. Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilen çözüm 4'ü anımsatarak, gençlerin, insani gelişme sürecinin erken aşamalarında bulunmaları nedeniyle, fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişme açısından özel bakıma ve yardıma; barış, özgürlük, değer ve güvenlik koşullarında yasal korumaya gereksinimleri olduğunu kabul ederek, Ayrıca, mevcut sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve hukuki koşullarda bu tür standartların yerleştirilmesinin güç olabileceğini kabul etmekle birlikte, aynı standartların en azından asgari bir sınır olacak hedeflenebileceğini kabul ederek, üye Devletleri, gerektiği durumlarda, kendi ulusal yasalarını, politikalarını ve uygulamalarını, bu arada özellikle çocuk ceza adaleti sisteminde görev yapan kişilerin eğitilmelerine ilişkin uygulamaları Pekin Kuralları'na uygun hale getirmeye ve bu Kuralları ilgili yetkililere ve genel kamuoyuna sunmaya davet etmektedir.

Üye ülkelerin, kendi temel çıkarları dairesinde, çocukların ve ailelerin daha iyiye yönlendirilmelerini sağlamaları, çocukların doğru yoldan saptırılmaya müsait yaşlarda olmaları nedeniyle, bu dönemlerinde onlara toplum içinde yararlı bir yaşam sağlamak için çaba göstermeleri ve suçtan ve kabahatlerden uzak bir yaşam için çocukların içinde buldukları koşulları iyileştirmeleri, çocukların refahını arttırmak amacı ile aile, gönüllüler ve öteki toplumsal gruplar yanında okullar ile diğer kurumlar da dahil olmak üzere her kaynağın harekete geçirilerek elbirliği ile çalışmalarını sağlamak için gerekli özen göstermeleri, böylece hukukun araya girmesi olabildiğince aza indirilerek hukuka aykırı davranışta bulunan çocuklara etkili, hakkaniyetli ve insanca davranılmasının sağlanması, gençliğin korunması ve toplumda barış düzenin sürdürülmesi amacı ile tüm çocuklara ayrıntılı bir sosyal adalet çerçevesi içinde uygulanacak

²⁰ Madde 1.

²¹ Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarih ve 40/33 sayılı kararıyla kabul edilmiştir

adaletin her ülkenin ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olarak görülmesi gerektiği, çocuk ceza adaleti hizmetleri, hizmetteki personelin çalışma yöntemleri, yaklaşımları ve bilgileri de dahil olmak üzere sistematik olarak geliştirilmesi, çocuk ceza adaleti sisteminde daima çocuğun iyileştirilmesi ön plana alınması gerektiği ve çocuk suçlulara gösterilecek tepkinin hem suçun hem de suçlunun içinde bulunduğu koşullarla orantılı olması gerektiği belirtilmiştir.

Ayrıca çocuk haklarının güvenceye alınması, özel yaşamın gizliliğinin korunması, suçla ilişkili olan çocuklarla ilgili inceleme ve sorgulamanın belirlenen ilkeler doğrultusunda yapılması, çocuklarla ilgili olan kişilerin bu konu ile ilgili uzmanlaşmalarının sağlanması, çocuklarla ilgili yapılan yargulamanın tutuklu olarak yapılmasına en son çare olarak başvurulması ve bu sürenin mümkün olduğu kadar kısa tutulması gerektiği, tutukluluk yerine mümkün olduğu kadar yakın gözetim, yoğun bakım veya bir aile yanına yahut eğitim kurumuna yerleştirme gibi alternatif önlemler getirilmesi gerektiği, tutukluluk sırasında bütün çocukların yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kişiliklerinin gerektirdiği bütün sosyal, kültürel, eğitim, psikolojik ve tıbbi yardım ve bakımlardan yararlandırılmasının gerekliliği, yargılama ve hükümde uyulması gereken ilkeler, çocuğun islah ve iyileştirilmesi için yapılması gerekli çalışmaların standartları belirlenmiştir.

3.1.1.6. Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları)²²

Genel Kurul, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni, Herkesin İşkenceye ve Diğer Zalimce, İnsanlıkdışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Korunmasına Dair Bildirge'yi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi ve gençlerin haklarının ve esenliklerinin korunmasına ilişkin diğer uluslararası belgeleri göz önünde bulundurarak, suçların Önlenmesi ve Suçlulara Muamele ile ilgili Birinci Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilen Mahkumlara Yönelik Tretman Programlarına İlişkin Asgari Standart Kuralları göz önünde bulundurarak, Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanmasına İlişkin Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları) anımsatarak, özgürlüklerinden yoksun bırakılan çocukların istismara, zararlı davranışlara ve haklarının ihlaline son derece açık olduklarının bilinciyle, Bir çocuğun belirli bir kuruma yerleştirilmesinin her durumda en son ve en kısa süre için başvurulacak bir yöntem olması gerektiğini teyit ederek, özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların, güçsüz ve savunmasız durumları nedeniyle özel bakıma ve korumaya gereksinimleri olduğunu, haklarının ve esenliklerinin özgürlüklerinden yoksun bırakıldıkları süre içinde ve sonrasında güvence altına alınması gerektiğini, belirlenen kuralların başvurulabilecek uygun standartlar olarak işlev görmesi ve çocuk ceza adaleti sistemi işleyişiyle meşgul olan meslek adamlarına yardım etmesi ve yön göstermesi için özgürlüğünden yoksun bırakılmış çocukların korunması için birtakım kuralları benimsemiştir.

3.1.1.7. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri)²³

Genel Kurul, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi ile genç insanların haklarına ve esenliklerine ilişkin, Uluslararası Çalışma Örgütü standartları dahil diğer uluslararası

²² Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 14 Aralık 1990 tarih ve 45/113 sayılı kararıyla kabul edilmiştir

²³ Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 14 Aralık 1990 tarih ve 45/112 sayılı kararıyla kabul ve ilan edilmiştir.

belgeleri dikkate alarak, ayrıca, Çocuk Hakları Bildirgesi'ni, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi ve Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar'ı (Beijing Kuralları) dikkate alarak, çocuk suçluluğunun önlenmesi için ulusal, bölgesel ve uluslararası nitelikte yaklaşımlara ve stratejilere gerek duyulduğunu belirleyerek, yasalarla herhangi bir sorun yaşasınlar ya da yaşamasınlar, kendi başına bırakılan, ihmale uğrayan, istismar edilen, uyuşturucu kullanımına sürüklenen, marjinal koşullarda yaşayan ve genel olarak sosyal risklerle karşılaşan çok sayıda çocuk olduğunu bilerek, suçluluğun önlenmesi ve toplumun esenliği yönünde benimsenen ilerici politikaların sağladığı yararları dikkate alarak çocukların, aile, eğitim, yerel toplum, kitle iletişim araçlarıyla toplumsallaştırmaları, bu konudaki düzenlemeler ve çocuk ceza adaleti sisteminin yönetimine ilişkin yönlendirici ilkeler belirlenmiştir.

3.1.1.8. En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi²⁴

Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansının 1 Haziran 1999 tarihinde yapılan 87 nci oturumunda en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin yasaklanması ve ortadan kaldırılması ile ilgili yeni belgeler kabul edilmesi gerektiği göz önünde bulundurularak ve en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin aynı zamanda ailelerin ihtiyaçlarına cevap vererek ücretsiz temel eğitimin önemine ve buna maruz çocukların bütün bu işlerden uzaklaştırılmaları gereğini ve onların rehabilitasyonlarını ve sosyal uyumlarının sağlanmasını dikkate almak suretiyle derhal ve kapsamlı bir eylem yapılmasını gerekli kıldığı göz önünde bulundurularak ve çocuk işçiliğinin büyük ölçüde yoksulluktan kaynaklandığını ve uzun vadeli çözümünün sosyal gelişmeye ve özellikle yoksulluğun azaltılmasına ve evrensel eğitime imkân tanıyan sürekli ekonomik büyümede yattığı kabul edilerek ve 20 Kasım 1989 tarihinde yapılan Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Uluslararası Çalışma Konferansının 1998 yılında yapılan 86 ncı Oturumunda kabul edilen Çalışmaya İlişkin Temel Haklar ve İlkeler ILO Bildirgesi, en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğine diğer uluslararası belgelerde ve özellikle 1930 tarihli Zorla Çalışma Sözleşmesi, 1956 tarihli Birleşmiş Milletler Kölelik ve Köle Ticareti ile Kölelik Benzeri Kurumların ve Uygulamaların Ortadan Kaldırılması Ek Sözleşmesi ilkeleri çerçevesinde belirlenen sözleşme metni 17 Haziran 1999 tarihinde taraflarca kabul edilerek imzalanmıştır.

Sözleşme ile; Çocukların alım-satımı ve ticareti, borç karşılığı veya bağımlı olarak çalıştırılması ve askeri çalışmalarda çocukların zorla yada zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla yada mecburi çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamalar, çocuğun fahişelikte, pornografik yayımların üretiminde veya pornografik gösterilerde kullanılması, çocuğun özellikle ilgili uluslararası anlaşmalarda belirtilen uyuşturucu maddelerin üretimi ve ticareti gibi yasal olmayan faaliyetlerde kullanılması, doğası veya gerçekleştirildiği koşullar itibarıyla çocukların sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan işler "en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği" olarak kabul edilmiş ve sözleşmeye taraf olan ülkelerin acil bir sorun olarak en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliğinin yasaklanmasını ve ortadan kaldırılmasını temin edecek ivedi ve etkin önlemler almaları gerektiği belirtilmiştir.²⁵

²⁴ Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 1999 yılında Cenevre'de yapılan 87 nci Genel Konferansında kabul edilen 182 sayılı "Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi" Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 25.1.2001 tarihinde kabul edilerek 4623 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunmuştur.

²⁵ Madde 1.3.

3.1.1.9. Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi²⁶

Sözleşme; Birleşmiş Milletler Şartı'nda ilan edilen prensiplere göre insanlık ailesinin bütün üyelerinin doğuştan sahip oldukları insanlık onurunu ve eşit ve vazgeçilmez haklarını tanımının, yeryüzündeki özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğu dikkate alınarak, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne uygun bir biçimde, korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğünü kullanabilen özgür insan idealinin ekonomik ve sosyal ve kültürel hakları ile birlikte kişisel ve siyasal haklarını da kullanabildiği şartların yaratılması halinde gerçekleştirilebileceği kabul edilerek, Birleşmiş Milletler Şartı'na göre Devletlerin insan haklarına ve özgürlüklerine her yerde saygı gösterilmesini sağlama ve bu haklara ve özgürlüklere uygun davranma yükümlülüğü dikkate alınarak kabul edilmiştir.

Sözleşme, ailenin toplumun doğal ve esaslı bir birimi olduğu ve ailenin toplum ve Devlet tarafından korunma hakkına sahip olduğu, her çocuğun ırk, renk, cinsiyet, dil, din, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum gibi bir ayrımcılığa tabi tutulmaksızın ailesi, içinde yasadışı toplum ve Devlet tarafından, bir küçük olarak statüsünün gerektirdiği koruma tedbirlerine hakkı olduğu hususları çocuk hakları olarak belirtilmiştir.²⁷

3.1.1.10. Cebri veya Mecburi Çalıştırma Hakkında 29 Sayılı Sözleşme

Sözleşme ile her ne şekil altında olursa olsun cebri veya mecburi çalıştırmanın kaldırılması kararlaştırılmış ancak geçici ve sadece kamu yararı ve istisnai önlem olarak ancak belirli şartlarda çalıştırmanın mümkün olabileceği çocukların ve öğrencilerin ise çalıştırılmayacağına kararlaştırılmış ve Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansınının 14 üncü oturumunda 28 Haziran 1930 tarihinde kabul edilerek ve 1 Mayıs 1932 tarihinde yürürlüğe girmiştir.²⁸

3.1.1.11. Cebri Çalıştırmanın Kaldırılmasına Dair 105 Sayılı ILO Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Antlaşmasında hedeflenen ve İnsan Hakları Evrensel Beyannameğinde beyan olunan insan haklarını ihlal edici mahiyette olan cebri ve zorla çalıştırma şekillerinin kaldırılmasına dair teklifler kabul edilerek bu tekliflerin Milletlerarası bir Sözleşme şeklinde alınmasına karar verilerek 25.06.1957 tarihinde kabul edilmiştir.²⁹

3.1.2. Bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki Mevzuat³⁰

Raporun bu bölümünde ülkemizle hâlen müzakerelerin devam ettiği Avrupa Birliğine üye bazı ülkelerdeki çocuklara ilişkin yasal düzenlemeler, bu ülkelerin nüfus, insan ve hukuk

²⁶ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarihli ve 2200 A(XXI) sayılı Kararıyla kabul edilerek imzaya, onaya ve katılmaya açılmış ve 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İnsan hakları ve demokratikleşme konusunda evrensel normları belirleyen en önemli uluslararası belgelerden biri olarak kabul edilen "Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesi", Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalanmış, beyanlar ve çekince ile 04/06/2003 tarihinde 4868 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunmuştur.

²⁷ Madde 23,34.

²⁸ Madde 11. Sözleşme Türkiye tarafından 23/01/1998 tarih ve 4333 sayılı Kanunla kabul edilerek 27/01/1998 tarih ve 23243 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

²⁹ Sözleşme Türkiye tarafından 14/12/1960 tarih ve 162 sayılı Kanunla kabul edilerek 21/12/1960 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

³⁰ Bu bölüm, Araştırma Komisyonunun talebi doğrultusunda 12/03/2007 tarih ve 216 sayılı gelen kapsamında Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü tarafından "Çocukları Koruma Bakımından Bazı Avrupa Birliği Mevzuatı Hakkında Bilgi Notu" olarak hazırlanan meme dayalı olarak hazırlanmıştır.

sistemlerinin özellikleri dikkate alınarak incelenmiş ve bu incelemede bu ülkelerin çocuklara ilişkin yasal düzenlemelerde uluslararası sözleşmeler dikkate alınmakla birlikte çocuklara ilişkin özel düzenlemelerin içeriği, suç tipleri, hapis ve para cezalarının miktarlarında ülkelerin kendi yapılarına göre farklılıklar taşıdığı gözlemlenmiştir.

3.1.2.1. Almanya

Almanya'da gençlerin ve çocukların korunmasına yönelik hukuksal düzenlemeler çok sayıda kanunda ve diğer yasal dokümanlarda yer almaktadır.

Alman Ceza Kanununda (Strafgesetzbuch) 174 ile 184c maddeleri arasında yer alan cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, çocukların korunmasına yönelik hükümler içermektedir. Alman Ceza Kanununun 176 ve 176a. maddeleri 14 yaşından küçük çocukların cinsel istismarını cezalandırmakta, kanununun 180. maddesi reşit olmayan çocukların cinsel faaliyete teşvik edilmelerini yaptırma bağlamakta ve böylelikle çocukların fuhuş yapmalarına engel olunmak istenmektedir. 16 yaşından küçük çocukların cinsel istismarı Alman Ceza Kanununun 182. maddesinde düzenlenmektedir. Ayrıca Alman Ceza Kanununun 184. maddesi pornografik içerikli yazıların ve diğer ortamların 18 yaşından küçüklere dağıtımını, verilmesini, ulaştırılmasını, teklif edilmesini, gösterilmesini yaptırma bağlamaktadır. Alman Ceza Kanununun 171. maddesine göre 16 yaşını doldurmuş kişileri koruma ve eğitime yükümlülüğü bulunanlar, bu yükümlülüklerini yerine getirmeyerek, çocuğun fiziki veya psikolojik büyük bir zarara uğramasına, suç işlemesine veya fuhuş yapmasına neden olmaları halinde cezalandırılacaklardır.

2002 yılında 19 yaşında bir gencin Almanya'da okulunda bulunan birkaç öğretken ve öğrenciyi silahla öldürmesi ve yapılan soruşturma sonucu bu gencin aşırı biçimde şiddet içeren bilgisayar oyunları oynadığının tespit edilmesi, Alman kamuoyunda gençlerin ve çocukların tehlike içeren ortamlardan korunması konusunu gündeme getirmiş ve 1 Nisan 2003 tarihinde Gençleri Koruma Kanunu ve Gençlerin İletişim Organlarında Korunması Antlaşması isimli iki temel yasa yürürlüğe girmiştir.

Kamusal alanda çocukların korunmasına dair düzenlemeler, tütün ve tütün ürünleri ile alkolü içeceklerin elden verilmesi, gidilecek yiyecek ve içecek yerleri ile katılacak dans etkinlikleri hakkındaki yaş ve saat sınırlamaları, kamuya açık sinema etkinlikleri, videolar, otomat ve bilgisayar oyunları ile ilgili sınırlamaları konu edinen düzenlemeler ile birlikte Gençleri Koruma Kanununda (*JuSchG / Jugendschutzgesetz*) yer almaktadır. Bu kanunda pek çok aktivite için getirilen yaş sınırlaması, çocuklara ailelerinin yada yetişkin bir "veli"nin eşlik etmesi halinde geçerli değildir.

İletişim organlarında çocukların korunması, CD-rom'lar, DVD'ler, sinema ve internetteki tehlikeler, edebiyat, basılı yayın ve müzik alanındaki tehlikelere karşı çocukları korumaya yönelik düzenlemeleri kapsamaktadır. Radyo ve televizyon alanında çocukların korunması, Eyaletler Telsiz Yayıncılık Antlaşması ile düzenlenmekte iken 2003 yılından bu yana özel telsiz yayıncılığı ve internet alanlarında çocukların korunması "Gençlerin İletişim Organlarında Korunması Antlaşması" ile sağlanmaktadır.

Antlaşma bütün elektronik haberleşme ve bilgi servislerini kapsamaktadır. Antlaşma ile bir tüm ülke çapında yetkili olan komisyon, diğeri her bir federe devletteki yayıncıları kontrol etmekle görevli kurumlar olmak üzere ikili bir yapılanma sistemi kurulmuştur. Çocukların Korunması Komisyonu (KJM) adında 12 üyeden oluşan üst denetim organı, 15 federe devlette bulunan düzenleyici yetkili kurumların oluşturduğu bir yapıdır. KJM medyada çocukların korunmasına dair temel ilkeleri ve kuralları koymakla yetkilidir. KJM ayrıca her bir federe

devlette televizyon yayıncıları ve diğer online hizmet sağlayıcıların üye olabildikleri alt denetim kuruluşlarını onaylar. Online medya denetimi federe devletlere verilmiş iken online olmayan medya denetimi federal hükümete verilmiştir. KJM çocukların korunmasına dair düzenlemelerin ihlal edildiğini tespit ettiğinde, söz konusu ihlal içeren yayını sağlayana uygulanacak yaptırımını da tayin eder. 500.000 Avro'ya kadar ceza verilebilir. Bu cezaları yayını sağlayan kuruluşun bulunduğu yerdeki düzenleyici kurum uygulamaktadır.

Alman Ceza Kanununda bakım veya yetiştirme görevinin ihlali suçu olarak 16 yaşından küçük bir çocukla ilgili bakım veya yetiştirme görevini önemli şekilde ihlal edenlerin ve bu suretle; çocuğun ileride suçla dolu bir hayata veya fuhşa sürüklenmesine sebep olabilecek fiziki veya psikolojik gelişimine zarar verecek bir tehlike meydana gelirse, 3 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılmaktadır.³¹

Çocukların cinsel istismarı suçu ile ilgili olarak, terbiye, eğitim veya bakımı için kendisine emanet edilen 16 yaşından küçük bir kişiye karşı, terbiye, eğitim veya bakımı için kendisine emanet edilen 18 yaşından küçük bir kişiye veya iş ilişkisi nedeniyle emri altında bulunan kişiye karşı, terbiye, eğitim, bakım veya iş ilişkisi nedeniyle oluşan bağımlılığı kötüye kullanmak suretiyle, 18 yaşından küçük kendi çocuğu veya evlatlığına karşı cinsel davranışlarda bulunur veya bu eylemlerin çocuk tarafından kendisine karşı gerçekleştirilmesine izin verirse 5 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılacağı, kendisini veya çocuğu cinsel olarak tahrik etmek amacıyla çocuğun gözü önünde cinsel davranışlarda bulunursa veya çocuğu, cinsel davranışları kendi önünde gerçekleştirmesi için kandırırsa 3 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılmaktadır.³²

Bir mahkum veya bir kamu kurumunun vesayeti altında bulunan ve yetiştirilmesi, eğitime veya bakımı için kendisine emanet edilmiş kişiye karşı cinsel davranışta bulunan veya bu kişilerin kendisine karşı cinsel davranışta bulunmalarına izin verirse 5 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılacağı, hasta olarak kabul edilen ve hastalığı veya bakıma muhtaç olması nedeniyle bakımını yapması için kendisine emanet edilen kişinin hastalığı veya bakıma muhtaç olmasından yararlanarak cinsel davranışta bulunan veya kendisine karşı bulunmasına izin verenlerinde aynı şekilde cezalandırılacağı ifade edilmiştir.³³

Ayrıca 14 yaşından küçük bir çocuğa karşı cinsel davranışta bulunan veya çocuğun kendisine karşı bulunmasına izin verenin 6 aydan 10 yıla kadar hapis cezası, daha az ciddi durumlarda ise 5 yıla kadar hapis veya para cezası ile, üçüncü bir kişiye karşı cinsel davranışta bulunması için veya üçüncü bir kişinin çocuğa karşı cinsel davranışta bulunması için bir çocuğu kandıran kişinin de aynı şekilde cezalandırılmaktadır. Çocuğun gözü önünde cinsel davranışta bulunan, çocuğu kendi bedeni üzerinde cinsel davranışta bulunması için kandıran, çocuğa, pornografik materyaller izlettirmek, pornografik içerik taşıyan ses kayıtları dinletmek suretiyle çocuğu etkilemeye çalışan kişiler 5 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılmaktadır.³⁴ 18 yaşından büyük olan fail çocukla cinsel ilişkiye girerse veya çocuğun kendisi ile cinsel ilişkiye girmesine izin verirse, eylem, birden fazla kişi tarafından iştirak halinde işlenirse, failin eylemi çocuğun ciddi sağlık tehlikesi geçirmesine veya fiziksel veya psikolojik gelişiminde önemli bir zarar görmesine neden olursa, fail son beş yıl içinde benzer bir suçtan mahkum olmuş ise

³¹ Madde 171.

³² Madde 174.

³³ Madde 174a.

³⁴ Madde 176a.

verilecek ceza bir yıldan az olamaz.³⁵ Eğer bu suçlar çocuğa fiziki olarak çok kötü davranmak suretiyle, çocuğun ölüm tehlikesi geçirmesine sebep olacak şekilde işlerse 5 yıldan az olmayacak şekilde cezalandırılır.³⁶ Çocuğun cinsel istismarı suçları sonucunda failin taksiri sonucu dahi olsa çocuğun ölmesi durumunda, fail müebbet hapis veya 10 yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır.³⁷

Çocukların cinsel davranışlarını teşvik ederek arabuluculuk yapmak suretiyle veya, imkan yaratmak veya sağlamak suretiyle, 16 yaşından küçük çocukların üçüncü bir kişi önünde cinsel davranışta bulunmalarını veya üçüncü bir kişinin 16 yaşından küçük çocuklar önünde cinsel davranışta bulunmalarını teşvik eden, 3 yıldan fazla olmamak üzere hapis veya para cezası ile, 18 yaşından küçük çocukları üçüncü bir kişinin önünde para karşılığı cinsel davranışlarda bulunması için veya o kişinin bir başka kişi ile cinsel davranışta bulunmasına izin vermesi için kandıran veya arabuluculuk yapmak suretiyle bu tür eylemleri teşvik edenlere 5 yıla kadar hapis veya para cezası ile, yetiştirme, eğitim veya bakım bağı nedeniyle kendisine emanet edilen 18 yaşından küçük bir çocuğu, veya iş ilişkisinin sağladığı bağımlılığı kötüye kullanarak üçüncü bir kişinin önünde cinsel davranışlarda bulunması için veya üçüncü bir kişinin kendisi üzerinde cinsel davranışta bulunmasına izin vermesi için kandıranlar 5 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır.³⁸

Pornografik materyalleri 18 yaşından küçüklere satışa arz eden veren veya onlar için ulaştırılabilir hale getiren, 18 yaşından küçüklerin girebildikleri yerlerde gösteren, gönderen, sunan veya başka türlü ulaştırılabilir hale getiren, alışveriş yapılan işyerlerinin haricindeki yerlerde, satıcı barakalarında veya tüketicilerin genelde gitmedikleri başka satış alanlarında, veya posta talimatı yoluyla satışa arz eden veya veren, 18 yaşından küçüklerin içeriği göremeyecekleri ve giremeyecekleri işyerleri hariç olmak üzere, ticari kiralama yoluyla arz eden veya veren, posta talimatı yoluyla ithal etmeyi taahhüt eden, açıkça, 18 yaşından küçüklerin ulaşabileceği veya görebileceği yerlerde satışa arz eden, ilan eden, tavsiye eden veya normal ticaret merkezlerinin dışında bu materyallerin dağıtımını yapan, talep etmedikleri halde başkalarının elde etmesine izin veren, tamamen veya ağırlıklı olarak para karşılığı olmak üzere bu materyalleri halka açık sinemada gösteren, dağıtımını yapmak, açıkça ulaştırılabilir kılmak veya bu şekilde kullanımını mümkün kılmak amacıyla ihraç etmeyi taahhüt eden veya, pornografik bir oyunu radyo aracılığıyla yayımlayan kişi 1 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır.³⁹

Konusu şiddet içeren veya çocukların cinsel davranışlarını veya insanların hayvanlarla cinsel ilişkilerini konu alan pornografik materyalleri dağıtan, açıkça gösteren, gönderen sunan, veya başka şekilde ulaştırılabilir kılan, üreten, elde eden, talep eden, depolayan satışa arz eden, ilan eden, tavsiye eden veya kullanımlarını mümkün kılmak amacıyla ithal veya ihraç etmeyi taahhüt eden pornografik materyalin konusunun çocuklarla ilgili olması durumunda 3 aydan 5 yıla kadar, diğer durumlarda ise 3 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır. Pornografik materyalin konusu çocukların cinsel istismarına ilişkin olup, gerçek hayatta yaşanmış bir olayın canlandırması ise, failin sürekli bu tür suçlar işleyen bir çete mensubu olması durumunda 6 aydan 10 yıla kadar hapis cezası uygulanır. Her kim, kendisi veya üçüncü bir şahıs için, gerçek hayatta yaşanmış bir olayın canlandırması olan çocukların cinsel davranışlarını konu

³⁵ Madde 176a.

³⁶ Madde 176a.

³⁷ Madde 176b.

³⁸ Madde 180.

³⁹ Madde 184.

alan pornografik materyalleri temin etmeyi taahhüt ederse 1 yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır.⁴⁰

23 Temmuz 2002 Tarihli Gençleri Koruma Yasası ile 14 yaşını doldurmuş olup ta 18 yaşını doldurmamış olan kişileri genç olarak kabul etmekte ve bu kişileri konuyucu birçok düzenlemeler getirilmiştir.

16 yaşını doldurmamış çocuk ve gençlerin otel ve lokantalara girmesine, kendilerine kişisel velayet hakkı bulunan bir kişi ya da bir velinin eşlik etmesi ya da kendilerinin 05 ila 23 saatlerinde bir şey yemek ya da içmek amacıyla bulunmaları halinde izin verilir. 16 yaşını doldurmuş gençlerin, yanlarında kişisel velayet hakkı bulunan bir kişi ya da velileri olmaksızın 24 ila 05 saatlerinde otel ve lokantalara girmelerine izin verilemez. Gece kulübü ya da gece barı olarak çalışan otel ve lokantalarla benzeri eğlence işletmelerine çocuk ve gençlerin girmesine izin verilmemektedir.⁴¹ Kamuya açık dans etkinliklerinde, kendilerine kişisel velayet hakkı bulunan bir kişi ya da veli eşlik etmeksizin 16 yaşını doldurmamış çocuk ve gençlerin bulunmasına izin verilememekle birlikte, 16 yaşını doldurmuş gençlerin bu etkinliklerde en geç saat 24'e kadar bulunmasına izin verilebilmektedir.⁴² Çocukların ve gençlerin, kamuya açık oyun salonlarında ya da benzeri, öncelikli olarak oyun oynatılmasına hizmet eden mekanlarda bulunmalarına izin verilmemekte, kamusal alanlardaki ödül kazanma olanağı bulunan oyunlara çocuklar ve gençler ancak halk şenliklerinde, avcı şenliklerinde, kermeslerde, panayurlarda ya da benzeri etkinliklerde ve ancak ödülün düşük bedelli eşyalardan oluşması koşuluyla izin verilmektedir.⁴³

Kamuya açık bir etkinlikte ya da ticari bir işletmede çocuk ve gençlerin bedensel, zihinsel ve ruhsal sağlıkları için bir tehlike söz konusu olması halinde yetkili resmi makam, organizatör ya da sınavi-ticari işletmecinin çocuk ve gençlerin katılımına izin vermemesi yönünde talimat verebilir. Söz konusu tehlikenin ortadan kaldırılabilmesi ya da önemli ölçüde azaltılabilmesine bağlı olarak bu talimat yaş sınırı, süre kısıtlaması ya da başka türden koşullar içerebilir.⁴⁴ Bir çocuğun ya da genç bir insanın, bedensel, zihinsel ve ruhsal sağlığını tehlikeye atabilecek bir yerde bulunması halinde yetkili makam ya da birim tehlikenin ortadan kaldırılmasına yönelik gerekli tedbirlere başvurabilir. Gerekliği takdirde çocuğa ya da genç kişiye söz konusu yeri terk etmesini tembih edecek, çocuğu ya da genç kişiyi Sosyal Yasa uyarınca velisi olan kişiye teslim edecek ya da velisi olan kişiye ulaşılamıyorsa Gençlik Dairesinin uhdesine alacaktır. Tehlikenin büyük olması durumunda yetkili resmi makam ya da birim, gençler için tehlikeli bu yer konusunda Gençlik Dairesini bilgilendirecektir.⁴⁵

Otel ve lokantalarda, satış yapılan yerlerde ya da kamuya açık diğer yerlerde, çocuklara ve gençlere keskin içkiler ve önemsiz miktarın da ötesinde keskin içki içeren içecekler ya da yiyecekler, çocuklara ve 16 yaşını doldurmamış gençlere diğer alkollü içecekler ne verilebilir ne de tüketmelerine izin verilebilir ancak kişisel velayet hakkı bulunan kişinin eşlik etmesi halinde geçerli değildir. Otel ve lokantalarda, satış yapılan yerlerde ve bunların dışında kamuya açık

⁴⁰ Madde 184.

⁴¹ Madde 4.

⁴² Madde 5.

⁴³ Madde 6.

⁴⁴ Madde 7.

⁴⁵ Madde 8.

yerlerde çocuklara ve 16 yaşını doldurmamış gençlere tütün ürünleri hem verilmez, hem de bunları kullanmaları yasaktır.⁴⁶

Kamuya açık film etkinliklerinde çocukların ve gençlerin bulunmalarına, ancak eyaletin en yüksek müki amirliğince ya da gönüllü özdenetime tabi bir örgütçe gösterimi yapılması serbest bırakılmış ise ya da mal ya da hizmeti sunan kişi ya da kurum tarafından "bilgilendirici program" ya da "öğretici program" olarak imlenmiş bulunan bilgilendirici, terbiye edici ve öğretici bir film söz konusu olması halinde izin verilebilir. İçeriğinde, on iki yaşından küçük çocuk ve gençler için serbest bırakılan ve bu şekilde imlenmiş bulunan filmler yer alan kamuya açık film etkinliklerinde, kendilerine kişisel velayet hakkı bulunan kişinin eşlik etmesi halinde altı yaşını doldurmuş çocukların bulunmasına izin verilebilir. Kamuya açık film etkinliklerinde yalnızca, kendilerine kişisel velayet hakkı bulunan kişi ya da velisinin eşlik etmesi durumunda, altı yaşını doldurmamış çocukların, gösterim saat 20'den sonra sona eriyorsa altı yaşını doldurmuş çocukların, gösterim saat 22'den sonra sona eriyorsa, 16 yaşını doldurmamış gençlerin, gösterim saat 24'ten sonra sona eriyorsa 16 yaşını doldurmuş gençlerin bulunmalarına izin verilebilir. Tütün ürünleri ile alkollü içeceklerin reklamını yaptığı reklam filmleri ve reklam programları yalnızca saat 18'den sonra gösterilebilir.⁴⁷

Çocukların ve gençlerin gelişimini ya da kendi sorumluluklarını alabilen ve topluluk içerisinde yaşama kabiliyetine sahip kişilikler olarak yetişmelerini olumsuz etkilemeye müsait filmler ile film ve oyun programları, kendi yaş grupları için serbest bırakılamaz. Eyaletteki en yüksek müllki amirlik ya da gönüllü özdenetime tabi bir örgüt filmler ile film ve oyun programların uygunluğunu yaşlara göre belirleyerek işaretlemektedir.

Çocukların ve gençlerin gelişimini ya da kendi sorumluluklarını alabilen ve topluluk içerisinde yaşama kabiliyetine sahip kişilikler olarak yetişmelerini tehlikeye atmaya müsait taşıyıcı medyalar ile teledenyalar, Gençler için Tehlikeli Medyalar için Federal Kontrol Dairesince Gençler için Tehlikeli Medyalar Listesine alınır. Özellikle ahlaka aykırı, kabalasmaya iten, şiddet uygulamaya, cürüme ya da ırklar arası nefrete teşvik eden medyalar bu türden medyalardır. Bir medya yalnızca politik, sosyal, dinsel ya da ideolojik içeriğinden dolayı, sanat ya da bilime, araştırma ya da öğrenmeye hizmet etmesi halinde, üslubunda sakınca bulunmaması koşuluyla toplumsal yarar taşımaması durumunda listeye alınmaz. Fazla önem taşımayan vakalarda, bir medyanın listeye alınmasından sarfı nazar edilebilir.⁴⁸

3.1.2.2. İtalya

İtalyan mevzuatında da çocukları koruyucu hükümler yer almaktadır. İtalyan sisteminde küçükler aleyhine cinsel şiddete karşı kurullarla ilgili olarak cinsel istismar suçunun cezaları 1996 tarihli Kanunla Ceza Kanununda düzenlenmektedir. Kanunun ilgili maddesi ile şiddet veya tehdit veya yetkiyi kötüye kullanmak suretiyle cinsel eylemler gerçekleştiren veya bu tür eylemlere maruz kalmaya zorlayanlar veya mağdurun fiziki yapısını veya fiziksel yetersizliğini kötüye kullanarak bu gibi eylemleri gerçekleştirenler hakkında 5 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Eğer suç 14 yaşından veya 10 yaşından küçük çocuklar aleyhine işlenmiş ise cezanın ağırlaştırılmasını öngörmektedir. Bu son durumda öngörülen ağır hapis cezası 7 yıldan 14 yıla kadardır. Bir öğrenci aleyhine öğretkeni tarafından işlenen cinsel istismarın maddede öngörülen suçu oluşturduğu, gerçekte mağdur 10 yaşından küçük olduğunda, bu hal için

⁴⁶ Madde 9, 10

⁴⁷ Madde 11, 12,

⁴⁸ Madde 18,

ağırlaştırıcı şartlarla öngörüldüğü, bakım, eğitim, öğretim, özen veya koruma sebepleriyle, kendisine emanet edilen 16 yaşından küçük bir çocukla cinsel ilişkiye giren kişinin ise cezalandırılacağı,⁴⁹

Ayrıca Kanunla, 14 yaşından küçük çocuklara karşı cinsel eylemlerde bulunanlar için de 6 aydan 3 yıla kadar ağır hapis cezası öngörülmektedir. 14 yaşından küçüklerde, mağdurun yaşını bilmeme suçlu tarafından bir mazeret olarak ileri sürülemeyeceği, bakım, eğitim ve öğretim, vs. sebeplerle kendisine güvenilerek emanet edilen 14 yaşından küçük bir çocuğa karşı, belirtilen ağırlaştırıcı şartlarla suçun işlenmesi halinde, bu suçlar re'sen soruşturmaya tabi olup, ayrıca bakım -gözetimle ilgili her tür bürolara sürekli girme yasağı cezası da öngörülmektedir.⁵⁰

Çocukların fuhuşu ile ilgili 269 sayılı ve 3 Ağustos 1998 tarihli Kanun'la küçük çocukların yeni kölelik biçimleri olan seks turizmi, pornografi, fuhuş yoluyla sömürülmesine karşı düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, Ceza Kanunu'nun 18 yaşından küçük bir kişiye fuhuş yaptırın veya fuhuş yapmasını kolaylaştıran veya bu amaçla işleten kişilerin 6 yıldan 12 yıla kadar hapis ve 30 milyondan 300 milyon liraya kadar para cezasıyla cezalandırılacağı 14-16 yaş arasındaki bir küçüğü para karşılığı cinsel ilişki yaptırınların 6 aydan 3 aya kadar hapis veya 10milyon liraydan az olmayan para cezasıyla cezalandırılacağı⁵¹, ticari amaçla çocuk fuhuşu yaptırın turistik girişimler hakkında çocuk fuhuşuna adanmış seyahatlerin reklamlarını yapan ya da diğer araçlarla böyle bir faaliyet yürüten organizasyonlar düzenleyen kişilerin 6 yıldan 12 yıla kadar hapis ve 30 milyondan 300 milyon liraya kadar para cezası ile cezalandırılacağı, failin, küçüğün üst soyu veya evlat edineni, anası, babası, eşi, birlikte yaşadığı kişi, kuzeni vs. gibi yakını olması halinde cezanın artırılması öngörülmüştür.⁵²

Fuhuş amaçlı olarak 18 yaşından küçükleri insan ticaretinin konusu yapan kişilerin 6 yıldan 20 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmektedir.⁵³

Pornografik gösterimler veya diğer araçlarla 18 yaşından küçük çocukları işletenler hakkında 6 yıldan 12 yıla kadar hapis ve 25000 Avrodan 250000 Avroya kadar para cezası verileceği,⁵⁴ 18 yaşından küçüklere ait pornografik görüntüleri bulundurma ayrı bir suç olarak düzenlenmiş ve bu suçu işleyenlere ise 3 yıla kadar hapis veya 1500 Avrodan az olamayan para cezası uygulanacağı⁵⁵, internetle ilgili olarak ise, bilgisayar programları dahil her tür araçla, 18 yaşından küçüklere ait her türlü pornografik görüntüyü dağıtan, ileten, yayımlayan ya da 18 yaşından küçükleri cinsel olarak işletme veya sunma amacıyla bir bilgiyi dağıtan, ileten kişilerin 1 yıldan 5 yıla kadar hapis ve 5 milyondan 100 milyon liraya kadar para cezasıyla cezalandırılacağı belirtilmiştir.⁵⁶

Ceza Kanununda kötü muamele suçu ile ilgili olarak ise eğitim, öğretim, bakım veya gözetim sebepleriyle kendisine emanet edilen bir kişiye karşı disiplin ve terbiye vasıtalarının kötüye kullanılmasından kaynaklanan kötü muamele suçu için, hatta eylem fiziksel veya psikik bir hastalık tehlikesi yarattığında bile 6 aya kadar ağır hapis cezası öngörülmektedir. Doğal

⁴⁹ 15 Şubat 1996 tarih ve 66 sayılı Kanun., İtalyan Ceza Kanunu Madde 609-2.

⁵⁰ Madde 609.

⁵¹ Madde 609-2.

⁵² Madde 15,16.

⁵³ Madde 601.

⁵⁴ Madde 600-3.

⁵⁵ Madde 600-4.

⁵⁶ Madde 600-3.

olarak mağdurun ölümü halinde veya ağır ya da çok ağır yaralanması halinde 3 yıldan 8 yıla kadar ağır hapis cezaları öngörülmektedir. Bundan başka kendisine emanet edilen 14 yaşından küçük bir çocuğa kötü muamele eden 1 yıldan 5 yıla kadar ağır hapis, mağdurun ölümü halinde 20 yıla kadar ağır hapis ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.⁵⁷

3.1.2.3. Fransa

Şiddet Eylemlerine ve Öğretkenler Tarafından İşlenen Cinsel Tacize Karşı Öğrencilerin Korunması ile ilgili olarak⁵⁸ Ceza Kanunu cinsel nitelikli menfaatler elde etmek amacıyla başkasını taciz fiilinin bir yıl hapis ve 15.000 Avro para cezası ile cezalandırılacağını düzenlemektedir. Hiçbir yasal düzenleme suçunun bir öğretken ve mağdurun da öğrencisi olması halini ağırlaştırıcı şart olarak öngörmemiştir. Bununla birlikte cinsel taciz suçundan sabıkası olan kişilerin, özellikle kamu görevinden yasaklılık veya kesin olarak ya da 10 yıl veya daha fazla süreyle küçüklerle mutad olarak temas gerektiren bir mesleki faaliyet veya gönüllü faaliyetten men gibi tamamlayıcı cezalara çarptırılmasını öngörmektedir.⁵⁹

Ayrıca Ceza Kanunu fiziksel şiddet yasaklamaktadır. Uygulanabilir cezanın ağırlığı şiddetin ölümüne, bir sakatlığa veya daimi bir maluliyete, yol açıp açmaması, 8 günden fazla mutad işgalden men veya 8 günden az mutad işgalden mence neden olup olmamasına göre değişiklik gösterir. Bundan başka, mağdurun 15 yaşından küçük olması halinde ve suçunun bir kamu iktidarı kendisine tevdi edilen kişi, yani memur veya bir kamu hizmeti gören veya bu nitelikte işleri gören biri olması hali için ağırlaştırıcı şartlar öngörmektedir.⁶⁰

İçtihatlar öğretkenlerin daha kısıtlı olmakla birlikte anne-babanınkine benzer terbiye haklarının olduğunu kabul ettiği belirtilmelidir. Bununla birlikte, içtihatlara göre, bir öğrenciyi uygulanan terbiyenin ağır fiziki sonuçları olmamalıdır. Çocuğun onuruna da zarar vermemelidir. Ayrıca 9 Haziran 1991 tarih ve 91-124 sayılı genelge, ilkökulda vücuda ilişkin verilen her tür cezanın kesin olarak yasak olduğunu belirtmektedir. Bir öğretken böyle bir uygulama yaptığında disiplin cezasıyla cezalandırılmaktadır.⁶¹

Fuhuş yaptırma suçu Fransız Ceza Kanununda düzenlenerek bu suçu işleyenlere 7 hapis cezası ve 1500000 Avro para cezası ile cezalandırılacağı, bu suçun bir küçüğe karşı işlenmesi halinde hapis cezasının 10 yıl olduğu, 15 yaşından küçük bir çocuğa fuhuş yaptıran ise 15 yıl ağır hapis cezası ve 3000000 Avro para cezası ile cezalandırılacağı, bu suça teşebbüs halinde de aynı ceza ile cezalandırılacağı belirtilmiştir.⁶²

On beş yaşından küçük üzerinde otorite sahibi veya anne baba otoritesine sahip olan herkes veya da bir üst soyu, söz konusu küçüğü sağlığına zarar verecek ölçüde bakım ve beslenmeden mahrum ederse, 7 yıl hapis ve 100.000 Avro para cezası ile cezalandırılacağı, 6 yaşından küçük bir çocuğu dilendirmek amacıyla, bir kamu yolu veya toplu taşıma

⁵⁷ Madde 571,572.

⁵⁸ Ceza Kanunu'nun 222-7'den 222-13'e kadar olan ve 222-33 'den 222-45'e kadar olan maddeleri, Anaokulu ve ilkokullarda bölgesel tıp talimat oluşturulması için genel direktiflerle ilgili 6 Haziran 1991 tarih ve 91-124 sayılı genelge, Milli Eğitim Bakanlığı'nın « Bakanlık personeli tarafından çocuklar üzerinde uygulanan fiziksel ve psikik taciz ve kabalık » isimli Nicole Bardet Raporu.

⁵⁹ Madde 223-33, 222-45.

⁶⁰ Madde 227-7 ile 227-13.

⁶¹ Anaokulu ve ilkokullarda bölgesel tıp talimat oluşturulması için genel direktiflerle ilgili 6 Haziran 1991 tarih ve 91-124 sayılı Genelge.

⁶² Madde 225-5 ile 225-12.

araçlarına tahsis edilmiş otogar vs. gibi alanlarda tutmanın bu suçu oluşturacağı belirtilmiştir.

Söz konusu suç küçüğün ölümüne yol açarsa, fail 30 yıl ağır hapis cezası ile cezalandırılacağı da ayrıca belirtilmiştir. Küçük bir çocuğun sağlık, güvenlik, ahlak veya eğitimine zarar verecek ölçüde yasal yükümlülüklerinden yasal bir gerekçe olmaksızın kaçan anne ya da babası 2 yıl hapis ve 30.000 Avro para cezası ile aynı şekilde küçüğü bir eğitim kurumuna kaydettirmeyen anne baba da 6 ay hapis ve 7.500 Avro para cezası ile cezalandırılmaktadır.⁶³

Bir küçüğü yasa dışı uyuşturucu madde kullanmaya teşvik etmek eylemi 5 yıl hapis ve 100.000 Avro para cezası ile cezalandırılacağı, 15 yaşından küçük bir çocuk söz konusu olduğunda veya bir eğitim öğretim kurumunda, öğrenci giriş çıkışlarında veya bu kurumların civarında yukarıdaki suç işlendiğinde, suç için öngörülen cezanın 7 yıl hapis ve 150.000 Avro para cezası olacağı, bir küçüğü doğrudan uyuşturucu madde taşımaya, bulundurmaya, sunmaya veya satmaya teşvik fiilinin 7 yıl hapis ve 150.000 Avro para cezası ile cezalandırılacağı, 15 yaşından küçük bir çocuk söz konusu olduğunda veya bir eğitim öğretim kurumunda, öğrenci giriş çıkışlarında veya bu kurumların civarında yukarıdaki suç işlendiğinde, suç için öngörülen cezanın 10 yıl hapis ve 300.000 Avro para cezası ile, bir küçüğü doğrudan normal veya aşırı alkollü içki tüketmeye teşvik eden kişinin 2 yıl hapis ve 45.000 Avro para cezası, 15 yaşından küçük bir çocuk söz konusu olduğunda veya bir eğitim öğretim kurumunda, öğrenci giriş çıkışlarında veya bu kurumların civarında yukarıdaki suç işlendiğinde, suç için öngörülen cezanın 3 yıl hapis ve 75.000 Avro para cezası olacağı belirtilmiştir.⁶⁴

Doğrudan bir küçüğü suç veya cürüm işlemeye teşvik eden kişiler 5 yıl hapis ve 150.000 Avro para cezası ile, 15 yaşından küçük bir çocuk söz konusu olduğunda veya bir eğitim öğretim kurumunda, öğrenci giriş çıkışlarında veya bu kurumların civarında yukarıdaki suç işlendiğinde ise 7 yıl hapis ve 150000 Avro para cezası ile cezalandırılmaktadır.⁶⁵

Bir küçüğü baştan çıkarmaya özendirme veya özendirmeye teşebbüs etmek 5 yıl hapis ve 75000 Avro para cezası, 15 yaşından küçük bir çocuk söz konusu olduğunda, kamuya açık, mesaj gönderimi için telekomünikasyon ağının kullanımı sayesinde küçükler faille temas halinde olduğunda veya bir eğitim öğretim kurumunda, öğrenci giriş çıkışlarında veya bu kurumların civarında yukarıdaki suç işlendiğinde ise 7 yıl hapis ve 100000Avro para cezası ile cezalandırılacağı, aynı cezalar küçüklerin katıldığı veya yer aldığı cinsel ilişkiler veya sergiler içeren toplantılar düzenleyen hakkında da tatbik edileceği, bu suçların bir organize suç örgütü tarafından işlenmesi halinde ise cezanın 10 yıl hapis ve 1000000 Avro para cezası uygulanacağı belirtilmektedir.⁶⁶

Çocuk pornografisi suçu Ceza Kanunu'nun 227-23 ve 227-24. maddelerinde düzenlenmiştir. Yayın amacıyla bir çocuğun çocuk pornografisi niteliği içeren resim ve görüntülerini almak, kaydetmek veya bunları iletmeyi 5 yıl hapis ve 75000Avro para cezası ile cezalandırır. Ayrıca hangi araçla olursa olsun böyle bir görüntü veya resmi sunmak, erişilir kılmak, yaymak, ithal veya ihraç etmek ya da ithal veya ihraç ettirmek aynı ceza ile cezalandırılmaktadır. Bir telekomünikasyon ağı vasıtasıyla önceden belli olmayan kamu kitlesine

⁶³ Madde 227-15 ila 227-17.

⁶⁴ Madde 227-18, 227-19.

⁶⁵ Madde 227-21.

⁶⁶ Madde 227-22

ulaşması için küçüğün resim veya görüntüleri kullanıldığında, verilecek ceza 7 yıl hapis ve 100000Avro para cezasıdır. Bu suçlara teşebbüs halinde aynı cezalar verilmektedir. Böyle bir resim veya görüntüyü bulundurmamak ise 2 yıl hapis ve 30000Avro para cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu suçlar bir organize suç örgütü tarafından işlendiğinde, verilecek ceza 10 yıl hapis ve 500000Avro para cezasıdır. Bu maddenin hükümleri, görüntünün alındığı veya kaydedildiği anda 18 yaşında olmaması kaydıyla, bir kişinin pornografik görüntüleri küçüklüğüne ait olması halinde de uygulanabilmektedir. 227-24. madde ise, ırza geçici veya pornografik nitelikteki veya insan onuruna ciddi bir saldırı teşkil eden bir mesajı destekleyen hangi tür olursa olsun bir araçla imal etme, taşıma, yayma veya da böyle bir mesajın ticaretini yapmanın, bu mesaj küçükler tarafından görülebilir veya erişilebilir olduğunda, 3 yıl hapis ve 75000Avro para cezası ile cezalandırılacağını düzenlemektedir.

Cinsel saldırı suçu ile ilgili olarak, bir büyük tarafından şiddet, zorlama, tehdit uygulamaksızın, ne de beklenmedik bir davranışla, 15 yaşından küçük bir kimseye cinsel saldırı 5 yıl hapis ve 75000Avro para cezası ile, Eğer yasal , doğal veya evlat edinme yoluyla üst soy veya mağdur üzerinde otorite sahibi diğer kişiler, görevinin ona verdiği otoriteyi kötüye kullanan kişi, fail veya suç ortağı olarak hareket eden birden çok kişi tarafından işlendiğinde, önceden belli olmayan kamu kitlesine ulaşması için bir telekomünikasyon ağı vasıtasıyla eylemlerin faili küçükle temas halinde olduğunda, 15 yaşından büyük ve evlilikle reşit kılınmamış bir küçüğe karşı şiddet, zorlama, tehdit uygulamaksızın, ne de beklenmedik bir davranışla; Yasal , doğal veya evlat edinme yoluyla üst soy veya mağdur üzerinde otorite sahibi diğer kişiler tarafından işlendiğinde, görevinin ona verdiği otoriteyi kötüye kullanan kişi tarafından işlendiğinde ise 10 yıl hapis ve 150.000 Avro para cezası ile suçun ağırlaştırılmış şekli uygulanmaktadır.⁶⁷

2 Şubat 1945 Tarih ve 45-174 Sayılı Çocuk Suçluluğu Hakkında Kanun Hükmünde Karamame ile çocuklar tarafından işlenen suçların hangi görevli ve yetkili mahkemeye tabi olduğu, çocukların gözaltına alınıp alınamayacağı, çocuklar hakkında kovuşturma ve soruşturma yapılması, hukuk davası açılmasının temel esasları gibi hususlar düzenlenmektedir. Fransa'da çocukların işledikleri suçlara bakmaya çocuk mahkemeleri yetkilidir. Eğer ağır bir cürüm söz konusu ise, görevli mahkeme çocuk ağır ceza mahkemesidir. Prensip olarak 13 yaşından küçük çocuklar gözaltına alınmazlar. Ayrıca karamame, küçükler tarafından işlenen suç ve cürümlerin çocuk mahkemeleri nezdindeki Cumhuriyet savcıları tarafından soruşturulacağı hususun, çocuklar hakkındaki soruşturmanın nasıl yapılacağı, çocuk mahkemesinin yapacağı kovuşturmaya ilişkin esaslar ile çocuklar hakkında denetimli serbestlik tedbirine başvurulması koşul ve esasları, küçüklerin yeniden eğitimlerinin tesisi gibi hususları ve hakkında adli kontrol, denetimli serbestlik gibi tedbirlerin uygulandığı küçüklerin devam edeceği kapalı eğitim merkezleri, önceki başlıklarda öngörülme-yen hususlara ilişkin usul ve esaslar düzenlenmektedir.

3.1.2.4. Hollanda

Hollanda'da, internet üzerinden yapılan dağıtımını engellemek ve çocuk pornografisi ile etkin bir şekilde mücadele etmek amacıyla, modern dijital tekniklerle çocuk görüntülerini manipüle ederek, gerçekte olmadığı halde varmış gibi cinsel sahnelerin içinde gösteren porno görüntülerinin dağıtım ve ticaretinin de ceza kapsamına alınması ve çocuk pornosu üretimi ve dağıtımını ile uğraşanlara verilecek cezaların üst sınırının 4 yıldan 6 yıla çıkarılması için yasal değişikliklere gidilmektedir. Ayrıca, bu yasal değişikliklerle kanundaki çocuk tanımındaki yaş sınırı, 16'dan 18'e çıkarılması öngörülmektedir.

⁶⁷ Madde 227-25.

İnternet suçlarıyla mücadele için de ayrı bir birim oluşturulmuş ilk aşamada 15 kişiden oluşacak ve 5'i internet alanında uzman polislerden seçilen ekip hem internet üzerinden yapılan ve suç sayılan işlemleri belirleyecek, hem de bu kanalla işlenecek suçları önlemeye çalışmıştır. Bu polisler çocuk pornosuyla mücadelenin yanı sıra bu kanalla yapılan yasa dışı ticaret, bilgisayar programlarına girme ve kart yolsuzluğuyla da mücadele etmektedirler.

Çocuklara Karşı İşlenen Suçlara Dair Birleşmiş Milletler çalışmasında Hollanda tarafından verilen bilgilere göre, çocukların kanun tarafından korunduğu, prensip olarak, hiç kimsenin onlara karşı şiddet kullanamayacağı, Ceza kanunu, medeni kanun ve Parlamento kararları; çocukları cinsel sömürüye, fahişeliğe, pornografiye, fiziksel kötü muameleye ve ihmale karşı koruduğu belirtilmiştir.

Çocuklara Kötü Muameleye ve İhmale Dair Danışma ve İhbar Merkezleri (AMK), bu mücadelede önemli rol oynamaktadır. Korkutucu veya suç oluşturan fiziki, akli veya cinsel nitelikteki davranışların ebeveynler veya başkaları tarafından aktif veya pasif olarak gösterilmesi, bağımlı veya özgür olmayan bir küçük açısından kapsama alınmaktadır. Bu hareketlerin küçüğe önemli fiziksel veya akli zarara yol açması veya tehdit(Risk) oluşturur nitelikte olması da ayrıca belirtilmektedir. Bu merkezler, ülkede hemen her yerde bulunmakta ve 24 saat ulaşılan bir telefonla da ulaşılabilmektedir. Arayanlar isim vermeyebilmektedir. Bu merkezlerin görevleri kanunla belirlenmekte ve kapsamı ve yetkileri kesinleştirilmektedir. Bir olay bildirildiğinde, merkez faaliyete geçmekte, telefonla yardım verebilmekte, Çocuk Koruma Kurulu'na bildirebilmekte ya da polise iletmektedir. Ayrıca, herkese tavsiyede de bulunabilmektedir. Gizlilik kuralı doktorlar ve diğer bakım görevlileri için geçerli olsa da, ilgili mevzuat onlara, şüpheli çocuk istismarı durumlarını Çocuklara Kötü Muameleye ve İhmale Dair Danışma ve İhbar Merkezleri(AMK)'ne bildirme imkânı vermektedir. Bu kişiler, çocuklarla ve ailelerle ilişkilerinin bozulacağından endişe ettiği taktirde, isim vermeyebilmektedirler.

Okullarda güvenlik ve şiddeti önleme, devleti öncelik verdiği konulardandır. Devlet, tüm çocukların güven içinde iyi bir eğitim, temiz ve uygun çevre ile şiddet korkusundan emin olmalarını istemektedir. Ancak, devlet bunu yalnız başına yapamayacağı için, tüm taraflarla birlikte çalışma ihtiyacındadır. Son yıllarda, Eğitim, Kültür ve Bilim Bakanlığı, okulların bunlarla baş edebilmesi için bazı donanımlar sağlamıştır. Çalışmaların gösterdiğine göre, güvenliği tehdit eden olaylarla karşılaşan bazı okullar, daha yapısal politikalara yönelmeye karar vermişlerdir. Bunu yapabilmeleri için, profesyonel bir destek yapısı, APS Okul Danışma Merkezi tarafından oluşturulmuştur. Gençlik, Okul ve Güvenlik Bilgi Transfer Merkezi, cinsel tacizi önlemek için faaliyettedir ve Pestweb isimli web sitesi ile yardım hattı yürütmektedir. Bu sitede, çocuklara bilgi ve satışmadan korunma için on-line danışma sağlanmaktadır. Okul destek sistemlerinin ağ şeklinde birbirine bağlanması için yatırım yapılmasına karar verilmiştir. Eğitim Teftiş Kanunu, Parlamentonun isteği üzerine değiştirilmiştir. Şimdi artık, fiziki şiddete ve psikolojik tehdide dair önemli vakalar, "gizli müfettişlere" bildirilmekte ve bunlar da okula kendi adlarına politikaları hakkında bilgi vermek üzere ulaşabilmekte, şiddet eğilimi kayıtlarının tutulması (öğretkenlere uygulanan şiddet dahil), süreçteki tüm tarafların işbirliğinin güçlendirilmesi, okulları, sadece güvenliğe dikkat etmeye değil, aynı zamanda sadece vakalara cevap yerine, yapısal politikalara yönlendirme konularında çalışmalar devam etmektedir.

16 yaşın altındaki çocuklar prensip olarak çalıştırılmazlar ve 13-15 yaş grubu ancak çok sıkı kurallara bağlı olarak çalıştırılabilirler. Çalışma Saatleri Kanunu, çocuk işçilere alternatif bir yaptırımın uygulanamayacağını öngörmektedir. Bu bağlamda, çocuklar 12 yaşından itibaren, sanayi sahası dışında, hafif ve yardımcı bir işi ya da eğitim mahiyetindeki işe veya öğrenmeye

dair bir projenin parçası olmaya tabi tutulabilirler. Çocuklar hiçbir zaman fiziki veya akli gelişimlerine zıt bir şekilde iş hayatında riske sokulamazlar.

Ceza Kanunu, istismarın her türü için ceza yaptırımları öngörmektedir. Daha az ciddi istismar vakaları için, üç yıllık gözetim cezası uygulanabilmektedir. Yine de, kendi çocuğunu istismar eden, cezaevinde fazladan bir yıl kalmaya mecburdur. Çok az veri olabildiğinden, çok yakında, Hollanda'da çocuk istismarının sıklığı ve mahiyeti hakkında bir çalışma başlatılacaktır. Sonuçlar, devleti, politika geliştirme ya da değiştirme yönünde etkileyebilecektir. Genital zarar görme de, kötü muamelelerin bir türü olarak kabul edilmektedir. Bu konular da (cinsel suçlar ve aile içi şiddet) dahil olmak üzere özel olarak görevli olan savcılar, konudan mesuldür ve suç işleyenler ile çocuklarını bu duruma maruz bırakan ebeveynler için soruşturma yaparlar.

Medeni Kanun, ebeveynlerin, küçük çocuklarını hem bakmak hem de büyütme konusunda hakkı ve görevi olduğunu öngörmektedir. Kanuna göre, bakım ve büyütme, çocukların akli ve fiziki durumu ile kişiliklerinin gelişimini de içermektedir. Bazı veliler, bedeni ceza uygulama bakımından hakları olduğunu düşünse de, bu hak artık kanunlarda yer almamaktadır. Yani, açık bir şekilde buna izin verilmemektedir ve devlet, Medeni Kanuna, çocukları büyütürken şiddet kullanmanın yasak olduğuna dair bir fıkra eklemeyi planlamaktadır. Medeni Kanuna böyle bir hüküm eklenmesi ile, aykırı hareket, ceza kanunu gerektirmedikçe, soruşturmaya yol açmayacaktır. Yinede, devlet, ceza mahkemelerinin, hareketlerin bazı tiplerini, kötü muamele olarak kabul edebileceklerini varsaymaktadır. Pek çok çocuğa şiddet evde uygulanmaktadır. Merkezi hükümet, bu nedenle farklı yıllara yayılan ve birçok tarafı, evdeki şiddetin önlenmesine yönlendiren bir proje başlatmıştır. Prensip olarak, yürürlükteki mevzuat, çok geniş bir yelpazede tedbirler sunmaktadır. Yinede, proje esnasında, polis, bir olay daha ciddi hale dönüşmeden önce(mağdurlar-kurbanlar olmadan evvel ve ceza kanununa göre dava açılması gerekmeden önce) müdahale etmesini sağlayacak bir mekanizmaya ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır. Bir soruşturmanın başlatılmadığı durumlarda veya ilgili kişinin yargılama öncesi özgürlüğünün kısıtlanmadığı durumlarda, polis ilgili kişinin eve girmesinin engellenmesine dair bir kısıtlama kararını, aileye şiddet uygulanacağına inanacak sebepler olması halinde savcı yardımcısından isteyebilir. Bu tedbirin esas yararı, genellikle anne için de geçerli olarak, başka yere göç etmek zorunda bırakmamasıdır ve kendi evinde oturmasını, bakım ayarlanırken tanıdık bir çevrede olmasını sağlamasıdır.

Ev içi şiddet bazen namus suçu olarak işlenir ve bu özellikle etnik gruplar içinde olmaktadır. Namus suçları ceza hukuku kapsamında olsa bile, devletin bu konuda bir mekanizmasının olmadığı görülmektedir. Devlet bu konuda yapılacak bir şey olup olmadığını araştırmaktadır.

12 yaşından küçükle cinsel ilişki kuran kişi 12 yılı aşmamak üzere hapisle cezalandırılır. Ceza makamları, bu suçları şikayet olmasa da soruşturur. İlişkiyi kimin başlattığı veya mağdurun rızası önemsizdir, ayrıca mağdurun yaşının 12 den küçük olduğunu bilinmemesi de etkili değildir. 12 yaşından küçükü cinsel ilişkiye zorlayan aynı zamanda ırza geçmeden de sorumludur. 12 yaşına varmış ama 16 yaşına ulaşmamış küçük ile edebe aykırı hareket işleyen veya evlilik dışı cinsel ilişki kuran kişi 8 yıla kadar hapis ve para cezası ile cezalandırılır.

Denetim ve gözetim görevini kötüye kullanarak kendi çocuğunu, bakım altındaki çocuğu veya nezaretindeki bir çocuğu, eğitim verdiği veya gözetimi altındaki veya ona hizmet eden veya yardımcı konumdaki bir küçüğü cinsel yönden istismar eden; 6 yılı aşmamak üzere hapis ve değişen para cezası ile cezalandırılmaktadır. Bu hüküm, alle ve

koruyucu aile dışında, doktorlara, öğretmenlere, cezaevi personeline ve çocuk koruma, yetimhane, hastane ve herhangi bir şekilde güvene dayalı olarak çocuğa bakan görevlilere de uygulanmaktadır. Cinsel istismar, Hollanda cemiyetinin sosyal ve ahlaki standartlarına aykırı cinsel davranışları ifade eder. Bu, çocuğun cinsel hassasiyetlerine saldırı olan cinsel tutumları da içerir (örneğin pornografik fotoğraflar için poz verdirme). Fail ile mağdur arasında fiziki temas aranmaz.

16 yaşından küçüğün cinsel istismarı suçtur. Yinede, tüm cinsel faaliyetler istismar olarak kabul edilmez. 16 yaşının altında, normal cinsel faaliyeti olanlar suç işlemiş sayılmazlar. Genel olarak, 16 yaş altı ile zorlama, ebeveynlik ilişkisi, öğretmen, doktor vb. ya da küçüğün fahişelik yapması durumu dışında suç oluşmamaktadır. Cinsiyet ve cinsel tercihler önemli değildir. Şiddet veya tehdit ile bir başkasını edepsiz harekete zorlayan, tasaddiden-sarkıntılıktan suçludur ve 8 yıla kadar hapis cezası ile değişen para cezası ile sorumludur. 16 yaşından küçüğü veya aklen malul olanı edepsiz davranışlara ikna eden, 6 yıla kadar hapis ve para cezası ile sorumludur. 16 ve 18 yaş arasındaki erkek veya kadın fahişeyi cinsel istismar eden, 4 yıla kadar hapis cezası alabilir. Fahişelik yasağı Hollanda'da kaldırılmış ise de bu durum geçerlidir ve kanundaki bu hüküm, 16-17 yaşları arasındaki fahişlikle mücadele etmeyi mümkün kılmaktadır.

28 Temmuz 1999'da, Okullarda Cinsel İstismar ve Cinsel Taciz (Önleme) Kanunu yürürlüğe girdikten sonra, öğretmenler bu vakaları yetkili makamlara bildirmek zorundadır ve "gizli müfettiş" polise mi savcılığa mı bildirileceğine karar verir. Bu kanunun amacı, çocukları okulda cinsel istismara karşı korumaktır.

Hollanda ceza kanununun hükümleri, aynı zamanda Hollanda vatandaşlarına ve diğer ülkelerden olup da orada oturanlardan küçüklerle yurt dışında cinsel suç işleyenlere de uygulanır. Suç işledikten sonra, ikametini Hollanda'dan aldırana da takibat yapılır. Cinsel suçlar için zamanaşımı, mağdur reşit olduğu gün işlemeye başlamaktadır. Bu hüküm, mağdur kendisini istismar edenle kalmaya devam etmesinin güçlüğü ve birçok yoldan ona bağımlı olması nedeniyle gerekli mütalaa edilmektedir. Mağdurlara böylece, istismarcılara karşı dava açmayı hazır olduklarında yapma fırsatı tanınmaktadır.

3.1.2.5. İngiltere

İngiltere de Çocuk mahkemelerinin salonlarının düzenleme ve döşenmesinde sadeliğe özen gösterilmesi ve çocuklarda tehlikeli bir gururun ve gösteriş hissini uyanmaması için yargılamaların olabildiğince gizli olarak yapılması önemlidir. Örneğin, İngiltere'de çocuğun yalnızca anne ve babası, çocukla ilgili memurlar, baro üyeleri ve çocukları koruma cemiyetinin temsilcileri duruşma salonunda bulunabilir. İlk çocuk mahkemesi 1899 yılında Amerika'nın Chicago kentinde kurulmuştur. Bu tarihte Amerika'daki kuruluşun ardından İngiltere'de kurulan çocuk mahkemeleri, daha sonra Belçika, Fransa, Hollanda, Almanya ve İtalya gibi Batı Avrupa ülkelerinde kabul görmüştür.

İngiltere'de internet ve çocuk pornografisi ve internet suçlarına özgü kanunlar olmadığı,⁶⁸ ancak pek çok kanunun internet'e uygulanmasının mümkün olduğu ifade edilmektedir. **Üzerinde en çok durulan konulardan biri ise çocuk pornografisidir.** Mevcut kanunların bunun için yeterli olduğu düşünülmektedir. Hem mahkemeler hem de polis, çocuk pornografisiyle, etkin bir şekilde mücadele etmektedir. Bir şahıs internette bir diğerine hakaret ettiğinde ISS (İnternet Servis Sağlayıcı)'ın direk sorumluluğu söz konusu değildir. ISS, durumdan haberdar olmasına rağmen sayfayı yayından kaldırmazsa sorumlu tutulmaktadır. Savcılığın uyarısı ya da şahısların

⁶⁸ Yaman Akdeniz, İnternet ve Hukuk

şikâyetinden sonra ISS'ler söz konusu sayfaları yayından kaldırmaktadırlar. İngiltere'de, çocuk pornografisi konusunda büyük bir duyarlılık gösterilmiştir. Yapılan yasal değişikliklerle pornografik materyallerle mücadele edilmiştir. Hatta, internet yoluyla da olsa çocuk pornografisi ile ilgili fotoğraf ve materyallere sahip olmak suç haline getirilmiştir. Bu ülkede, Cybercops olarak adlandırılan polisler, çocuk pornosuyla mücadelenin yanı sıra bu kanalla yapılan yasa dışı ticaret, bilgisayar programlarına girme ve kart yolsuzluğuyla da mücadele etmektedirler.

Hırslılık, soygun, saldırı, ırkçı taciz ve şiddet çocuklara karşı işlenen suçlardan bazılarıdır. Sataşma çok yaygındır ve çocukların büyük sarsıntılar geçirmesine neden olmaktadır. Sataşma genelde çocuklar tarafından başka çocuklara karşı gerçekleştirildiğinden bazı kimseler tarafından bir suç olarak görülmez. Ama sataşma bağlamında gerçekleşen hareketlerin bazılarına (örneğin, şiddet içeren saldırılar, hırslılık ve haraca kesme) yetişkinler maruz kalmış olsaydı, çoğu kez sataşmanın ceza hukuku kapsamına giren bir suç olarak görüleceği açıktır. Sataşma ciddi bir olaydır ve mücadele edilmesi önemlidir. Bu konuda birçok kuruluş dan yardım alınmaktadır.

3.1.3. Ulusal Mevzuat

3.1.3.1. Anayasa

Anayasamız Devlete, Çocukları ve gençleri suç ve suça iten etkenler, her türlü zararlı maddeler, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklar, Anayasamızda "cehalet" olarak isimlendirilen bilgisizlik, ihmal, istismar ve mağduriyet ve benzeri her türlü olumsuzluklardan koruması ve bu konularla ilgili gerekli tedbirleri alması için birtakım görevler yüklemiştir.

Anayasamızın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinde; Devletin temel amaç ve görevlerinin, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak olduğu hususu vurgulanmıştır.

Anayasa'nın "Ailenin korunması" başlıklı 41. maddesinde; Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu, Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı ve bunun için gerekli teşkilatı kuracağı hususu vurgulanmıştır.

Anayasa'nın "Çalışma şartları ve dinlenme hakkı" başlıklı 50. maddesinde, Kimsenin, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmayacağı, küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanların çalışma şartları bakımından özel olarak korunacağı ifade edilmiştir.

Anayasa'nın "Gençliğin korunması" başlıklı 58. maddesinde, Devletin gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için, 59. maddesinde ise, her yaştaki Türk Vatandaşlarının beden ve ruhi sağlığını geliştirecek gerekli tedbirleri alacağı ifade edilmiştir.

Öte yandan Anayasamızın 61.maddesinde, Devletin korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alacağı, bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kuracağı veya kurduracağı hususu özellikle vurgulanmıştır.

3.1.3.2. Kanunlar

1. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu⁶⁹

Ülkemizde uzun zamandır akademisyenler ve çocuklarla ilgili alanlarda çalışan uzmanlar tarafından mevcut mevzuatın yetersizliği ve çeşitli kanunlarda ayrı ayrı yer alan hükümlerin dağınıklığı ve ihtiyaca yeterince cevap veremeyişi ve ülkemizin taraf olduğu uluslar arası sözleşmelerdeki çocuklarla ilgili mevzuatın ayrı düzenlenmesi gerektiğine ilişkin öneriler Türkiye’de de ayrı bir çocuk koruma mevzuatı düzenlenmesine ihtiyacı doğurmuştur.

Ayrıca uluslararası belgelerde, suça sürüklenen çocukların yetişkinler gibi yargılanmaları ve cezalandırılmalarının, onları suç ve benzeri risklerden koruyamadığı gibi, daha fazla riske açık hâle getirdiği gerçeğinden hareketle, çocuklara özgü kanun, usul ve makamların oluşturulması gerektiği belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ile, çocuklara özgü kanun, usul ve makamlar oluşturma gerekliliği tüm taraf devletler için bir yükümlülük hâline gelmiştir.

Almanya, İngiltere, Avusturya, Danimarka ve Galler ve İrlanda gibi pek çok ülkede bu yükümlülüğün bir gereği olarak çocuklara özgü kanunlar kabul edilmiştir. İsviçre gibi bazı ülkeler ise genel yasalar içerisinde çocuklara özgü düzenlemeler yapmayı tercih etmektedirler.

Türkiye’de çocuklara özgü ilk kanun tasarısı Adalet Bakanlığı tarafından 1945 yılında hazırlanmıştır. Bu Tasarı’yı takiben 1969 yılında yeni bir Kanun Tasarısı hazırlığına başlanmış ve 1979 yılında 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun kabul edilmiştir.

2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, 21 Kasım 1979 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmış, 1 Haziran 1982 tarihinde yürürlüğe girmiş ve daha sonraki yıllarda altı kez değişikliğe uğramıştır.

Ceza hukukumuzu oluşturan temel müesseselerde önemli değişiklikler yapan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun çocuklarla ilgili olarak tarafı bulunduğumuz uluslararası sözleşme ve bildirgeler karşısında, 2253 sayılı Kanunun yeniden gözden geçirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Kanunda, çocukların suç sayılan eylemlerinin bir kısmının çocukların içinde buldukları koşullardan kaynaklandığı, bir kısmının ise ergenliğe özgü davranışlar olduğu öngörüsünden hareketle, risk etkeninin araştırılması ve ortadan kaldırılması için etkili önlemlere başvurulmasını sağlayıcı mekanizmaların oluşturulması hedeflenmiştir.

Bu nedenle Kanunun amacı; özel koruma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasını, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasını, toplumun adalet ve güvenlik ihtiyacının karşılanmasını hedefleyen çocuk adalet sisteminin esas ve usullerini düzenlemek olarak belirlenmiştir.

Kanunda, çocukla ilgili tüm işlemler için çocuğun yararına öncelik verilmesi ilkesi benimsenmiştir. Çocukların suç ve benzeri tüm sosyal risklerden korunmaları onların öncelikli

⁶⁹ 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu 03/07/2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilip 15/07/2005 tarih ve 25876 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

yararı gereğidir. Bu nedenle Kanun, koruyucu ve destekleyici tedbirlere büyük bir önem verilerek hazırlanmıştır.

Çocuk adalet sisteminde çocuğun fiili kadar içinde bulunduğu koşullar da önem taşımaktadır. Çocuğu kişisel özellikleri ve içinde bulunduğu koşullar incelenmeksizin, onun yararına en uygun kararın verilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, Kanunda sosyal araştırma raporu ve kimler tarafından ne suretle hazırlanacağına ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

Çocuk hakkında verilen kararın sonuçları daima izlenmeli ve bu karar ile amaca ulaşılamadığı fark edildiği takdirde uygun başkaca tedbirlerin denenmesi yoluna başvurulabilmelidir. Bu nedenle çocuk hakkında karar veren çocuk mahkemesinin, çocuk hakkında verilen kararları izleme ve gerektiğinde değiştirme veya sonlandırma yetkisine sahip olması gerekir.

Çocukların suç gibi önemli bir tehlikeden korunabilmeleri onların gelişimlerine yönelik her tür tehlikeye karşı duyarlı bir adalet mekanizması ile sağlanabilir. Bu nedenle, Kanunda çocuk mahkemeleri, sadece çocuğun işlemiş bulunduğu suç ile değil, aynı zamanda çocuğun karşı karşıya kaldığı her tür ihmal ve istismar süreci ile ilgili olarak görevlendirilmiştir.

Kanunun amacı, özel korunma ihtiyacında olan çocukları, içinde buldukları tehlikeden koruyan, onların temel haklarını temin eden, fiziki ve manevi varlıklarının korunmasını, sağlıklı gelişimini gerçekleştirmek üzere ekonomik, sosyal, kültürel ve hukuki şartları sağlayan, bu çocukları etkili ve işlevsel bir kişilikle topluma kazandıran korunmanın, esas ve usulleri ile suça sürüklenen çocukların yararını gözeten, onların kişisel özelliklerini dikkate alan, toplumsal sorumluluk bilinçlerinin gelişmesine yardımcı olan, cezaya son çare olarak başvuran, cezada suça orantılılığı gözeten, adil yargılama ilkesini hayata geçiren, çocuk adalet sisteminin usullerine ilişkin hükümler olarak açıklanmıştır.⁷⁰

Kanun ile; Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen yada suç mağduru özel korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınan tedbirler ile suça sürüklenen başka bir ifade ile kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma yapılan veya dava açılıp yargılaması devam eden yada işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbiri olarak koruyucu ve destekleyici tedbirlerinden birinin veya birkaçının uygulanmasına ilişkin karar verilen çocuklar kanunun kapsam içine alınmıştır.⁷¹

Kanundaki düzenlemeler ile aynı zamanda çocuk mahkemeleri yeniden düzenlenmiş, çocuk mahkemelerinin, ceza yargılaması yapan bir mahkeme olması yanında, tehlike altında bulunan çocuklar hakkında koruyucu tedbir kararı veren mahkeme niteliğine sahip olması esası da benimsenmiştir.

Çocuk Koruma Kanunu ile; suç işlemiş ancak ceza ehliyeti olmayan veya ceza ehliyeti olup ta hâkim tarafından hakkındaki suçun niteliğine göre güvenlik tedbirinin uygulanmasına karar verilen çocuklar ile suç işlemeyen ancak bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen yada suç mağduru özel korunma ihtiyacı olan çocuklar özellikle bu kapsamda sokaklarda madde bağımlısı olarak veya olmadan yaşayan, evinden veya ailesinden kaçmış, sokakta ailesi veya başkaları tarafından dilendirilen veya birtakım şeyler satılan veya kanunların izin vermeyeceği şekilde belirli işlerde

⁷⁰ Madde 1.

⁷¹ Madde 2.

çalışan veya çalıştırılan ailesi veya başkaları tarafından şiddete maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan ve benzeri şekilde her açıdan ihmal ve istismar edilen tüm çocuklar bu kanun kapsamındadır⁷².

Bu çocuklar hakkında mahkeme tarafından, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlanmaya yönelik, danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, sosyal yardım ve barınma konularında koruyucu ve destekleyici tedbirler alınması öngörülmüştür.

Korunma ihtiyacı altında olan bu tür çocuklar adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları veya Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu görevlileri tarafından tespit edilen veya çocuk ile çocuğun bakımından sorumlu kimseler çocuğun korunma altına alınması amacıyla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna başvurabilir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kendisine bildirilen olaylarla ilgili olarak gerekli araştırmayı derhal yapar. İl veya ilçe sosyal hizmetler müdürlüğü yaptığı inceleme sonucunda, koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna vardığı hallerde çocuk hakkında Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 21 inci maddesine uygun olarak hazırlanacak sosyal inceleme raporu, talep yazısı ekinde mahkemeye veya çocuk hâkimine sunulmaktadır. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hâkim tarafından karar verilir.⁷³

Eğer çocuğun derhal korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varsa, çocuk Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için kurum tarafından çocuğun kuruma geldiği tarihten itibaren en geç beş gün içinde çocuk hâkimine müracaat edilir. Hâkim tarafından, üç gün içinde talep hakkında karar verilir. Hâkim, çocuğun bulunduğu yerin gizli tutulmasına ve gerektiğinde kişisel ilişkinin tesisine karar verebilir. Acil korunma kararı en fazla otuz günlük süre ile sınırlı olmak üzere verilebilir. Bu süre içinde kurumca çocuk hakkında sosyal inceleme yapılır. Kurum, yaptığı inceleme sonucunda, tedbir kararı alınmasının gerekmediği sonucuna varırsa bu yöndeki görüşünü ve sağlayacağı hizmetleri hâkime bildirir. Çocuğun, ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya uygun görülen başkaca bir tedbire hâkim tarafından karar verilir. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu aynı zamanda çocuk hakkında tedbir kararı alınması gerektiği sonucuna varırsa, hâkimden koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilmesini talep eder.⁷⁴

Korunma ihtiyacı olan çocuklar ile suça sürüklenen ve ceza sorumluluğu olmayan çocuklar hakkında, tedbirle ulaşılmak istenilen amacın biran önce gerçekleşmesine sebebiyet verecek olması nedeniyle, çocuklar hakkında duruşma açılmaksızın dosya üzerinden karar verilmesi konusunda mahkemeler ve çocuk hâkimi yetkili kılınmıştır. Ayrıca, çocuğun sorumluluk bilincini kazanması ve etkin kişiliğini göstermesi bakımından eğer yeterli idrak gücüne sahip ise kendisinin görüşlerini ifade etmesine imkânı verilerek bu konudaki görüşünün alınacağı, ihtiyaç bulunması hâlinde çocukla muhatap olan ilgililerin dinlenmesi ve çocuğun kişisel özellikleri ile sosyal çevresi hakkında bilgi içeren sosyal incelemenin yaptırılacağı ifade edilmiştir.⁷⁵

⁷² Madde 2.

⁷³ Madde 6,7.

⁷⁴ Madde 9.

⁷⁵ Madde 13.

Koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik, danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık, sosyal yardım ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir.

Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik tedbirleridir. Danışmanlık tedbirleri, çocuğun ailesi yanında korunmasını sağlamak veya çocuk hakkında verilen tedbir kararlarının uygulanması sırasında onu desteklemek ya da uygulanması muhtemel tedbirler hakkında bilgilendirmek amacıyla uygulanır.⁷⁶

Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; bu şekilde eğitim alması mümkün olmayan çocukların evde eğitim almalarına, özel eğitim almaları gereken çocukların eğitsel ihtiyaçları doğrultusunda ilgili eğitim kurumuna devamına, kendilerine, ailelerine, öğretkenlerine ve okul personeline; uzman personel, araç gereç sağlanmasına yönelik tedbirler ile çocuğun iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamu ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik tedbirlerdir.⁷⁷

Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çocuğun resmî veya özel bakım yurduna yerleştirilmesi ya da koruyucu aile hizmetlerinden veya Kurumun bu kapsamda yürüttüğü hizmet modellerinden yararlandırılmasına yönelik tedbirdir.⁷⁸

Barınma tedbiri, yaşamını devam ettirmek için yeterli ve sağlıklı bir barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlar ile bunların çocuklarına uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirlerdir.⁷⁹

Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonu ile madde bağımlısı olanların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirdir.⁸⁰

Çocuk Koruma Kanunu suça sürüklenen çocuklar hakkındaki soruşturma usulüne ilişkin genel soruşturma usulünden farklı ve özel düzenlemeler getirmiştir.

Suçta sürüklenen çocuklar hakkındaki soruşturmanın çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yapılacağı, çocuğun ifadesinin alınması veya çocuk hakkındaki diğer işlemler sırasında, çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisinin bulundurulabileceği, Cumhuriyet savcısının soruşturma sırasında gerekli görüldüğünde çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını çocuk hâkiminden isteyebileceği,⁸¹ gözaltına alınan çocukların kolluğun çocuk biriminde tutulması gerektiği, kolluğun çocuk biriminin bulunmadığı yerlerde çocukların, imkanlar ölçüsünde gözaltına alınan yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulması gerektiği, çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın ayrı yürütüleceği, çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler

⁷⁶ Madde 5, Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (Kısaca İlgili Yönetmelik) Madde 12. Devlet Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmelik 24/12/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

⁷⁷ Madde 5, İlgili Yönetmelik Madde 13.

⁷⁸ Madde 5, İlgili Yönetmelik Madde 14.

⁷⁹ Madde 5, İlgili Yönetmelik Madde 15.

⁸⁰ Madde 5, İlgili Yönetmelik Madde 16.

⁸¹ Madde 15.

takılamayacağı, ancak; zorunlu hâllerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli başkaca önlem alınabileceği⁸², adli kontrol tedbiri olarak belirlenen çevre sınırları dışına çıkmamak, bazı yerlere gidememek veya ancak bazı yerlere gidebilmek, belirlenen kişi ve kuruluşlarla ilişki kurmama tedbirlerinden bir ya da birkaçına karar verilebileceği, ancak bu tedbirlerden sonuç alınmaması, sonuç alınamayacağına anlaşılması veya tedbirlere uyulmaması durumunda tutuklama kararı verilebileceği, suç tarihinde onbeş yaşını doldurmuş çocuklar hakkında üst sınırı beş yıllık aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemeyeceği ifade edilmiştir.⁸³

Çocuk Koruma Kanunu ile ilk defa kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumu çocuklar için düzenlenmiştir. Buna göre, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere Bir suç şüphelisi olan çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine ilişkin koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir. Çocuk erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi hâlinde ise kamu davası açılır.⁸⁴

Çocuk Koruma Kanunu suça sürüklenen çocuklar hakkındaki yargılama aşaması denilen kovuşturma usulüne ilişkin bir takım özel düzenlemeler getirmiş ve ilk defa çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumu çocuklar için düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bir suç nedeniyle açılmış olan bir davada sanık olan çocuk yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükümlenen ceza, bir yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâabi tutulur. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak; Bir meslek veya sanat sahibi olmaması hâlinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine, bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında üç-

⁸² Madde 16, 17, 18.

⁸³ Madde 20, 21.

⁸⁴ Madde 19, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 171.

ret karşılığında çalıştırılmasına, belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilir. Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir. Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülükler aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenек yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir.⁸⁵

Suçta sürüklenen çocuklarla ilgili yargılama aşamasında şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören çocukların eğer; Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suç söz konusu ise, şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan, Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88), Taksirle yaralama (madde 89), Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116), Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234), ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239. suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilir. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez.⁸⁶

Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tabi olması hâlinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılıp açıklanarak uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini açıklamalı tebliğat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır. Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde, cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, uzlaştırmacı olarak avukat görevlendirilmesini barodan isteyebilir veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından uzlaştırmacı görevlendirebilir. Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir. Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır. Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte Cumhuriyet savcısına verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların inzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır. Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder. Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi hâlinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edi-

⁸⁵ Madde 23, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 231.

⁸⁶ Madde 24, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 253.

min yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir.⁸⁷

Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaşma işlemleri yukarıda belirtilen esas ve usule göre, mahkeme tarafından yapılır. Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi hâlinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arz etmesi hâlinde; sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkeme tarafından hüküm açıklanır.⁸⁸

Kanun ile; çocukların yargılanmalarını yapacak mahkemelerin çocuk mahkemeleri ve çocuk ağır ceza mahkemeleri olarak iki ayrı mahkemeye ayırarak düzenlenmekte, çocuk ağır ceza mahkemelerinin görevini çocuklar tarafından işlenen ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren daha ağır cezaları öngören suçlara bakan mahkeme olarak, bunun dışında kalan suçlara ise çocuk mahkemesinin bakacağını belirtilmektedir. Çocuk ağır ceza mahkemelerinin ve gerektiğinde çocuk hâkiminin, bu kanunda yazılı koruyucu ve destekleyici tedbirleri almakla görevli olduğu ve diğer kanunlarda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerle ilgili olarak da karar vermeye görevli olduğu ifade edilmiştir. Bilindiği üzere Çocuk Koruma Kanunu'ndan önce çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasında aile mahkemeleri kurulan yerler bakımından bu mahkemeler, kurulu bulunmayan yerler bakımından ise asliye hukuk mahkemeleri görevli idi. Artık bu görev çocuk ağır ceza mahkemeleri ve çocuk mahkemelerine verilmektedir. Bununla birlikte, aile mahkemelerinin, kendilerine intikal eden ve kendilerinin görev alanına giren esas davalarla birlikte, çocuklar hakkında da koruyucu ve destekleyici kararların alınmasında görevleri devam edecektir. Örneğin aile mahkemesi tarafından görülen boşanma davasında, çocukla ilgili tedbir kararı verebilecektir. Ancak, bu tür esas davaya bağlı bulunmayan ve çocuklarla ilgili koruyucu ve destekleyici karar alınmasını gerektiren hususlarda artık aile mahkemesi değil bu Kanunla kurulan mahkemeler ve çocuk hâkimi karar verebilecektir.⁸⁹

Kanun ile ayrıca; Cumhuriyet başsavcılıklarında bir çocuk bürosu kurulacağı, Cumhuriyet başsavcısınca kanunca öngörülen nitelikleri haiz olanlar arasından yeterli sayıda Cumhuriyet savcısını bu büroda görevlendireceği, büroların; Suça sürüklenen çocuklar hakkındaki soruşturma işlemlerini yürütmek, çocuklar hakkında tedbir alınması gereken durumlarda, gecikmeksizin tedbir alınmasını sağlamak, korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklardan yardıma, eğitime, işe, barınmaya ihtiyacı olan veya uyum güçlüğü çekenlere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlamak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde çalışmak, bu gibi durumları çocukları korumakla görevli kurum ve kuruluşlara bildirmek, bu Kanunla ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirme görevleri olduğu belirtilmiştir.⁹⁰

Ayrıca çocuklarla ilgili kolluk görevinin, öncelikle kolluğun çocuk birimleri tarafından yerine getirileceği, kolluğun çocuk biriminin, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocuklar hakkında işleme başladığında durumu, çocuğun veli veya vasisine veya çocuğun

⁸⁷5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 253.

⁸⁸5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Madde 254.

⁸⁹Madde 26.

⁹⁰Madde 30.

bakımını üstlenen kimseye, baroya ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna, çocuk resmî bir kurumda kalıyorsa ayrıca kurum temsilcisine bildireceği, ancak, çocuğu suçla azmettirdiğinden veya istismar ettiğinden şüphelenilen yakınlarına bilgi verilmeyeceği, çocuğun kollukta bulunduğu sırada yanında yakınlarından birinin bulunmasına imkân sağlanacağı, çocuğun korunma ihtiyacı içinde bulunduğu bildirimi ya da tespiti veya hakkında acil korunma kararı almak için beklemenin, çocuğun yararına aykırı olacağını gösteren nedenlerin varlığı hâlinde kolluğun çocuk biriminin, durumun gerektirdiği önlemleri almak suretiyle çocuğun güvenliğini sağlayacağı ve mümkün olan en kısa sürede Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna teslim edeceği ifade edilmiştir.⁹¹

Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir.⁹² Denetim altına alınan çocukla ilgili olarak denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından bir denetim görevlisi görevlendirilir. Ancak, korunma ihtiyacı olan çocuklar veya suç tarihinde on iki yaşını bitirmemiş suçla sürüklenen çocuklar ile çocuğun aileye teslimi yönünde karar verilmesi hâlinde, bu çocuklar hakkında denetim görevi gözetim esaslarına göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından yerine getirilir.⁹³ Çocuğun denetim altına alınması kararı ile; Ulaştırılmak istenen amacın gerçekleşmesi için çocuğun eğitim, aile, kurum, iş ve sosyal çevreye uyumunu sağlamak üzere onu desteklemek, yardımcı olmak, gerektiğinde önerilerde bulunmak, çocuğa eğitim, iş, destek alabileceği kurumlar, hakları ve haklarını kullanma konularında rehberlik etmek ihtiyaç duyacağı hizmetlerden yararlanmasında çocuğa yardımcı olmak, kaldığı yerleri ve ilişki kurduğu kişileri ziyaret ederek çocuğun içinde yaşadığı şartları, ailesi ve çevresiyle ilişkilerini, eğitim ve iş durumunu, boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerini yerinde incelemek, alınan kararın uygulanmasını, bu uygulamanın sonuçlarını ve çocuk üzerindeki etkilerini izlemek, tâbi tutulduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesini denetlemek, çocuğun gelişimi hakkında, üçer aylık sürelerle Cumhuriyet savcısı veya mahkemeye rapor vermek üzere denetim görevlisi görevlendirilir. Bu görevliler görevlendirmeyi takip eden on gün içinde, çocuk hakkında alınan tedbirin amacı, niteliği ve süresi, çocuğun ihtiyaçları, çocuğun içinde bulunduğu tehlike hâlinin ciddiyeti, çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse tarafından çocuğa verilen desteğin derecesi, suçla sürüklenmesi sebebiyle tedbir alınmış ise suç teşkil eden fiilin mahiyeti ve çocuğun görüşünün alındığı bir denetim planı hazırlar. Denetim planı, mahkeme veya çocuk hâkimince onaylandıktan sonra derhâl uygulanır. Denetim görevlisi, kararın uygulama biçimi, çocuk üzerindeki etkileri ile çocuğun ana ve babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimselerin veya kurumların çocuğa karşı sorumluluklarını gereğince yerine getirip getirmediikleri, kararın değiştirilmesini gerektirir bir durum olup olmadığını ve istenen diğer hususlarda her ay, ayrıca talep hâlinde mahkeme veya çocuk hâkimine rapor verir.⁹⁴

2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu'nda⁹⁵ "şiddet" adı altında bir suç tanımı yapılmamış ancak bilimsel anlamda yapılan

⁹¹ Madde 31.

⁹² Madde 36.

⁹³ Madde 37.

⁹⁴ Madde 38, 39.

⁹⁵ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu 26/09/2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş ve 12/10/2004 tarih ve 2611 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

şiddet tanımı ve kavramı içerisine girebilecek birçok suç tipi Türk Ceza Kanunu'muzda düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanununun, sistematığı ve getirdiği düzenlemeler bakımından bireyi merkez almıştır. Türk Ceza Kanununda bireye verilen önemi vurgulamak amacıyla "insanlığa karşı suçlar" ve "kişilere karşı suçlar", özel hükümler arasında, öncelikle düzenlenmiştir. Bu çerçevede özellikle çocuklara karşı işlenen birtakım suçlar çocuğun kişiliği önemsenerek "Kişilere Karşı Suçlar" başlığı altında ele alınmış ve işlenen suçun nitelikli hali olarak değerlendirilerek uygulanacak cezalarda belli oranlarda artırım yapılarak düzenlenmiştir.

Öte yandan Türk Ceza Kanunu çocuklara ilişkin çocukların ceza ehliyeti, yaşı, suç işleyen ve ceza sorumluluğu olan çocukların cezalarındaki indirim miktarları, özellikle çocukların işlediği ve çocuklara karşı işlenen suçlardaki yeni düzenlemeler ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve Avrupa Birliği ülkelerindeki düzenlemeler ve uygulamalar dikkate alınarak ele alınıp düzenlenmiştir.

Türk Ceza Kanunu'nun 31.maddesinde, suç teşkil eden fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocuklar ile fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamayan veya davranışlarını yönlendirme yeteneği yeterince gelişmemiş çocukların ceza sorumluluğunun bulunmadığı, bu çocuklar hakkında, ceza kovuşturmasının yapılamayacağı; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri olarak ifade edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda belirlenen koruyucu ve destekleyici tedbirlerden uygun görülecek biri veya birkaçının uygulanabileceği belirtilmiştir.

Öte yandan 12 yaşını doldurmuş olup ta işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneği bulunan çocuklar hakkında işledikleri suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı, diğer cezaların ise yarısının indirileceği, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan çocuklar hakkında ise, hakkındaki suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on sekiz yıldan yirmi dört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on iki yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına, diğer cezaların ise üçte birinin indirileceği ifade edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 9 Aralık 1948 tarihli ve 260 A (III) sayılı Kararıyla onaylanarak imzaya açılan ve 23.03.1950 tarih ve 5630 sayılı Kanunla onaylanan Birleşmiş Milletler Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesinde belirtilen "soykırım suçu" yeni Türk Ceza Kanunu ile mevzuatımızda zamanaşımının işlemeyeceği hususu da belirtilerek bir planın icrası suretiyle, milli, etnik, irki veya dini bir grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi maksadıyla, belirtilen gruba ait çocukların başka bir guruba zorla nakledilmesi "soykırım suçu", ayrıca çocukların, siyasal, felsefi, irki veya dini sebeplerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak cinsel yönden istismar edilmesinin de insanlığa karşı suç olarak düzenlenmiştir.

İnsan ticareti suçu olarak düzenlenen 80. maddede; zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle 18 yaşından küçük çocukları tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere

götüren veya sevk eden, barındırmayı, ülkemiz tarafından da onaylanan “Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” ve “Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Ek İnsan Ticaretinin, Öncelikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol” hükümleri dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir.⁹⁶

Başkasını suç işlemeye azmettirme suçunun düzenlendiği 38. maddede çocukların suç azmettirilmesi halinde verilecek cezanın artırılarak belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

Kasten yaralama suçu olarak düzenlenen 86. maddede; kasten beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişilerin (Bu durumda olan çocuklarda bu kapsam içinde değerlendirilmesi gerekir), vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişinin eyleminin suçun nitelikli hali olduğu belirtilerek verilecek cezanın artırılarak belirlendiğini görmekteyiz.

İşkence suçu olarak düzenlenen 94.maddede; çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan on iki yıla kadar, fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi halinde ise on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükümlenacağı belirtilerek eylemin niteliği göz önüne alınarak bu tip suçlara verilecek cezalar ağırlaştırılmış bir şekilde düzenlenerek hüküm altına alınmıştır.

Eziyet suçu olarak düzenlenen 96. maddede, Bir çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan bir kişiye ya da gebe kadının eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında cezanın ağırlaştırılarak verileceği hükme bağlanmıştır. Bu suçun oluşabilmesi için bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel ve ruhsal yönden acı çekmesine aşağılanmasına yol açacak davranışlarda bulunulması gerekir. Aslında bu fiiller de kasten yaralama, hakaret, tehdit, cinsel taciz niteliği taşıyabilirler. Ancak, bu fiiller, ani olarak değil, sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde işlenmektedirler. Bir süreç içinde süreklilik arz eder bir tarzda işlenen eziyetin özelliği, işkence gibi, kişinin psikolojisi ve ruh sağlığı üzerindeki tahrip edici etkilerinin olmasıdır. Bu etkilerin uzun bir süre ve hatta hayat boyu devam etmesi, eziyetin bu kapsamda işlenen fiillere nazaran daha ağır ceza yaptırımını altına alınmasını gerektirmiştir.

Cinsel saldırı suçu olarak düzenlenen 102. maddede, cinsel davranışlarla beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı (Bu durumda olan çocuklarda bu kapsam içinde değerlendirilmesi gerekir) bu kişinin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişiye verilecek cezanın yarı oranında artırılarak verileceği belirtilmiştir.

Çocukların cinsel istismarı başlığı altında düzenlenen 103. maddesinde; On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, on beş yaşını tamamlamış olup ta eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş olan çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlarla bir çocuğu cinsel yoldan istismar eden kişinin üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim

⁹⁶ 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı Kanunla Türk Ceza Kanununa eklenen 201a ve 201b maddeleri ile göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti suçları ihdas edilmiştir.

sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunacağı, cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısımları, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi hâlinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı, cinsel istismarın, on beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı, cinsel istismar için başvuru cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasti yaralama suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı, suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması halinde, on beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunacağı, suçun mağdurun bütünsel hayata girmesine veya ölümlüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunacağı belirtilmiştir.

Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma başlığı altında düzenlenen 109. maddede Bir çocuğu veya beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda bulunan kişiyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan ve bu suçu cinsel amaçla işleyen kişiye verilecek cezanın artırılarak uygulanacağı belirtilerek bu suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Bu suçun cinsel amaçla işlenmesi, söz konusu suç açısından failin güttüğü amaç itibarıyla ayrı bir nitelikli unsur oluşturmaktadır. Bu nitelikli unsurun gerçekleşmesi halinde verilecek cezanın ayrıca artırılmasına tabi tutulması gerektiği belirtilmiştir.

Müstehcenlik suçu olarak düzenlenen 226. maddede; Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten kişinin altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası, müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişinin, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası, şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.⁹⁷

Fuhuş suçunu düzenleyen 227. maddede; Çocuğu fuhuşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhuşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı,

Ayrıca bu suçun eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı ve fuhuşa sürüklenen çocuğun, tedavi veya terapiye tabi tutulacağı hüküm altına alınmıştır.

⁹⁷ Aynı maddenin 7. fıkrasında *bilimsel eserlerle çocuklara ulaşması engellenmek koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserlerin suç kapsamı dışında tutulduğu* belirtilmiştir.

Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama suçu olarak düzenlenen 228. maddede, Çocukların kumar oynaması için yer ve imkân sağlanması hâlinde, verilecek cezanın bir katı oranında artırılacağı belirtilmiştir.

Dilencilik suçu olarak düzenlenen 229. maddede, çocukları, beden veya ruh bakımından kendini idare edemeyecek durumda bulunan kimseleri dilencilikte araç olarak kullanan kişinin, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, bu suçun üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımları yada eş tarafından işlenmesi halinde verilecek cezanın yarı oranında artırılacağı belirtilmiştir.

Kötü muamele suçu olarak düzenlenen 232. maddede, aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimsenin, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, ayrıca idaresi altında bulunan veya büyütmek, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişinin bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hususu hüküm altına alınmıştır.

Aile düzenine karşı suçlar arasında yer alan Türk Ceza Kanunu'nun 232. maddesinde, aynı konutta birlikte yaşayan kişilerden birine karşı kötü muamele fiilini işleyen kişi cezalandırılmak suretiyle, aile içi şiddet suç olarak yeniden düzenlenmektedir.

Maddenin ikinci fıkrasında faille mağdur arasında belirli ilişkiden kaynaklanan disiplini yetkisinin kötüye kullanılması ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali suçu olarak düzenlenen 223. maddede, Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişinin, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı, velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya babanın üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hususu hüküm altına alınmıştır.

Türk Ceza Kanunu ile aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali suçuna ilişkin düzenleme yeni ceza mevzuatımıza alınmıştır. Aile düzenine karşı suçlar arasında yer alan Türk Ceza Kanununun 233. maddesinin birinci fıkrasında, aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suç olarak tanımlanmıştır.

3. 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu⁹⁸

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'muzda da suç işleyen, suç şüphesi altında bulunan ve suç mağduru olan çocuklara ilişkin büyükler için yer alan düzenlemelerden farklı olarak çocuklara özgü bir takım hükümler yer almaktadır.

"Tanıkların dinlenmesi" başlığı altında düzenlenen 52. maddesinin 3. fıkrasında mağdur çocukların tanık olarak dinlenmesi halinde dinlenme sırasındaki görüntü veya seslerin kaydının zorunlu olduğu hususu çocukların yararı düşünülerek hüküm altına alınmıştır.

⁹⁸ 17 Aralık 2004 tarih ve 25673 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

* 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 12. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, bu fıkranın (a) ve (b) bentleri, 1 Temmuz 2006 tarihinde yürürlüğe girecektir.

Tutuklama nedenleri başlığı altında düzenlenen 100. maddesinde; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan, Soykırım ve insanlığa karşı suçlar, Kasten öldürme, İşkence, Cinsel saldırı, Çocukların cinsel istismarı suçlarının işlendiği hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabileceği ve bu suçlarla ilgili olarak tutuklama talebi ile mahkemeye sevk edilen sanıklarla ilgili mahkemenin tutuklama kararı verebileceği hüküm altına alınmıştır.

Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması başlığı altında düzenlenen 135. maddesinde, Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti, Kasten öldürme, İşkence, Cinsel saldırı, Çocukların cinsel istismarı suçları ile ilgili olarak yapılan soruşturma ve kovuşturmada, suç işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve başka suretle delil elde edilmesi imkânının bulunmaması durumunda, hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararıyla şüpheli veya şüphesiz telekomünikasyon yoluyla iletişimi tespit edilebilir, dinlenebilir, kayda alınabilir ve sinyal bilgileri değerlendirilebileceği hüküm altına alınarak çocuklara karşı işlenen ve çocukların araç olarak kullanıldığı bu tip suçlarla mücadeleyi daha etkin kılmak amaçlandığını söylenebilir.

Mağdur ile şikâyetçinin hakları başlığı altında düzenlenen 234. maddesinde; mağdur, on sekiz yaşını doldurmamış, sağır veya dilsiz ya da meramını ifade edemeyecek derecede malûl olur ve bir vekili de bulunmazsa, istemi aranmaksızın kendisine bir vekil görevlendirileceği hususu hüküm altına alınarak, bir suçtan dolayı mağdur ve avukatı olmayan çocukların haklarının korunması ve mağduriyetlerini giderilmesine yönelik hukuki yardımın sağlanması amaçlanmıştır.

Mağdur ile şikâyetçinin dinlenmesi başlığı altında düzenlenen 236. maddesinde, mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurun tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulacağı hükmü düzenlenmiştir. Düzenlenen bu hüküm ile işlenmiş bir suç nedeniyle psikolojisi bozulmuş ve mağdur çocuğun uzman yardımından yararlandırılması amaçlanmıştır.

Dayava katılanın haklarının düzenlediği 239. maddede, mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmayacağı hususu hüküm altına alınmıştır.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun dayandığı temel ilkelerden birisi de mağdurun korunmasıdır. Bu madde; arulanan ilkenin hayata geçirilmesini ifade eden önemli bir hüküm getirmekte; mağdura tanınan haklar çerçevesinde, maddi ve hukuki durumu elverişli olmayan katılanlara, istemleri halinde baro tarafından avukat görevlendirilmesini öngörmektedir. Eğer katılan on sekiz yaşını henüz doldurmamış ya da sağır veya dilsiz veya kendini savunamayacak derecede malûl ve avukatı da yoksa, avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz, bu husus re'sen yerine getirilir. Türk hukukunda insan hakları alanında önemli bir anlayış değişikliğini ortaya koyan bu modern hüküm, suç ile mağdur duruma düşürülen kimselerin bir de yargıtamada mağdur olmalarının önüne geçecek bir tedbir oluşturması bakımından önem taşımaktadır.

4. 3984 Sayılı Radyo Ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun⁹⁹

Kanun ile ülkemizde yayın yapan radyo ve televizyon yayınlarının, Anayasanın genel ilkelerin, temel hak ve özgürlüklere, milli güvenliğe ve genel ahlaka uygun olarak kamu anlayışı çerçevesinde yayın yapılması gerektiği belirtilmiştir.¹⁰⁰

⁹⁹ 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun 13/04/1994 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş ve 20/04/1994 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Ayrıca, toplumu şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa sevk eden veya halkı sınıf, dil, din, mezhep veya bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik eden veya toplumda nefret duyguları oluşturan yayınlara imkân verilmemesi,¹⁰¹ yayınların toplumun milli ve manevi değerlerine ve Türk aile yapısına aykırı olmaması¹⁰², suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilmemesi veya suçluymuş gibi gösterilmemesi, kişileri suç işlemeye yönlendirecek veya korku salacak yayın yapılmaması¹⁰³, yayınların müstehcen olmaması¹⁰⁴, kadına, güçsüzlere ve küçüklere karşı şiddetin ve ayrımcılığın teşvik edilmemesi¹⁰⁵, yayınların şiddet kullanımını özendirici veya ırkçı nefret duygularını kışkırtıcı nitelikte olmaması¹⁰⁶, suç örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerinin yayınlanmaması¹⁰⁷, gençlerin ve çocukların fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini zedeleyecek türden programların bunların seyredebileceği zaman ve saatlerde yayınlanmaması¹⁰⁸, radyo ve televizyon ve veri yayınlarında uyulması gereken yayın ilkeleri olarak belirlenmiştir¹⁰⁹.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, yukarıda belirtilen yayın ilkelerine aykırı yayın yapan özel radyo ve televizyonları uyaracağı veya ayın yayın kuşağında açık şekilde özür dilemesini isteyebileceği bu talebe uyulmaması veya kanunda belirlenmiş olan yayın ilkelerine aykırı yayının devam etmesi hâlinde söz konusu yayının bir ile on iki kez arasında durdurabileceği ve yapılan yayının ihlal ettiği yayın ilkesinin içeriğinin toplumda oluşturduğu etkinin ağırlığına göre kanunda belirtilen sınırlar dâhilinde idari para cezasının uygulanabileceği belirtilmiştir.

Hatta toplumu şiddete, teröre, etnik ayrımcılığa sevk eden veya halkı sınıf, dil, din, mezhep ve bölge farkı gözeterek kin ve düşmanlığa tahrik eden veya toplumda nefret duyguları oluşturan yayınlar yapılması halinde uyarı yapılmaksızın yayının bir ay süreyle durdurulabileceği tekrarı halinde ise süresiz olarak durdurulacağı ve yayın lisans iznini iptal edileceği hususu da kanunda açıkça belirtilmiştir¹¹⁰.

5. 4857 Sayılı İş Kanunu

4857 sayılı İş Kanununun yer ve su altında çalışma yasağı başlığı altında düzenlenen 72. maddesine göre maden ocakları ile kablo döşemesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yeraltında veya su altında çalışılacak işlerde on sekiz yaşını doldurmamış erkek ve her yaştaki kadınların çalıştırılması yasaktır.

Kanunun "Sağlık ve güvenlik tüzük ve yönetmelikleri" başlıklı 78. maddesi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesi, yaş, cinsiyet ve özel durumları sebebiyle korunması gereken kişilerin çalışma şartlarının düzenlenmesi amacıyla tüzük ve yönetmelikler çıkaracağı hükme bağlanmıştır.

¹⁰⁰ Madde 4.

¹⁰¹ Madde 4/2(b).

¹⁰² Madde 4/2(c).

¹⁰³ Madde 4/2(k).

¹⁰⁴ Madde 4/2(t).

¹⁰⁵ Madde 4/2(u).

¹⁰⁶ Madde 4/2(v).

¹⁰⁷ Madde 4/2(y).

¹⁰⁸ Madde 4/2(z).

¹⁰⁹ Madde 4/2.

¹¹⁰ Madde 33.

6. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

Medeni Kanunda Çocuk ile kişisel ilişki başlığı altında çocuğun ana ve baba ile kişisel ilişki kurma hususunu düzenleyen 323. maddesinde, ana ve babadan her birini boşanma veya ayrılık durumunda veya başka bir sebepten dolayı velâyeti altında bulunmayan veya kendisine bırakılmayan çocuk ile uygun kişisel ilişki kurulmasını isteme hakkına sahip olduğu hükmü, çocuğun yararına ve onun için uygun olabilecek şekilde çocukla ana babası arasında ayrılık durumunda dahi sağlıklı bir ilişki kurmanın onun ruh ve sosyal dünyasına yapabileceği olumlu etkiler düşünülerek düzenlenmiştir.

Öte yandan Kanun bu ilişkinin sınırlarını da 324 maddede belirleyerek, ana ve babadan her birinin, diğerinin çocuk ile kişisel ilişkisini zedelemekten, çocuğun eğitilmesi ve yetiştirilmesini engellemekten kaçınmakla yükümlü olduğu, kişisel ilişki sebebiyle çocuğun huzuru tehlikeye girer veya ana ve baba bu haklarını kanunca öngörülen yükümlülüklerine aykırı olarak kullanırlar veya çocuk ile ciddi olarak ilgilenmezler ya da diğer önemli sebepler varsa, kişisel ilişki kurma hakkı reddedilebilir veya kendilerinden alınabilir.

Kanun 327 ve devamı maddelerinde ayrı zamanda, çocuğun ergin olmasına yani 18 yaşına kadar ana ve babanın bakım borcunun devam edeceği, çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlü oldukları, çocuğun bakımı, eğitimi ve korunması için gerekli giderler ana ve baba tarafından karşılanacağı, ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiği takdirde ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitimine yetecek belli bir miktar sarf edebilecekleri, küçüğe fiilen bakan ana veya baba, bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirmeyen tarafa karşı çocuk adına nafaka davası açabileceği belirtilmiştir.

Türk Medeni Kanunu aynı zamanda halk arasında çocuğun analık babalık hakkı ve görev ve sorumlulukları olarak da ifade edilen fakat hukuken velayet hakkı olarak belirlenen kavramın kapsamı Kanunun 339. maddesinde, ana ve babanın çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde tutarak gerekli kararları alacağı ve uygulayabileceği bu noktada çocuğunda ana ve babasının sözünü dinlemekle yükümlü olduğu, ana ve babasının rızası dışında evi terk edemeyeceği ve yasal sebep olmaksızın ana babadan alınamayacağı, ayrıca ana ve babanın, olgunluğu ölçüsünde çocuğa hayatını düzenleme olanağı tanımları gerektiği, önemli konularda olabildiğince onun düşüncesini göz önünde tutmaları gerektiği şeklinde önemle vurgulanmıştır.

Yine Kanun bu kapsamda çocuğun eğitim ile ilgili ana babanın hak ve görevleri ile ilgili olarak, ana ve babanın, çocuğu olanaklarına göre eğitmeleri ve onun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâkî ve toplumsal gelişimini sağlayıp, korumaları, özellikle bedensel ve zihinsel özürli olanlara, yetenek ve eğilimlerine uygun düşecek ölçüde, genel ve meslekî bir eğitim sağlamaları gerektiği görevi belirtilmiş ve çocuğun dini eğitimi belirlenme hakkının olduğu hususu da ifade edilmiştir.¹¹¹

Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde çocuğun korunması ve koruma önlemi olarak, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alacağı, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunduğu veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kaldığı takdirde hâkimin, çocuğu ana ve

¹¹¹ Türk Medeni Kanunu 340 ve 341. maddeler.

babadan olarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebileceği, eğer çocuğun aile içinde kalması ailenin huzurunu onlardan kalkanmaları beklenemeyecek derecede bozuyorsa ve durumun gereklerine göre başka çare de kalmamışsa, ana ve baba veya çocuğun istemi üzerine hâkimin aynı önlemleri alabileceği, ana ve baba ile çocuğun ödeme gücü yoksa bu önlemlerin gerektirdiği giderlerin Devletçe karşılanacağı hususu kanunda belirtilmiştir.¹¹²

7. 5187 Sayılı Basın Kanunu¹¹³

5187 sayılı Basın Kanununda çocukları olumsuz etkileyebilecek basılı yayınlarla ilgili hükümler yer almaktadır.

Cinsel saldırı, cinayet ve intihara özendirme başlığı altında düzenlenen 20 maddesinde, Cinsel saldırı, cinayet ve intihar olayları hakkında, haber vermenin sınırlarını aşan ve okuyucuyu bu tür fiillere özendirilecek nitelikte olan yazı ve resim yayımlamanın suç olduğu ve yayımlayanlar hakkında para cezası uygulanacağı belirtilmiştir.

Ayrıca, süreli yayınlarda, Türk Medeni Kanunu'na göre evlenmeleri yasaklanmış olan kimseler arasındaki cinsel ilişkiyle ilgili haberlerde bu kişilerin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda belirlenen cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki, cinsel taciz, cinsel amaçlarla kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, fuhuş suçlarına ilişkin haberlerde mağdurların, on sekiz yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının, kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapma suç olarak düzenlenmiş ve bu düzenlemelere aykırı yayın yapanlar hakkında para cezalarının uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

8. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun¹¹⁴

Toplumun temelini aile oluşturmaktadır. Bireysellikten toplumsallığa geçişin en küçük birimi olan ve karşılıklı rıza ile oluşan ailenin sağlıklı yapıtlanması ve yürütülmesi toplumun var oluşunu ve yarınlara güçlü bir biçimde uzanmasını doğrudan etkilemektedir. Ülkemizin büyükanne, büyükbaba, anne, baba ve torunların birlikte yaşadığı geleneksel geniş aile sisteminden hızlı sanayileşme ve buna paralel olarak şehirleşmeyle birlikte çekirdek aile tip dediğimiz anne, baba ve çocuğun oluşturduğu dar aile tipine doğru yoğun bir gidış yaşanmıştır. Bugün içinde bulunulan zor ekonomik koşullar, sosyal ve kavramsal kargaşalar, yorucu şehir hayatı aile bireyleri üzerinde psikolojik ve sosyolojik rahatsızlıklara sebep olmaktadır.

İlk insanla birlikte ortaya çıkan şiddet olgusu değişik türleri ve uygulanış biçimleriyle her zaman gündemde olmuştur. Şiddetin aile yaşamı içerisinde, aileyi oluşturan bireyler arasında gerçekleşen ve "aile içi şiddet" adı altında "aile içinde bir bireyin diğer bir bireye yönelik fiziki, sözel ve duygusal kötü davranışı" şeklinde tanımlanan görüntüsü toplum için daha tehlikeli olmakta, toplumun en küçük birimi olan aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı ve açacağı zararlar toplum bünyesinde daha derin ve kalıcı izler bırakmaktadır.

¹¹² Türk Medeni Kanunu 346 ve 347. maddeler.

¹¹³ 5187 sayılı Basın Kanunu 09/06/2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilerek 26/06/2004 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

¹¹⁴ 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 14.01.1998 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilerek, 17.01.1998 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Aile içi şiddetin zararları sadece toplum açısından değil birey açısından da tehlikeli sonuçlar yaratmaktadır. Aile içi şiddet, sevgi, şefkat ve merhamet göstermesi gereken bir kişi tarafından uygulandığından, şiddete maruz kalan aile bireyinin ruhi yapısında hayatı boyunca silinmesi zor izler bırakmaktadır. Aile içi şiddet olaylarına daha çok anne ve çocukların maruz kaldığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Son yıllarda aile içi şiddet olayları toplumumuzu sarsar boyutlara ulaşmıştır. Her geçen gün ailede yaşanan dayak, işkence ve cinayet gibi şiddet olayları görsel ve yazılı basında izlenmektedir.

Anayasa'nın 41 inci maddesinde yer alan "Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar" hükmü de göz önüne alınarak aile içi şiddetten mağdur olan kadını ve çocukları koruyucu yasal tedbirlerin alınması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Bu amaçla hazırlanan "Ailenin Korunmasına Dair Kanun Tasarısıyla", ABD, Avustralya, Yeni Zelanda, İngiltere, İrlanda ve Norveç gibi ülkelerde uygulanan, şiddete uğrama ihtimali bulunan kadınların mahkemelere başvurarak koruma emri alabilmelerini sağlayacak hükümler Türk hukuk sistemine dâhil edilmektedir.

4320 sayılı Kanun ile Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi durumunda, Aile Mahkemesi Hâkiminin⁽¹¹⁾ re'sen sorunun mahiyetini göz önünde bulundurarak, diğer eşe veya çocuklara veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlarda bulunmaması, müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya iş yerlerine yaklaşmaması, diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi, diğer eşi, çocukları veya aynı çatı altında yaşayan aile bireylerini iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesi, varsa silah ve benzeri araçlarını zabıtaya teslim etmesi, alkolü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması biçiminde sayılan tedbirlerden bir ya da bir kaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başkaca tedbirlere hükmedebileceği hüküm altına alınmıştır.¹¹⁵

Mahkemece verilen koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararının uygulanmasını zabıta marifetiyle izler. Koruma kararına uyulmaması halinde zabıta, mağdurların şikâyet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirir. Cumhuriyet başsavcılığı koruma kararına uymayan eş hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar. Sulh ceza mahkemesi koruma kararına aykırı davranan eşi fiili başka bir suç oluştursa bile ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırır.¹¹⁶

¹¹⁵ Madde 1.

¹¹⁶ Madde 2.

9. 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun¹¹⁷

Aile Mahkemeleri aile hukukundan doğan özellikle boşanma, nafaka ve benzeri davaların yargılmasını yapan mahkemelerdir. Aile Mahkemelerinin kanunun belirlediği diğer görevler yanında çocuklar hakkında, bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya, bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye, çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya, genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye karar verebileceğine ilişkin görevleri olduğu belirtilmiştir.

10. 1117 Sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu¹¹⁸

1927 tarihli Kanun, 18 yaşından küçük olan çocukların maneviyatı üzerinde zararlı etki yapacağı anlaşılan basılı eserlerle ilgili olarak, Başbakanlık Bünyesinde oluşturulacak kurul tarafından çocuklar için zararlı olduğuna karar verilen yayımlarla ilgili düzenlemeleri içermesi ve cumhuriyetin ilk yıllarında çıkan bir kanun olması bakımından o dönemdeki basılı eserlerin ulaştığı kitleler dikkate alındığında çocuklara ve onların zararlı yayınlardan korunması hususundaki hassasiyet bakımından son derece anlamlıdır.

Başbakanlıkta oluşturulacak olan Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu çocuklar için zararlı olduğu düşünülen yayımları ya hiçbir talep olmaksızın kendiliğinden veya resmî makamlar veya amaçları arasında çocukları ve gençlerin korunması yer veren dernekler, kadın ve basınla ilgili dernek ve kuruluşların başvuruları üzerine zararlı olduğuna karar verilen basılı eserlerin sahiplerine, sorumlu müdürlerine ve telif hakkı sahiplerine eserin çocuklar için zararlı olduğu kurul tarafından tebliğ edilir. Bu tebliğden sonra basılı eserlerin sahipleri, sorumlu müdürleri ve telif hakkı sahipleri ellerindeki mevcut eserlerin ön kapaklarına “Küçüklere zararlıdır” işaretini herkesin kolayca görüp okuyabileceği şekil ve büyüklükte basmak zorundadırlar. Bu şekilde damgalanan eserler açık sergilerde ve seyyar satıcılar tarafından satılamaz, dükkânlarda vitrinlerde ve benzeri yerlerde sergilenemez, bir yerden bir yere sergilenme amacıyla açık bir şekilde taşınmaz ve dağıtımını yapan kişiler tarafından bunlar için sipariş kabul edilemez, gazeteler, dergiler ve el ilanları, radyo ve televizyon ile diğer şekillerde ilan edilemez, satışı için reklâm ve propaganda yapılamaz. Para mukabilinde veya parasız olarak küçüklere gösterilemez, verilemez ve hiçbir surette okul ve benzeri yerlere sokulamaz..Bu tür eserlerin 18 yaşından büyüklere ise üzerinde küçüklere zararlı olduğu uyarısının yer aldığı içi görülmeyen zarf veya poşetler içinde satılabileceği hüküm altına alınmıştır.¹¹⁹

Kanun küçükler için zararlı etki yayın yapan yayıncıya mevkuat sahibi ve sorumlu müdürleri hakkında Türk Ceza Kanununun 226.maddesinde “müstehecnlik” başlığı altında

¹¹⁷ 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun 18/1/2003 tarih ve 24997 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹¹⁸ 1117 sayılı Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu 21/06/1927 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisiace kabul edilip 07/07/1927 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır.

¹¹⁹ Madde 4.

düzenlenen suçu oluşturacağı ve bu madde uyarınca cezalandırılacağı¹²⁰ ayrıca bu kanunda yazılı suçlardan doğan davaların en geç iki ay içinde sonuçlandırılacağı hüküm altına alınmıştır¹²¹.

Öte yandan bilimsel düşünsel ve sanatsal içerikli eserlerin kanun kapsamı dışında olduğu hususu da vurgulanmıştır.¹²²

11. 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Kanunu¹²³

Cezaları ertelenen, salıverilen veya haklarında hapis cezası dışında herhangi bir tedbire hükmedilen hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psikososyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması ve yargılanan kişiler hakkında sosyal araştırma raporlarının düzenlenmesi ve mağdurun korunması gibi görevleri yerine getirmek üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ve salıverme sonrasında hükümlülere iş sağlanması için koruma kurullarının kurulacağı 5275 sayılı Ceza Güvenlik ve Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 104. maddesinde belirtilmiştir

Cumhuriyet başsavcılıklarına bağlı olarak kurulan Denetimli Serbestlik Şube müdürlüğü, suç iddiası ile hakkında hazırlık soruşturma yapılan çocuklarla ilgili soruşturma evresinde Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli görüldüğünde, şüpheli hakkında sosyal araştırma raporu düzenleyip sunmak, suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları psikososyal ve ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmak ve bu kişilere yardımcı olmak istek hâlinde şüpheliye psiko-sosyal danışmanlık yapmak, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 109 uncu maddesine göre adli kontrol altına alınan şüphelilerle ilgili olarak kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmalarını yürütmekle görevli olan ve ülkemizde bu amaçla kurulmuş yeni kurumlardandır.

Suç iddiası ile hakkında hazırlık soruşturma yapılan çocuklarla ilgili kovuşturma yani yargılama evresinde, karar öncesinde mahkeme veya hâkimin isteği üzerine; sanığın geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal ve ekonomik durumu, ruhsal ve psikolojik durumu, topluma ve mağdura karşı taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak, suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları psikososyal ve ekonomik sorunların çözümünde danışmanlık yapmak ve bu kişilere yardımcı olmak, istek hâlinde sanığa psikososyal danışmanlık ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109 uncu maddesine göre adli kontrol altındaki sanıklarla ilgili olarak, kararda belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin çalışmalarını yürütmektedir.

Kanun ile ülkemizde ilk defa getirilen Koruma Kurulları olarak adlandırılan, her ağır ceza merkezinin bulunduğu il ve ilçelerde Cumhuriyet başsavcısının veya görevlendireceği Cumhuriyet başsavcı vekili ya da Cumhuriyet savcısının başkanlığında; baro temsilcisi, belediye başkanı veya görevlendireceği yardımcısı, Cumhuriyet başsavcısı tarafından belirlenecek bir ceza infaz kurumu müdürü, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürü, milli eğitim müdürü, sosyal hizmetler müdürü, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı temsilcisi, teşkilâtı bulunan yerlerde Türkiye İş Kurumu müdürü, Ziraat ve Halk Bankası müdürleri, varsa ticaret ve sanayi odaları, ziraat odaları, borsalar, esnaf ve sanatkârlar birliği yöneticileri ile varsa kamuya ait

¹²⁰ Ek Madde 2.

¹²¹ Ek Madde 3.

¹²² Madde 6.

¹²³ 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu 03/07/2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş ve 20/07/2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

fabrikalar ile istekleri hâlinde o yerde şubesi bulunan kamuya yararlı dernek veya vakıflar ve özel bankaların yönetici seviyesindeki temsilcilerinden Cumhuriyet başsavcısı tarafından uygun görülenlerin katılımı ile oluşan koruma kurulu, şube müdürlüklerinden iletilen suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları sosyal ve ekonomik sorunların çözümü ile ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edinmelerinde, iş bulmalarında, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında, işyeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olmak, çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamak, diğer hükümlülere bu konuda yardımcı olmakla görevlidirler.¹²⁴

12. 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu¹²⁵

Kabahatler Kanunu; Toplum düzenini, genel ahlâkı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni korumak amacıyla karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık¹²⁶ olarak ifade edilen kabahat türünden eylemleri düzenlemektedir.

Kanunun 11. maddesinde, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında idarî para cezasının uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm Türk Ceza Kanunu'nun ceza sorumluluğu sisteminden ayrı olarak on beş yaşını doldurmayı sorumluluk açısından esas almıştır.

Kabahatler Kanunu'nda suç olarak düzenlenen, para cezası ve idarî yaptırımı gerektiren dilencilik, kumar, sarhoşluk, gürtlü, başkalarını rahatsız etme, yetkili makamların izni olmaksızın meydan, cadde, sokak veya yayaların gelip geçtiği kaldırımları işgal, göreviyle bağlantılı olarak kamu görevlisine kimliği ve adresiyle ilgili bilgi vermekten kaçınma, çevreyi kirlletme, afiş asma, kanunen yasaklanmamış silahları umuma açık yerlerde görünür bir şekilde taşıma gibi toplum ve şehir yaşamı açısından son derece önemli olan ve çoğu zaman toplumsal ilişkilerde çocukları da zaman zaman doğrudan veya dolaylı olarak etkileyip şiddet ve benzeri davranışların sergilenmesine olumsuz etki yapan eylemlerin Kanunun uygulayıcıları olan kolluk ve zabıta kuvvetleri tarafından sıkı takip edilmesi bu yolla toplum düzeni, genel ahlak, genel sağlık ve çevrenin korunması ve düzen altında tutulması gereği hassasiyetle takip edilmelidir.

13. 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu

Ülkemizde sosyal hizmet kavramı ile ilgili olan mevzuat incelendiğinde bu kavramın odağına bu hizmeti gerçekleştirme görevi kanunlarla kendisine yüklenen Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumudur. Kurum, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddî, manevî ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü sosyal hizmet olarak sunar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun Çocuklarla ilgili Çocuk Koruma Kanunu'nun kendisine yüklediği çok önemle görevleri de ayrıca vardır. Bu görevleri Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili bölümde ayrıntısıyla ele alıp inceledik. Bu bölümde ise Kurumun temel ve kuruluş kanunu olan 24/5/1983 tarihinde kabul edilen ve 27/5/1983 tarih ve 18059 sayılı Resmî Gazete ile yayımlanıp yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunudur. Kanunun amacı; korunmaya, bakıma

¹²⁴ Madde 16, 17

¹²⁵ 30/03/2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş ve 31/03/2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹²⁶ Madde 1,2.

veya yardıma muhtaç aile, çocuk, özürlü, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetlere ve bu hizmetleri yürütmek üzere kurulan teşkilatın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklar ile faaliyet ve gelirlerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.¹²⁷

Kanun, sosyal hizmetlerle ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişileri ve özel hukuk tüzel kişilerini, sosyal hizmet kurum ve kuruluşlarında çalışan personeli, sosyal hizmetlerden faydalananları ve faydalanacak durumda olanları kapsamaktadır.¹²⁸

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunlarıyla kendisine verilen bu görevleri gerçekleştirmek amacıyla birçok hizmet modelini sunmaktadır.

Çocuk yuvaları ile 0 - 12 yaş arası korunmaya muhtaç çocuklarla gerektiğinde 12 yaşını dolduran kız çocuklarının, bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik veya iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak,

Yetiştirme yurtları ile yatılı barındırmak suretiyle 13 - 18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamak,

Kreş ve Gündüz bakımevleri ile yatılı olmayan 0 - 6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek, bedensel ve ruhsal sağlıklarını korumak ve geliştirmek ve bu çocuklara temel değer ve alışkanlıkları kazandırmak,

Huzurevleri ile yatılı olarak barındırılan muhtaç yaşlı kişileri huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak,

Bakım ve rehabilitasyon merkezleri ile bedensel, zihinsel ve ruhsal özürlüleri nedeniyle normal yaşamın gereklerine uymama durumunda olan kişilerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmasını sağlayan beceriler kazandırmak veya bu becerileri kazanamayanlara devamlı bakmak,

Çocuk ve gençlik merkezleri ile yatılı ve gündüzlü olarak kurulan, eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan veya sokakta çalışan çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak,

Kadın veya Erkek Konukevleri ile geçici süre yatılı olarak barınma imkanı sağlanarak fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismara uğrayan kadın veya erkeklerin psikososyal ve ekonomik problemlerinin çözümlenmesi sırasında varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarını karşılamak,

Toplum veya aile danışma merkezleri ile gündüzlü hizmet sunarak toplumun ve ailenin gelişmesi için; bireyin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, gerekirse diğer kuruluşlar ve gönüllülerle işbirliği içerisinde sunmak,

Aile Danışma ve Rehabilitasyon Merkezleri ile gündüzlü hizmet sunarak özürlü çocukları kendi kendine yeterli düzeye getirmek, okul eğitimine hazırlamak ve aile içi uyumu sağlamak amacıyla özürlü çocuklara ve ailelerine hizmet sunmak,

¹²⁷ Madde 1.

¹²⁸ Madde 2.

Çok amaçlı sosyal hizmet kuruluşları ile aynı yerleşkede ve/veya binada, birden çok sosyal hizmet kuruluşunun tek yönetim ve denetim altında kurulmasına ve çalışmasına imkân tanımak,

Çocuk evleri ile 0-18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukları barındırmak amacıyla kurulan sosyal hizmet birim ile hizmet vermektedir.

14. 5275 Sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun¹²⁹

5275 sayılı Ceza Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunu ile ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak amacıyla, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin usûl ve esasları düzenlenmektedir.

Kanun, suç işleyen ve bu nedenle yargılaması devam eden tutuklu çocuklar ile yargılaması bitip hakkındaki mahkeme kararı kesinleşen çocuk hükümlülere ilişkin çocuklara uygun birtakım düzenlemeleri de içermektedir.

Çocuk kapalı ceza infaz kurumlarının çocuk tutukluların ya da çocuk eğitim evlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlar olduğu. On iki-on sekiz yaş grubu çocuklar, cinsiyetleri ve fiziki gelişim durumları göz önüne alınarak bu kurumların ayrı bölümlerinde barındırıldığı, bu hükümlüler, kendilerine özgü kurumun bulunmadığı hâllerde kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerine yerleştirilirler. Kurumlarda ayrı bölümlerin bulunmaması hâlinde, kız çocukları kadın kapalı ceza infaz kurumlarının bir bölümünde veya diğer kapalı ceza infaz kurumlarının kendilerine ayrılan bölümlerinde barındırılabilceği belirtilerek özellikle bu kurumlarda bulunan çocuklara eğitim ve öğretim verilmesi ilkesine tam olarak uyulacağı hüküm altına alınmıştır¹³⁰.

Ayrıca hakkındaki dava sonuçlanmış ve kararı kesinleşmiş olan çocuk hükümlülerin cezalarının infaz edildiği eskiden Çocuk İstlah Evleri olarak adlandırılan ancak bu kanunla ismi Çocuk eğitim evleri olarak değiştirilen ve çocuklara uygun şekilde oluşturulan infaz kurumlarının, çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdümlere yerine getirildiği tesisler olduğu ifade edilmiştir. Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmayacağı, kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanacağı, kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve on sekiz yaşını dolduran çocukların, eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri bakımından yirmi bir yaşını bitirinceye kadar bu tesislerde kalmalarına izin verilebileceği belirtilmiştir.¹³¹

Hükümlü çocukların salıverilmelerinden sonra yaşamlarını sürdüreceği meslek ve sanatları öğrenmelerini sağlamak, çalışma ve üretime isteklerini geliştirmek veya güçlendirmek amacıyla

¹²⁹ 26 Aralık 2004 tarih ve 25685 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

¹³⁰ Madde 11.

¹³¹ Madde 15

hükümlünün yeteneği, becerisi, eğilimi, zihinsel ve bedensel durumları göz önünde bulundurularak, kurum hekimi tarafından ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı olduğu belirlenen meslek sahibi olmayan hükümlü çocuklar ile meslek sahibi olan istekliler, kurum imkânları ölçüsünde belirlenen ücret karşılığında atölye veya iş yurtlarında ve kurum dışındaki iş alanlarında yalnızca meslek eğitimine yönelik olarak çalıştırılabilmektedirler. Ancak öğretim kurumlarına veya örgün eğitime devam eden çocuk ile genç hükümlüler, öğretim yılı içinde atölye ve işyerlerinde çalıştırılmayacağı özellikle belirtilmiştir.¹³²

Çocukların ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içinde hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak, yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde, temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsayan eğitim programları uygulanmakta, açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan çocukların ise yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanmaktadır.¹³³

Ayrıca bu kurumlarda kala çocukların toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanacağı, açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az bir saat açık havada gezinmek olanağı verileceği, bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabileceği, Kurum dışındaki etkinliklere açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde bulunan hükümlülerin de katılabileceği belirtilmiştir.¹³⁴

Çocuk hükümlüler tahliye sonrasında iş bulması veya kendi işini kurması yönünde Kaldıkları kurumlarca özendirileceği, Bu konuda gönüllü kişi ve kuruluşlar ile resmî kurumlarla işbirliği yapılacağı hususu kanunda ifade edilmiştir.¹³⁵

Öte yandan çocuk hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğinin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre Kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanmaktadır.¹³⁶

15. 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu¹³⁷

Kanun ile, çocuklarda ve gençlerde artan şiddetli önleme konusunda doğrudan hükümler bulunmamakta ancak kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve suçun önlenmesi ile ilgili önleyici, caydırıcı, düzenleyici ve koruyucu kolluk hizmetleri kapsamında polise ve polis

¹³² Madde 29, Çocukların çalıştırılmalarında 5.6.1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanacağı Kanunun 29. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilmiştir.

¹³³ Madde 75,76.

¹³⁴ Madde 87.

¹³⁵ Madde 91.

¹³⁶ Madde 37, 47.

¹³⁷ 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu 04/07/1934 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilmiş ve 14/07/1934 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

teşkilatının bulunmadığı yerlerde kanun uyarınca bu görevi yerine getirmekle görevli jandarmanın¹³⁸ bu konuda son derece önemli görevler verilmiştir.

Kanunda polisin, millî güvenlik ve kamu düzeninin, genel sağlık ve genel ahlakın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, taşınması veya bulundurulması yasak olan her türlü silah, patlayıcı madde veya eşyanın tespiti amacıyla usulüne göre verilmiş hâkim kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde mahallin en büyük mülki amirinin vereceği yazılı emirle, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kapsamına giren toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı yerde veya yakın çevresinde, öğretim ve eğitim özgürlüğünün sağlanması için her derecede öğretim ve eğitim kurumlarının (üniversitelerde talep halinde) içinde, bunların yakın çevreleri ile giriş ve çıkış yerlerinde suçun önlenmesi amacıyla kişilerin üstlerinin, araçlarının ve özel eşyalarını arayabileceği belirtilmiştir.¹³⁹

Polisin, genel ahlak ve edep kurallarına aykırı olarak utanç verici ve toplum düzeni bakımından tasvip edilmeyen tavır ve davranışta bulunanlar ile bu nitelikte söz, şarkı, müzik veya benzeri gösteri yapanları, çocuklar, kız ve kadınlar ile genç erkeklere sözlü veya herhangi bir şekilde sarkıntılık edenleri, kötü alışkanlıklara ve her türlü ahlaksızlığa yönelten ve teşvik edenleri herhangi bir müracaat ve şikâyet olmasa bile engelleyeceği, davranışların devamını durdurarak yasaklayacağı ve ilgililer hakkında işlem yaparak düzenleyeceği evrakı derhal adliyeye vermesi gerektiği hususu özellikle belirtilmiştir.¹⁴⁰

Kanun ile özellikle 18 yaşından küçük çocukların çalıştırılmayacağı eğlence, oyun, içki ve benzeri amaçlı umuma açık ve açılması izne bağlı yerlerde denetimlerin yapılması gerektiği, bar, pavyon, gazino, meyhane gibi içkili yerler ile kıraat hane ve oyun oynatılan benzeri yerlere yanlarında veli ve vasisi olsa bile çocukların girmesini denetleyeceği ve engelleyeceği bunlara aykırı hareket edenler kanun uyarınca işlem yapacağına ilişkin görevleri hususu vurgulanmıştır.¹⁴¹

16. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 4. maddesinde, eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açık olduğu, eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmayacağı hükmü Türk Millî Eğitiminin temel ilkeleri arasında yer almıştır.

Ayrıca Kanun, ilköğretim görmemiş her Türk vatandaşının hakkı olduğu, eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanacağı, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılacağı, özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınacağına ilişkin düzenlemeler çocukların eğitim hakkını gerçekleştirebilmeleri için yapılmış olan düzenlemelerdir.¹⁴²

¹³⁸ Kanunun 25. maddesinde, polis teşkilatı bulunmayan yerlerde, il, ilçe ve bucak jandarma karakol komutanları ile jandarma karakol komutanlarının bu kanunda yazılı vazifeleri yapacağı ve yetkileri kullanacağı hususu belirtilmiştir.

¹³⁹ Madde 9.

¹⁴⁰ Madde 11.

¹⁴¹ Madde 12.

¹⁴² Madde 7,8.

17. 5256 Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼ Teşkilat ve G¼revleri Hakkında Kanun¹⁴³

¼lkemizdeki sosyal sorunların tespiti ve çöz¼m¼ ile Türk ailesinin b¼t¼nl¼ę¼n¼n korunması, güçlendirilmesi ve sosyal refahının artırılmasına yönelik ulusal ve uluslararası bilimsel araştırmalar yapmak veya yaptırmak, projeler geliştirmek, desteklemek, bunların uygulamaya konulmasını sağlamak ve aileye yönelik millî bir politikanın oluşmasına yardımcı olmak amacıyla, Başbakanlığa bağlı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼ kurulmuştur.

Genel M¼d¼rl¼k ayrıca, ¼lkemizdeki mevcut aile yapısını; ana, baba, eş, çocuklar ve akraba ilişkilerinden kaynaklanan problemler ile ekonomik, sosyal ve k¼lt¼rel etkilerin aile üzerindeki etkilerini araştırmak, aile bireylerinin eğitim fırsatlarından eşit olarak yararlanmalarını sağlamak, bu konularda eğitim programları, aileyi ve aile bireylerini tehdit eden, aileden veya aile dışından kaynaklanan sorunları, aile içi şiddet ve istismarı, t¼re cinayetlerini, k¼t¼ alışkanlıkları ve bağımlılıkları, t¼m bunları doğuran sebepleri, çevresel-sosyal etkilerini incelemek, araştırmak, bunların önlenmesine, çöz¼mlenmesine yönelik ve aileyi destekleyici eğitici programlar hazırlamak, ailedeki yapısal değişimleri, iç ve dış göç¼n aile yapısına olan etkilerini araştırmak, inceleme ve araştırma alanlarında elde edilen bilgileri değerlendirmek ve sonuçlarını sosyal ve k¼lt¼rel tedbirler haline dön¼řt¼recek millî bir politikanın oluşumuna katkıda bulunmak, bunları uygulayıcı kurum ve kuruluşlara aktararak hizmetlerin geliştirilmesini ve yeni hizmet modellerinin oluşturulmasını sağlamak, ailenin ve aileyi oluşturan bireylerin karşılaştıkları sorunlara ilişkin kamuoyundaki eğilim ve istekleri tespit etmek amacıyla kamu veya özel kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yapma ve benzeri konuların g¼revleri arasında olduğu hususu belirtilmiştir.¹⁴⁴

18. 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun¹⁴⁵

Kanunun amacı, bireyin ve toplumun sinema sanatı ürünlerinden verimli bir biçimde yararlanabilmesi ve sinema sanatının sunduğu olanaklardan yararlanarak çağdaş ve etkin bir k¼lt¼rel iletişim ortamının yaratılması için sinema sektör¼n¼n eğitim, girişim, yapım, dağıtım ve gösterim alanlarında geliştirilmesi ile kayıt ve tescile de esas olacak şekilde sinema filmlerinin değerlendirilmesi ve sınıflandırılmasını sağlamaktır.¹⁴⁶

¼lke içinde üretilen veya ithal edilen sinema filmlerinin ticari dolaşıma ve gösterime sunulmadan önce, gösterim ve iletim biçimleri dikkate alınarak kayıt ve tescile de esas olacak şekilde kamu d¼zeni, genel ahlak ile küçüklerin ve gençlerin ruh sağlığının korunması amacıyla şiddet, pornografi ve insan onuruyla bağdaşmayan görünt¼ ve etkiler içeren filmlerin değerlendirilmesi ve sınıflandırılması için K¼lt¼r ve Turizm Bakanlığı bünyesinde oluşturulan konu ile ilgili uzmanların yer aldığı Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu kurulmuştur.¹⁴⁷

¹⁴³ 5256 sayılı Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel M¼d¼rl¼ę¼ Teşkilat ve G¼revleri Hakkında Kanun 10/11/2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş ve 13/11/2004 tarih ve 25642 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yür¼rl¼ęe girmiştir.

¹⁴⁴ Madde 3.

¹⁴⁵ 5224 Sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun 21/07/2004 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁴⁶ Madde 1.

¹⁴⁷ Madde 3, 4.

Filmler, Kurulca yukarıda ifade ettiğimiz ilkeler doğrultusunda değerlendirmeye tabi tutulur. Sonucunda uygun bulunanlar değerlendirme ve sınıflandırma sonucunu gösterir işaret veya ibareleri taşıması zorunlu tutulan filmler üzerinde bu ibare ve işaretlerin konması gerekir.¹⁴⁸ Değerlendirme ve sınıflandırma sonucu zorunlu tutulan işaret ve ibarelerin kullanılmaması halinde, Bakanlığın talebi veya üçüncü kişilerin ihbarı üzerine mülki idare amirlerince filmlerin gösterim ve dağıtımını durdurulur ve bu zorunluluklara uymayanlara ayrıca kanunda belirtilen miktarlarda idari para cezası verilir.¹⁴⁹

19. 5393 Sayılı Belediye Kanunu¹⁵⁰

Kanun ile büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyelerin, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açacakları hüküm altına alınmıştır.¹⁵¹

3.1.3.3. Yönetmelikler

1. Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik¹⁵²

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na dayanılarak çıkarılan Yönetmelik ile korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması ile Çocuk Koruma Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla denetim altına alınmasına karar verilen, korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklar hakkında yürütülecek uygulamalar ile sosyal inceleme raporlarına ve suça sürüklenen çocukların soruşturma ile yargılama usûllerine ilişkin kuralların uygulanmasına ve bu konuyla ilgili olarak görev yapanların hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimine dair usul ve esasları kapsam altına almaktadır.¹⁵³

2. Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik¹⁵⁴

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununa dayanılarak çıkarılan Yönetmelik ile korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları ve korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esasları düzenleyerek kapsam altına almaktadır.¹⁵⁵

¹⁴⁸ Madde 7.

¹⁴⁹ Madde 13.

¹⁵⁰ 5393 sayılı Belediye Kanunu 03/07/2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş ve 13/07/2005 tarih ve 25874 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁵¹ Madde 14.

¹⁵² Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve 24/12/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁵³ Yönetmelik ile ilgili hususlar Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili bölümde açıklandığı için ayrıca burada tekrara yer verilmemesi amacıyla açıklama gereği duyulmayarak ilgili bölüme havale edilmiştir.

¹⁵⁴ Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik Devlet Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve 24/12/2006 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁵⁵ Yönetmelik ile ilgili hususlar Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili bölümde açıklandığı için ayrıca burada tekrara yer verilmemesi amacıyla açıklama gereği duyulmayarak ilgili bölüme havale edilmiştir.

3. Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik¹⁵⁶.

Yönetmelik uyarınca sinema filmlerinin insan onurunun, kamu düzeninin, genel ahlakın çocukların ve gençlerin ruhi sağlığının korunması amacıyla şiddet, pornografi ve insan onuruyla bağdaşmayan görüntü ve etkiler açısından, belirtilen bu ilkeler çerçevesinde değerlendirilme ve sınıflandırılması Değerlendirme ve Sınıflandırma Kurulu tarafından yapılır. Yapılan bu değerlendirme sonucunda filmin gösterim ve ticari dolaşıma sunulmasının uygun olup olmadığı, filmle ilgili kısıtlayıcı tedbir uygulaması veya düzeltme yapılması, filme ilişkin işaret ve ibare kullanılmasının zorunlu tutulması hususlarına ilişkin karar alınabilir. Aynı zamanda yapılan değerlendirmeye bağlı olarak sinema filmleri, cinsellik, korku veya şiddet unsurlarının ağırlıklı olup olmadığı gibi hususları da dikkate almak suretiyle genel izleyici kitlesi tarafından izlenebilirlik ve yaş bakımından sınıflandırılır.¹⁵⁷

4. Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği¹⁵⁸

Yönetmelik, korunmaya muhtaç olan, ihmal ve istismara maruz kalan, bulunan, evden veya kurumdan kaçan, mülteci, refakatsiz, sokakta yaşayan, sokakta çalıştırılan, oturduğu yeri haber vermektен aciz, hakkında koruma, ıstah ve/veya tedavi tedbiri alınan, suça maruz kalan, suç işlediği şüphesi altında bulunan, kimliği tespit edilemeyen çocuklara yönelik olarak polis tarafından yürütülecek hizmetleri düzenlemektedir.

5. İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik¹⁵⁹

Sihhi ve gayri sihhi iş yerleri ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin ruhsatlandırılması ve denetlenmesine dair iş ve işlemlerin yürütülmesi amacıyla 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, 3572 sayılı İşyeri Açma Ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununa dayanılarak hazırlanan yönetmelik, Özellikle çocuklar ve gençler açısından risk taşıyan açılması izne tabi olan umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinden meyhane, kahvehane, kiraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkolü, içki satan yerlerin, resmi ve özel okul binalarından ve ilk ve orta öğretim öğrencilerinin barındığı öğrenci yurtları ile anaokullarından, kapıdan kapıya en az yüz metre uzaklıkta bulunmasının zorunlu olduğu, bu tip işyerlerinin açılış ve kapanış saatlerinin belediye sınırları içinde belediye encümeni tarafından belirleneceği ve 18 yaşından küçüklerin içkili ve oyun oynatılan benzeri yerlere alınmasının, internet kafelerde çocuklar açısından genel güvenlik ve ahlak bakımından zararı dokunacak sayfalara erişiminin yasak olduğu belirtilmiştir.¹⁶⁰

Ayrıca bu tip iş yerlerinin mevzuata aykırılıktan dolayı ruhsat iptali ve para cezalarına ilişkin işlemler hakkında belediyeler, iş yeri kapatmaya ilişkin işlemler hakkında ise yönetmelikte belirtilen şartlarda mülki amirin yetkili olduğu, kolluk kuvvetlerinin ise bu tip işyerlerini genel güvenlik ve asayiş yönünden denetlemek ve denetimler sırasında tespit edilen mevzuata aykırı

¹⁵⁶ Yönetmelik 18/02/2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁵⁷ Madde 11.

¹⁵⁸ Yönetmelik 13/04/2001 tarih ve 24372 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁵⁹ Yönetmelik 10/08/2005 tarih ve 25902 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

¹⁶⁰ Madde 2, 3, 32, 33, 44.

hususların yetkili idarelere gereği yapılmak üzere bildirmekte görevli olduğu hususunu da ayrıca belirtmek gerekmektedir.

3.1.3.4. Genelgeler

1. 2006/17 Sayılı Başbakanlık Genelgesi

Çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için alınacak tedbirler ile ilgili olarak 04/07/2006 tarihli ve 26218 sayılı Resmî Gazete’de 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır.

Genelge ile çocuğa yönelik şiddet konusundaki birtakım koruyucu ve önleyici tedbirler ile eğitim sağlık ve adalet alanındaki kurumsal hizmetler belirlenerek bu tedbirler ve hizmetlerle ilgili çözüm önerilerinin yaşama geçirilmesinde Devlet kurumları arasındaki koordineli çalışmaların yapılması amaçlanmaktadır.¹⁶¹

Genelgede özellikle; Devlet kurumlarının ve kurumlarda çocuklarla ilgili çalışan görevlilerin çocuğa yönelik şiddete yaklaşım konusu ele alınarak bu konuda özel eğitim verilmesinin sağlanması, Devlet kurumlarında çocuğa yönelik şiddet olgusunun doğru tanımlanarak değerlendirilmesinin sağlayacak eğitim çalışmalarının yapılması, mülki idare amirleri, yerel yönetimler ve Diyanet İşleri Başkanlığının çocuğa yönelik şiddetle ilgili halkı aydınlatıcı faaliyetler gerçekleştirmek, Kent yapılanmasında Çocuklara ve gençlere yönelik sosyal faaliyetlerde bulunabilecekleri tesislerin kurulması var olanlarında aktif çalıştırılması, konunun ve sorunun temeline inilerek ekonomik, yasal, kurumsal, eğitsel ve kültürel alanlara yönelik düzenlemeler yapılarak bu konuda devlet politikası oluşturulması ve kurumların belirlenen bu politikaları uygulaması gerektiği hususları vurgulanmıştır.

¹⁶¹ Madde 37, 39, 42.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TÜRKİYE'DE ÇOCUK VE GENÇLERDE ŞİDDETE İLİŞKİN DURUM ANALİZİ VE FAALİYETLER

Bu bölümde Türkiye'nin sosyodemografik yapısı, Türkiye'de çocuk ve gençler arasında şiddet olaylarının görülme boyutu, şiddet olayları ve sonuçlarının kamu kuruluşlarına maliyeti ve Türkiye'de gençler arasında şiddet görülmesine ilişkin nedenler yer almaktadır.

4.1. Türkiye'nin Sosyodemografik Yapısı

Çocuklarda ve gençlerde artan şiddet ile ilgili durum değerlendirmesine geçmeden önce, olayın boyutlarının daha iyi anlaşılmasına imkân sağlaması bakımından, ülkemizdeki nüfusun kısaca demografik yapısı ve beklenen gelişmeler, eğitim çağındaki nüfusun ve okullaşma oranlarının gelişimi, genç işsizliğin boyutları, yoksulluk ve göç olguları üzerinde durulacaktır.

4.1.1. Demografik Yapı

2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı ve 2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre yenilenen nüfus projeksiyonlarıyla 2000 yılında binde 12,4 olduğu tahmin edilen yıllık doğal nüfus artış hızının 2007 yılında binde 12,1'e gerilemesi, 2000 yılı ortası itibarıyla 67,4 milyon olan toplam nüfusun 2007 yılında 73,9 milyona ulaşması beklenmektedir. 2015 yılında toplam nüfusumuzun 80,5 milyona yükselmesi, toplam doğurganlık hızının 2,05'e, kaba ölüm hızının binde 6,8 düşmesi ve doğuştan hayatta kalma hızının 72,7 yıla yükselmesi beklenmektedir.

Tablo:1- Türkiye'de Genel Demografik Göstergeler (2000-2015)

	Birim	2000	2005	2006	2007	2010	2015
Toplam Nüfus (Yıl Ortası)	Bin Kişi	67.420	72.065	72.974	73.875	76.505	80.524
Toplam Nüfus (Yıl Sonu)	Bin Kişi	67.893	72.520	73.425	74.321	76.923	80.914
Yıllık Doğal Artış Hızı (1)	Binde	14,1	12,6	12,4	12,1	11,1	9,6
Kaba Doğum Hızı	Binde	20,2	18,9	18,7	18,4	17,5	16,4
Kaba Ölüm Hızı	Binde	6,2	6,2	6,3	6,3	6,5	6,8
Toplam Doğurganlık Hızı	Çocuk Sayısı	2,27	2,19	2,18	2,17	2,12	2,05
Doğumlar	Bin Kişi	1.363	1.361	1.362	1.361	1.342	1.320
Ölümler	Bin Kişi	415	450	456	464	495	545
Doğuştan Hayatta Kalma Ümidi	Yıl	70,4	71,3	71,5	71,7	72,0	72,7
Bebek Ölüm Hızı	Binde	28,9	23,6	22,6	21,7	20,0	17,2

Kaynak : TÜİK, 2000 Genel Nüfus Sayımı ve HUNEE, 2003 Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına dayalı 2005 yılında yapılan nüfus tahminleri.

(1) Göçleri kapsamamaktadır.

Türkiye’de doğurganlık hızı son 25 yılın verilerine bakıldığında sürekli azalma göstermiştir. 1978 yılı verilerine göre 4,33 olan doğurganlık hızı 1998 yılında 2,61’e gerilemiştir. 2003 Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre ise toplam doğurganlık hızı (TDH) 2.23’tür. Bölgelerarası doğurganlık hızları mukayese edildiğinde; TDH doğu bölgesinde 3.65 iken, batı bölgesinde 1.88’dir. Görüldüğü gibi doğuda yaşayan kadınların diğer bölgelerde yaşayan kadınlardan yaklaşık 1.5 kat daha fazla çocuk sahibidir. Kırsal alanlarda ise 2,65 olan TDH, 2.06 seviyesine inmektedir. Ayrıca, TDH ile eğitim arasında belirgin bir ilişki bulunmaktadır. Hiç eğitim almamış kadınların TDH 3.65 iken, lise mezunu ve üstü eğitim düzeyine sahip kadınların TDH ise 1.39’dur

Tablo-2- Toplam Doğurganlık Hızları

Temel Özellikler	Toplam Doğurganlık Hızı (1)
Bölgeler	
Batı	1.88
Güney	2.30
Orta	1.86
Kuzey	1.94
Doğu	3.65
Kent	2.06
Kır	2.65
Eğitim	
Eğitimi Olmayan-İlkokulu Bitirmemiş	3.65
İlköğretim Birinci Kademe	2.39
İlköğretim Birinci Kademe	1.77
Lise ve Üzeri	1.39
TOPLAM	2.23

Kaynak: HÜNEE, 2003 Nüfus ve Sağlık Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ekim 2004.

(1) Toplam Doğurganlık Hızı: Kadınların 15-49 yaşları arasında doğurgan oldukları süre boyunca ortalama olarak doğurdıkları çocuk sayısı.

Ülkemizin toplam nüfusu 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonuçlarına göre 67.803.927 kişidir. Bu nüfus içinde 15.070.093 hane bulunmaktadır. Bazı hanelerin birden fazla aileden oluştuğu düşünüldüğünde Türkiye’de toplam aile sayısının 15 milyonun çok üstünde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ortalama hane halkı büyüklüğü 1990 Genel Nüfus Sayımında 5,05 iken 2000 yılı Genel Nüfus Sayımında 4,5 olarak tespit edilmiştir. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsünün 2003 yılında yaptığı Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’na göre ortalama hane halkı büyüklüğü 2003 yılında 4,0 olarak bulunmuştur. Son olarak, 2006 yılında ASAGEM ve TÜİK iş birliği ile yapılan Türk Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre ortalama hane halkı büyüklüğü 3,8 olarak bulunmuştur. Bu rakam kentlerde 3,7; kırsal kesimde ise 4,0 olarak ortaya çıkmıştır. Ortalama hane halkı büyüklüğünün ülkenin batısından doğusuna doğru gidildikçe arttığı görülmektedir.

Görüldüğü gibi Türk toplumunda ortalama hane halkı büyüklüğünde (ortalama yaşayan kişi sayısı) önemli bir azalma eğilimi dikkat çekmektedir.

Ülkemizdeki evlenme ve boşanma oranlarına bakıldığında, 2000 yılında toplam nüfus sayısı 67.803.927 iken yapılan evlilik sayısı 461.417; evlenme oranı ise yüzde 6,84 olarak gerçekleşmiştir. 2001 yılında tahmini nüfus 68.529.000 iken yapılan evlilik sayısı 453.213'e; evlenme oranı ise yüzde 6,61'e düşmüştür. 2002 yılına gelindiğinde tahmini nüfus 69.626.000 olarak gerçekleşirken, evlilik sayısı 447.820'ye; evlenme oranı ise yüzde 6,43'e gerilemiştir.

Boşanma oranlarına bakıldığında, TÜİK verilerine göre, ülkemizde 2000 yılında 34.862 boşanma görülürken 2001 yılında bu sayı 50.402'ye yükselmiştir. 2002 yılında ise boşanan aile sayısında biraz daha artış olmuş ve sayı 51.096'ya yükselmiştir.

0-6 yaş grubundaki nüfusun 2007 yılındaki büyüklüğünün boyutlarına bakıldığında; toplam nüfusun yüzde 12,5'inin 9,2 milyon çocuktan oluştuğu görülmektedir. **Toplam nüfusun yüzde 34,7'sini ise çocuk nüfus olarak nitelediğimiz 0-18 yaş grubundaki 25,6 milyonluk nüfus oluşturmaktadır.** Yüzdelerin yanı sıra mutlak sayılar ile karşılaştırılma yapıldığında, 0-18 yaş grubundaki çocuk nüfusun sayıca birçok Avrupa ülkesinin toplam nüfusundan fazla olduğu görülmektedir.

Birleşmiş Milletlerin (UN 2005) tahminlerine göre, 2005 yılında gelişmiş ülkeler ortalaması olarak 0-19 yaş grubu nüfusunun payı yüzde 23,7, az gelişmiş ülkelerin yüzde 40,7, Avrupa ülkelerinin ortalaması ise yüzde 20'ler civarında iken, **ülkemizde bu yaş grubunun payı yüzde 37,1'dir.**

Tablo:3- Yaş Gruplarına Göre Nüfus Tahminleri (2007-2015)

Yaşlar	2007	2015	2007	2015
	Nüfus (Bin kişi)		Yüzde	
0-6	9.220	9.145	12,48	11,36
0-18	25.624	25.353	34,69	31,48
0-24	33.273	33.481	45,04	41,58
3-5	3.964	3.928	5,37	4,88
7-12	8.518	7.852	11,53	9,75
13-18	7.886	8.356	10,68	10,38
19-24	7.649	8.128	10,35	10,09
25-24	40.599	47.044	54,96	58,42
Eğitim Çağı Nüfusları				
4-5	2.652	2.628	3,59	3,26
6-13	11.253	10.498	15,23	13,04
14-16	3.987	4.165	5,40	5,17
17-20	4.989	5.670	6,75	7,04
Üç Ana Yaş Grubu Nüfusları				
0-14	20.473	19.673	27,71	24,43
15-64	48.935	55.412	66,24	68,81
65+	4.464	5.440	6,04	6,76
TOPLAM	73.872	80.525	100,00	100,00

Kaynak : TÜİK, 2000 Genel Nüfus Sayımı ve HÜNEE, 2003 Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına dayalı 2005 yılında yapılan nüfus tahminleri.

Yapılan nüfus projeksiyonları, gelecek yıllarda da doğurganlık hızının ve ölüm hızının düşmesine ve doğuştan hayatta kalma ümidinin yükselmesine bağlı olarak nüfusun yaş yapısında da değişmelerin süreceği, 0-18 yaş grubu nüfusunun ve payının bir miktar azalmasına rağmen, nüfusumuzun genç yaş yapısına sahip olma özelliğini sürdüreceği beklenmektedir.

4.1.2 Gençlerin Eğitim Düzeyleri

Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okullaşma hedefi yüzde 100,0 olarak betirlenmiştir. İlköğretim kurumlarında 2006/2007 öğretim döneminde okullaşma yüzdesi 96,34 iken, ortaöğretim kurumlarında yüzde 86,64’dür. Türkiye’de 2012/2013 yıllarında okul öncesi okullaşma hedefi yüzde 50 olup 2006/2007 öğretim yılında yüzde 25’dir.

İlköğretim okullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı 2006/2007 öğretim yılında 43,5 iken genel ortaöğretim kurumlarında 37,9’dur. 2012/2013 yıllarında ise her iki düzey okul içinde derslik başına 30 öğrenci olması hedeflenmektedir.

Tablo-4- Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları (1) ve Hedefleri

	2006/2007 (2)	2012/2013
Okullaşma Oranları (yüzde)		
Okulöncesi (3)	25,0	50,0
İlköğretim	96,34	100,0
Ortaöğretim	86,64	100,0
Yükseköğretim (4)		
Toplam	38,4	48,0
Örgün	24,8	33,0
Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı		
İlköğretim (5)	43,5	30,0
Genel Ortaöğretim	37,9	30,0

Kaynak: DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), Devlet Planlama Teşkilatı.

- (1) Bütün kademeler için veriler brüt okullaşma oranıdır.
- (2) Yükseköğretim verileri 2004-2005 dönemine aittir.
- (3) 4-5 yaş grubu için hesaplanmıştır.
- (4) Üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumları dahil, lisansüstü öğrencileri hariç tutulmuştur. 17-20 yaş grubu için hesaplanmıştır.
- (5) Kentsel alanlar için hesaplanmıştır.

Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı olarak, ilköğretim çağına gelmemiş 0-5 yaş grubu çocukların eğitimini kapsar. Ancak ülkemizde kaynak kıstıllığı sebebiyle 3-5 yaş grubu çocuklara verilmektedir. 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığınca 20.675 okul öncesi eğitim kurumunda, 24.775 öğretmenle 640.849 çocuğa eğitim verilmektedir. Ayrıca, 13.465 kadrosuz usta öğretici ile 250.000 çocuğa daha okul öncesi eğitim imkânı sağlanmıştır.

Tablo:5- Okul öncesi Eğitimi Olan Okul, Öğrenim Gören Öğrenci Sayısı ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Okul Öncesi Eğitim	3.222	640.849	334.252	306.597	10.016
Okul Öncesi (Resmî)	1.267	580.336	302.224	278.112	4.580
Bağımsız Anaokulu	786	80.767	42.572	38.195	3.217
Ana sınıfı	16.792	482.212	250.696	231.516	13.018
657 S.K.191 Mad.Göre Açılan	481	17.357	8.956	8.401	1.363
Okul Öncesi (Özel)	1.742	60.513	32.028	28.485	4.270
Anaokulu	583	19.401	10.185	9.216	1.888
Ana sınıfı	661	16.999	9.052	7.947	1.741
SHÇEK	1.372	24.113	12.791	11.322	3.548
	20.675	640.849	334.252	306.597	24.775

Kaynak: TÜİK, Millî Eğitim İstatistikleri, (2006-2007).

İlköğretim, 6-14 yaş grubundaki çocukların eğitim-öğretimini kapsar. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir. İlköğretim okullarında 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında 34.656 okulda, 402.829 öğretmenle 10.846.930 öğrenci öğrenim görmektedir.

Tablo:6- İlköğretim Eğitimi Veren Okul, Öğrenime Devam Eden Öğrenci Sayısı ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
İlköğretim	34.656	10.846.930	5.684.609	5.162.321	402.829
İlköğretim (Resmî)	33.898	10.346.509	5.408.525	4.937.984	381.354
İlköğretim (Özel)	757	213.071	116.099	96.972	21.475
Açık İlköğretim	1	287.350	159.985	127.365	-
Toplam	34.656	10.846.930	5.684.609	5.162.321	402.829

Kaynak: TÜİK, Millî Eğitim İstatistikleri, (2006-2007).

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup birbirine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde gündüzlü, yatılı, pansiyonlu bölge okullarıdır. **2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında 603 YİBO'da toplam 166.794 yatılı öğrenciye hizmet verilmektedir.**

Okulu bulunmayan nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağındaki çocuklar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda bulunan öğrencilerin daha kaliteli eğitim-öğretim imkânına kavuşturulması, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığınca "Taşınmalı İlköğretim Uygulaması" yapılmaktadır. **2006-2007 öğretim yılında 81 ilde, 694.329 öğrenci, 6.410 merkez okula gününbirtik taşınmaktadır.**

Ortaöğretim; ilköğretime dayalı, en az dört yıllık genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarınca yapılan eğitimin tümünü kapsar. Zorunlu bir eğitim olmayıp, zorunlu eğitim içine alınması için çalışmalar yapılmaktadır. **2006-2007 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde 7.934 okulda, 187.665 öğretmenle 3.386.218 öğrenci öğrenim görmektedir.**

Tablo-7: Ortaöğretim Eğitimi Veren Okul, Öğrenime Devam Eden Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Ortaöğretim	7.934	3.386.717	1.917.189	1.469.528	187.665
Ortaöğretim (Resmî)	7.216	2.946.363	1.663.955	1.282.408	174.748
Ortaöğretim (Özel)	717	86.458	47.180	39.278	12.917
Açıköğretim Lisesi	1	353.896	206.054	147.842	-
Toplam	7.934	3.386.717	1.917.189	1.469.528	187.665

Kaynak: TÜİK, Millî Eğitim İstatistikleri, (2006-2007).

Genel ortaöğretim kurumları; genel liseler, Anadolu liseleri, fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, Anadolu güzel sanatlar liseleri ve spor liselerinden oluşmaktadır. **2006-2007 öğretim yılında 3.690 okulda 103.389 öğretmenle 2.142.218 öğrenci öğrenim görmektedir.**

Meslek ve teknik ortaöğretim kurumları genel lise ve meslek lisesi programlarının bir yönetim altında uygulandığı okullardır. **2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında 4.244 okulda 84.276 öğretmenle 1.244.499 öğrenci öğrenim görmektedir.**

Özel eğitim; çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren özel eğitime ihtiyacı olan çocukların zorunlu öğretim çağı; okul öncesi dönemini de içine alan 3-14 yaş grubundaki bireylerin eğitim-öğretim süresini kapsamaktadır. **Özel eğitim veren 517 okulda toplam 25.238 öğrenci eğitim-öğretim görmekte ve 4.680**

öğretmen görev yapmaktadır. Bununla birlikte özel eğitim sınıflarında 9.201, diğer okullar bünyesinde 55.096 olmak üzere toplam 64.297 eugelli, kaynaştırma eğitimi almaktadır. 53 özel eğitim okulu bünyesinde bulunan ana sınıflarında da 488 öğrenci bulunmaktadır.

Yaygın eğitim, yetişkinlere okuma-yazma öğretmek, temel bilgiler vermek, en son devam ettikleri öğrenim kademesinde edindikleri bilgi ve kabiliyetlerini geliştirmek ve hayatını kazanmasını sağlayacak yeni imkânlar kazandırmak amacıyla verilen okul dışı eğitimidir. Yaygın eğitim kurumları; halk eğitim merkezleri, mesleki eğitim merkezleri, pratik kız sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri, yetişkinler teknik eğitim merkezleri, eğitim ve uygulama okulları, özel dersane, özel kurs, endüstri pratik sanat okulları, bilim ve sanat merkezleri, açık ilköğretim, açık lise ve mesleki ve teknik açık öğretim okullarında her yaş grubundaki insanlara değişik tür ve nitelikte hizmet verilmektedir. 2006 yılında 10.576 yaygın eğitim kurumunda 4.508.564 kursiyer öğrenim görmüş ve 79.370 öğretmen görev yapmıştır.

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulamasını müteakip açık ilköğretim okulu uygulaması başlatılmıştır. Açık İlköğretim Okulu; daha önce ilkokullardan mezun olan ancak herhangi bir nedenle ortaokula devam edememiş yurt içindeki ve daha sonrada yurt dışındaki vatandaşlarımıza uzaktan eğitim yöntemi ile sekiz yıllık ilköğrenimlerini tamamlama imkânı sağlamak amacıyla kurulmuştur. 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 287.350'ye ulaşmıştır.

Açık Öğretim Lisesi, ilköğretimini tamamlayan ancak çeşitli sebeplerle örgün ortaöğretim kurumlarına devam edemeyen; örgün eğitim dışında kalan ve liseye dışardan devam ederken Açık Öğretim Lisesine geçmek isteyen öğrencilere hizmet vermektedir. Açık Öğretim Lisesinde yaş sınırı yoktur. İlköğretimini tamamlayan herkes Açık Öğretim Lisesine başvurabilir. 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 281.427'dir.

Mesleki Açık Öğretim Lisesi, ilköğretimini tamamlayan, ancak orta öğretime devam edemeyenler ile orta öğretimden ayrılanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı verip eğitim-öğretim imkânı sağlayarak hizmet vermektedir. Mesleki Açık Öğretim Lisesinde yaş sınırı yoktur. 2006-2007 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 72.469'dur.

İllerde bulunan rehberlik ve araştırma merkezi müdürlükleri ile eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerince rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilmektedir. Rehberlik ve araştırma merkezleri; tüm öğrencilere mesleki rehberlik, özel eğitim gerektiren çocukların tespiti, yerleştirilecekleri eğitim kurumları, bu çocuklar için gerekli rehberlik çalışmalarının yapılması, okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin planlanmasını, koordinasyonu, okullardan gönderilen vakaların incelenmesi gibi hizmetleri yerine getirmektedir. 176 rehberlik ve araştırma merkezi ile ilköğretim ve ortaöğretimde okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde toplam 12.661 rehber öğretmen görev yapmaktadır.

4.1.3 Yoksulluğun Genel Durumu

Türkiye'de yoksulluk oranları resmî olarak ilk defa Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2002 yılında Hane Halkı Bütçe Anketi (HBA) kapsamında yapılan

yoksulluk çalışması çerçevesinde açıklanmıştır. Son yıllarda ülkemizde yoksulluk ve gelir dağılımına ilişkin göstergelerde iyileşmeler olmakla birlikte, bu alandaki göstergeler AB ortalamasının gerisindedir. 2005 yılında Türkiye’de nüfusun yüzde 0,87’si gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, yüzde 20,5’i ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Yoksulluk özellikle eğitim seviyesi düşük olanlar, yevmiyeliler, ücretsiz aile işçileri, işsizler, tarım ve inşaat sektörlerinde çalışanlar ile geniş aileler arasında yaygındır.

2005 yılında gıda yoksulu kişi sayısı 2004 yılına göre 286 bin kişi azalarak 623 bine gerilemiştir. Söz konusu düşüş özellikle kırsal alanda gıda yoksulu kişi sayısındaki azalıştan kaynaklanmaktadır. Yoksulluk oranı olarak da tanımlanan gıda ve gıda dışı yoksulluk sınırı altında kalan nüfus ise yaklaşık 3,3 milyon kişi azalarak yaklaşık 14,7 milyon kişiye düşmüştür. Kırsal yoksul sayısındaki azalış, kenttekenden daha fazladır. **Kırsal alanda 2004 yılında yüzde 39,97 olan gıda ve gıda dışı yoksulluk oranı 2005 yılında yüzde 32,95’e gerilemiştir.**

Kişi başı günlük 1 \$, 2,15 \$ ve 4,3 \$’in altında kalan nüfus oranları da 2005 yılında azalış göstermiştir. Kişi başı günlük 1 \$’in altında kalan nüfus 2005 yılında 2004 yılına göre bin kişi azalarak 10 bin kişiye; 2,15 \$’in altında kalan nüfus 643 bin kişi azalarak 1,1 milyon kişiye, 4,3 \$’in altında kalan nüfus ise 2,9 milyon kişi azalarak 11,7 milyon kişiye gerilemiştir.

Tablo:8- Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Fert Yoksulluk Oranları (Yüzde)

Yöntemler	Türkiye				Kent				Kır			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Gıda yoksulluğu (aylık)	1,35	1,29	1,29	0,87	0,92	0,74	0,62	0,64	2,01	2,15	2,36	1,24
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	26,96	28,12	25,60	20,50	21,95	22,30	16,57	12,83	34,48	37,13	39,97	32,95
Kişi başı günlük 1 \$’in altı ⁽¹⁾	0,20	0,01	0,02	0,01	0,03	0,01	0,01	0,00	0,46	0,01	0,02	0,04
Kişi başı günlük 2,15 \$’in altı ⁽¹⁾	3,04	2,39	2,49	1,55	2,37	1,54	1,23	0,97	4,06	3,71	4,51	2,49
Kişi başı günlük 4,3 \$’in altı ⁽¹⁾	30,30	23,75	20,89	16,36	24,62	18,31	13,51	10,05	38,82	32,18	32,62	26,59
Görelî yoksulluk ⁽²⁾	14,74	15,51	14,18	16,16	11,33	11,26	8,34	9,89	19,86	22,08	23,48	26,35

Kaynak: TÜİK, 2002, 2003, 2004, 2005 Hane halkı Bütçe Anketi.

- (1) Bir doların satın alma gücü paritesine (SGP) göre katılığı olarak 2002 yılı için 618 281 TL; 2003 yılı için 732 480 TL; 2004 yılı için 780 121 TL; 2005 yılı için ise 0,830400 YTL kullanılmıştır.
- (2) Görelî Yoksulluk: Eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin yüzde ellisi esas alınmıştır.

¹ **Gıda ve Gıda-Dışı Yoksulluk Oranı:** Fertlerin gıdanın yanı sıra gıda dışı ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bu ihtiyaçları göz önüne almak için gıda yoksulluk sınırına, gıda dışı mal ve hizmet payının da eklenmesi gerekmektedir. Bu yoksulluk sınırının belirlenmesi amacıyla da toplam tüketimleri gıda yoksulluk sınırının hemen üstünde olan hanelerin toplam harcama içindeki gıda dışı harcama payı (2002 yılı için yüzde 57, 2003 yılı için yüzde 60, 2004 yılı için yüzde 58, 2005 yılı için yüzde 61) esas alınmıştır. Buna göre gıda ve gıda dışı mal ve hizmetleri kapsayacak şekilde yoksulluk sınırı belirlenmiştir. Yoksulluk oranı ise, eş değer fert başına tüketim harcaması, yoksulluk sınırının altında kalan hanehalklarının oluşturduğu nüfusun, toplam nüfus içindeki payı olarak alınmıştır.

Görelî yoksulluk yöntemine göre, yoksul fert sayısı 2004 yılından 2005 yılına 1,6 milyon kişi artmıştır. Görelî yoksulluk oranı ise, 1,98 puan artarak yüzde 16,16'ya yükselmiştir. Görelî yoksulluktaki artış hem kentsel hem de kırsal alandaki artıştan kaynaklanmaktadır.

Tablo:9- Yoksulluk Sınırı Yöntemlerine Göre Yoksul Fert Sayısı (Bin Kişi)

Yöntemler	Türkiye				Kent				Kır			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Gıda yoksulluğu (açlık)	926	894	909	623	376	311	269	284	550	584	640	339
Yoksulluk (gıda+gıda dışı)	18 441	19 458	17 991	14 681	9 011	9 377	7 146	5 687	9 429	10 081	10 346	8 994
Kişi başına günlük 1 \$'ın altı ⁽¹⁾	136	9	11	10	10	5	5	0	126	4	5	10
Kişi başına günlük 2,15 \$'ın altı ⁽¹⁾	2 082	1 655	1 752	1 109	971	648	529	430	1 111	1 007	1 223	679
Kişi başına günlük 4,3 \$'ın altı ⁽¹⁾	20 721	16 433	14 681	11 712	10 106	7 696	5 827	4 454	7	8 737	8 854	7 259
Görelî yoksulluk ⁽²⁾	10 080	10 730	9 967	11 574	4 651	4 734	3 596	4 381	5 430	5 996	6 371	7 193

Kaynak: TÜİK, 2002, 2003, 2004, 2005 Hane halkı Bütçe Anketi.

- (1) Bir doların satın alma gücü paritesine (SGP) göre katılığı olarak 2002 yılı için 618.281 TL; 2003 yılı için 732.480 TL; 2004 yılı için 780 121 TL; 2005 yılı için ise 0,830400 YTL kullanılmıştır.
- (2) Görelî Yoksulluk: Eşdeğer fert başına tüketim harcaması medyan değerinin yüzde ellisi esas alınmıştır.

Çalışma durumuna göre yoksulluk oranlarına bakıldığında; düşmüş olmakla birlikte 2005 yılında da 2004 yılındaki gibi en yüksek yoksulluk oranı ücretsiz aile işçilerinde görülmektedir. Ücretsiz aile işçilerini yevmiyeliler takip etmektedir. İşsizler arasında yoksulluk yüzdesi ise; yüzde 26,19 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo:10- Hane Halkı Fertlerinin Çalışma Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (Yüzde)

İşteki Durum	Türkiye				Kent				Kır			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Toplam	26,96	28,12	25,60	20,50	21,95	22,30	16,57	12,83	34,48	37,13	39,97	32,95
15 ve daha yukarı yaşta fertler												
Ücretli maaşlı	13,64	15,28	10,35	6,57	12,24	14,27	8,79	4,92	18,31	19,03	16,71	12,78
Yevmiyeli	45,01	43,09	37,52	32,12	44,82	40,24	28,65	27,08	45,29	47,29	47,15	38,61
İşveren	8,99	8,84	6,94	4,80	6,73	8,14	3,82	2,07	15,26	10,58	15,58	12,55
Kendi hesabına	29,91	32,38	30,48	26,22	21,75	24,36	16,13	11,04	33,38	35,98	37,04	33,04
Ücretsiz aile işçisi	35,33	38,51	38,73	34,52	27,94	18,59	11,30	10,76	36,67	41,01	41,79	37,53
İşsizler	32,44	30,97	27,37	26,19	22,99	28,20	22,74	20,92	62,56	38,84	38,12	43,43
Ekonomik olarak aktif olmayanlar	22,15	22,82	20,95	15,92	18,53	19,32	14,10	11,08	30,14	30,58	36,59	27,65

Kaynak: TÜİK, 2002, 2003, 2004, 2005 Hane Halkı Bütçe Anketi.

Tablo:11- Hane Halkı Türüne Göre Fert Yoksulluk Oranları (Fert sayısı)

	2003			2004			2005		
	Toplam sayı	Yoksul sayısı	Yoksul oranı	Toplam sayı	Yoksul sayısı	Yoksul oranı	Toplam sayı	Yoksul sayısı	Yoksul oranı
	(bin)	(bin)	(yüzde)	(bin)	(bin)	(yüzde)	(bin)	(bin)	(yüzde)
Türkiye	69.196	19.458	28,12	70.274	17.991	25,60	71.611	14.681	20,50
Çekirdek aile (çocuklu)	42.121	11.725	27,84	43.862	10.657	24,30	43.521	8.266	18,99
Çekirdek aile (çocuksuz)	4.384	581	13,26	4.474	581	12,98	4.778	409	8,55
Ataerkil veya geniş aile	19.108	6.240	32,66	18.625	5.965	32,03	20.182	5.512	27,31
Tek yetişkinli aile, diğer	3.583	912	25,46	3.312	788	23,78	3.130	494	15,78
Kent	42.044	9.377	22,30	43.136	7.146	16,57	44.312	5.687	12,83
Çekirdek aile (çocuklu)	27.837	6.425	23,08	29.023	4.816	16,60	29.722	3.811	12,82
Çekirdek aile (çocuksuz)	2.537	219	8,63	2.589	115	4,44	2.826	79	2,79
Ataerkil veya geniş aile	9.208	2.282	24,78	9.068	1.810	19,96	9.487	1.538	16,22
Tek yetişkinli aile, diğer	2.462	452	18,35	2.456	404	16,47	2.277	259	11,37
Kır	27.152	10.081	37,13	27.138	10.846	39,97	27.299	8.994	32,95
Çekirdek aile (çocuklu)	14.285	5.300	37,10	14.839	5.841	39,36	13.799	4.456	32,29
Çekirdek aile (çocuksuz)	1.847	362	19,61	1.885	466	24,72	1.952	330	16,89
Ataerkil veya geniş aile	9.900	3.959	39,99	9.557	4.156	43,48	10.695	3.974	37,16
Tek yetişkinli aile, diğer	1.120	460	41,07	857	383	44,74	853	235	27,56

Kaynak: TÜİK, 2002, 2003, 2004, 2005 Hane halkı Bütçe Anketi.

2005 yılında hane halkı büyüklüğü 3 veya 4 kişiden oluşan hanelerde bulunan fertlerin yoksulluk oranı yüzde 9,36 olurken 7 ve daha fazla olan hanelerde fertlerin yoksulluk oranı yüzde 45,99 olarak hesaplanmıştır.

Hane halkı türüne göre çocuklu çekirdek ailede bulunan fertlerin yoksulluk oranı yüzde 18,99 olurken çocuksuz çekirdek ailelerde bu oran yüzde 8,55'e düşmektedir. Ataerkil veya geniş ailelerdeki fertler için yoksulluk oranı ise yüzde 27,31 olarak tahmin edilmiştir.

Eğitim durumu yükseldikçe yoksulluk riski de azalmaktadır. Eğitim durumuna göre en yüksek yoksulluk riski okuyamaz olmayan fertlere aittir. 2005 yılında düşüş göstermekle birlikte gıda ve gıda dışı yoksulluk yöntemine göre bu grubun yoksulluk oranı yüzde 37,81'dir. Bu oran yüksekokul, fakülte ve üstü mezunlarda ise yüzde 0,79'dur.

Tablo:12- Hane Halkı Büyüklüğüne Göre Fert Yoksulluk Oranları (Fert sayısı)

	2003			2004			2005		
	Toplam sayı (bin)	Yoksul sayısı (bin)	Yoksul oranı (yüzde)	Toplam sayı (bin)	Yoksul sayısı (bin)	Yoksul oranı (yüzde)	Toplam sayı (bin)	Yoksul sayısı (bin)	Yoksul oranı (yüzde)
Türkiye	69.196	19.458	28,12	70.274	17.991	25,60	71.611	14.681	20,50
1-2	5.953	804	13,50	6.153	859	13,96	6.637	548	8,25
3-4	27.564	4.819	17,48	28.691	3.969	13,84	29.260	2.739	9,36
5-6	21.693	6.951	32,04	21.667	6.010	27,74	21.663	4.932	22,77
7+	13.986	6.884	49,22	13.762	7.152	51,97	14.051	6.463	45,99
Kent	42.044	9.377	22,30	43.136	7.146	16,57	44.312	5.687	12,83
1-2	3.648	326	8,93	3.770	228	6,06	4.197	133	3,17
3-4	19.614	3.014	15,37	20.281	1.774	8,75	20.811	1.065	5,12
5-6	12.906	3.743	29,00	12.688	2.666	21,01	12.790	1.870	14,62
7+	5.876	2.295	39,05	6.397	2.477	38,71	6.514	2.618	40,20
Kır	27.152	10.081	37,13	27.138	10.846	39,97	27.299	8.994	32,95
1-2	2.305	478	20,73	2.383	631	26,46	2.440	414	16,98
3-4	7.950	1.805	22,70	8.410	2.195	26,10	8.449	1.673	19,80
5-6	8.787	3.208	36,51	8.980	3.344	37,24	8.873	3.062	34,52
7+	8.110	4.590	56,59	7.365	4.676	63,49	7.538	3.845	51,00

Kaynak: TÜİK, 2002, 2003, 2004, 2005 Hane halkı Bütçe Anketi.

Tablo:13- Hane Halkı Fertlerinin Yaş Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (Yüzde)

	Türkiye				Kent				Kır			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
15 yaşından küçük fertler	34,55	37,04	34,02	27,71	30,59	30,43	24,22	19,51	41,10	46,44	49,34	40,60
Toplam	26,96	28,12	25,60	20,50	21,95	22,30	16,57	12,83	34,48	37,13	39,97	32,95

Kaynak: TÜİK, 2002, 2003, 2004, 2005 Hane halkı Bütçe Anketi.

Tablo:14- Yüzde 20'lik Hane Halkı Dilimlerine Göre Yıllık Kullanılabilir Gelirlerin Dağılımı (Yüzde)

Yüzde 20'lik Dilimler	1994	2002	2003	2004	2005
Birinci Yüzde 20	4,9	5,3	6,0	6,0	6,1
İkinci Yüzde 20	8,6	9,8	10,3	10,7	11,1
Üçüncü Yüzde 20	12,6	14,0	14,5	15,2	15,8
Dördüncü Yüzde 20	19,0	20,8	20,9	21,9	22,6
Beşinci Yüzde 20	54,9	50,1	48,3	46,2	44,4
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Gini Katsayısı	0,49	0,44	0,42	0,40	0,38

Kaynak: TÜİK, 2002, 2003, 2004, 2005 Hane halkı Bütçe Anketi.

Gini Katsayısı: Gini katsayısı 0 ile 1 arasında değerler alır. Bu katsayı 1'e eşit ise "tam eşitsizlik", 0'a eşit ise "tam eşitlik" söz konusudur.

Gelir dağılımı göstergeleri incelendiğinde 1994 yılından bu yana ilk dört yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay artarken, beşinci yüzde 20'lik grubun aldığı payın sürekli düştüğü görülmektedir. Bu durum yıllar itibariyle gelir dağılımındaki

iyileşmeyi göstermektedir. Nitekim, gelir dağılımı eşitsizliğini gösteren Gini katsayısı 1994 yılında 0,49 iken, 2005 yılında 0,38'e gerilemiştir. Toplam gelirden en az pay alan birinci yüzde 20'lik grubun payı 1994 yılında yüzde 4,9 iken, 2005 yılında yüzde 6,1'e yükselmiştir. Toplam gelirden en fazla pay alan beşinci yüzde 20'lik grubun payı ise 1994 yılındaki yüzde 54,9'dan 2005 yılında yüzde 44,4'e düşmüştür.

Yoksulluğun önlenmesi ve etkilerinin en aza indirilmesi için geliştirilen uygulamaların başında sosyal yardım uygulamaları gelmektedir. Sosyal yardımlar, yoksullara ücretsiz sağlık yardımı ve bakımı, aileye yönelik yardımlar, yaşlılara ve özürllülere aylık bağlanması, gelir getirici proje desteği, işsizlik yardımı gibi programları kapsamaktadır. Ülkemizde sosyal hizmet ve yardımlara olan ihtiyaç, göç, kentleşme, aile yapısında meydana gelen değişim, nüfus artış ve işsizlik gibi nedenlerle artarak devam etmektedir. Yoksul kesimlerin eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlere erişimini kolaylaştıran söz konusu yardımlar bu kesimlerin yaşam standartlarının yükseltilmesini sağlamaktadır.

Ülkemizde başlıca kamu sosyal yardım programları aşağıda sıralanan kuruluşlar tarafından uygulanmaktadır:

- ◆ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
- ◆ T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü (Sosyal Güvenlik Kurumu) (2022 sayılı Kanun uyarınca yapılan ödemeler)
- ◆ Sağlık Bakanlığı (yeşil kart uygulaması)
- ◆ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (Ayni ve nakdi yardımlar)
- ◆ Vakıflar Genel Müdürlüğü (imaret ve muhtaç aylıkları)
- ◆ Ayrıca belediyeler tarafından yapılan sosyal yardımlar da sosyal yardımlar açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Ancak belediyelerin sosyal yardım barçamalarına ilişkin sağlıklı bilgi bulunmamaktadır.

Sosyal yardım hizmeti veren kuruluşların sosyal yardım harcamalarını gösteren tablo aşağıdadır.

Tablo:15- Sosyal Yardım Hizmeti Veren Kuruluşların Sosyal Yardım Harcamaları

Kurumu	Yardım Türü	2004		2005		2006 (1)	
		Kişi Sayısı (S)	Gider (YTL)	Kişi Sayısı (S)	Gider (YTL)	Kişi Sayısı (S)	Gider (YTL)
Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü	Yaşlı-Malîî ve Sakat Aylığı (2022 sayılı Kanun gereği)	1.092.457	788.824.786	1.266.268	1.003.882.239	1.243.878	1.284.823.461
SHÇEK Genel Müdürlüğü	Ayni-Nakdi Yardım	19.707	11.484.000	19.735	15.980.800	19.476	37.422.000

Vakıflar Genel Müdürlüğü	Muhtaç Yetim ve Özürlülere Maaş Ödemeleri	1.605	3.505.705	2.557	6.172.086	5.000	11.962.000
	İmarthane Hizmetleri	50.705	9.473.000	51.705	35.000.000	77.280	47.724.940
Sağlık Bakanlığı (1)	Yeşil Kart Uygulanması	13.418.569	678.600.000	10.811.554	1.808.746.327	12.550.892	2.998.268.006
SYDGM (Fon) (2)	Tüm Sosyal Yardım Tıbbi Uygulamaları	7.244.573	1.347.846.000	7.433.738	1.304.664.099	7.409.638	1.389.532.694
TOPLAM (3) (4)		21.827.616	2.839.733.491	19.585.587	4.174.445.551	21.306.164	5.679.733.181
GSYİH			430.511.000.000		487.202.362.000		542.913.000.000
TOPLAM/GSYİH (Yüzde)			0,66		0,86		1,05

Kaynak: DPT, Emekli Sandığı, Sağlık Bakanlığı, SHÇEK, SYDGM, Vakıflar Genel Müdürlüğü.

(1) 2006 yılı rakamları Kasım ayı sonu itibarıyla.

(2) Kişi sayısı, söz konusu yıldaki toplam yeşil kart sahibi kişi sayısını belirtmektedir.

(3) Yararlanan kişi sayısı yararlanma sayısıdır, kişi bazında mükerrerlik olabilir.

(4) Belediyelerin yapmış olduğu sosyal yardım harcamaları veri yetersizliği nedeniyle toplamda yer alamamaktadır.

(5) Sosyal yardım alan kişi sayısında mükerrerlik söz konusu olabilir.

4.1.4. Gençlerin İşsizlik Boyutları

İşsizlikten en fazla etkilenenler iş gücü piyasasına girişte zorluklarla karşılaşan dezavantajlı gruplardan biri olan gençlerdir.

“Genç” tanımı kültürel, kurumsal ve politik faktörlere bağlı olarak ülkeden ülkeye değişmekte birlikte, Birleşmiş Milletlerin (BM) tanımına göre gençler, 15-24 yaş grubunda bulunan nüfustan oluşmaktadır. Genç istihdamında bu yaş sınırları kullanılmaktadır.

Ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasına en önemli katkısı sağlayacak olan genç nüfusa rekabet gücü yüksek bir bilgi toplumunun gerektirdiği nitelik ve becerilerin kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Ancak dünyada olduğu gibi Türkiye’de de genç nüfusun istihdamında önemli sorunlar yaşanmaktadır.

Tablo:16- Toplam İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranı

(Yüzde)

	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
İşsizlik Oranı	8,0	7,6	6,5	8,4	10,3	10,5	10,3	10,3	9,9
Genç İşsizlik Oranı	16,0	15,6	13,1	16,2	19,2	20,5	19,7	19,3	18,7

Kaynak: TÜİK; 1990-2006, Hane halkı İşgücü Anketleri.

Türkiye’de işsizlik oranı 1990 yılında yüzde 8 ve 1995 yılında yüzde 7,6 seviyelerinde iken, 2002-2006 döneminde yüzde 10’un üzerine çıkmıştır. Genç işsizlik oranı ise 1990 yılında yüzde 16 iken, 2001 yılından itibaren artış göstererek 2002-2006 döneminde yüzde 20’lere yükselmiştir. Süpbesiz 2001 yılından itibaren toplam ve genç işsizliğinin artmasında ekonomik kriz en önemli neden olmuştur. 2006 yılında ise hem toplam işsizlik oranı hem de genç işsizlik oranı son beş yıldaki en düşük oranlar olmuştur.

Türkiye’deki toplam işsizlerin yaklaşık yüzde 36,1’i 15-24 yaş grubundaki işsizlerden oluşmaktadır. 15-24 yaş grubunun toplam işsizler içerisinde en büyük paya sahip olmasının en önemli nedeni bu yaş grubunun ilk kez iş gücü piyasasına giriş yaşı olmasıdır. Başka bir deyişle, herhangi bir tecrübesi olmayan işsizlerden oluşan bir grup olmasından kaynaklanmaktadır.

Genç işsizlerin eğitim durumları incelendiğinde, 1990 ve 2004 yıllarında farklı sonuçlarla karşılaştırılmaktadır. 1990 yılında genç işsizlerin neredeyse yarısı ilkokul, yüzde 6,3’ü meslek lisesi mezunu ve yüzde 4,1’i lise üstü eğitimli iken, 2004 yılında genç işsizlerin yüzde 22,2’si ilkokul, yüzde 18,2’si meslek lisesi mezunu ve yüzde 14,6’sı ise lise üstü eğitim seviyesindekilerden oluşmaktadır.

1990 yılında genç işsizlerin yüzde 30,9’u lise ve üstü eğitim seviyesindekilerden oluşmaktayken, 2004 yılında bu oran yüzde 54,7 olmuştur. Bu durum genel eğitim seviyesinin yükselmesiyle bağlantılıdır.

Tablo:17- Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizler

	1990	1995	2000	2003	2004
Okuryazar Olmayanlar	4,2	1,3	1,1	2,2	1,2
Okuryazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	2,6	1,7	1,3	2,8	2,3
İlkokul Mezunu	48,6	42,9	32,1	30,8	22,2
İlköğretim Mezunu	-	-	1,6	2,4	4,9
Ortaokul Mezunu	12,5	13,0	13,2	14,7	14,6
Orta Dengi Meslek Mezunu	1,1	1,2	0,6	0,2	-
Lise Mezunu	20,5	26,0	25,5	18,6	21,9
Lise Dengi Meslek Mezunu	6,3	9,0	14,2	15,0	18,2
Lise Üstü Eğitimli	4,1	5,0	10,4	13,6	14,6
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TÜİK, 1990-2006, Hane halkı İşgücü Anketleri.

Genç işsizlik sorununun daha iyi analiz edilebilmesi için gençlerin eğitim seviyelerine göre işsizlik ve işgücüne katılma oranlarına bakmak yararlı olacaktır. 1990 yılında okuryazar olmayan ve okur yazar olup bir okul bitiremeyen gençlerin işsizlik oranı sırasıyla yüzde 11,3 ve yüzde 15 iken, 2004 yılında bu oranlar sırasıyla yüzde 8,3’e ve yüzde 12,1’e gerilemiştir. Aynı zamanda, okuryazar olmayan gençlerin işgücüne katılma oranı, aynı dönem için, yüzde 45,3’ten yüzde 24,4’e gerilerken, okuryazar olup bir okul bitiremeyen gençlerin işgücüne katılma oranı, yine aynı dönem için, yüzde 55,6’dan yüzde 26,5’e düşmüştür. 15-24 yaş grubunda okuryazar olmayanlar ve okuryazar olup diploması olmayanların sayısı zorunlu eğitim nedeniyle

hızla azalmaktadır. İlkokul mezunlarının işsizlik oranı 1990 ve 2004 yıllarında birbirine yakın olmakla birlikte iş gücüne katılma oranı azalmıştır. Bu durum da zorunlu eğitimle açıklanabilir.

Tablo:18- Eğitim Durumuna Göre Genç İşsizlik Oranı

	(Yüzde)				
	1990	1995	2000	2003	2004
Okuryazar Olmayanlar	11,3	7,1	4,8	18,3	8,3
Okuryazar Olup Bir Okul Bitirmeyen	15,0	13,7	11,0	30,3	12,1
İlkokul Mezunu	11,8	11,0	8,2	15,3	12,6
İlköğretim Mezunu	-	-	12,2	11,4	12,3
Ortaokul Mezunu	20,8	17,6	13,7	19,6	19,0
Orta Dengi Meslek Mezunu	25,0	29,7	14,8	28,6	-
Lise Mezunu	35,6	26,4	21,5	26,0	26,3
Lise Dengi Meslek Mezunu	29,0	30,1	20,7	23,9	29,0
Lise Üstü Eğitilmiş	30,8	29,7	28,2	38,8	40,1
Toplam	16,0	15,5	13,1	20,5	19,7

Kaynak: TÜİK; 1990-2006, Hane halkı İşgücü Anketleri.

Ortaokul mezunlarının işsizlik oranında ise söz konusu dönemde bir azalma görülmektedir. Orta dengi meslek okulu mezunlarının işsizlik oranı ortaokul mezunlarının işsizlik oranından daha yüksektir.

Bu durum orta dengi meslek okullarının iş gücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılamadığını ve uygulamalı eğitimin yeterince yapılmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, çıraklık sisteminin geliştirilerek daha etkin hâle getirilmesini gerektirmektedir. Ortaokul ve orta dengi meslek okullarının iş gücüne katılma oranına bakıldığında ise hızlı bir artış görülmektedir.

Lise mezunu gençler 1990 yılında en yüksek işsizlik oranlarına sahip iken 2004 yılında bu konumunu yüksek okul ve fakülte mezunlarına devretmiştir. 1990-2004 döneminde lise mezunlarının işsizlik oranı neredeyse yüzde 26,2, işgücüne katılma oranı ise yüzde 37,5 azalmıştır. Meslek lisesi mezunlarının işsizlik oranı aynı kalmış, ancak iş gücüne katılma oranı azalmıştır.

Lise üstü eğitimlilerin işsizlik oranı ise 14 yıllık dönemde iş gücüne katılma oranının azalmasına rağmen yaklaşık yüzde 30,2 artarak yüzde 40'ı aşmıştır.

Eğitim kademeleri itibarıyla gençler arasında en yüksek işsizlik oranı 2004 yılında lise üstü eğitim seviyesindekilerde, bununla birlikte en yüksek iş gücüne katılma oranı da yine bu grupta görülmektedir.

Eğitim seviyesi itibarıyla gençler incelendiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe işsizliğin ve işgücüne katılımın birlikte arttığı görülmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe iş gücü piyasasına daha fazla oranda katılma eğilimi görülmekte, bu da bir işi daha fazla kişinin talep etmesi ve dolayısıyla daha fazla işsiz anlamına gelmektedir.

Eğitim seviyesi yükseldikçe işsizliğin artmasının bir diğer nedeni de eğitim ile iş gücü piyasası arasındaki bağlantının zayıf olmasıdır. Bir başka deyişle, eğitim sistemi iş

gücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verememekte, işgücü piyasası da kendi ihtiyaçlarını eğitim sistemine yansıtamamakta, dolayısıyla eğitim sisteminin yetiştirdiği gençler işsiz kalmakta, işverenler ihtiyaç duydukları iş gücünü temin edememektedirler.

4.1.5. Göç ve Kentleşme

Sosyoekonomik bakımdan az gelişmiş, özellikle iş ve eğitim imkânlarının sınırlı olduğu şehirlerden ve doğurganlığın yüksekliğinin yol açtığı aşırı nüfus yığılmaları ve bu yığılmaların toprağın parçalanması, işsizlik ve yoksulluk gibi sorunların yoğun olduğu kırsal kesimlerden büyük kentlere olan göçler sonucunda nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde yaşamaya başlamıştır.

2000 Göç İstatistikleri, 1995-2000 döneminde il, ilçe, bucak ve köyler arasında 6,7 milyon kişinin göç ettiğini ortaya koymuştur. Aynı dönemde illerin kendi yerleşmeleri arasındaki göç değerlendirmeye alınmadığında ise 4,8 milyon kişi iller arasında göç etmişlerdir.

İllerarası göç istatistikleri, 1995-2000 döneminde üç büyük ilin aldığı göçün, verdiği göçten fazla olduğunu ve net göç itibarıyla ilk sıralarda yer aldığını ortaya koymaktadır. Ancak, net göç hızı itibarıyla mukayese yapıldığında, diğer bir deyimle net göç miktarı ilin nüfus büyüklüğüyle ilişkilendirildiğinde, bu sıralamada bir değişikliğin olduğu, ilk sırayı Tekirdağ ve turistik merkezlerimizden Muğla ve Antalya illerinin almış olduğu görülmektedir (TÜİK, Aralık 2005).

Tablo:19- 1995-2000 Döneminde İllerin Göç Hızlarının Büyüklüğüne Göre Sıralanışı

İller	Aldığı Göç	İller	Verdiği Göç	İller	Net Göç	İller	Net Göç Hızı (Binde)				
Net Göç Hızları En Büyük Olan On İl											
34	İstanbul	920.955	34	İstanbul	513.507	34	İstanbul	407.448	59	Tekirdağ	96,81
6	Ankara	377.108	6	Ankara	286.224	35	İzmir	120.375	48	Muğla	70,20
35	İzmir	306.387	35	İzmir	186.012	6	Ankara	90.884	7	Antalya	64,31
16	Bursa	180.171	1	Adana	133.181	7	Antalya	90.457	11	Bilecik	57,91
7	Antalya	171.982	41	Kocaeli	119.090	16	Bursa	85.325	34	İstanbul	46,09
41	Kocaeli	119.301	55	Samsun	111.272	59	Tekirdağ	51.335	16	Bursa	45,12
33	İçel	117.894	21	Diyarbakır	111.060	48	Muğla	42.921	35	İzmir	39,88
42	Konya	107.316	42	Konya	104.529	9	Aydın	21.553	32	İsparta	30,72
1	Adana	92.684	33	İçel	99.465	33	İçel	18.429	17	Çanakkale	27,39
59	Tekirdağ	88.618	25	Erzurum	97.300	20	Denizli	15.205	6	Ankara	25,59
Net Göç Hızları En Küçük Olan On İl											
12	Bingöl	13.795	81	Düzce	21.739	60	Tokat	-37.172	49	Muş	-59,82
29	Gümüşhane	13.777	64	Uşak	20.865	31	Hatay	-38.341	36	Kars	-61,15
49	Muş	13.379	62	Tunceli	18.828	1	Adana	-40.497	8	Artvin	-63,56
70	Karaman	13.374	29	Gümüşhane	17.780	2	Adıyaman	-40.745	47	Mardin	-67,58
30	Hakkâri	13.369	70	Karaman	16.145	47	Mardin	-42.082	2	Adıyaman	-70,23
76	İğdır	11.944	30	Hakkâri	15.715	67	Zonguldak	-44.009	67	Zonguldak	-73,82
74	Erzurum	10.069	11	Bilecik	14.481	25	Erzurum	-46.491	56	Siirt	-75,06
75	Ardahan	8.791	76	İğdır	13.305	21	Diyarbakır	-48.064	57	Sinop	-75,67
79	Kilis	7.157	69	Bayburt	11.387	63	Şanlıurfa	-49.312	74	Barın	-86,78
69	Bayburt	6.027	79	Kilis	11.199	55	Samsun	-51.644	75	Ardahan	-106,72
	Toplam	4.788.193		Toplam	4.788.193		Toplam	0		Toplam	0

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı, 2000 Göç İstatistikleri.

En fazla göç veren illerin durumu incelendiğinde ise, genellikle az gelişmiş Doğu ve Karadeniz bölgelerindeki illerin ve yeni kurulan bazı illerimizin yer aldığı görülmektedir. İllerin net göç oranları ile nüfus artış hızları mukayesesinde nüfus artış hızı negatif olan, diğer bir deyimle nüfusu azalan iller ile nüfus artış hızı çok küçük olan iller, göç veren illerin başında gelmektedir. Örneğin, Ardahan, Bartın, Sinop, Zonguldak, Artvin, Kars illeri en fazla göç veren iller olarak nüfus bakımından boşalmaktadır. Ayrıca, nüfus artış hızı çok düşük olan Siirt, Muş illeri de en fazla göç veren illerin arasında yer almaktadır.

Tablo:20- 1990, 2000 İ Nüfusları, Yıllık Nüfus Artış Hızları ve Göç Oranları

İLLER	Nüfus 1990 (Yıl Ortası)	Nüfus 2000 (Yıl Ortası)	Nüfus Artış Hızı (%)	Net Göç Oranları (Binde)
1 ADANA	1.540.726	1.639.354	1,27	-23,97
2 ADYANAN	303.287	319.864	2,00	-28,21
3 AFYON	738.894	810.129	0,95	-27,55
4 AĞRI	434.517	526.635	1,90	-58,45
5 AMASYA	358.910	365.202	0,17	-24,21
6 ANKARA	3.214.942	3.891.687	2,14	25,59
7 ANTALYA	1.118.842	1.698.944	4,20	64,31
8 ARTVİN	213.243	162.907	-3,00	-63,64
9 AYDIN	821.148	948.802	1,42	25,45
10 BALIKESİR	971.128	1.073.140	1,00	4,85
11 BİLEÇİK	175.227	193.743	1,00	57,91
12 BİNGÖL	245.614	293.700	0,19	-58,07
13 BITLİS	326.440	366.718	1,63	-23,19
14 BOLU	282.973	279.510	0,30	-40,78
15 BURDUR	254.708	256.887	0,08	-21,79
16 BURSA	1.681.816	2.106.709	2,87	45,12
17 ÇANAKKALE	431.187	464.010	0,73	27,39
18 ÇANKIRI	248.889	289.721	0,81	-18,28
19 ÇORUM	606.809	667.807	-0,18	-58,34
20 DENİZLİ	747.937	846.812	1,24	19,56
21 DİYARBAKIR	1.059.080	1.353.585	3,17	-48,84
22 EDİRNE	404.420	402.891	-0,04	-14,84
23 ELAZIĞ	498.129	567.277	1,34	-23,77
24 ERZİNCAN	298.634	316.357	0,68	-4,68
25 ERZURUM	846.454	934.585	1,09	-54,78
26 ESKİŞEHİR	830.293	703.968	0,98	14,84
27 GAZİANTEP	1.002.840	1.275.768	2,41	3,13
28 GİRESUN	498.719	523.200	0,48	-22,07
29 GÜMÜŞHANE	188.289	188.382	1,02	-23,47
30 HAKKARİ	170.783	234.337	3,17	-23,47
31 HATAY	1.165.407	1.249.064	1,22	-33,87
32 İSPARTA	432.620	611.035	1,87	58,72
33 İÇEL	1.258.776	1.638.072	2,65	13,38
34 İSTANBUL	7.119.972	8.919.883	3,32	46,09
35 İZMİR	2.678.085	3.247.653	2,24	39,28
36 KARS	338.484	326.326	-0,38	-68,28
37 KASTAMONU	424.176	377.437	-1,17	-32,83
38 KAYSERİ	940.600	1.056.890	1,16	3,46
39 KIRKLARELİ	308.855	327.833	0,80	19,81
40 KIRŞEHİR	268.828	253.489	-0,12	-45,88
41 KOCAELİ	912.471	1.106.158	2,71	0,20
42 KONYA	1.740.498	2.177.078	2,24	1,41

İLLER	Nüfus 1990 (Yıl Ortası)	Nüfus 2000 (Yıl Ortası)	Nüfus Artış Hızı (%)	Net Göç Oranları (Binde)
1 KÜTAHYA	675.670	854.320	1,28	-1,74
2 MALATYA	700.186	648.689	1,82	-21,59
3 MANİSA	1.181.078	1.266.923	0,88	3,21
4 MİTARŞ	891.010	988.915	1,14	-28,27
5 MARDİN	562.226	789.982	2,34	-67,88
6 MUĞLA	558.816	710.069	2,40	79,28
7 MUŞ	374.370	481.843	1,86	-69,28
8 NEVŞEHİR	286.626	309.323	0,69	7,12
9 NİĞDE	300.341	346.550	1,43	-3,23
10 ORDU	824.870	885.981	0,71	-44,64
11 RİZE	348.142	365.498	0,49	-21,89
12 SAKARYA	681.042	783.872	1,02	-22,64
13 SAMSUN	1.159.330	1.208.000	0,41	-45,54
14 SİĞIRI	262.728	263.086	0,00	-25,36
15 SİNOP	686.808	227.485	-1,88	-88,67
16 SİVAS	766.884	755.921	-0,14	-21,82
17 TEKİRDAĞ	454.648	518.200	2,86	16,81
18 TOKAT	716.564	624.423	1,42	-48,65
19 TRABZON	780.843	699.024	2,03	-11,11
20 TUNCELİ	135.048	84.822	-3,56	-36,65
21 SANLIURFA	889.658	1.427.849	3,07	-38,90
22 UŞAK	288.422	321.303	1,04	-4,99
23 VAN	830.972	889.113	3,20	-49,59
24 YOZGAT	575.743	678.427	1,66	-41,88
25 ZONGULDAK	834.837	817.091	-0,88	-25,83
26 AKSARAY	328.717	393.871	1,81	-13,41
27 BAYBURT	107.622	97.778	-0,98	-69,51
28 KARAMAN	214.347	242.302	1,23	-12,57
29 KIRIKKALE	349.318	382.484	0,91	-22,72
30 BATMAN	341.085	462.813	2,83	-45,16
31 ŞIRNAK	269.541	350.013	2,89	21,77
32 HATIN	208.267	185.076	-1,88	-86,78
33 VAN	364.745	424.897	2,82	-28,27
34 İĞİR	141.858	167.751	1,88	-9,38
35 YALOVA	134.184	167.445	2,21	3,47
36 KARABÜK	244.523	225.925	-0,79	-40,68
37 KİLİS	130.817	115.256	-1,23	-38,26
38 OSMANİYE	381.889	456.283	1,78	-24,71
39 DÜZCE	272.493	312.931	1,38	7,99
TÜRKİYE	58.154.000	67.420.000	1,83	-1,74

Kaynak: (1) TÜİK, 2000 Genel Nüfus Sayımı. (2) TÜİK, Genel Nüfus Sayımı, 2000 Ocak İstatistikleri.

1995-2000 döneminde ikâmetgab değişikliği yaparak göç etmiş kişilerin göç etme nedenlerine göre dağılımı incelendiğinde, ülkemizde, hane halkı fertlerinden birine bağımlı göç ile iş arama ve bulma amaçlı göçlerin göç olgusunun en önemli nedenini oluşturduğu, görülmektedir. İllerarası göç edenlerin yüzde 20,05'i iş arama ve bulma, yüzde 25,67'si ise hane halkı fertlerinden birine bağımlı olarak göç etmiştir. Tayin ve atama nedeniyle göç edenlerin yüzdesi ise 13,42 iken, eğitim amaçlı göç edenlerin yüzdesi 11,56 olarak tespit edilmiştir. İş arama ve bağımlı göçten sonra en büyük orana sahip olan "diğer" nedenle göç edenlerin göç etme nedeni ayrıntılı olarak elde edilmediği için, tabloda belirtilen nedenlerin dışında hangi nedenlerle göç ettiklerine ilişkin bir yorum yapılamamaktadır (TÜİK, Aralık 2005).

Tablo:21- Göç Edenlerin Göç Etme Nedenine göre Dağılımı (1995-2000) (1)

Göç nedenleri	Göç Eden Nüfus			Yüzde Dağılımı		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
İş Arama/Bulma	753.333	206.639	959.972	28,06	9,83	20,05
Tayin/Atama	439.040	203.317	642.357	16,35	9,67	13,42
Hanehalkı Fertlerinden Birine Bağımlı Göç	456.775	772.314	1.229.089	17,01	36,72	25,67
Eğitim	339.862	213.648	553.510	12,66	10,16	11,56
Evlilik	21.100	334.612	355.712	0,79	15,91	7,43
Deprem	73.374	73.184	146.558	2,73	3,48	3,06
Güvenlik	20.301	10.898	31.199	0,76	0,52	0,65
Diğer	543.879	264.420	808.299	20,26	12,57	16,88
Bilinmeyen	37.371	24.126	61.497	1,39	1,15	1,28
Toplam Göç Eden Nüfus	2.685.035	2.103.158	4.788.193	100,00	100,00	100,00

Kaynak: TÜİK, Genel Nüfus Sayımı, 2000 Göç İstatistikleri.

(1) İl içinde yerleşim yerleri arasındaki göç hariçtir.

1970'li yılların başında nüfusun yaklaşık üçte biri kentlerde yaşarken, kırsal alanlardan alınan yoğun göç nedeniyle, günümüzde nüfusun üçte ikisine yakını kentlerde yaşamaktadır. Kırdan kente göçün etkisiyle artan ve özellikle büyük kentlerin gecekondü bölgelerinde yoğunlaşan çocuk ve genç nüfus yoksulluk, alt yapı ve konut yetersizliği, eğitimden kopma, sağlık hizmetlerinden yararlanamama gibi pek çok konuda önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Kırdan kente göç sonucunda birey, geleneksel toplumda var olan yakın ve destekleyici aile içi ilişkilerden, komşuluk ve akrabalık sistemlerinden sağlanan her tür olumlu destekten giderek yoksun kalmaktadır. Buna karşılık kentlerde yeterli kamusal/özel kurum ve kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarınca sunulan hizmetlerin bulunmayışı da aile, çocuk ve gençleri bu sorunlarla baş etmede güçsüz bırakmaktadır. Bu nedenle çocuk ve gençlik politikalarının temel bileşenleri arasında kentler özellikle de büyük kentler önemli bir yer tutmaktadır (DPT 2006).

4.2. Türkiye’de Çocuk ve Gençlerde Şiddetin Boyutu

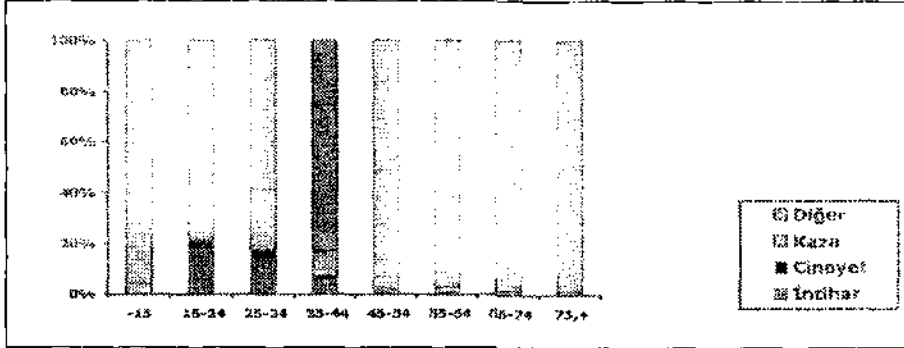
Toplumda sağlık sorununun halk sağlığı açısından önemli olması genellikle ölüm hızları, hastalık hızları, iş gücü kaybı ve ekonomik maliyeti ile değerlendirilir. Bu raporda, ülkemizde gençler arasında şiddetin sağlık yönünden önemli bir sorun olma durumu da bu çerçevede değerlendirilmiştir.

4.2.1. Gençlerde Şiddete Bağlı Ölümler

Şiddete bağlı ölümler, Sağlık Bakanlığı Ulusal Hastalık Yükü çalışmasında, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Ölüm İstatistikleri’nde seçilmiş 150 nedene göre yapılan kodlama ışığında, kaza ve yaralanmalar içerisinde, kasıtlı yaralanmalar alt başlığında incelenmiştir. TÜİK verilerinde intihar sayısı şiddet sayısının üç katından daha fazla iken, Emniyet Genel Müdürlüğünden alınan bilgilere göre şiddet ve intihar sayılarının eşit düzeyde olduğu görülmüş ve çalışmada buna göre düzeltme yapılmıştır.

Türkiye’de il ve ilçe merkezlerinden bildirilen ölümlerin (2001) değerlendirilmesine göre erkek ve kadınlarda 15-24 yaş grubundaki cinayet ve intihar nedenli olan ölümlerin yüzdelerinin diğer yaş gruplarından daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

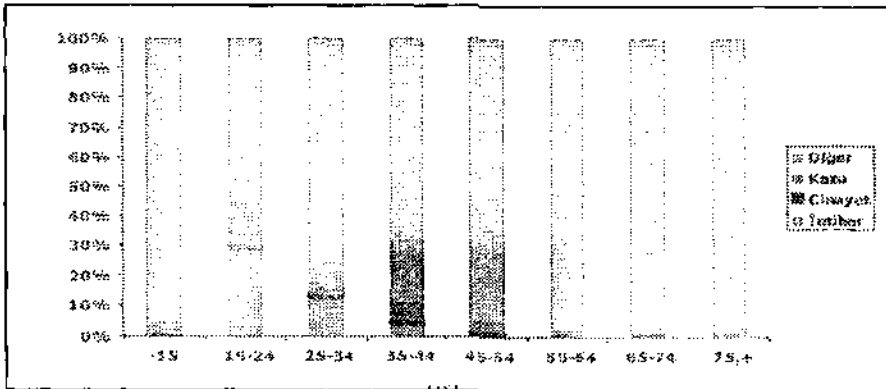
Grafik-1- Türkiye’de İl ve İlçe Merkezlerinde Erkeklerde Yaş Gruplarına Göre Şiddet Nedenli Ölümler (2001)

Kaynak: TÜİK (2001).

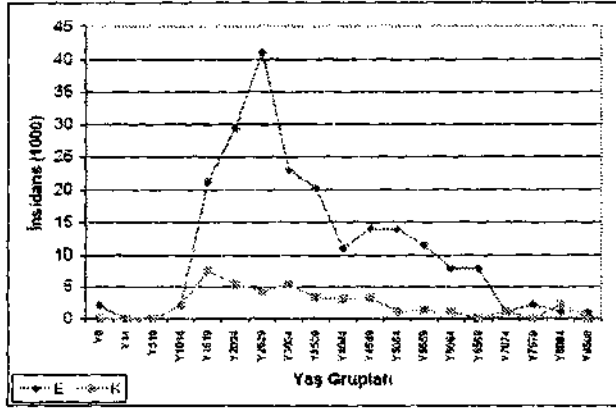
Grafik-2- Türkiye’de İl ve İlçe Merkezlerinde Kadınlarda Yaş Gruplarına Göre Şiddet Nedenli Ölümler (2001)

Kaynak: TÜİK (2001).

Ulusal Hastalık Yüklü Çalışması sonuçlarına göre (Sağlık Bakanlığı (2004), Türkiye genelinde 15-59 yaş grubunda ölüme neden olan ilk 10 hastalık çalışıldığında, toplumdaki 15-59 yaş grubundaki her 100 kişiden 1,7'sinde şiddet, ölüm nedeni olarak gözlenmektedir. İlk 20 hastalık içinde şiddet 15. en sık karşılaşılan ölüm nedeni iken erkekler arasında 6. en sık ölüm nedenidir (yüzde 2,2).

Grafik:3- Türkiye'de Yaş Gruplarına Göre Şiddete Bağlı Ölüm Hızları (100.000'de)

Kaynak: Sağlık Bakanlığı (2004).

Yukarıdaki grafikte, yaş grupları ve cinsiyete göre şiddete bağlı ölümlerin sıklığı izlenmektedir. Grafikte izlendiği gibi 15 yaş grubu itibarıyla şiddete bağlı ölümler özellikle erkeklerde artmakta ve kadınlardan daha sık görülmektedir (Sağlık Bakanlığı Hastalık Yüklü Final Raporu).

Kentsel ve kırsal alan ayrı ayrı çalışıldığında; kentsel alanda tüm yaş grupları incelendiğinde yüzde 0,9 ölüm sıklığı ile şiddet 19. sıradaki ölüm nedenidir (en sık ölüm nedeni: iskemik kalp hastalığı yüzde 20,2); bu durum genç yaşlarda daha önem kazanmakta olup, 15-59 yaş bandında şiddet tüm nüfusta 9. (yüzde 2,0), bu yaş grubu erkeklerde 5. (yüzde 2,6) sıradaki ölüm nedenidir. Kırsal alanda şiddet, ölüm nedenleri arasında bir miktar daha alt sırada yer almakta, 15-59 yaş grubundaki ölüm nedenlerinin yüzde 1,3'üne neden olarak 20. ölüm nedeni olarak saptanırken, kırsal alanda yaşayan bu yaş grubu erkeklerde 10. sıradadır (yüzde 2,0).

Şiddetin Türkiye'de ölüm nedenleri arasındaki "ölümlülük yükü"² yüzde 1,7 ile 15. sırada şiddetin 5-14 yaş grubunda yüzde 2,5 ile 9. sırada ve 15-24 yaş grubunda da yüzde 2,6 ile 9. sırada yer almaktadır (Toplam, yüzde 100 olarak değerlendirilmektedir.).

Şiddetin, Türkiye'de sağlığa olan yükünü değerlendirmede diğer bir ölçüt de "Kaybedilen Yaşam Yılları" kavramıdır. Türkiye'de hem kadınlar hem de erkeklerde en

² Ölümlülük Yükü: Beklenen yaşam süresine göre daha erken yaşta ölüm nedeniyle kaybedilen yaşam yılları.

çok kaybedilen yaşam yıllarına neden olan hastalık iskemik kalp hastalığıdır (toplam, yüzde 17,7). Bu kavram değerlendirildiğinde, ulusal düzeyde kaybedilen yaşam yıllarına neden olan hastalıklar incelendiğinde; kentsel alanda 17. (yüzde 1,2; erkeklerde yüzde 1,7 ile 11. sırada; 15-59 yaş grubu erkeklerde yüzde 3,4 ile 5. sırada), kırsal alanda ise 19. sırada (yüzde 1,1) yer almaktadır (15-59 yaş bandı erkeklerde yüzde 2,7). Dolayısıyla, yaşanan yer (kırsal/kentsel), cinsiyet ve yaşam bölgelerine göre ufak farklılıklar gözlenirse de şiddet gerek ölüm nedeni olarak gerekse kaybedilen yaşam yılları açısından önemi bir sağlık problemi olarak gözlenmektedir.

4.2.2. Gençler Arasında Şiddet Olaylarının Görülme Sıklığı

Türkiye’de gençler arasında şiddetin görülme sıklığı konusunda tek kurumun kaynaklarından yararlanarak karar vermek olası değildir. Bu bölümde öncelikle TBMM Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun yürüttüğü araştırmanın sonuçlarına göre yorum yapılmıştır. Diğer kurumların da gençlere ait şiddet verileri, şiddetin boyutlarını göstermek için verilmiştir.

TBMM Araştırma Komisyonunun Ortaöğretim Kurumlarında Yürüttüğü Araştırmanın Sonuçları

TBMM Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun Türkiye’yi temsil eden bir örneklem ile ortaöğretim kurumlarında yaptığı çalışmaya göre gençlerin şiddetle karşılaşma sıklığı araştırılmıştır.

Araştırma kapsamında, çalışmaya katılan öğrencilere önce şiddet ile karşılaşma durumları, sonraki bölümde ise kendilerine şiddet uygulanıp uygulanmama durumları hakkında sorular sorulmuştur.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilere son üç ve son bir ay içinde "herhangi bir yerde şiddet ile karşılaşma" durumları sorulmuştur. Öğrencilere şiddet tanımı vermeden herhangi bir şiddet ile karşılaşma durumu konusundaki görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu sorular, şiddet konusundaki kişisel algılarına ilişkin "şiddetle karşılaşma durumu" sıklığını saptamaya yöneliktir. Gençlerin son üç ay içinde şiddetle karşılaşma yüzdesi 18,9 (yüzde 95, güven aralığı 17,9-19,9) ve son bir ayda şiddetle karşılaşma yüzdesi 14,4 (yüzde 95, güven aralığı 13,6-15,2) olarak bulunmuştur. Şiddet uygulama yüzdeleri ise son üç ay içinde yüzde 29,3 (yüzde 95, güven aralığı 27,7-30,9) ve son bir ay içinde yüzde 25 (yüzde 95, güven aralığı 23,6-26,4) olarak bulunmuştur.

Devlet ve özel ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin son üç ay ve son bir ay içinde şiddetle karşılaşma yüzdeleri birbirine çok yakın olarak bulunmuştur. Devlet okullarında yüzde 18,9 ($\pm 0,5$) ve özel okullarda yüzde 18,9 ($\pm 0,6$) dır. Son bir ay içinde şiddetle karşılaşma devlet okullarında yüzde 14,4 ($\pm 0,4$) ve özel okullarda yüzde 14,3($\pm 0,5$) dir.

Öte yandan, şiddet ile karşılaşma ile cinsiyet istismarı arasında farklılık söz konusudur. Erkek öğrencilerin yüzde 22,8’i son üç ay içinde ve yüzde 16,8’i son bir ay

içinde şiddetle karşılaştığını belirtirken kızlarda bu yüzdeler sırasıyla 13,8 ve 11,3 şeklindedir.

Devlet ve özel ortaöğretim kurumlarına devam eden erkek öğrencilerin şiddetle karşılaşmaya ilişkin beyan yüzdeleri birbirine çok yakın bulunmuştur (yüzde 22,8 ve yüzde 22,9); son bir ay içinde şiddetle karşılaşma yüzdeleri de birbirlerine çok yakındır (yüzde 16,8 ve yüzde 17,1). Kızlarda devlet okullarında son üç ve bir ay içinde şiddetle karşılaştıklarına ilişkin beyanları yüzde 13,8 ve yüzde 11,3 iken, özel okullarda biraz daha düşüktür (yüzde 12,4 ve yüzde 9,8), ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>0,05$).

Araştırma sırasında Millî Eğitim Bakanlığının kullandığı “şiddet” tanımları kullanılarak “şiddetle karşılaşma” durumları tekrar sorulmuştur.

Kullanılan Şiddet Tanımları (MEB, 2006)

Fiziksel şiddet; “itme, tekmelenme, bir alet ile saldırılma, herhangi bir cisim fırlatılması, saç veya kulak çekme, tokat atılması ve benzeri davranışlar” olarak tanımlanmaktadır.

Sözel şiddet; “ad takılması, alay edilme, iğneleyici söz söylenmesi, takılma, laf atılması, hakarete uğrama, küfür edilmesi, dedikodu yayılması, tehdit edilme, kızma ve benzeri davranışlar” olarak tanımlanmaktadır.

Duygusal şiddet; “görmezden gelme, gruptan dışlanma, küçük düşürülme, ayrımcılık yapılması, baskı yapılma ve eşyasına zarar verilmesi ve benzeri davranışlar” olarak tanımlanmaktadır.

Cinsel şiddet; “elle rahatsız etme, öpme, müstehcen (ayıp) sözler söyleme, sarkıntılık etme, sıkıştırma ve benzeri davranışlardan herhangi birinin size, zorla ve/veya istemeden yapılması” olarak tanımlanmaktadır.

Tablo:22- Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Son Üç Ay İçinde Karşılaştıkları ve Uyguladıkları Şiddet Davranışları (2007) (Yüzde)

	Karşılaşma	Uygulama
Fiziksel Şiddet	22,0 (21,5-22,5)*	35,5 (34,9-36,1)
Sözel Şiddet	53,0 (52,3-53,7)	48,7 (47,9-49,5)
Duygusal Şiddet	36,3 (27,7-36,9)	27,6 (27,1-28,1)
Cinsel Şiddet	15,8 (15,3-16,3)	11,7 (11,3-12,1)

* Yaya ayrıç içindeki değerler yüzde 95 güven aralığındaki görülme sıklığı değerlerini vermektedir.

Bu sayılar her 4-5 beş gençten birinin fiziksel, her iki gençten birinin sözel, her 3 gençten birinin duygusal ve her 6-7 gençten birinin cinsel şiddet ile karşılaştığını göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler şiddetin en sık sokakta (yüzde 39) ve okul ve çevresinde (yüzde 34) görüldüğünü düşünmektedir. Gençlerin “şiddet olgusunun” var olduğunu düşündükleri diğer yerler arasında yurt (yüzde 10,2), arkadaş çevresi (yüzde 9,4), aile ortamı (yüzde 4,8) ve trafik ortamı (yüzde 2,5) yer almaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından Yapılan Çalışmalara Göre Çocuk ve Gençlerde Şiddet Görülme Sıklığı

Millî Eğitim Bakanlığının “Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011+)”nın oluşturulma gerekçeleri arasında Türkiye'nin çeşitli illerinde (Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, Karaman, Kars, İstanbul) gerçekleştirilen araştırmalar, eğitim ortamlarında yaşanan şiddetin göz ardı edilmeyecek boyutlarda olduğu yer almaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığının Ankara, Ağrı, Yozgat, Diyarbakır, Karabük, Siirt, Bolu, İstanbul, Mersin, Balıkesir, Adana, İzmir, Kars ve Uşak illerinde 28 ortaöğretim kurumu ve 28 ilköğretim kurumunda toplam 1.120 öğrenci ile yaptığı çalışmada da yine okullarda şiddet önemli bir sorun olarak saptanmıştır. Bu çalışmada öğrencilerin yüzde 52,2'si sözel, yüzde 21,9'u fiziksel, yüzde 23,7'si duygusal ve yüzde 2,2'si diğer türde şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Öğrencilerin yüzde 45,3'ü şiddetin en sık olarak sokakta olduğunu düşünürken, yüzde 37,9'u çevrede, yüzde 27,6'sı okulda, yüzde 20,7'si arkadaş çevresinde ve yüzde 11,3'ü ailede olduğunu düşünmektedirler.

Millî Eğitim Bakanlığının Okullarda Meydana Gelen “Şiddet Olayları” İle İlgili Bildirimleri

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kayıtlarına alınan ve bildirilen vaka bildirim kaydında yer alan “şiddet” tanımı aşağıdaki şekildedir:

- ◆ Gençler arasında yaşanan kavga, atışma, çekişme, sözel ve fiziksel olarak saldırganca davranışlarda bulunmaktır.
- ◆ Okulun eğitim misyonunu ihlal eden, okuldaki güven ortamını tehdit eden, kişilerin can ve mallarını hedef alan her tür yıkıcı ve bozucu saldırganca eylemlerdir.

Millî Eğitim Bakanlığının 26 Nisan 2006-20 Mart 2007 tarihleri arasında yukarıdaki iki tanıma göre okul kayıtlarında toplam 4.379 şiddet olayına 8.856 öğrenci karışmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının toplam öğrenci ve şiddete karışan öğrenci sayılarına göre ise “şiddete karıştığı kaydedilen öğrenci yüzdesi” yüzde 0,06'dır.

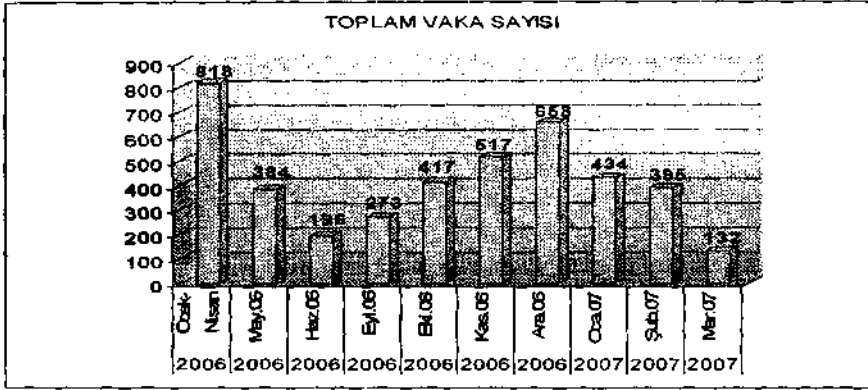
Türkiye’de toplam 34.656 ilköğretim okulundan 1.279’unda (yüzde 3,6) ve toplam 7.934 ortaöğretim okulundan 2.266’sunda (yüzde 28,5) şiddet olaylarına ilişkin kayıt bulunmaktadır. Okullarda görülen şiddet olaylarının en fazla kış aylarında olduğu, okulun açılma ve kapanma aylarında daha az olduğu görülmektedir.

Tablo:23- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları ve Şiddete Üşkin Kayıt Bulunan Okul Sayıları (26 Nisan 2006 – 20 Mart 2007)

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı	Şiddet Görülen Okul Sayısı	Okul Sayısına Göre Yüzdesi
İlköğretim	34.656	1.279	3,69
Ortaöğretim	7.934	2.266	28,56
Genel Liseler	3.690	1.179	31,95
Meslek Liseleri	4.244	1.087	25,61

Kaynak: MEB, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Grafik: 4- Toplam Vaka Sayısı

Kaynak: MEB, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

İlk ve ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrenciler, günlerinin önemli bir kısmını okul ile ilgili etkinliklerle geçirmektedirler. Bugün, özellikle kentlerimizde gençlerin bir kısmı yürüme mesafesindeki okullara devam ederken, bir kısım genç ise taşıtlarla okula gitmektedir. Bir öğrencinin okulda geçirdiği süre yaklaşık altı saattir. Okulda bir haftada geçirilen süre yaklaşık 30 saattir. Okula giriş ve eve dönüşün yanı sıra; pek çok öğrenci okul sonrası ek olarak dersane programlarına devam etmektedir. Bütün bu etkinlikler beraber değerlendirildiğinde gençlerin günde 8-14 saatlik bir süreyi okul ve dershanede geçirdikleri görülmektedir. Bu sürenin bir kısmında yetişkin gözetim ve denetimi oldukça sınırlıdır. Gençin ev dışında geçirdiği sürenin uzun ve gençleri etkileyen pek çok etmenin olması, okul ve çevresinde şiddetin sık görülmesinin nedeni olarak açıklanabilmektedir.

Okulda derslikler, koridorlar ve bahçede öğretmen ve idarecilerin gözetim ve denetimi mevcut olmakla beraber, pek çok ortamda çocuk ve gençler yalnız kalmaktadırlar. Okulun hemen çevresindeki yakın ortamda ise gözetim yapabilecek yetişkinler hemen hiç bulunmamaktadırlar. Okulun yakın çevresi, gençleri zararlı alışkanlıklarla tanıştırmak isteyen fırsatçı kişilerin bulunduğu ortamlar da olabilmektedir. Bu fırsatçı kişilerin bulunduğu ortamlar genellikle "güvensiz" ortamlar olmakta, zararlı alışkanlıklarla (özellikle madde kullanımı) beraber çeşitli nedenlerden dolayı şiddet içeren ortamlar hâline dönüşebilmektedir. Gençler, özellikle maddeye ekonomik nedenlerden dolayı ulaşamıyorsa, başka tür olayların içinde yer alarak maddeye ulaşma yolları denemektedirler. Bütün bu süreç sırasında genç şiddet olaylarının içinde yer alabilmektedir.

Gençlerin öğretmen gözetimi nedeniyle okulda sergileyemediği şiddet davranışlarını okulun yakın çevresinde serbestçe sergilediği de bilinmektedir. Son yıllarda okul dışında olan olayların bir kısmının "okul çıkışında ve eve dönüş yolunda" olduğu bilinmektedir.

Tablo 24'de okul kayıtlarında yer alan şiddet olaylarının çeşitleri görülmektedir. En fazla görülen şiddet türü fiziksel zarar verme (yüzde 34,5), hemen arkasından yüzde 23,7 ile zorbalık/tehdit/sataşma ve yüzde 10,1 ile dedikodu yapma/lakap takma yer almaktadır. Bir yıl içinde okullarda 15 ölümlü şiddet olayı olmuştur.

Tablo:24- Okullarda Meydana Gelen Şiddet Olaylarının Tiplerine İlişkin Sayısal Veriler (26 Nisan 2006 - 20 Mart 2007)

Olay Çeşidi	Olay Sayısı	Yüzde
Fiziksel Zarar Veren Şiddet (yumruk, tekme, tokat, vb.)	1839	34,5
Madde kullanımı (alkol/ uyuşturucu/ilâç/vb.)	347	6,5
Zorbalık/Tehdit/Sataşma	1267	23,7
Cinsel Taciz	137	2,6
Eşyaya / Mala Zarar Verme	471	8,8
Çalma/Gasp	254	4,8
Okula Silah/Kesici-Delici Alet Getirme	315	5,9
Çete Oluşturma/Katılma	44	0,8
Ateşli/Kesici/Delici Silahla Yaralama	112	2,1
Dedikodu/Lakap takma	537	10,1
Ateşli/Kesici/Delici Silahla Ölümlü Olay	15	0,3

Kaynak: MEB, Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

Olaylara Karışan Toplam Öğrenci Sayısı=8856

Toplam Vaka Sayısı=4379

Diğer Bazı Araştırma Sonuçları

Gençlerle en çok birlikte olan öğretmenlerin “gençler arasındaki şiddet” konusundaki düşünceleri de önemlidir. Eğiticiler, zorbaların en çok okul bahçesinde, sınıfta, koridorda uygulandığını belirtmişlerdir. Zorbaların en fazla başarısız ve erkek öğrenciler tarafından uygulandığını ifade etmişlerdir. İtme, lakap takma, dışlama, cinsel içerikli sözler söyleme gibi davranışların en sık gösterilen davranışlar olduğu söylenmiştir (Çinkır, Ş., Kepenekçi, Y.K.(2003).

Ögel ve arkadaşları, İstanbul'un 15 ilçesinden rastgele seçilen 43 okulda yapılan uygulamada 3.483 lise II. sınıf öğrencisine ulaşımlardır. 2004 yılı içerisinde yapılan bu çalışmanın sonuçlarına göre son bir yıl içinde en az bir kez fiziksel kavga da bulunanlar grubun yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Cinsiyete göre dağılımına baktığımızda bu oranın erkeklerde yüzde 68,8, kızlarda ise yüzde 29,7 olduğu görülmüştür. Erkeklerin fiziksel bir kavga da bulunma riskinin kızlara göre 5 kat fazla olduğu saptanmıştır. Fiziksel kavga sonucunda yaralandığını belirtenlerin oranının yüzde 15,4 olduğu görülmüştür. Erkeklerde kavga sonucu yaralanma riskinin kızlara göre 3,6 kat daha fazla olduğu tespit edilmiş, hayatı boyunca en az bir kez bir başkasını yaralayanların oranı yüzde 26,3 olarak bulunmuştur. Erkeklerde hayatları boyunca kavga sonucu birisini yaralama riskinin kız öğrencilere göre 3,2 kat daha fazla olduğu bulunmuştur. Şiddet olayları sonucunda bir başkasını yaraladığını belirtenlerin yarıya yakını bunu ilk kez 13-15 yaşları arasında yaptıklarını belirtmişlerdir (www.yeniden.org.tr).

Araştırmalarda üniversite öğrencileri arasında da şiddete maruz kalmanın önemli bir sorun olmaya devam ettiği gösterilmektedir. Üniversite yıllarında pek çok davranışını kontrol edebilme becerisine sahip olması beklenen gençlerin de şiddet davranışlarının olması ve şiddete maruz kalması kişisel iletişim becerilerini ortaöğretim kurumlarında da pekiştiremediklerini göstermektedir.

Örneğin, Tezcan ve arkadaşları tarafından üniversite birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada son bir yıl içerisinde herhangi bir kız arkadaşı tarafından şiddete maruz kalma, birinci sınıfta yüzde 9,7 ve üçüncü sınıf öğrencilerinde yüzde 10,7 olarak bulunmuştur. Son bir yıl içerisinde herhangi bir erkek arkadaş tarafından şiddete maruz kalma birinci sınıfta yüzde 8,1 ve üçüncü sınıf öğrencilerinde yüzde 7,4 olarak saptanmıştır. Üniversite birinci sınıf öğrencilerinde her 10 gençten üçüncü sınıf öğrencilerinde her 11-12 öğrenciden birisi şiddetle karşılaştığını belirtmiştir. Bu da üniversite yıllarında bile gençlerin şiddetle karşılaşmasının önemli bir sorun olduğunu göstermektedir (Tezcan ve ark, 2006).

Bir başka üniversite son sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada (Yığıtalp ve ark.) (n=977) kız öğrencilerin yüzde 6,2'si son 15 gün içinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Aynı değer erkekler için yüzde 7,9 olarak bulunmuştur. Psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirten kadın öğrenci yüzdesi 23,7 ve erkek öğrenci yüzdesi 20,5 olarak bulunmuştur. Cinsel şiddet erkek öğrencilerde saptanmazken, kadınların yüzde 1,2'si tecavüz ve yüzde 4,5'i sarkıntılıkla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada üniversite yıllarında fiziksel şiddetin devam ettiğini göstermektedir (Yığıtalp, G. ve arkadaşları 2006).

İçişleri Bakanlığının Gençlerde Şiddet Olguları ile İlgili Kayıtları

Ülkemizde "şiddet kültürü" çok önemli bir gerçek olarak yıllardan beri süre gelen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk doğduğu andan itibaren bir çok ailede şiddete maruz kalmaktadır, çocuk bir çok şeyi de ilk olarak aileden öğrenmektedir. Özellikle ülkemizdeki "çocuk şiddeti" profiline baktığımızda, şiddetin ve suçun daha çok öğrenildiği; çocukların bu davranışları, etrafındaki kişilere uygulamaya başladığı görülmektedir.

Çocuk ve suç kavramı irdelendiğinde yıllara göre çocuk suçluluğunda artış olduğu görülmektedir. Çocuklar tarafından işlenen suçlarda, daha çok mal varlığına yönelik kanuna aykırı davranışlarda artış gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra, çocuk suçlarında nitelik değişiminin olduğu da görülmektedir. Örneğin; çocuklar daha önceden kız arkadaşlarına kötü gözle bakan birine bedensel şiddet uygularken, günümüzde böyle bir olayda, taşarlayarak, ruhsatsız silah temin edip, birkaç kişinin birden ölümüne sebep olunan vakalarla da karşılaşmaktadır. Öğretmenin kendisine iyi not vermediğini düşünen bir öğrenci, ruhsatsız bir silah temin edip, arkadaşından da yardım alarak, yolda pusu kurup ateş edebilmektedir. Örnekler de göstermektedir ki başta yazılı ve görsel programlar olmak üzere bir çok toplumsal etki mekanizması çocuklara yansımakta ve bu değişim olgusu suç şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Özellikle çocuk ve şiddet kavramlarının bir arada bulunmasına; ekonomik, psikolojik, sosyolojik, ekolojik ve birçok sebebin etken olduğu vurgulanmakta ise de; bazen sayılan bütün etkenlerin hepsinin birden mevcut olduğu da görülebilmektedir.

Çocukların işledikleri suç türleri şahsa ve mala karşı işlenen suçlar şeklinde sınıflandırılmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğünün 2006 yılına ait verilerine göre çocukların yüzde 39'unun suç mağduru, yüzde 13'ünün korunmaya ve yardıma muhtaç, yüzde 48'inin suç şüphelisi kategorisinde olduğu tespit edilmiştir. Çocukların, yüzde 85'i şahsa karşı işlenen, yüzde 15'i de mal varlığına karşı işlenen suçlardan mağdur olmuştur. Suç şüphelisi olan çocukların da yarısı şahsa, yarısı mala karşı suçlardan şüphelidirler.

Türkiye'de Emniyet Genel Müdürlüğü kayıtlarındaki çocukların mala ve şahsa karşı işlediği suçların 2002-2006 yılları arasındaki değişimi aşağıda verilmiştir. Bu yıllar arasında mala karşı asayiş suçlamalarındaki şüpheli ve mağdur vaka sayısının giderek arttığı, yine şahsa karşı suçlarda özellikle yaralanmalı durumların çoğaldığı gözlenmektedir.

Tablo:25- Emniyet Genel Müdürlüğüne Türkiye Geneli Polis Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Mala Karşı Asayiş Olaylarında 18 Yaş ve Altı Çocukların İşlediği Suçların Dağılımı (2002-2006)

	2002	2003	2004	2005	2006
Hırsızlık					
Şüpheli Sayısı	23.373	23.007	23.246	24.454	25.105
Mağdur Sayısı	812	761	913	1.465	3.187
Ölü	-	1	4	2	-
Yaralı	31	34	61	42	50
Diğer	781	726	850	1.421	3.137
Gasp-Yağma					
Şüpheli Sayısı	890	1.177	1.457	2.076	2.343
Mağdur Sayısı	309	453	629	1.484	2.273
Ölü	-	1	-	1	-
Yaralı	57	101	115	158	243
Diğer	252	351	514	1.325	2.030
Yangın					
Şüpheli Sayısı	164	154	171	188	221
Mağdur Sayısı	66	78	117	136	150
Ölü	17	17	41	22	22
Yaralı	27	46	52	71	71
Diğer	22	15	24	43	57
Diğer Suçlar					
Şüpheli Sayısı	1.903	2.351	2.376	2.591	1.966
Mağdur Sayısı	465	506	540	941	868
Ölü	-	6	1	-	-
Yaralı	39	48	35	50	52
Diğer	426	456	504	891	816
Mala Karşı İşlenen Tasnif Dışı Suçlar					
Şüpheli Sayısı	962	1.000	1.345	1.545	1.966
Mağdur Sayısı	159	224	230	584	868
Ölü	2	12	1	2	-
Yaralı	13	34	10	32	52
Diğer	144	178	219	550	816
Toplam					
Şüpheli Sayısı	27.292	27.698	28.595	30.854	33.335
Mağdur Sayısı	1.811	2.022	2.429	4.610	8.066
Ölü	19	100	45	27	23
Yaralı	167	263	273	353	466
Diğer	1.625	1.726	2.111	4.230	7.577

Hırsızlık: Evden, işyerinden, resmi kurum ve kuruluşlardan, bankadan, otodan, oto hırsızlığı, kapkaççılık, yankesicilik, büyükbaş ve küçükbaş hayvan hırsızlığı, vb.

Gasp/Yağma: şahıstan, evden, işyerinden, bankadan, adam kaldırmak, zorla çek-senet imzalatmak/tahsil etmek.

Yangın: kasten, ihmalen.

Diğer Suçlar: dolandırıcılık, emniyeti suistimal, suç eşyası satın almak, satmak ve saklamak, mala zarar vermek, bilişim suçları, mesken masuniyeti aleyhinde suçlar, hükümet emirlerine muhalfe.

Tablo:26- Emniyet Genel Müdürlüğüne Türkiye Genel Polis Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Şahsa Karşı Asayiş Olaylarında 18 Yaş ve Altı Çocukların İşlediği Suçların Dağılımı (2002-2006)

	2002	2003	2004	2005	2006
Öldürme					
Şüpheli Sayısı	332	294	313	321	318
Mağdur Sayısı	342	358	548	503	542
Ölü	295	276	415	365	338
Yaralı	41	74	119	102	168
Diğer	6	8	14	503	36
Müessir Fıll					
Şüpheli Sayısı	11.778	12.082	13.790	15.032	18.348
Mağdur Sayısı	9.049	9.082	10.559	12.917	18.656
Ölü	39	36	14	5	2
Yaralı	8.009	7.837	9.169	10.872	15.550
Diğer	1.001	1.209	1.376	12.917	3.104
Genel Adap ve Aile Nizamı ile Şahıs Hürriyeti Aleyhine Suçlar					
Şüpheli Sayısı	2.165	2.297	2.460	2.623	3.642
Mağdur Sayısı	4.443	4.843	5.315	6.264	8.723
Ölü	1	7	4	2	1
Yaralı	984	1.093	1.251	1.137	1.548
Diğer	3.458	3.743	4.060	6.264	7.174
Devlet Aleyhine İşlenen Suçlar					
Şüpheli Sayısı	713	883	1.190	1.297	1.335
Mağdur Sayısı	85	66	76	74	93
Ölü	-	1	-	1	-
Yaralı	48	41	33	24	31
Diğer	37	24	43	74	62
Diğer					
Şüpheli Sayısı	2.452	2.285	2.568	3.328	4.792
Mağdur Sayısı	1.022	929	1.062	1.282	2.317
Ölü	218	165	158	127	121
Yaralı	685	629	737	956	1.737
Diğer	119	135	167	1.282	459
Tasnif Dışı Suçlar					
Şüpheli Sayısı	2.754	2.808	2.795	3.219	5.531
Mağdur Sayısı	6.885	7.190	7.901	9.651	16.240
Ölü	621	575	555	554	622
Yaralı	4.786	4.758	5.270	6.175	10.083
Diğer	1.478	1.857	2.076	9.651	5.535
Toplam					
Şüpheli Sayısı	20.194	20.686	23.305	25.821	33.118
Mağdur Sayısı	21.945	22.606	25.464	30.699	46.582
Ölü	1.263	1.151	1.146	1.054	1.084
Yaralı	14.582	14.472	16.579	19.269	29.117
Diğer	6.100	6.983	7.739	30.699	16.351

Öldürme: kasten, ihmâl ve kazaen.

Müessir Fıll: kasten, ihmâl ve kazaen, darp.

Genel Adap ve Aile Nizamı ile Şahıs Hürriyeti Aleyhine Suçlar: Kız-Kadın-Erkek kaçırma, çocuk kaçırma, rehin alma, tehdit, aile fertlerine kötü muamele, hakaret sövme, müstehcen hareketler, urza geçmek, evlenme vaadiyle kızkık bozma, fuhuşa teşvik ve kadın ticareti, kumar oynamak oynatmak.

Devlet İdaresi Aleyhine İşlenen Suçlar: kolluk kuv. hak.muk.darp.sal., diğer dev. memurlarına hakaret, darp ve sahdırı, rüşvet, zimmet, irtikap, ihtilas.

Diğer: 6136 SKM, meskun mahalde silah atmak, intihar, intihara teşebbüs.

Tablo:27- Emniyet Genel Müdürlüğü Türkiye Geneli Polis Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Şahsa Karşı Asayiş Olaylarında 18 Yaş ve Altı Çocukların İşlediği Suçların Dağılımı

YILLAR	ŞÜPHELİ SAYISI						MAĞDUR SAYISI							
	CUMHURİYET SAVCILIGINA SEVK EDİLEN		FİRARİ		GENEL TOPLAM	Yüzde	ÖLÜ		YARALI		DİĞER		GENEL TOPLAM	Yüzde
	T.C. Uyruklu		T.C. Uyruklu				TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde		
	TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde										
2002	19321	17	873	14	20194	16	1263	22	14582	16	6100	13	21945	15
2003	19864	17	822	13	20686	17	1151	20	14472	15	6983	15	22606	15
2004	22237	19	1068	17	23305	19	1146	20	16579	18	7739	16	25464	17
2005	24347	21	1474	24	25821	21	1054	18	19269	20	10376	22	30699	21
2006	31183	27	1935	31	33118	27	1084	19	29117	31	16381	34	46582	32
TOPLAM	116952	100	6172	100	123124	100	5698	100	94019	100	47579	100	147296	100

NOT : AKKM Dairesi Başkanlığı Verileridir.

Tablo:28 - Emniyet Genel Müdürlüğü Türkiye Genel Polis Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Mala Karşı Asayiş Olaylarında 18 Yaş ve Altı Çocukların İşlediği Suçların Dağılımı

YILLAR	ŞÜPHELİ SAYISI										MAĞDUR SAYISI							
	CUMHURİYET SAVCILIGINA SEVK EDİLEN				FİRARİ				GENEL TOPLAM	Yüzde	ÖLÜ		YARALI		DİĞER		GENEL TOPLAM	Yüzde
	T.C. Uyruklu				T.C. Uyruklu						TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde		
	TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde	TOPLAM	Yüzde										
2002	26171	19	26171	19	1121	16	1121	16	27292	18	19	13	167	11	1625	9	1831	10
2003	26481	19	26481	19	1208	17	1208	17	27689	19	33	22	263	17	1726	10	2022	11
2004	27244	19	27244	19	1351	19	1351	19	28595	19	45	31	273	18	2111	12	2429	13
2005	29086	21	29086	21	1768	25	1768	25	30854	21	27	18	353	23	4230	24	4610	24
2006	31682	23	31682	23	1653	23	1653	23	33335	23	23	16	466	31	7577	44	8066	43
TOPLAM	140664	100	140664	100	7101	100	7101	100	147765	100	147	100	1522	100	17269	100	18938	100

NOT:AKKM Dairesi Başkanlığı Verileridir.

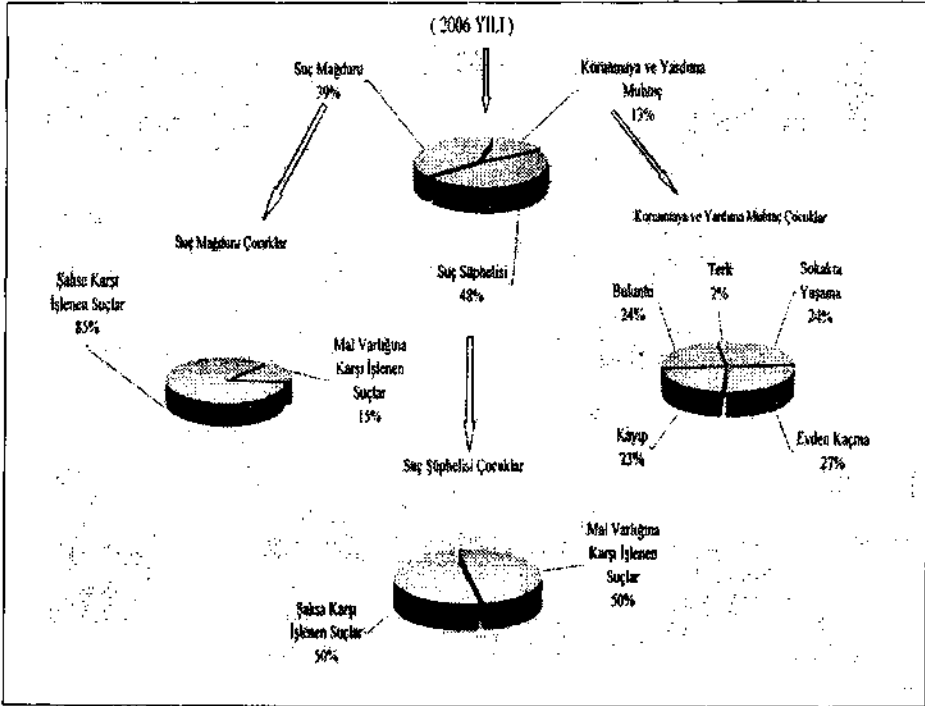
Tablo:29- Çocuk Şube Müdürlüklerine Gelen Getirilen Çocukların Sevk Edildikleri Yerlere Göre Dağılımı

		0-10 Yaş Arası						11-18 Yaş Arası					
		T.C. Uyruklu		Yabancı		TOPLAM	YÜZDE	T.C. Uyruklu		Yabancı		TOPLAM	YÜZDE
		Kız	Erkek	Kız	Erkek			Kız	Erkek	Kız	Erkek		
2002	İlgili Kurum	307	513	1	0	821	13	823	3938	10	2	4773	18
	Cumhuriyet Savcılığı	278	472	6	3	759	22	2999	32514	31	131	35675	17
2003	İlgili Kurum	455	748	5	2	1210	20	921	4899	16	40	5876	22
	Cumhuriyet Savcılığı	332	442	2	1	777	23	3375	37088	61	58	40582	20
2004	İlgili Kurum	419	688	7	4	1118	18	849	4013	29	57	4948	19
	Cumhuriyet Savcılığı	191	283	1	1	476	14	3045	35943	35	49	39072	19
2005	İlgili Kurum	601	775	2	2	1380	22	1078	3857	28	78	5041	19
	Cumhuriyet Savcılığı	378	478	2	5	863	25	3623	38970	54	92	42739	21
2006	İlgili Kurum	810	809	1	11	1631	26	1587	4066	31	147	5831	22
	Cumhuriyet Savcılığı	247	306	1	0	554	16	3855	42083	16	46	46000	23
TOPLAM	İlgili Kurum	2592	3533	16	19	6160	100	5258	20773	114	324	26469	100
	Cumhuriyet Savcılığı	1426	1981	12	10	3429	100	16897	186598	197	376	204068	100

Aydın B. ve arkadaşları, Samsun İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'nün 2004 yılında suç işlediği iddiası ile güvenlik birimine gelen/getirilen 402 çocuğa ait verileri değerlendirmişlerdir. Çocukların yüzde 90'ı erkek olup en fazla suç isnadı 57,5'lik yüzde ile 16-18 yaş grubundadır. Çocukların yüzde 47,1'i yaralama, yüzde 34,1'i hırsızlık isnadı nedeni ile güvenlik birimine gelmiş ya da getirilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan çocukların yüzde 92,8'i öz anne ve/veya babası ile yaşamakta olup yüzde 39,6'sı madde kullanmaktadır. Suç işleme nedeniyle getirilen gençlerin ailelerinin yanlarında olmasına karşılık pek çok riskli davranışa sahip oldukları görülmektedir (Aydın B. ve arkadaşları, 2004).

Son yıllarda televizyon ve gazetelerde çocukların işledikleri mala karşı suçlarla ilgili haberler çok sayıdadır. 2006 yılına ait verilerin incelenmesinden görüleceği gibi mala karşı suçlar içinde suç şüphesi olan çocukların yüzde 18,7'si iş yerinden hırsızlık yapmıştır. Ayrıca otodan hırsızlık yapanların yüzde 7,9, yankesicilik yapanların yüzde 7,5, kapkaççılık yapanların oranı da yüzde 4 olarak bulunmuştur.

Grafik-5- Emniyet Birimlerine Gelen/Getirilen Suça İtilmiş, Suç Mağduru ile Korunmaya ve Yardıma Muhtaç Çocukların İstatiksel Dağılımı (2006)

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü (2007).

Adalet Bakanlığının Çocuklara İlişkin İstatistikleri

Ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocuk tutuklu ve hükümlülere ilişkin resmî veya kurum içi çalışmalarında kullanılan 2000-2006 yılları arasındaki bilgiler aşağıda sunulmuştur:

Tablo:30- Ceza İnfaz Kurumlarında Kalan Çocukların Yıllara Göre Sayıları

Yıllar	Çocuk Sayısı
31.12.2000	1.394
31.12.2001	1.505
31.12.2002	2.302
31.12.2003	2.248
31.12.2004	1.620
31.12.2005	1.549
31.12.2006	2.115

Ceza infaz kurumlarında yer alan çocuk sayısında yıllara göre değişiklikler görülmektedir.

2005 yılında ceza mahkemelerinde 12-15 yaş grubunda 36.024, 16-18 yaş grubunda 121.192 çocuk yargılanmıştır. Toplam olarak 12-18 yaş grubunda yargılanan çocuk sayısı 157.216'dır. Bu çocuk sanıkların yargılandıkları mahkemelere göre dağılımı ise; yüzde 0,1'i CMK 250.madde ile yetkili "ağır ceza", yüzde 3,3'ü "ağır ceza", yüzde 32,2'si "asliye ceza", yüzde 20,9'u "sulh ceza" mahkemelerinde yargılanırken yalnızca, yüzde 24,1'i "çocuk ağır ceza" ve yüzde 19,4'ü "çocuk" mahkemelerinde olmak üzere toplamda yüzde 43,5'i çocuklara özel mahkemelerde yargılanabilmektedirler.

Ülkemizde 100.000 çocuk nüfusundaki sanık çocuk sayısı ise 1994 yılında 675 iken, bu sayı 2005 yılında 1.514'e yükselmiştir.

Çocuk Mahkemeleri iş yükü 1988 yılında 3.796 dava iken 2005 yılında yeni kurulan çocuk ağır ceza mahkemeleri ile birlikte 87.620 davaya ulaşmıştır.1988 yılında 4 olan mahkeme sayısı ise 2005 yılında 12 yerde toplam 27 çocuk mahkemesi ve 8 ağır ceza merkezinde 14 çocuk ağır ceza mahkemesi olmak üzere toplam 41 mahkemeye ulaşmıştır. Karara bağlanma oranları ise 1988 yılında yüzde 57 iken, bu oran genel olarak sürekli bir düşüş göstermiş ve 2003 yılında yüzde 17,7'ye ulaşmıştır. 2004 yılında ise karara bağlanma oranı 2003 yılına göre artış göstererek yüzde 41,1'e çıkmıştır. 2005 yılında çocuk mahkemelerindeki 87.620 davadan 46.032'si (yüzde 52,5'i) yıl içinde karara bağlanmış olup, bu davalardaki 55.636 sanıktan 18.859'u (yüzde 33,9) mahkûmiyet, 2.437'si (yüzde 4,4) beraat, 34.340'ı (yüzde 61,7) hakkında diğer kararlar (yetkisizlik, görevsizlik, birleştirme, düşme, 4616 ve 4454 sayılı Kanuna göre davanın ertelenmesi, TCK'nın 46.maddesi gereği verilen kararlar, TCK'nın 119.maddesi uyarınca ortadan kaldırma) verilmiştir.

Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerinde ortalama yargılama süresi 281 gün olarak hesaplanmıştır. Ortalama yargılama süresi mahkemeler arasında da farklılıklar göstermektedir. İstanbul Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde bu süre 457 güne kadar çıkarken, Üsküdar Çocuk ve Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinde 121 güne kadar inmektedir.

2005 yılında ceza mahkemelerinde haklarında hürriyeti bağlayıcı ceza kararı verilen çocuk sayısı 4290'dır. Bu kararların yüzde 33,1'i ağır ceza mahkemelerince verilirken, yüzde 41,3'ü asliye ceza mahkemelerince, yüzde 15,9'u sulh ceza mahkemelerince ve yüzde 9,4'ü çocuk ağır ceza mahkemelerince verilmiştir.

Çocuk ve çocuk ağır ceza mahkemelerine açılan davalardaki sanıkların yüzde 55'i hırsızlık, yüzde 17'si müessir fiil (etkili eylem), yüzde 3,5'i gasp ve yüzde 2,8'i trafik

suçundan yargılanmaktadır. Karara bağlanan davalarda haklarında hırsızlık suçundan mahkûmiyet kararı verilenlerin oranı yüzde 42,2, beraat oranı yüzde 2,7 ve diğer kararların oranı yüzde 55,1'dir. Müessir fiil suçlarında ise mahkûmiyet oranı yüzde 30,1'e inerken, beraat oranı yüzde 3,7 ve diğer kararların oranı yüzde 66,1 olmaktadır.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün 2006 Aile Yapısı Araştırması:

Başbakanlık, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün 2006 Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre;

- ◆ Hem eşine hem de çocuğuna şiddet uygulayanların yüzde 84'ü erkek ve yüzde 16'sı kadındır.
- ◆ Şiddet uygulayan kişilerin yüzde 64,6'sı ilkokul mezunu ve yüzde 53,7'si ise gelirinden memnun değildir.
- ◆ Çocukların dövülme nedenleri "büyüklerine saygısızlık yapması" yüzde 37,5, "yalan söylemesi" yüzde 27,8, "eğitimin ihmal edilmesi/ders çalışmaması" yüzde 26,8 ve "kardeşlerine çevresine şiddet uygulaması" yüzde 23,7'dir.
- ◆ Çocuğuna şiddet uygulayanların çocukları ile yaşadıkları sorunlar: Kılık kıyafet tarzında (yüzde 10,8), arkadaş seçiminde (yüzde 6,6), harcama ve tüketim alışkanlıklarında (yüzde 4,9) şeklindedir.

TBMM Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun Türkiye'de ortaöğretim kurumlarına devam eden tüm çocuklara yönelik yaptığı araştırmaların sonuçları, Millî Eğitim Bakanlığının ilk ve ortaöğretim kurumlarında yaptığı çalışmalara, İçişleri ve Adalet Bakanlıkları ve Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün kayıtlarına göre ülkemizde çocuk ve gençler arasında şiddetin bir toplumsal sorun hâline geldiği görülmektedir.

4.3. Türkiye’de Şiddetin Sosyal ve Ekonomik Maliyeti

Toplumun gelir dağılımındaki eşitsizlik ve dolayısıyla sosyal bütünleşmenin derecesi gençlerdeki şiddeti etkilemektedir. Sosyal ilişkiler ve kurumlardaki kurallar, değerler, sorumluluklar ve güven “sosyal sermaye”yi oluşturmaktadır. Sosyal sermayenin azalması ve şiddet, kısır bir döngü oluşturur. Toplumda şiddet oluştuğunda; fiziksel harekellilik, iş ve eğitim imkânları azalmakta, iş çevreleri yatırım yapmaktan kaçınmakta ve şiddet olan yörede yaşayanların konutlara yatırımları azalmaktadır. Sosyal sermayedeki (altyapının ve imkânların bozulması ile güvensizliğin artışı) bu azalma ise özellikle gençlerdeki şiddet davranışlarını artırmaktadır (DSÖ, 2002).

DSÖ raporuna göre, Amerika Birleşik Devletleri’nde 1992 yılında sadece ateşli silah yaralanmalarının tedavi maliyeti 126 milyar Amerikan doları olarak hesaplanmıştır. Kesici ya da delici yaralanma şeklindeki yaralanmaların maliyeti ise buna ek olarak 51 milyar Amerikan doları olarak tahmin edilmektedir.

Inter-Amerikan Gelişim Bankası 1996 ve 1997 yılları arasında 6 Latin Amerika ülkesinde şiddet boyutları ve ekonomik etkilerine dair çalışmaları desteklemiştir. Bu çalışmalarda şiddetin, her ülkenin ekonomisine; sağlık hizmetleri, adalet sistemi ve kaynakların aktarımı bağlamında etkisi incelenmiştir. Gayrisafi milli hasılaya (GSMH) oran olarak hesaplandığında 1997 yılında şiddetin maliyeti; Brezilya GSMH’sının yüzde 1,9, Kolombiya GSMH’sının yüzde 5’i, El Salvador, Meksika, Peru ve Venezuela GSMH’larının sırasıyla yüzde 4,3, 1,3, 1,5 ve 0,3’ü seviyesindedir (DSÖ, 2002).

Şiddetin iki türü maliyeti vardır (Waters ve ark., 2004);

1. Doğrudan Maliyeti;

- ◆ Yasal hizmetler,
- ◆ Doğrudan tıbbi maliyetler,
- ◆ Doğrudan saldırgan kontrol maliyetleri,
- ◆ Polis maliyetleri,
- ◆ Ceza infaz kurumu maliyetleri,
- ◆ Korumucu bakım maliyetleri,
- ◆ Özel güvenlik maliyetleri olarak ortaya çıkar.

2. Dolaylı Maliyeti;

- ◆ Zaman ve kazanç kaybı,
- ◆ İnan gücündeki kayıplar,
- ◆ Dolaylı koruma maliyetleri,
- ◆ Hayat sigortası maliyetleri,
- ◆ Üretkenlik kaybı,
- ◆ İç ve dış yatırımlardaki ve turizm gelirlerindeki kayıplar,
- ◆ Psikolojik ve diğer maliyetler olarak ortaya çıkar.

Bir insan yaşamının maliyeti konusunda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bir derlemeye göre bir insan yaşamının ortalama maliyeti 4,2 milyon Amerikan dolarıdır (Miller, 1989). Şiddetin maliyetini inceleyen çalışmalar, şiddetin dolaylı maliyetlerinin doğrudan maliyetlerinden çok daha yüksek olduğunu, özellikle de psikolojik maliyetlerin doğrudan maliyetlerin çok üstünde ve uzun süreli olduğunu göstermektedir (Waters ve arkadaşları 2004).

Türkiye’de sağlık açısından yapılmış, şiddete bağlı “doğrudan” (yaralanmalar nedeniyle tedavi masrafları gibi) veya “dolaylı” kayıpların (iş günü kaybı, okul günü kaybı,

sosyal yaşam bozukluklarına bağlı kayıplar, ailelerin şiddet nedeniyle ruhsal problemlerine ait maddi kayıplar) benzeri maliyet bilgilerine ulaşamadığı için, şiddete bağlı maliyet etkililik ve maliyet-yarar hesaplamaları yapılamamaktadır. Üzeride yapılacak ulusal veya küçük ölçekli çalışmalarda şiddetin boyutuna eş zamanlı olarak bu tür maliyet hesaplarının yapılması hem durum saptamak hem de müdahale programlarının maliyet etkililiğini tespit ve takip açısından anlam taşıyacaktır.

Türkiye açısından şiddetin maliyeti incelendiğinde;

- ◆ Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Ulusal Hastalık Yükü çalışmasına göre 15-59 yaş arasındaki tüm ölümlerin yüzde 1,7'sinin şiddet nedeniyle gerçekleştiği görülmektedir.
- ◆ Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre 2006 yılı için yaklaşık 2.900 kişi şiddet nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Aynı verilere göre 2006 yılında şahsa karşı işlenen asayiş olaylarının toplamı 321.676'dır. Hayatını kaybeden bireylerin her birisinin yaşamlarının değerini Türkiye özelinde ayrıntılı bir değerlendirmeye yapmadan saptamak mümkün değildir.
- ◆ Yukarıda yer alan doğrudan maliyet maddelerinden hapis hane maliyetleri ele alındığında, yaklaşık 300 kişilik bir çocuk ve gençlik kapalı ceza infaz kurumunun ortalama maliyeti KDV hariç 20-22 milyon YTL arasında değişmektedir.
- ◆ 2006 yılında yaklaşık 280 çocuk ve ergen, şiddetle ilişkili suçlardan dolayı çocuk eğitim evlerine (islahevlerine) konulmuştur. 01.02.2007 tarihi itibarıyla ise kurumlarda toplam 2.299 tutuklu ve hükümlü çocuk bulunmaktadır. **Bütün giderler gözetildiğinde bir çocuk hükümlü ve tutuklunun devlete günlük maliyeti 32 YTL, aylık maliyeti ise 960 YTL'dir.** Bu rakam sadece ceza infaz kurumu maliyeti olup yargı maliyetini içermemektedir.
- ◆ Şiddetin doğrudan maliyetlerinden olan koruyucu bakım maliyeti göz önüne alındığında, SHÇEK çatısı altında bakılan bir çocuğun, bina ve amortisman giderleri hariç bakım, barınma ve personel giderlerine ilişkin ortalama aylık maliyeti 850 YTL'dir. Mevcut sistem içerisinde, korunma kararlı yaklaşık 7000 çocuğa hizmet sunabilmek için 100 kişi kapasiteli 70 ayrı kuruluşa (çocuk yuvası / yetiştirme yurdu) ihtiyaç vardır. Böyle bir kuruluşun bina yatırım gideri yaklaşık 180,6 milyon YTL olacaktır. 7000 çocuk için ise yıllık yaklaşık 72 milyon YTL'ye ihtiyaç duyulacaktır.
- ◆ 2006 yılında şahsa ve mala karşı işlenen asayiş olaylarının toplamı 785.510 olup bu durum özel güvenlik ve polis in sunduğu hizmetlere büyük kaynaklar aktarılmasına neden olmaktadır. Bu konuda net bir veri olmamakla beraber, şahsa karşı işlenen asayiş olaylarından yaklaşık 160.747'si çeşitli şekillerde tıbbi tedavi gerektirebilecek durumlardır. Bu durum büyük bir tedavi maliyeti oluşturmaktadır.

Şiddetin dolaylı maliyeti ele alındığında ise şiddete maruz kalan bireylerin daha sonraki psikolojik zararlarının karşılanması için geniş kaynakların ayrılması gerektiği açıktır. Ne yazık ki bu durumların boyutu ve maliyeti konusunda veri bulunmamaktadır.

Anne Çocuk Eğitim Vakfının (AÇEV) değerlendirmesine göre, erken çocuklukta kaliteli müdahale çalışmaları aileye, topluma ve ekonomiye yüksek getiriler sağlamaktadır. Erken çocukluk eğitimi hizmetlerine yapılan her 1 birimlik yatırım 6,37 birime kadar getiri sağlamaktadır. Bu getiriler arasında doğrudan veya dolaylı vergi gelirlerinde ve kamu hizmetlerinde artış yer almaktadır. AÇEV ve MEB tarafından yürütülen Anne Çocuk Eğitimi Programı'nın (AÇEP) analizi ise fayda/maliyet oranının 8,14'e varabileceğini göstermektedir.

Bir yıllık okul öncesi eğitime yapılacak birim yatırımın yalnızca lise düzeyinde okulu terk oranlarının düşmesiyle 2,28 birimlik bir fayda sağlayacağı gösterilmiştir. Eğitim

açısından bakıldığında ise okul öncesi eğitim almış olan çocukların lisede öğrenme becerilerinde 2 yıl daha önde oldukları saptanmıştır (Kaytaç M. 2005).

4.4. Çocuk ve Gençler Arasında Şiddetin Görülme Nedenleri

Çocuk ve gençlerdeki şiddet olaylarında bir çok risk faktörü bulunmaktadır. Bu etmenler kişisel, ilişkiler, sosyal ve toplumsal yapı başlıkları altında değerlendirilmektedir.

4.4.1. Bireysel Etkenler

Şiddet davranışlarına neden olan bireysel etkenler biyolojik, psikolojik ve davranışsal olabilir. Biyolojik faktörler içinde yaş, cinsiyet ve genetik yapı; psikolojik ve davranışsal özellikler olarak ise hiperaktivite, davranışların kontrol edilememesi ve dikkat sorunları olarak sayılmaktadır. Türkiye’de çocuk ve gençler arasındaki bireysel etkenlere ilişkin bulgular aşağıda sıralanmaktadır.

TBMM Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun Ortaöğretim Kurumlarında Yürüttüğü Araştırmasında Belirlenen Bazı Bireysel Risk Faktörleri:

- ◆ Öğrencilerin ruh sağlıklarını tanımlamaları istenmiştir. Tüm öğrencilerin yüzde 32,9’u ruh sağlığı durumunu “çok iyi”, yüzde 40,2’si “iyi” olarak tanımlamaktadır. “Orta” tanımı yüzde 17,4 , “kötü” yüzde 6,2 ve “çok kötü” yüzde 3,2 olarak bulunmuştur.
- ◆ Dikkatsizlik, hiperaktivite ve dürtüsellik davranışlarına ilişkin bazı yanıtlarının yüzde dağılımı incelendiğinde, öğrencilerin yaklaşık yüzde 15-20’sinin ödevlerini tamamlamakta zorluk çektiği, sık olarak kontrolünü kaybettiği ve sabırsızlık sergiledikleri görülmektedir. Erkek ve kız öğrenciler karşılaştırıldığında ise dikkatsizlik ifadelerinin kız öğrenciler tarafından daha fazla belirtildiği görülmüştür. Hiperaktivite ve dürtüsellik ifadelerinin, erkek öğrenciler arasında kız öğrencilere göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada, şiddet içeren davranışlarının olduğunu belirten gençlerin özelliklerine ilişkin yapılan ileri istatistiksel analizlerde de hem erkek hem de kızlarda hiperaktivite/dürtüsellik eğiliminin olması, şiddet içeren davranışları göstermeye neden olduğu bulunmuştur.

Bu araştırma sırasında Türkiye ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 10,2’si kendilerinin, yüzde 15,3’ü ailelerinin psikiyatrik tedavi gördüklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin yüzde 10’u kendisine zarar vermeyi denemiş, yüzde 27,4’ü ise düşünmüştür. Bu durum erkeklerde yüzde 10,2 ve yüzde 24,1 iken; kızlarda yüzde 9,7 ve yüzde 31,7’dir. Bu sayılar ortaöğretim kurumlarına devam eden her 3 ile 10 öğrenciden birinin ruhsal yardım almaya gereksinimi olduğunu göstermektedir. Bu sorunlar gencin kendisi ve çevresindeki bireyler ile iletişim kurabilmekte zorlandığı anlamına da gelebilmektedir. İletişim zorluğunun ve ruhsal sorunların şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında önemli bir neden olabileceği bilinmektedir.

Yaşın küçülmesiyle fiziksel şiddet ile karşılaşma ve uygulamanın arttığı bilinmektedir. Alt sınıflarda sorun çözme yolu olarak şiddet daha sık olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada da;

- ◆ Özel okullarda öğrenim gören erkek ve kız öğrencilerden alt sınıflarda olanlar fiziksel şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

- ◆ Özel okullarda öğrenim gören alt sınıflardaki kız öğrenciler daha fazla fiziksel ve sözel şiddete maruz kalmışlardır.
- ◆ Devlet okulları ve özel okullarda öğrenim gören erkek öğrencilerden alt sınıflarda olanlar son üç ay içinde daha fazla duygusal şiddete maruz kalmışlardır.
- ◆ Özel okullarda alt sınıflardaki erkekler sözel şiddete de daha fazla maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Şiddet içeren davranışları etkileyen bir diğer önemli bireysel etmen ise cinsiyettir. Komisyonun ortaöğretim kurumlarında yaptığı çalışmaya göre erkek ve kızlar arasında fiziksel, sözel, duygusal ve cinsel şiddete maruz kalma ve uygulama davranışlarının sıklığı istatistiksel olarak farklı değildir. Bu bulgu, hem devlet hem de özel ortaöğretim kurumlarında aynı şekildedir. **Bu da gençler arasında şiddet davranışlarının kabulünün arttığını, şiddet olaylarının kanıksandığını ve günlük davranışların içine yerleştiğini göstermektedir.**

Erkek ve kızlar arasında bulunan önemli bir fark ise, erkeklerin okulda şiddete maruz kalmalarıdır. Erkeklerin ev dışındaki ortamlar olan “okul” ve “sokak”larda farklı davranış kalıplarına sahip olabildiklerini ve şiddet olayları ile daha fazla karşılaştıklarını göstermektedir. Kızların şiddet davranışlarına uğradıkları yerler arasında “ev ortamı”, bazı tür şiddet sorularında ilk sıraya geçmiştir; sokakta ise sözel şiddete daha fazla maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

Çocuk ve gencin şiddet içeren ortamlarda bulunması, daha önce şiddete maruz kalması da şiddet davranışları sergilemesini artırmaktadır. Fiziksel, duygusal, sözel ve cinsel şiddete maruz kalma ve bu tür şiddet içeren davranışları uygulamayı etkileyen etmenlerin incelediği tüm analizlerde “daha önce herhangi bir türde şiddete maruz kalma” önemli ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. **Yani gençler daha önce şiddete maruz kaldıysa, şiddete maruz kalmaya devam etmekte ve şiddet içeren davranışları daha fazla göstermektedirler.**

Çocuk ve gençlerin yaşam becerilerinin erken çocukluk döneminden başlayarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu davranışların edinilmesi, çocuk ve gencin şiddet davranışları karşısındaki tutum ve davranışlarını etkileyebileceği gibi, sorunlarını şiddet davranışları göstermeden çözebilmesini sağlayacaktır. Bu yaklaşım içinde gencin sağlıklı seçimler yapma konusunda sorumluluk alması, olumsuz baskılara karşı durabilmesi ve riskli davranışlardan kaçınması yer almaktadır. Ayrıca, iletişim, red etme, karşıdakinin yerine kendini koyma (empati), ekip çalışması, iş birliği, savunuculuk, karar verme, kritik durumlarda düşünme, kendisini yönetebilme, kontrol edebilme, duygularını kontrol etme, sorun çözme ve stresle başa çıkma becerilerinin geliştirilmesi de yer almaktadır.

Şiddet ile ilişkili bulunan diğer iki önemli değişken ise “okul başarısızlığı” ve “okula devamsızlığı”dır. Çocuk ve gencin okula devamsızlığı arttıkça ya da okul başarısı düştükçe şiddet içeren davranışlara daha fazla sahip olmakta ve daha fazla maruz kalmaktadırlar. Çocuk ve gencin okul başarısızlığı arttıkça şiddet ortamı içinde yer almaya başlayabileceği gibi, bu tür bir yaşam tarzına sahip olanların okula karşı ilgileri de azalabilir. **Okul başarısızlığı ve devamsızlığı olan çocuk ve gençlerin sorunları daha ilerlemeden müdahale edilmesi şiddete karşı programlarda yer almalıdır.**

Komisyonun yaptığı çalışmada gençler karşılaştıkları bazı durumlarda aşağıdaki tutum ve davranışlara sahip olduklarını belirtmişlerdir:

- ◆ Öğrencilere istenilmeyen bir davranış yaptırılmak istendiğinde “hayır deme ve yapmama” şeklindeki yanıtları yüzde 45,5’dir. “İstemediği hâlde sessizce yapma” yanıtı yüzde 15,9, “istemediği hâlde söylenerek yapma” yüzde 20,4, “hayır deme ve yapma” yüzde 12,2 olarak alınmıştır.
- ◆ Öğrencilerin kesinlikle “hayır” diyemedikleri kişilerin kimler olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin yüzde 27,3’ü “baba”larına, daha sonra yüzde 15,8 ile “anne”lerine kesinlikle hayır diyemediklerini belirtmektedirler. Herkese hayır diyebilen öğrenci yüzde 21,6 olup, öğretmen yüzde 8,9 ve arkadaş yüzde 3,6’dır.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilere “birisini istemedikleri bir konu hakkında onun yerine karar verdiğindeki yaklaşımları” sorulmuştur. Bu soruya her 10 öğrenciden dördü “herkesin kendi kararlarını vermesini savunma” şeklinde yanıtlamıştır. İkinci yanıt ise yüzde 37 ile “konuşarak kararların değişmesini sağlama” şeklindedir. “Kavga ederek kararları değiştirmeye çalışma” yüzde 11,9 ile üçüncü yanıtıdır. Daha sonraki yanıtlar ise “aileden yardım alma” yüzde 3 ile dördüncü sıradaki yanıt, “sesini çıkarmama” yüzde 2,8 ile beşinci sırada ve “ağlayarak yanlış olduğunu söyleme” ise yüzde 2,7 ile altıncı sıradadır.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden her iki öğrenciden biri “zor bir durum karşısında aileden yardım alma”yı bir çözüm yolu olarak görmektedir (yüzde 50,1). İkinci çözüm yolu yüzde 19,5 ile “kendi karar vermesi” şeklindedir. Üçüncü yol arkadaştan yardım alma şeklindedir (yüzde 18,8). Diğer kişilere verilen yanıtlar ise oldukça düşüktür: Öğretmenler yüzde 3,5 ve din adamları yüzde 1,3’tür. Bir diğer yanıt ise, “olayları kendi hâline bırakma” şeklindedir; ve bu yanıtın yüzdesi 6,9’dur.
- ◆ Zor bir durum olarak “çok dersi varken arkadaşları gezmeye çağırılmaları durumunda” karar verme mekanizmaları irdelenmek istenmiştir. Kendini gergin hissetme, kararsız kalma ve arkadaşları ile kavga etme gibi sorunlu çözüm yolları ise öğrencilerin yüzde 23,8’i tarafından işaretlenmiştir. Bu soruya “o gün ne isterse onu yapacağını” ve “ne yapacağına hemen karar verebileceğini” söyleyen öğrenci yüzde 58,9 iken, “ailesine danışan” öğrenci yüzde 17,4’tür.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerden “birisine istemediğiniz hâlde dokunarak rahatsız ettiğinde” verecekleri tepkileri irdelemeleri istenmiştir. Öğrencilerin yüzde 56,9’u bu durumdan rahatsız olduklarını belirterek dokunmaya izin vermeyeceklerini belirtmişlerdir. Ancak, bu sorunu kavga ederek çözeceklerini söyleyen öğrenci yüzdesi 31,4’tür. Uyarı için aileye ve öğretmene söyleme yüzde 6’dır. “Bir şey diyememe” ve “sesini çıkarmama ama kızma” yanıtlarının yüzdesi 5,7’dir.
- ◆ Öğrencilerin yüzde 58,2’si arkadaşları ile bir sorun yaşadıkları zaman “bu sorunu konuşarak çözebileceklerini” söylemektedirler. İkinci seçenek “içine atma” (yüzde 18,1), “kavga etme” (yüzde 8,8) ve “arkadaşına sorun yaratma” (yüzde 8,7) şeklindedir.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin bir şiddete şahit olduklarında öğrencilerin yüzde 38’i “önlenebilir çalışmaları”, yüzde 22,8’i “bu kişiye yardım edeceklerini”, yüzde 14’ü “emniyete” ve yüzde 12,7’si “öğretmen/büyüklerimize haber vereceklerini” belirtmişlerdir. Şahit olunan şiddet olayına “duyarsız kalacağını” söyleyen yüzde 6,8 ve “şiddete katılan” yüzde 5,6 öğrenci bulunmaktadır.

Gençlerin bu araştırmada sorulan “bazı durumlarda verecekleri tepkiler karşısındaki tutumları ve davranış planları” incelendiğinde, gençlerin karar verebilme, haklarını savunabilme ve iletişim tekniklerini kullanabilme becerilerinin yeterli olmadığı söylenebilir. Gençlerin bazıları zor durumda karar vermeyeceklerini, bunun sonucunda şiddet davranışları sergileyebileceklerini; bazıları ise kendilerine yönelik yapılan haksız davranışlarla baş edemeyeceklerini ve bu duruma boyun eğeceklerini belirtmişlerdir. Bu araştırmanın sorularına verilen yanıtlar, gençlerin genel olarak sergiledikleri tutum ve davranışları

göstermektedir. Sonuç olarak, gençler şiddet olan ortamlarda bu davranışlarla baş etmeyi bilememekte ve kendileri de şiddet davranışları sergilemeden sorunlarını çözmeye zorlanabilmektedirler. Bu da gençler arasında daha fazla şiddet görülmesine neden olan etmenler arasında yer almaktadır.

Araştırmanın sonuçları, gençlerin şiddet sonrasında ne yapacakları konusunda da yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını göstermektedir.

- ◆ Fiziksel şiddet uygulama nedeni olarak, gençlerin yüzde 48,7 “kendini/hakkını korumak” olarak yanıtlarken, yüzde 22,2’si “şaka olsun diye” ve yüzde 13,6’sı “cezalandırma” amacıyla uyguladığını belirtmiştir. Diğer yanıtlar öç almak (yüzde 10,3) ve bu sorunu başka şekilde çözemedi (yüzde 5,3). “Hakkı korunsaydı” fiziksel şiddet uygulamayacağını söyleyen öğrenci yüzdesi 38,5 ve “pişman olacağını bilseydim yapmazdım” diyen öğrenci yüzdesi 32,4’tür. Diğer yanıtlar sırasıyla “cezalandırılacağını bilseydi” (yüzde 10,9), “arkadaşlarının kınayacağını bilseydi” (yüzde 10) ve “ailesinin onu kınayacağını bilseydi” (yüzde 8,1) şeklindedir.
- ◆ Sözel şiddet ile ilgili olarak ise “kendini/hakkını korumak”, “hayal kırıklığı yaşayıp, öfkelenmek”, “kendini iyi hissetmek için” şiddet uyguladığını belirtmiştir. Diğer yanıtlar “öç alma/cezalandırma” ve istediği bir şeyi yaptırmak için”dir. “Pişman olacağını bilseydi” sözel şiddet uygulamayacağını söyleyen öğrenci yüzdesi 35,9 ve “hakkının yenmesi önlenseydi” diyen yüzde 25,8’dir. Diğer yanıtlar sırasıyla “hakkı korunsaydı” (yüzde 18,7), “kınanacağını bilseydi” (yüzde 11,5) ve “cezalandırılacağını bilseydi” (yüzde 8,1) şeklindedir.
- ◆ Duygusal şiddet uygulama nedeni olarak ise gençlerin yüzde 36,8’i “hayal kırıklığı yaşayıp, öfkelenmek”, yüzde 35’i “kendini veya hakkını korumak” ve yüzde 13,7’si “öç alma/ cezalandırmak için” uyguladığını belirtmiştir. Diğer yanıtlar “kendini iyi hissetmek için” (yüzde 7,8) ve “istediği bir şeyi yaptırmak için”dir (yüzde 6,8). “Pişman olacağını bilseydi” duygusal şiddet uygulamayacağını söyleyen öğrenci yüzdesi 31,5 ve “hakkının yenmesi önlenseydi” diyen yüzde 25’dir. Diğer yanıtlar sırasıyla “hakkı korunsaydı” (yüzde 23,4), “cezalandırılacağını bilseydi” (yüzde 10,3) ve “kınanacağını bilseydi” (yüzde 9,8) şeklindedir.

Millî Eğitim Bakanlığının “Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı (2006-2011+)”nda “gelişmenin etkisinin büyük” olduğu vurgulanmaktadır. Gençlerin çatışma çözmeye farklı rol modellerine sahip olmadıkları için birçok gencin statü kazanma, saygı görme, temel kişisel ve sosyal gereksinimleri karşılamada şiddeti tek ve en etkili yöntem olarak gördükleri belirtilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığının yürüttüğü çalışmalarda, ilköğretim programına sosyal, duygusal, bilişsel alanlarda sorunlarla baş edebilme becerisine ilişkin kazanım ve etkinlikler eklendiği belirtilmektedir. Ayrıca, MEB tarafından yetişkinlerin gençlerle iletişim kurma yolları, ana-baba, öğretmen, yönetici ve danışmanlar arasındaki bağın kuvvetlendirilmesi, gençlerin içinde buldukları dönemi kavramaları ve döneme özgü sorunlarla baş etme yolları ile gerektiğinde profesyonel yardım almalarını amaçlayan işitsel ve görsel modüllerin oluşturduğu psikolojik eğitim setleri hazırlanmıştır. Bu çalışmaların daha da artırılarak yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca MEB, Şiddetin Önlenmesine ilişkin hazırladığı eylem planında belirttiği üzere gençlerin yönetime ve etkinliklere katılımı, başvuru mekanizmaları, kişilik hizmetlerinin güçlendirilmesi ve bütünleşmiş okul, eğitim ortamı ve çevresinin oluşturulmasına ilişkin etkinlikleri özellikle gençlerin yaşam becerilerinin artırılmasına önemli katkı sağlayacaktır.

Diğer araştırma sonuçlarından da erken ve orta ergen yaş grubunda şiddetin daha fazla görüldüğü, erkeklerin şiddet davranışlarına daha fazla yatkın oldukları, hiperaktivite, düşük benlik kaygısı, depresyon ve kaygı durumunun şiddet davranışlarını artırdığını belirten

araştırma sonuçları vardır. Ayrıca eğitimcilerin, öğrencilerin sorun ile başedebilme becerilerinin yeterli olmadığını belirten çalışma sonuçları bulunmaktadır (Çetin H. 2004; Güner N. 1995; Tümöklü A. ve arkadaşı 2003; Kapıcı E. G. 2004).

Sonuç olarak, ülkemizde çocuk ve gençlerin şiddet davranışları ile ilişkili bireysel etkenler şu şekilde sıralanmaktadır:

- ◆ Daha alt sınıflardaki lise öğrencileri arasında fiziksel şiddet daha fazla görülmektedir.
- ◆ Erkeklerde “okul ve sokak ortamlarında” şiddet görülme sıklığı yüksek iken; kızlarda “ev ortamında” şiddet daha önemli bir sorun hâline gelmektedir.
- ◆ Hiperaktivite/dürtüsellik, depresyon, düşük benlik algısı, kaygı durumlarının şiddet içeren davranışları göstermeye neden olduğu saptanmıştır.
- ◆ Okul başarısızlığı ve okula devamsızlığı olan çocuk ve gençlerin şiddete maruz kalma ve şiddet içeren davranışlara daha fazla sahip oldukları bulunmuştur.
- ◆ Gençin şiddet içeren ortamda bulunması, daha önce şiddete maruz kalması da şiddet davranışlarını sergilemesini artırmaktadır.
- ◆ Gençler şiddet olan ortamlarda bu davranışlarla baş etmeyi bilememekte ve kendileri de şiddet davranışları sergilemeden sorunlarını çözmede zorlanabilmektedirler.

4.4.2. Aile Bireyleri ve Arkadaş İlişkileri

Dünyada pek çok ülkede ve ülkemizde daha önce yapılan çalışmalarda çocuk ve gençlerin aileleri ve arkadaşları ile birlikte olduğu ortam ve onlarla olan ilişkileri olumsuz ise şiddet davranışlarını daha fazla gösterdikleri bilinmektedir. Bu nedenle, gençlerin aile ve okul ortamındaki ilişkileri ayrı başlıklar hâlinde ve detaylı olarak incelenmiştir. Aşağıda aile içi ilişkiler ve arkadaş ortamına ilişkin önemli bulunan bulgular sıralanmıştır.

4.4.2.1. Aile İçi İlişkiler ve Şiddet

Aile, çocuk ve gencin kişiliğinin, davranışlarının ve yaşama bakış açısının geliştiği en önemli kurumdur. Bu nedenle, öncelikle aile yapısı, aile içi ilişkiler ve çocuğa olan etkileri konusunun değerlendirilmesi aşağıda sunulmuştur. İkinci ana başlık ise Türkiye’de aile yapısı ve gencin şiddet davranışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesini içermektedir.

Aile ve Aile İçi İlişkilerin Önemi

Aile, kişiyle toplum arasındaki bağı kuran ve toplumsal hayatın temelini oluşturan bir sosyal kurumdur. Aile, toplumun temeli ve toplumsal dayanışmanın oluşmasında rol oynayan önemli bir kurumdur. Toplumsal mutluluk, dayanışma, barış, sevgi ve saygının yolu aileden geçer. Aile bu niteliğiyle toplumlarda kültürel kimliğin, insani değerlerin ve tarihi sürekliliğin koruyucusu ve aktarıcısı olan evrensel bir kurumdur.

İnsanların tümü bir aile biçimi içinde yaşamaktaysa da ailelerin biçimi ve yapısı hem toplumdaki topluma değişmekte, hem aynı toplum içinde zaman boyutunda ya da belirli bir zaman kesitinde, yöresel ve sınıfsal farklılıklar göstermektedir. Aile tipleri; çekirdek aile, ataerkiil geniş aile, geçici geniş aile, parçalanmış ailedir. Farklı aile yapıları, farklı görevleri yerine getirdiği gibi ailenin iç ilişkilerini de belirlemektedir. Ülkemizde çekirdek aile oranı hemen her bölgede ve dönemde yaygınlık göstermektedir.

Aile yapısı toplumdan topluma ve zaman içinde farklı biçimler alabilmesine karşılık neslin sürmesini sağlamak, çocuğun bakımı ve toplumsallaşma gibi temel özellikleri her yerde aynıdır. Çocukların aile içinde toplumsallaşmasının, topluma uyum bakımından temel önemdeki sonuçları arasında şunlar sayılabilir: Toplumsal bentliğin geliştirilmesi, güvenlik duygusunun kazandırılması, statü kazandırılması, arkadaşlık, diğer duygusal ihtiyaçlarının karşılanması; sorumluluk ve bağımsızlık anlayışını oluşturarak başka insanlarla gerçekçi ilişkiler içinde bulunulmasının sağlanmasıdır. Ailenin toplumsal fonksiyonları arasında cinsellik ve neslin devamı- çocukların bakımı ve yetiştirilmesi; yeni nesillere kültürel kimliğin, dinî ve ahlaki değerlerin kazandırılması; tarihsel ve toplumsal bilincin aktarılması; sevgi ve hoşgörü esasına dayanan tutum ve değerlerin yerleştirilmesi yer almaktadır.

Toplumların deneyimlerine göre hiçbir kurumsal yapı, ailenin yerine getirdiği fonksiyonları aile kadar başarılı, yerinde ve ekonomik olarak karşılayamamaktadır. Bunun en önemli nedenleri arasında aile içinde bireylerin, birbirlerinden karşılık beklemezsizin doğal bağlılık-sevgi-saygı-özveri ilişkisi içinde bulunmalarıdır. Kurumsal bakım hizmetleri, aile üyelerine götürülen hizmetlerin (çocuk bakımı, yaşlı ya da özürli bakımı gibi) bu tür ilişkileri içermemesi ve ticari bir değer karşılığında yerine getirilmesi, bu alanda başarıyı düşüren en önemli etkenler arasında yer almaktadır.

Aile içi ilişkileri etkileyen bir diğer önemli etken ise iletişim, ulaşım, bilgi erişimi alanlarındaki gelişmelerdir. İletişim ağındaki değişimler, bireylerin kendi geleneksel dünyaları dışındaki fikir ve davranış normlarıyla daha sık temas kurmalarını sağlamaktadır. Hem kentsel hem de kırsal alanlarda yaşayan, çok sayıdaki insan, değişik yaşam biçimlerinin farkına varmakta ve ayrıca diğer aile üyelerinin onayı olmadan daha fazla bireysel karar vermeye başlamaktadırlar. Bu değişiklikler genel olarak olumlu kabul edilmektedir ve bu gelişmeler, bireylerin kendi yaşamlarını giderek daha fazla kontrol edebilmelerini sağlamaktadır. Bu da, birçok insanın aile ilişkilerinde kendisini artık daha az sorumlu hissetmesine neden olmaktadır. Sonuçta, birçok ailede üyelerin birbirlerinin temel gereksinimlerini karşılamasında yetersizlik ya da isteksizlikleri ortaya çıkmaktadır. Bu da aile içi ilişkilerin daha fazla zayıflamasına neden olmaktadır.

Toplumumuzda yaşanan hızlı değişim süreci ve ekonomik zorluklara bağlı olarak son yıllarda suç oranlarındaki artış da bir başka önemli sorun alanı olarak görülmektedir. Öte yandan şiddet olgusu, diğer toplumlarda olduğu gibi bizim toplumumuzda da üzerinde durulması gereken bir problem alanını oluşturmaktadır. Toplumda yaşanan şiddet olayları cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve meslek statülerine göre farklılaşmaktadır. Ancak genel olarak fiziksel şiddet "güçlü konumda olan" "güçsüze" yönelik olmaktadır. Hem fiziksel hem de duygusal şiddet, yaşam boyunca süreklilik kazanabilmekte, yine çocuklar üzerinden bir davranış biçimi olarak bir nesilden diğerine aktarılabilir. Bu da aile içi ilişkilerin daha fazla zayıflamasına neden olmaktadır.

Son yıllarda, ekonomik tasarruf, yapısal düzenleme programları ve sosyal refah hizmetlerinin temininden doğan maliyetler, aileye yönelik hizmetlerin olumsuz olarak etkilenmesine neden olmuştur. Artan yük ailelere ve özellikle dezavantajlı aile bireylerine aktarılmıştır. Bu aktarım ise genellikle aile birliğinin bünyesinin zayıflamasına neden olmaktadır. Aile üzerindeki değişen etkilerin başında göç, tarımsal değişim, kentleşme ve nüfus artışı gibi değişik etkenler yer almaktadır. Toplumsal sorunların aileyi etkileyerek sokakta yaşayan çocuklar, uyuşturucu madde kullanımı, çocuk suçluluğu, aile eğitimindeki yetersizlik sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu sorunlar; kentlerde, göç eden, düşük gelir gruplarında ve diğer dezavantajlı ailelerde daha sık olarak ortaya çıkmaktadır. Bütün bu toplumsal sorunların ortaya çıkması, ailenin, sorunların merkezi olarak irdelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

Ailedeki değişimler ve sorunlar, zaman zaman önüne geçilemez sosyal problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Ailenin bölünmesi, parçalanması, tek ebeveynli ailelerin giderek artması, boşanma oranlarının yükselmesi, suç oranlarının artması, uyuşurucu kullanımı artması ve kullanım yaşının ilköğretim ikinci kademesine kadar düşmesi, metropollerde sokakta yaşayan çocuklar olgusunun ortaya çıkması ve giderek çoğalması, bireysel ve toplumsal şiddetin yaygınlaşması, kimlik bunalımı, psikolojik rahatsızlıklar, tauninsizlik vb gibi insanları ve dolayısıyla toplumu tehdit eden sorunlar şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Ailelerde sosyal problemler, istismar ve suistimal dâhil toplumun olumsuz yönleri sıklıkla aile ilişkilerinde mevcuttur. Bu anlamda aile, bir sorun çözüme ünitesi olduğu kadar, sorunların kaynağı veya sebebi olarak da değerlendirilmektedir. Bu hızlı değişim sürecine bağlı olarak aile yapısıyla ilgili ortaya çıkan sorunlar diğer kurumlara da yansımakta ve zaman zaman önüne geçilemez sosyal problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Komisyunun Ortaöğretim Kurumlarında Yürüttüğü Araştırmada Gençlerin Aile Yapılarına İlişkin Bazı Sonuçları:

- ◆ Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin yüzde 84,4'ü çekirdek aile yapısında, yüzde 8'i geniş aile, yüzde 3,9'u parçalanmış aile, yüzde 3,6'sı diğer aile yapılarına sahiptir. Gençlerin yüzde 0,1'inin ailesi yoktur.
- ◆ Bu araştırmada, ailesinde 2-4 kişi olan gençlerin yüzdesi 49,3, 5-7 kişi olan öğrencilerin yüzdesi 41,5, 8 ve üzerinde kişi olan öğrencilerin yüzdesi 6,7 olarak tespit edilmiştir. Yurtlarda yaşayan öğrenci yüzdesi 1,8'dir.
- ◆ Gençlerin sadece yüzde 5,4'ünün kardeşi olmayıp, yüzde 78,4'ünün 2-4, yüzde 12,2'sinin 5-7, yüzde 4'ünün 8 ve üzerinde kardeşi vardır. Yani, öğrencilerin yüzde 16,2'sinin 5 ve üzerinde kardeşi bulunmaktadır.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 1,1'inin annesi ve yüzde 3,6'sının babası hayatta değildir. Her ikisini de kaybetmiş olan öğrencilerin yüzdesi 0,4'tür.
- ◆ Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarının, babalarının öğrenim durumlarına göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Babalarda lise ve üzeri eğitim kurumlarından mezun olma yüzdesi 34,8 iken, annelerde bu yüzde 19,5'dir. Okur-yazar olmama yüzdesinde de anne ve babalar arasında fark bulunmaktadır. Annelerde okuryazar olmama yüzdesi 13,4 iken babalarda yüzde 2,7'dir.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 89,9'u anneleri ile, yüzde 83,1'i babaları ile ve yüzde 82,6'sı kardeşleri ile olan ilişkilerini "iyi" ve "çok iyi" olarak tanımlamaktadırlar. Diğer taraftan, öğrencilerin öğretmenlerle olan ilişkilerini aileleriyle olan ilişkilerinden daha olumsuz algıladıkları saptanmıştır (yüzde 70,8).
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 24,3'ü kimseden etkilenmediğini belirtmiştir. Öğrencilerin yüzde 29'u ailelerinden, yüzde 15,9'u arkadaşlarından, yüzde 14'ü yazılı ve görsel basından, yüzde 8,4'ü dinî görevlilerden ve yüzde 8,4'ü öğretmenlerden etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Türkiye'de Aile Yapısı ile Gençlerin Şiddet Davranışları ile İlişkisi

Türkiye'de ilk ve ortaöğretim kurumlarında yapılan çalışmalarda çocuk ve gençler, ailelerindeki bireylerden şiddet gördüklerini ve kendilerinin de aile bireyelerine şiddet uyguladıklarını belirtmektedirler. Üniversite gençleri arasında yapılan çalışmalarda da gençler ailelerinden fiziksel, psikososyal ve cinsel şiddet gördüklerine ilişkin yanıtlar vermektedirler. Şiddet gören genç bir nesil şiddet davranışlarını benimseyerek uygulamaktadır.

Ülkemizde ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencileri temsil eden bu çalışmanın sonuçlarına göre çekirdek ailelerin çoğunlukta olduğu, her iki aileden birisinin 2-4 kişilik haneler olduğu, her üç öğrenciden ikisinin 2-4 kardeşi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumları babalarına göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ortaöğretimde devam eden her 10 öğrenciden dokuzu anneleriyle olan ilişkilerini, her 10 öğrenciden sekizi ise babalarıyla ve kardeşleriyle olan ilişkilerini "iyi" ya da "çok iyi" olarak tanımlamaktadırlar. Aile, gençlerin en fazla etkilendiklerini söyledikleri kurum olarak belirtilmiştir. Bu özellikler, gençlerin aile bağlarını güçlü olarak gördüklerini, aileleriyle ilişkilerini olumlu olarak algıladıklarını göstermektedir.

Komisyunun Ortaöğretim Kurumlarında Yürüttüğü Araştırmanın Aile Yapısı ve Şiddet Arasındaki İlişkiye İlişkin Bazı Sonuçları:

- ♦ Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 23,9'u ailelerinde şiddet olduğunu belirtmiştir. Devlet okulu öğrencilerinde ailede şiddet olma yüzdesi 24,1 iken özel okullarda yüzde 19,1'dir. Kız öğrenciler (yüzde 28,1) erkek öğrencilere göre (yüzde 20,7) ailelerinde şiddet varlığını daha fazla olarak beyan etmişlerdir.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden her dört öğrenciden biri ailesinde şiddet olduğunu belirtmiştir. Yapılan analizlerde, hem devlet okullarını hem de özel okullarda, hem kız hem de erkek öğrencilerde ailede şiddet olgusunun olması şiddet davranışlarına maruz kalmayı ve şiddet içeren davranışlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik düzeyleri düştükçe, özellikle duygusal ve sözel şiddet davranışlarına maruz kalma ve uygulamanın arttığı saptanmıştır.

Gençlerin davranışlarının belirleyen önemli etkenlerden birisi "hatalı bir davranış yaptıkları zaman ailenin gösterdiği tepki"dir. Bu nedenle ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin olumsuz bir davranış sergilediklerinde "ailenin gence karşı tutum ve davranışları" tanımlanmaya çalışılmıştır. Öğrenciler, ailelerin daha çok olumlu yaklaşımları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. "Nasihat verme/öğüt vermeye çalışma" yüzde 94,7 ve "konuşarak çözmeye çalışma" yüzde 84,8 şeklindedir. Kızlar erkeklerle göre; özel okullarda görüşülen öğrenciler devlet okulu öğrencilerine göre ailelerinin olumlu yaklaşımlarının olduğunu daha fazla vurgulamışlardır. Öğrencilerin ailelerinin şiddet içeren davranışları olumlu davranışlara göre daha az olmakla beraber, her 10 gençten 2 ila 6'sı şiddet içeren davranışlarla karşılaştığını belirtmektedir. Öğrencilerin yüzde 68,4'ü ailelerinin "fazla bağırma ve/veya kızma" şeklinde davrandığını, yüzde 64'ü "istenilen şeyi yapmalarına izin vermediklerini", yüzde 26,1'i "sokağa çıkmama cezası" verdiklerini belirtmişlerdir. En az verildiği belirtilen cezalar ise "aşağılanma/hor görme" (yüzde 19,6) ve "dövme" (yüzde 14,4) şeklindedir.

Gençlerin ifadelerine göre, aileler gençlerin sorunlarını konuşarak çözmeye eğilimi içinde olmakla beraber şiddet içeren davranışlarla da müdahale edebilmektedirler.

Diğer araştırmalarda bulunan bazı bulgular ise şu şekilde özetlenebilir:

Anne ve babanın saldırganlık düzeyi gençlerin saldırgan davranışlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yine ailesinde saldırganlığa maruz kalan öğrencilerin daha çok saldırgan tutum ve davranış sergiledikleri belirlenmiştir (Karataş Z. B., 2002). Anne babanın

disiplin sistemi ve iletişimi de gencin saldırgan davranışlarını etkileyen önemli bir etkidir (Doğan S., 2001). Aile içi iletişim sorunu yaşayan gençlerin sorun çözme kapasitelerini geliştiremedikleri ve daha fazla çatışma yaşadıkları (Kahraman, 2002). Erkeklerin okulda, kızların ise aile içinde daha fazla şiddete maruz kaldıkları başka çalışmalarda da gösterilmiştir (Yavuz M. F. ve arkadaşları). İlköğretim 7 ve 8. sınıflarda okuyan öğrencilerin arasında yapılan bir çalışmada öğrenciler, anne ve babalarının kavga ettiğini ve kendilerine dayak attıklarını belirtmişlerdir (Özönder C. ve arkadaşları 2005).

Sonuç olarak komisyonun inceleme çalışmalarından, Türkiye’de yapılan diğer araştırmalardan ve Araştırma Komisyonunun ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerde ve ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklar arasında yaptığı araştırmalarının sonuçlarına göre;

- ◆ Ailenin sosyoekonomik yapısı ve kültürel yapısı şiddet davranışlarının görülme sıklığını etkilemektedir. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip olan ailelerde şiddet davranışları daha sık olarak görülmektedir. Çocuk sayısının artması önemli sosyal göstergelerden birisi olup bu tür ailelerin sosyal ve ekonomik olarak da dezavantajlı gruplar içinde yer aldığı gözlenmiştir. Bu nedenle çok çocuğa sahip olma sosyal ve ekonomik bir gösterge olarak da kullanılabilir. Bu tür ailelerin çocuklarında şiddet içeren davranışların görülme olasılığı da artmaktadır.
- ◆ Gelir düzeyinin düşmesi de şiddetin artmasına neden olan önemli etkenlerden biridir.
- ◆ Kentlere göç eden ailelerde sosyal ve ekonomik yapının değişmesi, kente uyumun sağlanamaması gibi nedenler de çocuk ve gençlerde şiddet davranışlarının artmasına neden olmaktadır.
- ◆ Aile ortamında alkol ve madde kullanımı, stres ve sosyal yalnızlık gibi etkenlerin olması da şiddetin görülmesini artırmaktadır.
- ◆ Ailenin bulunduğu psikososyal yapı, ailede sorunu olan bir birey olması, aile içi şiddetin yaşanmasına neden olmaktadır.
- ◆ Yetersiz ebeveynler, çocukluk döneminden itibaren yetersiz gözlem, disiplin kurmada yaşanan sorunlar çocuğa yönelik şiddet şeklinde ortaya çıkabilir. Ayrıca, bu tür ortamlarda yetiştirilen çocuk ve gencin sorun çözme kapasitesi gelişmediği için şiddet içeren davranışları daha fazla sergilemektedirler.
- ◆ Çocukluğunda şiddet ortamında bulunan erişkinlerin daha fazla şiddet uyguladıkları saptanmıştır.
- ◆ Aile içi geçimsizlik sonucu ebeveynler çocuklara yönelik şiddet uygulayabilmektedirler.
- ◆ Erken yaşta gebeliklerde anne ve babanın yeterli yaşam deneyimine sahip olmaması, disiplini şiddet ile sağlamalarına neden olmaktadır.

4.4.2.2. Arkadaş İlişkileri

Çocuk ve gençler, günlerinin önemli bir kısmını arkadaşları ile birlikte geçirmektedirler. Bunun yanı sıra ergenlik döneminde, büyüme ve gelişme sırasında arkadaşlar çok önemli bir konuma gelmektedirler. Aynı yaş grubunda olan bir ekibin içinde yer almak çok önemlidir; pek çok araştırmada aynı ekipten olmak ise beraberinde olumsuz davranışların edinilme nedeni olarak gösterilmektedir.

Çocukların arkadaşları ile paylaşmaya başlamaları genellikle okul yaşamı ile birlikte başlamaktadır. Çocuklar aile ortamından sonra buldukları ilk ve en etkin sosyal çevre okullardır. Okula başlama döneminde hızlı bir büyüme ve gelişme içinde olan çocuğun, kendine ait sosyal çevresi ve arkadaşları olmaktadır.

Komisyonunun ortaöğretim kurumlarında yaptığı araştırmada öğrencilerin yüzde 80,2'si erkek arkadaşları ile olan iletişimlerini “çok iyi” ve “iyi” olarak tanımlarken, kız arkadaşlar ile olan iletişimlerini “çok iyi” ve “iyi” olarak tanımlayan öğrenci yüzdesi 85,8'dir. Erkek arkadaşlar ile ilişkilerin orta olarak tanımlanması yüzde 15,4 ve kız arkadaşlarla ise yüzde 11'dir. Bu bulgu da yaklaşık her 10 gençten sekiz ya da dokuzunun arkadaşları ile olan iletişiminden memnun olduğunu göstermektedir.

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 24,3'ü kimseden etkilenmediğini, yüzde 15,9'u arkadaşlarından etkilendiklerini belirtmişlerdir. Kız öğrencilerin yüzde 20,1'i, erkek öğrencilerin ise yüzde 12,6'sı “en fazla” arkadaşlarından etkilendiklerini belirten yanıtlar vermişlerdir. **Her 10 gençten 1-2'si arkadaşlarını en ön plana koyduklarını belirtmektedir.**

Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 34,4'ü aile büyüklerinden, yüzde 27,3'ü basından, yüzde 14,3'ü öğretmenlerden, yüzde 13,8'i din görevlilerinden, yüzde 7,3'ü tanınmış kişilerden ve yüzde 2,9'u arkadaşlarından gelen bilginin daha güvenilir olduğunu belirtmektedirler. Bu da her 10 gençten üçünün arkadaşının söylediklerine tamamen katılacağını belirtmesi anlamına gelmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören gençlerin en çok şiddet gördükleri ortamlar içinde “arkadaş çevresi” yüzde 9,4'tür. Ancak fiziksel şiddete maruz kalan öğrencilerin yüzde 30,8'i; sözel şiddete maruz kalan öğrencilerin yüzde 47,1'i; duygusal şiddete maruz kalan öğrencilerin yüzde 55,7'si ve cinsel şiddete maruz kalan öğrencilerin yüzde 46,7'si arkadaşları tarafından şiddet gördüklerini; son üç ay içinde fiziksel şiddet uygulayan gençlerin yüzde 49,9'u; sözel şiddet uygulayan gençlerin yüzde 71,1'i; duygusal şiddet uygulayan gençlerin yüzde 63,6'sı ve cinsel şiddet uygulayan gençlerin yüzde 61,5'i arkadaşlarına şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Bir diğer önemli bulgu ise gençler şiddetle karşılaşmaları zaman “bu sorunlarını paylaştıkları kişiler” arasında arkadaşlar önemli bir yer almaktadır. Sorunlarına yönelik çözüm önerilerini arkadaşları ile beraber bulmaya çalışmaktadırlar.

Yapılan ileri analizlerin bazılarında okul dışında “arkadaşlar ile beraber sokakta vakit geçirme” ile şiddet davranışlarının görülme sıklığının arttığı görülmüştür. Bir üniversitenin birinci ve üçüncü sınıf öğrencileri arasında yapılan çalışmada gençlerin arkadaşlar ile beraber olma süreleri uzadıkça pek çok riskli davranışı benimsedikleri görülmektedir (Tezcan ve ark. 2006).

Komisyonunun ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlü gençler arasında yaptığı araştırmada da son üç ay içinde fiziksel şiddet gördüğünü belirten gençlerin yüzde 22,9'u arkadaşlarından şiddet gördüğünü, şiddet uygulayan gençlerin yüzde 43,8'i arkadaşlarına şiddet uyguladığını belirtmiştir.

Gençler arasında şiddetin bir diğer nedeni ise karşı cinsiyetten birine karşı yaşadığı duygular şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu duyguları ifade edememe, hoşlanılan kişinin duygularına yanıt vermemesi ya da bir başkasından hoşlanılması, hoşlanılan kişinin kıskanılması, şiddet davranışlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Arkadaşlar arası şiddetin bir başka boyutu ise duygusal arkadaşlık ilişkisi içinde arkadaşlardan birisinin diğerine fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet uygulamasıdır. Genellikle erkek tarafından kız arkadaşına fiziksel şiddet uygulanmaktadır. Fiziksel şiddet içinde tokatlama, cimcikleme, ısırma, yakma, saçlarını çekme, silah kullanma ve tehdit etme yer alabilmektedir. Fiziksel olduğu kadar ruhsal olarak şiddet uygulamada söz konusudur. Bu da hem erkek hem kız

tarafından uygulanan bir şiddettir. Ülkemizde de bir üniversitenin birinci ve üçüncü sınıf öğrencileri (n=3.501) arasında yapılan bir araştırmada karşı cinsiyetten bir arkadaşı olan gençlerin şiddet ile karşılaşma durumları sorulmuştur. Karşı cinsiyetten arkadaşı olan üniversite birinci sınıf öğrencilerinin yüzde 64,1'i duygusal, yüzde 2,8'i fiziksel ve yüzde 3,4'ü cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu yüzdeler üçüncü sınıflarda sırasıyla yüzde 47,5, yüzde 2,3 ve yüzde 1,1 şeklindedir. Duygusal şiddet, gençlerin flörtü tarafından en fazla maruz kaldıkları şiddet türüdür (Tezcan ve ark, 2005). Yine, bir başka üniversitede yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin yüzde 15,2'sinin arkadaşı ya da sevgilisi tarafından fiziksel şiddet görmüş olduğu, yüzde 12,4'ünün ise cinsel şiddet mağduru olduğu tespit edilmiştir (Tezcan S. ve arkadaşları 2006).

Sonuç olarak komisyonun inceleme çalışmalarından, Türkiye'de yapılan diğer araştırmalardan ve Araştırma Komisyonunun ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerde ve ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklar arasında yaptığı araştırmalarının sonuçlarına göre;

- ◆ Gençler arkadaşlarından çok etkilenmektedirler. Günlerinin önemli bir kısmını arkadaşları ile beraber geçirmeleri ortak davranışlar oluşturmalarına neden olmaktadır.
- ◆ Karşılaştıkları sorunlarını arkadaşları ile paylaşmayı tercih etmektedirler.
- ◆ Gençler arasında birbirlerine yönelik fiziksel, duygusal ve sözel şiddet davranışları oldukça sıktır.
- ◆ Gençler şiddetle karşılaştıkları zaman sorunlarını arkadaşları ile beraber çözmeye çalışmaktadırlar.

4.4.3. Sosyal ve Toplumsal Nedenler

Gelişen dünyada ve ülkemizde toplumların karşılaştıkları riskler her gün değişmektedir. Bu risklerle karşılaşan kişilerin verdikleri yanıtlar da farklı olabilmektedir. Bu bölümde çocuk ve gençlerle şiddet arasındaki ilişki "Bilim ile Teknolojinin Gelişmesi ve Şiddet", "Küreselleşme ve Şiddet", "Medya ve Şiddet", "Sigara, Alkol ile Alkol Dışı Madde Kullanımı ve Şiddet", "Kumar Oynama, Çete Üyesi Olma ile Silah Taşıma ve Şiddet", "Göç, Kentleşme, Yoksulluk, İşsizlik ve Şiddet" ve Sosyal ile Kültürel Etmenler ve Şiddet" başlıkları altında irdelenmiştir.

4.4.3.1. Bilim ve Teknoloji

Bilim ve teknolojiadaki değişme ve gelişmelerin ülkelerin sosyokültürel yapısını değiştirdiği çok açık olarak gözlemlenmektedir. Bu değişmeler, olumlu ve olumsuz yönde olabilmektedir.

Bilişim kelimesi muhtelif sözlüklerde; "insanların teknik, ekonomik ve toplumsal alandaki iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin, özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akılcı biçimde incelenmesi, bilginin elektronik cihazlarda toplanması ve işlenmesi bilimi, informatik" olarak açıklanmaktadır. Ceza Kanunu'nu ihlal eden, işlenmesinde veya araştırmasında bilgisayar teknolojisi bilgilerini içeren her tür suç bilişim suçu olarak tanımlanmaktadır (Terkeşli R., 2006).

Son yıllarda bilişim suçları ve türevlerinde de değişimler yaşanmaktadır. Başta İnternet yolu ile işlenen suçlar olmak üzere dijital alanda da suç ve suçluluk olgusunda önemli artışlar olduğu görülmektedir. Tüm gelişmelerle doğru orantılı olarak hem suçların nitelikleri hem de suç işleyenlerin yaşlarında, cinsiyetlerinde ve benzeri birçok demografik özelliklerinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Ekonomik alanda özellikle kredi kartlarındaki kullanım oranlarının artış göstermesi bilişim suçları ile paralel bir şekilde suç ve suç unsurlarına yönelmeyi de arttırmıştır. Örneğin, kredi kartlarının yasal olmayan yollardan elde edilmesi, çoğaltılması ve kullanılması ülkemizin yanı sıra tüm dünyada da artmaktadır. Özellikle son yıllarda interaktif bankacılık işlemlerinde yasal olmayan yollara yönelerek yapılan sahtecilik uygulaması sonucu binlerce yeni suç mağduru ortaya çıkmıştır. Söz konusu sıkıntıların giderilmesinde, örneğin dijital imza uygulaması gibi yeni yasal düzenlemeler yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bilişim teknolojisinin olumlu yanlarının yanı sıra, başta çocuk pornografisi olmak üzere cinsel ve şiddet içerikli sitelere rahatlıkla ulaşılabilmemesinin olumsuz yansımaları günümüzde kendini yoğun bir şekilde hissettirmektedir. İnternet yoluyla ülkeler arası haber kaynaklarından bilgi alış verişi çok kolay yapılabilmektedir. Olumsuz haberlerin öğrenilmesi, taklit edilmesi ve uygulanması hızlı haberleşme ile mümkün olmaktadır. İnternet ağındaki bir çok olumsuz dolaşım ve ulaşımın istenilen düzeyde denetlenerek kontrol edilememesi, mevcut sorunun büyüklüğünü ortaya koymaktadır.

Çocuk ve gençler, İnternet kafelerde çok uzun zaman geçirmektedirler. İnternet kafede çocuk ve gençlerin pek çok elektronik sayfaya girebildikleri ve ulaşılmaması istenilmeyen bilgilere ulaşabildikleri bilinmektedir. Üstelik çocuk ve gençler bu gibi yerlerde yeterli erişkin gözetimi ve denetiminden uzak kalmaktadırlar. İnternet kafelerde şiddet içeren oyunların oynanması çocuk ve gençlerin saldırgan davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır. Bu alanda yapılan bir deneysel çalışmada saldırgan içerikli video oyunu oynama ve izlemenin çocukların saldırgan davranışlarını artırdığı gözlemlenmiştir (Çetinkaya 1991).

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde 72 İnternet kafede bulunan 224 İnternet kullanıcısı ile yapılan çalışmada İnternet kullanıcılarının en fazla savaş türü oyunları yüzde 42 ile tercih ettikleri saptanmıştır. İnternet kafe kullanıcılarının bilgisayar oyunları ve İnternet sitelerinin içerdiği sanal şiddet öğelerine ilişkin algılarının orta düzeyde olduğu gözlemlenmektedir. Yine çalışmada en çok kullanılan İnternet sitelerinin; haber yüzde 15,4, bahis yüzde 11,2 ve sohbet yüzde 9 türlerinde yoğunlaştığı saptanmıştır (Akgündüz H. ve arkadaşları).

Komisyonunun ortaöğretim kurumlarında yürüttüğü araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin yüzde 56,1'i okul dışı zamanlarda İnternet kafeye gitmektedirler.

Komisyonunun ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlü çocuklar arasında yürüttüğü çalışmada, çocuklara ceza infaz kurumlarına girmeden önceki davranışları sorulmuştur. Çocukların yüzde 22,6'sı İnternet kafeye gitmediklerini belirtmişlerdir. İnternet kafeye gitme sıklığı "ayda bir" yüzde 11,8, "haftada bir" yüzde 17,4, "haftada bir kaç defa" yüzde 24,3 ve "her gün" yüzde 24,3'tür. Kızlar arasında İnternet kafeye gitme yüzde 77,4 iken erkeklerde bu oranın yüzde 78,9 olduğu görülmektedir.

4.4.3.2. Küreselleşme ve Şiddet

Bilginin, düşüncelerin, hizmetlerin ve ürünlerin gitgide artan bir hızla ve yaygınlıkla dağılımına neden olan küreselleşme, ulus devletlerin insanları birbirinden ayıran işlevsel ve politik sınırlarını yıpratmaktadır. Bu durum bir yandan önceden hayal edilemeyecek bir şekilde dünya ekonomisinde arz ve talep artışına neden olarak milyonlarca yeni iş olanağına

ve yaşam standardında iyileşmeye yol açmıştır. Her ülkenin sosyal ve kültürel değerleri o ülkeye özgüdür. Fakat sosyal yapılarda yatay ve dikey ilişkilerin hızlanması, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarını da benzer hâle getirmektedir. Günümüzde toplumlar arası iletişimin hızlanması, toplumun var olan farklılıklarını da azaltmakta ve benzer yapıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Krug E.G.,2002).

“Küreselleşme bütün kültürleri ve toplumları etkilemekte ve dönüştürmektedir. Bu gelişmelerden en çok çocuk ve gençler etkilenmektedir. Küreselleşmeye bağlı olarak gelişen kültürel çoğulculuk, bireyin kimliğinin “çoğul kimlik” çerçevesinde yapılanmasına ve “parçalanmış hayatlar” a dönüşmesine neden olmaktadır” (Hökelekli, 2007).

“Suç olaylarının öğrenilmesi, taklit edilmesi küreselleşme adımı verdiğimiz bu süreçte daha kolay hâle gelmektedir. Dünyanın çok uzak bir bölgesinde işlenen suç küreselleşme süreci kapsamında en kısa sürede dünyanın diğer bölgelerine yayılarak öğrenilmekte olup, yeni davranış biçimlerinin öğrenilmesine yol açmaktadır” (İçli T., 2007).

“Bilgi ve yaşam araçlarının çoğalmasına karşılık değerler alanının daralması ya da zayıflaması bireysel ve toplumsal pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Sosyal bilimcilerin çalışmalarında yer alan anomi, yabancılaşma, yaşamdan haz alamama, köksüzlük, değer patolojisi, varoluş bunalımı, manevi açlık, başarı nevrozları, amaçsızlık vb. gibi kavramlar bu durumun bireylerin psikolojisinde meydana getirdiği sonuçları anlamada yeterli bir fikir vermektedir. Bunun sosyal karşılıkları ise şiddet ve cinsellik kültürünün öne çıkması, bölgeler arası dengesizlik ve yetersiz beslenme, çevre kirlenmesi, aile kurumunun zayıflaması, cinsel sapmalar, terör ve savaş, yüksek intihar oranları, paraya tapınma, madde bağımlılığı gibi göstergeler olarak karşımıza çıkmaktadır” (Hökelekli 2007).

Ancak, her ülkede küreselleşmenin etkileri benzer olmamaktadır. Dünyanın bazı bölgelerinde küreselleşme eşitsizliklere neden olmakta ve kişiler arası şiddeti önleyen sosyal bütünlüğe zarar vermektedir. Küreselleşmenin şiddetin engellenmesi üzerine olan olumlu ve olumsuz etkileri aşağıda özetlenmiştir.

Olumlu Etkiler

Küreselleşmenin neden olduğu çok büyük boyuttaki bilgi paylaşımı yeni uluslararası iş birliklerine olanak vererek şiddete dair verilerin odağını genişletmiş ve kalitesini arttırmıştır. Küreselleşmenin yaşam standardını arttırdığı ve eşitsizlikleri azalttığı yerlerde ekonomik kaynaklar ülkeler arasındaki ve ülkelerin kendi içindeki gerilimlerin azaltılması için kullanılmıştır. Dahası küreselleşme, küresel mekanizmaların kullanılması için aşağıdaki yeni yöntemleri geliştirmiştir (Krug E.G.,2002).

Küreselleşme;

- ◆ Özellikle ulusal sınırları aşan sosyal, ekonomik ve politik etkenlere ilişkin araştırmalar yapılmasını,
- ◆ Küresel ve bölgesel ölçekte şiddeti önleme etkinliklerinin uyarılmasını,
- ◆ Şiddetin azaltılmasına yönelik uluslararası kanun, sözleşme ve antlaşmaların gündeme gelmesi ve uygulamaya konulmasını,
- ◆ Özellikle kendi kapasiteleri yetersiz olan ülkelerin şiddet önleme çabalarının desteklenmesini geliştirmiştir.

Olumsuz Etkiler

Eşitsizliğin zaten fazla olduğu ve küreselleşme sonucunda zenginlerle yoksullar arasındaki uçurumun genişlediği toplumlarda kişiler arası şiddet davranışlarında artış olması beklenmektedir. Eski Sovyetler Birliği'ne bağlı bazı ülkelerde olduğu gibi güçlü küresel

baskılar sonucunda hızlı sosyal değişiklikler olan toplumlarda var olan sosyal kontrol mekanizmalarının yok olmasıyla şiddet artmıştır. Buna ek olarak, piyasa sınırlamalarının kalkması ve küreselleşmenin sonucu olarak kâr amacının öne geçmesiyle alkol, madde ve silahlara ulaşım kolaylaşmaktadır. (Krug E.G.,2002).

Küresel Girişimlere Gereksinin

Şiddet ile mücadele, sadece ulusal politikalara bağlı değildir. Aynı zamanda küresel düzeyde de ülke grupları, uluslararası kurumlar, hükümetler ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası ağları ile yoğun bir şekilde ele alınmalıdır. Bu uluslararası çabalar küreselleşmenin olumlu noktalarından faydalanmayı artırıcı ve olumsuz yönleri azaltıcı olmalıdır (Krug E.G.,2002).

4.4.3.3. Medya ve Şiddet

Toplumda şiddetin ortaya çıkmasını etkileyen üç temel etken sıralanmaktadır: Aile ve çevre, eğitim sistemi ve medya.

Bu bölümde medyanın önemi, basın fotoğrafları ve televizyon yayınlarında şiddet, medyanın şiddet davranışlarının ortaya çıkması üzerindeki etkisi, medyadaki şiddetin izleyicilerin ruh sağlığına etkileri, gençlerin “medya ve şiddet” konusundaki düşünceleri, şiddet içerikli televizyon programlarının etkilerine ilişkin sınıflandırılmış niteliksel araştırma bulguları ve şiddet içerikli televizyon programlarının etkilerine katkıda bulunan diğer değişkenler olmak üzere bir değerlendirme yapılmıştır.

Medyanın Önemi

Medyanın kapsamına; televizyon, radyo, kitap, dergi ve gazeteler, filmler ve video oyunları ile İnternet gibi çok değişik ortamlar girmekle birlikte, hayatımızda tuttuğu yer ve hareketli görselliği de içermesi nedeniyle televizyon en önemli aracı oluşturmaktadır. Televizyon, bütün kitle iletişim araçları içerisinde belki de en kolay erişilen ve en yaygın kullanılan araç olması nedeniyle, en etkili öğrenme yolu olarak da dikkat çekmektedir. Günümüzde medya, herkesi farklı biçimlerde ve düzeylerde etkilemektedir. En çok etkilenen grubu çocuk ve gençler oluşturmaktadır.

Kitle iletişim araçları sosyalleşme aracı olarak işlev görmektedir. Medya, bu son derece önemli görevi yerine getirirken, verdiği haberlerin, sundukları rol modellerinin, kazandırdıkları yaşantıların ve örnekledikleri değer yargılarının diğer sosyalleşme araçlarını (aile, eğitim, arkadaş grupları) zayıflatmaları nedeniyle, sosyal yapı ile uyumsuzluk gösterebildikleri izlenmektedir (Tan, 1981).

“Kitle iletişim araçlarıyla toplumun davranış kalıpları, değerleri ve düşünce tarzları bireylere kazandırılır ve öğrenilenlerin içselleştirilmesine yardımcı olunur. Kitle iletişim araçlarının gücü aynı iletiyi çok farklı bireye, çok sayıda ve farklı mesajlarla iletebilme yetisinden kaynaklanır.” (Çoşkunserçe 2007).

Öğrenme literatüründe davranış, tutum ve değerler açısından anlamlı insan figürlerinin model olarak alınıp taklit edilmeye çalışılması anlamına gelen model alma, konuyla ilgili en temel kavramlardan biridir (RTÜK, 2005).

Yapılan araştırmalar, medyada yayınlanan, özellikle de televizyonda yer alan şiddet olaylarının, toplum genelindeki saldırganlık oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir artışı tetiklediğini ortaya koymaktadır. Bu olumsuz etki özellikle, işsizlik, ekonomik kriz ve politik belirsizliklerin olduğu az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde daha da belirgindir. (RTÜK, 2005).